

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
Україна
Національний науково-дослідний інститут праці та соціального захисту,
Румунія
Вроцлавський економічний університет,
Польща
Вроцлавський науково-технічний університет,
Польща
Дубницький технологічний інститут,
Словаччина
Школа прикладних наук Кешана Юсуфа Чапраза, Тракійський університет,
Туреччина

Збірник тез доповідей

II Міжнародної науково-практичної конференції

«РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В ГЕОЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРИ»

15-16 грудня 2022 р.
м. Тернопіль

ТЕРНОПІЛЬ – 2022

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
Україна
Національний науково-дослідний інститут праці та соціального захисту,
Румунія
Вроцлавський економічний університет,
Польща
Вроцлавський науково-технічний університет,
Польща
Дубницький технологічний інститут,
Словаччина
Школа прикладних наук Кешана Юсуфа Чапраза, Тракійський університет,
Туреччина

Збірник тез доповідей

II Міжнародної науково-практичної конференції

«РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В ГЕОЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРИ»

15-16 грудня 2022 р.
м. Тернопіль

ТЕРНОПІЛЬ – 2022

Розвиток соціально-економічних систем в геоeкономічному просторі: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 15-16 грудня, 2022 р.). Тернопіль, ФОП Паляниця В.А., 2022. 151 с.

ISBN 978-617-7875-50-4

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

Павло Марущак – професор, проректор з наукової роботи Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Галина Ціх – декан факультету економіки та менеджменту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Богдан Андрушків – заслужений діяч науки і техніки України, професор Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ЧЛЕНИ ПРОГРАМНОГО КОМІТЕТУ

Петро Хомин – професор Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Ольга Білоус – заслужений працівник освіти України, доцент Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Геннадій Чобану – доцент, старший науковий співробітник, Національний науково-дослідний інститут праці та соціального захисту, Румунія

Анетта Зелінська – професор, професор кафедри логістики, Вроцлавський економічний університет, Польща

Мірослав Шкода – професор, проректор з міжнародних відносин та акредитації, Дубницький технологічний інститут, Словаччина

Альдона Дерень – Вроцлавський науково-технічний університет, Польща

Малгожата Рутковська – Вроцлавський науково-технічний університет, Польща

Ян Скоєчний – Вроцлавський науково-технічний університет, Польща

Мехмет Емін Байназоглу – школа прикладних наук Кешана Юсуфа Чапраза, Тракійський університет, Туреччина

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Сергій Співак – завідувач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ

Олександра Кіляр, Тетяна Королюк, Ольга Краузе, Вадим Ратинський, Надія Синькевич

ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

1. Соціальна відповідальність – основа філософії бізнесу
2. Структурні трансформації системи менеджменту: вітчизняна практика та міжнародний досвід
3. Проблеми підвищення якості бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту в сучасних умовах господарювання
4. Сучасний стан та перспективи розвитку системи оподаткування в умовах інституційних змін національної економіки
5. Інструменти реалізації інноваційних рішень в системі підготовки фахівців галузі знань «Управління та адміністрування»

©Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2022

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ

«СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ОСНОВА ФІЛОСОФІЇ БІЗНЕСУ»

Болюх Діана СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ: РОЗУМІННЯ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ	7
Дідик Ірина ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЇХ МІСЦЕ В РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	9
Краузе Ольга ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ	11
Курій Наталія РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ БІЗНЕС ПРОЦЕСІВ	13
Мигалик Ігор КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	15
Мудра Соломія ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ У ПЕРІОД ВІЙНИ	17
Ратинський Вадим РОЗВИТОК СЕРВІСНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	19
Синькевич Надія АНАЛІЗ СИСТЕМНИХ ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВОЮ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	21
Чип Олександр ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВИ В БІЗНЕСІ	24

СЕКЦІЯ

«СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ: ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД»

Мучинська Юлія, Юрик Наталія СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ	27
Піняк Ірина, Шпилик Світлана ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ В МАРКЕТИНГОВІЙ ПОЛІТИЦІ РОЗПОДІЛУ	29
Роганова Г. О., Додатко Я.Я. КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В РАМКАХ АНАЛІЗУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	31
Семчишин Наталія СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ: ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	33
Співак Сергій, Галиняк Леся HR ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА УРОКИ	36
Стадник В.В., Йохна В.М. ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗМІНИ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ НА РУШІЙНІ СИЛИ	39

ТА ДЖЕРЕЛА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Стефанів Уляна РОЛЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА	42
--	----

СЕКЦІЯ

**«ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ І АУДИТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ»**

Банась Діана АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА ОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ	44
Баяк Володимир ОСОБЛИВОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОБУДОВУ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ	47
Бойко Тетяна ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ	49
Вагнер І.М., Демко І.І. BENEFITS OF DIGITAL ACCOUNTING	51
Вербіцька Вікторія ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ	54
Гавронська Наталія ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ	56
Гогусь Соломія СУТНІСТЬ, КОМПОНЕНТИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	58
Гундерук Тетяна РОЛЬ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	60
Дорош Олена ВИЗНАННЯ ТА ОЦІНКА БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ	62
Журавель Г.П., Питель С.В. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК: СКЛАДОВІ ЙОГО ЯКОСТІ	64
Заяць Марія СУТНІСТЬ, ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ	66
Зволинська Вікторія ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ	68
Івасюк Марічка СУСПІЛЬНИЙ НАГЛЯД ЗА АУДИТОРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ	70
Кіляр Олександра АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТА СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	72
Клюйко Тетяна ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ У СИСТЕМІ АНАЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПІДПРИЄМСТВ	74
Колтуцька Анастасія МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ	76

Корзун Валерія ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ЯК ЯКІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	79
Королюк Тетяна ОБЛІК ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ КОНТРОЛІНГУ	81
Левик Ірина ФУНКЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ У КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	83
Лісна Дарина КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	85
Демко І.І., Марущак В.В. ПОРІВНЯННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ (ПОЛОЖЕНЬ) БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	87
Мейш Алла ШАХРАЙСТВА Й ФАЛЬСИФІКАЦІЇ В ПІДПРИЄМНИЦТВІ: ОБЛІКОВИЙ КОНТЕКСТ	89
Мидло Богдан ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ	91
Наводич Анна ВПЛИВ ВИТРАТ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	93
Носко Тетяна АНАЛІЗ СТРУКТУРИ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	95
Онищук Вікторія ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	98
Пацин Вікторія ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ І ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ЯКОСТІ	100
Поліщук Єлизавета ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ В АУДИТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	102
Рапа Наталія ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ДОКУМЕНТООБІГУ: ІНТЕГРАЦІЯ СЕРВІСІВ	104
Римлянська Вікторія СУТНІСТЬ ТА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	106
Срога Алла ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АУДИТОРСЬКИХ ПРОЦЕДУР ЩОДО ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ	108
Філюк Юлія ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРВИННОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ	110
Хвостівська Наталія МОДЕЛЬ ПРОГНОЗУВАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	112
Хомин Петро БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	114
Чичун Софія АУДИТ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ	116

Шевчук Володимир НОВІТНЯ ІНСТИТУЦІЙНА ПАРАДИГМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ПРИРОДНИЧІ ЗАСАДИ РОЗКРИТТЯ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	118
Шовдра Інна ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ	121
Якуб'як Олена АНАЛІЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ГАЛУЗІ ІНТЕРНЕТ- ТОРГІВЛІ	123

СЕКЦІЯ

«СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ»

Богів Ольга ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ У ВОЄННИЙ ЧАС	126
Дручок Тетяна ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПОДАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ФОРМИ ЗВІТНОСТІ	129
Процько Вікторія ХАРАКТЕРИСТИКА ПОДАТКІВ УКРАЇНИ ТА КРАЇН СВІТУ	131
Самоїл Т.В., Хомуляк Т.І. АКТУАЛЬНІСТЬ ЗМІН ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	133
Свистун Віктор ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	137
Слотюк Артем ОРГАНІЗАЦІЯ ПОБУДОВИ ТА ОПРИЛЮДНЕННЯ ЗВІТНОСТІ	139
Федчишин Вікторія СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	141
Білоус Ольга, Хотенко Олена РЕФОРМУВАННЯ СФЕРИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ НАБУТТЯ УКРАЇНОЮ ЧЛЕНСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	143

СЕКЦІЯ

«ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ЗНАНЬ «УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

Казмірчук Олександр СТИПЕНДІАЛЬНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ВІЙНИ	146
Сновидович Ірина ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У ЧАС ВІЙНИ	149

СЕКЦІЯ
«СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – ОСНОВА ФІЛОСОФІЇ
БІЗНЕСУ»

УДК 330.354

Болух Діана

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ: РОЗУМІННЯ
ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Boliukh Diana

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY: UNDERSTANDING
AND MODERN TRENDS

Проаналізовано сучасне визначення корпоративної соціальної відповідальності. Досліджено різні підходи в розумінні впливу на формування соціальної відповідальності бізнесу. Соціальна відповідальність бізнесу відображає процес трансформації проблеми соціального характеру в додаткову вартість бізнесу завдяки імплементації його складових та можливості нарощення ринкової вартості. У свою чергу, імплементація соціальної відповідальності бізнесу можлива лише за умов наявності та ефективного використання економічних ресурсів підприємства, що підкреслює значущість економічного потенціалу підприємства у забезпеченні соціальної орієнтованості бізнесу за рахунок створення передумов для спрямування частини доходу на соціальні потреби та розвиток соціальної сфери.

На думку учасників Міжнародного форуму лідерів бізнесу, соціальна відповідальність бізнесу – це сприяння діловому практичному досвіду в отриманні вигоди бізнесом і суспільством, що через максимальне зростання позитивного впливу на суспільство з одночасною мінімізацією його деструктивної дії допомагає досягненню сталого економічного, екологічного та соціального розвитку.

Соціальна відповідальність за визначенням Міжнародного стандарту якості ISO 26000 – це відповідальність підприємства за вплив своєї діяльності на суспільство і навколишнє середовище, що реалізується через прозору і етичну поведінку, сприяє сталому розвитку та добробуту суспільства, враховує інтереси зацікавлених сторін, поширена в усій організації і не суперечить відповідному законодавству й міжнародним нормам поведінки.

Якщо впровадження принципів соціально-відповідальної поведінки підприємства впливають на його ефективність, то неминуче потребує дослідження і впливу цих принципів на організацію маркетингу на підприємстві. Такий вплив краще за все проявляється через реалізацію сучасної маркетингової концепції – концепції соціально-етичного маркетингу, провідною ідеєю якого є виробництво і реалізація товарів з урахуванням вимог та інтересів суспільства. Було проведено співставлення принципів соціально-відповідного бізнесу із принципами соціально-етичного маркетингу та виявилось прямий тісний зв'язок між цими складовими різних категорій.

Зарубіжний досвід великих підприємств свідчить, що компанії, які запроваджують на практиці концепцію соціальної відповідальності, мають у 2-4 рази вищі темпи зростання, ніж конкуренти, що обмежують свої цілі лише отриманням прибутку. За оцінками спеціалістів Бостонської дослідницької групи, у компаніях, що впроваджують соціальну відповідальність, дохідність продажів зростає на 3 %, активів – на 4%, капіталу та акцій – більш ніж на 10%. Проведене дослідження рівнів

соціальної відповідальності бізнесу дозволило виокремити її внутрішні і зовнішні складові. Отже, у сучасних умовах соціально-економічного розвитку підприємств усе більшої популярності набуває думка про те, що соціальна відповідальність бізнесу є однією з основних складових створення ключових компетенцій підприємства.

Оскільки ефективне ведення бізнесу, насамперед, залежить від добробуту громад, в яких функціонують підприємства, то соціальна відповідальність бізнесу має відігравати активну роль у нарощенні економічного потенціалу підприємства, принципи використання якої повинні бути узгодженими зі стратегічними пріоритетами підприємства і полягати в такому: провідна роль працівників у сталому економічному розвитку підприємства; підвищення показників екоефективності та екоосвідомості; покращення добробуту населення через підтримку власної ініціативи у відповідних соціальних процесах; підтримка соціальних програм держави; дотримання принципів ділової етики, які ґрунтуються на повазі, мотивації, лідерстві та піклуванні про майбутнє; імплементація досвіду соціально відповідального бізнесу в межах регіону та країни; реалізація принципів соціальної відповідальності бізнесу на основі традицій вітчизняних підприємств і найкращих світових практик; забезпечення виробництва якісних та безпечних продуктів харчування. З економічного погляду, роль ключових компетенцій полягає в тому, що вони дозволяють ефективно використовувати ресурси підприємства, зосереджуючи увагу на спеціалізації суб'єкта господарської діяльності, що створює певний бар'єр входу на ринок для конкурентів та надає компанії можливість якнайповніше використати потенціал ринку. Отже, у найближчій перспективі всім сторонам соціального діалогу в Україні належить знайти свою нішу в справі просування національної ідеї соціальної відповідальності, регулювання національного економічного простору з метою його соціалізації. Головним завданням організацій має стати реальне поліпшення якості трудового життя найманих працівників та виховання в них громадянської відповідальності. Підприємці повинні усвідомити як реальний факт залежність успішності свого бізнесу від соціального становища в країні і на підприємстві, а значить, урахувувати й інші крім збагачення цілі підприємницької діяльності та людського життя загалом. Держава повинна забезпечити додержання законів та створити механізм заохочення (передусім економічного) сторін до соціально відповідальної діяльності, до розв'язання можливих проблем методами соціального партнерства.

Список використаних джерел:

1. Гришова І. Ю. Соціальні інвестиції як інструмент реалізації соціально орієнтованого бізнесу. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2014. Вип. 4. С. 183-187.
2. Бутенко Н. Ю. Організаційна поведінка: навч. посіб. К. : КНЕУ, 2008. 744 с.
3. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства. пер. з англ. С. Яринич. К.: Стандарт, 2005. С. 302.
4. Краузе О. І., Піняк І. Л., Шпилик С. В. Соціальна відповідальність в контексті діджиталізації бізнесу // *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». - 2022. - №11.
5. Соціалізація відносин у сфері праці в контексті стійкого розвитку : монографія / [А. М. Колот, О. А. Гришова, О. О. Герасименко та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота. – К. : КНЕУ, 2010. – 348 с.
6. Савченко І. Г. Ціннісний вимір соціальної відповідальності в демократичній державі. Х.: ХНУ ВС, 2008. 199 с.

УДК 338.1

Дідик Ірина

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЇХ МІСЦЕ В РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Didyk Iryna

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

FEATURES OF THE ACTIVITIES OF SMALL BUSINESS ENTITIES AND THEIR PLACE IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

Розвиток малого підприємництва є, без сумніву, одним з важливих завдань, які необхідно вирішувати в призмі розбудови та розвитку національної економіки. Малі підприємства, як повноцінні суб'єкти господарювання, роблять доволі значний внесок в розмір ВВП, розширення темпів зайнятості населення, зростання рівня доходів населення, розвиток соціальної сфери держави і т.д. Для детального дослідження місця малих підприємств в національній економіці та їх впливу на її розвиток, на нашу думку, необхідно перш за все зупинитись на розгляді питання – що таке мале підприємство, які особливості його функціонування та роль в національній економіці.

Дослідження сутності малого підприємства, як окремого суб'єкта господарювання необхідно розпочинати з розгляду такого базового поняття як «підприємство». Відповідно до ст. 62 Господарського кодексу України «підприємство — це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому ГКУ та іншими законами. Підприємство є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням, ідентифікаційний код та діє на основі статуту, якщо інше не встановлено законом» [2].

Детальні критерії поділу підприємств за розміром викладено в двох документах – Закон №2164-VIII та ГКУ. Варто зазначити, що у згаданому законі критерії розподілу вступили в дію з 1 січня 2018 року і вони дещо відрізняються від ГКУ. На нашу думку, варто звернути увагу на той факт, що віднесення підприємства до відповідного виду (за розміром) згідно розглянутих критеріїв має суттєвий вплив на побудову системи обліку та оподаткування, оскільки нормативно-правові документи передбачають різні обов'язки щодо обліку, звітності та оподаткування.

Така вагома роль малого бізнесу пояснюється рядом особливостей: значна гнучкість до зміни факторів зовнішнього середовища (малі підприємства швидко мобільні, значно швидше можлива переорієнтація на впровадження нових або інших видів продукції, робіт, послуг, швидше реагування на зміни нормативно-правової бази, малий розмір вимагає менших капіталовкладень для впровадження нових технологій і т.д.). Також важливу роль в розвитку малого підприємства відіграє той факт, що одна особа одночасно займає кілька ключових посад – власник, керівник, головний спеціаліст чи генератор ідей, що дуже сильно підвищує ефективність системи менеджменту у малому бізнесі.

Разом з тим, в ефективній діяльності підприємств малого бізнесу значну зацікавленість має і держава. Окремі дослідники називають малий бізнес «хребет національної економіки» і така ситуація не лише в Україні, а й у багатьох розвинутих державах світу. Привертають увагу результати викладені в дослідженні Бортнік С.: «В останні роки основні структурно-функціональні індикатори розвитку малих і середніх підприємств мали суттєві зрушення. При цьому малий і середній бізнес є провідним у

забезпеченні зайнятості населення, оскільки забезпечує робочими місцями три чверті працездатного населення країни. Зокрема з усієї чисельності працюючого населення у 6366,1 тис. осіб у 2020 році лише 24,7 % (1574,6 тис. осіб) було зайнято на великих підприємствах, тоді як 48,5% (3088,4 тис. чол.) – на середніх і 26,8 % (1703,1 тис. осіб) – на малих і мікропідприємствах, що у сукупності складає 75,3 % робочих місць.» [1].

Роль державної політики на розвиток малого бізнесу має два аспекти: з однієї сторони на сьогоднішній день існує величезна кількість програм для підтримки та розвитку малого бізнесу, а з іншої сторони держава вимагає чіткого та неухильно дотримання законодавчих та нормативно-правових актів, щодо діяльності малих підприємств, в тому числі в процесі участі в програмах державної підтримки. Державна підтримка малого бізнесу реалізується через затверджені законодавчі та нормативно-правові акти. Основним з них є Закон «Про розвиток і державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», який передбачає мету, принципи та напрями державної політики в даній сфері [4].

Ефективність розвитку малого бізнесу дещо знизилась під час пандемії COVID-19. Багато малих підприємств через карантинні обмеження припинили свою діяльність, або суттєво її скоротили. Відповідно це доволі негативно відобразилось і на макроекономічних показниках. Така ситуація потребувала запровадження нових можливостей для відновлення роботи та розвитку малих підприємств та вагомої державної підтримки цього процесу.

З метою реалізації цієї підтримки, КМУ затверджено «Державну програму стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020 – 2022 роки», очікувані результати якої представлено в додатку В. Окрім того, для підтримки малого бізнесу було також запущено велику кількість програм підтримки за участі міжнародних партнерів. Розвиток бізнесу, вимагає залучення інвестицій. Оскільки в посткризовий період малі підприємства не володіли достатніми ресурсами для відновлення та розвитку, одним з важливих кроків фінансування було прийняття програми «Доступні кредити 5-7-9».

Підсумовуючи викладене можемо зробити висновок про те, що малі підприємства без перебільшення є вагомою складовою у розвитку національної економіки. Зважаючи на особливості господарської діяльності вони, на відміну від інших, максимально швидко реагують на кризові явища та екстремальні процеси, що відбуваються в економіці країни. В свою чергу, держава намагається створити максимально сприятливий клімат для розвитку малого бізнесу та масштабування його доходів.

Список використаних джерел:

1. Бортнік С.М. Функціонування малого і середнього підприємництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. 2022. Випуск 36.
2. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Краузе О. І., Піняк І. Л., Шпилик С. В. Соціальна відповідальність в контексті діджиталізації бізнесу // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». - 2022. - №11.
4. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>

УДК 330.354
Краузе Ольга

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ

Krause Olga

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

DIZHITALIA AS A COMPONENT OF BUSINESS COMPETITIVENESS

Термін «діджиталізація» є узагальнюючим, що використовується для позначення цифрової трансформації суспільства та економіки. Він символізує перехід від індустріальної епохи й аналогових технологій до цифрових технологій та інновацій в цифровому бізнесі.

Потужним поштовхом розвитку цифрової економіки стала необхідність переходу на дистанційні умови ведення бізнесу, що спричинена тривалою пандемією COVID-19 та з 24 лютого 2022 р. повномасштабним вторгненням на територію України агресора. Для багатьох бізнес-структур ведення бізнесу в таких умовах стало важко доступним або ж взагалі неможливим. Те саме стосується і багатьох навчальних закладів, яке перейшли на дистанційне або змішане навчання.

Діджиталізація надає значну кількість переваг:

- можливість ведення бізнесу з любої точки світу;
- економія часу і підвищення продуктивності;
- оптимізація внутрішніх та зовнішніх комунікацій;
- оптимізація робочого процесу;
- вихід на новий рівень обслуговування клієнтів;
- швидкість отримання інформації;
- та багато інших.

До сфер діджиталізації належать:

- економіка;
- екомерс і торгівля;
- маркетинг;
- банківська справа;
- ресторанний бізнес;
- страхування;
- медицина;
- освіта.

Сучасні динамічні темпи розвитку вимагають швидкої адаптації до змін навколишнього середовища, в тому числі і до тих, що запроваджуються цифровим середовищем.

Одним з поштовхів діджиталізації економіки став перехід від Інтернету людей до Інтернету речей, що розпочався ще у 2008-2009 рр. Зрозуміло, даний процес є нерівномірним у зв'язку з нерівномірністю соціального, економічного та технологічного розвитку між різними країнами світу. За умов динамічності та мінливості ринкового середовища, особливо відчутним на сьогоднішній день це є для українського бізнесу, зростають ризики щодо економічного становища окремих підприємств та галузей в цілому. Одним з актуальних шляхів зниження таких ризиків є переорієнтація на цифрову економіку шляхом впровадження моделей цифрового менеджменту в контексті забезпечення кіберстійкості управлінських та виробничих бізнес-процесів [2].

Впровадження у бізнес цифрових технологій передбачає:

– конвертування інформації з паперових на інших носіїв у цифровий формат з метою забезпечення зручності використання в комп'ютерних системах;

– переведення операцій, функцій бізнесу, комунікацій, процесів та бізнес-моделей у цифрову площину, що забезпечує можливість поєднання традиційних функцій бізнесу з цифровими [3].

Діджиталізація бізнесу створює додаткову цінність компанії, додаткові конкурентні переваги – необмежені можливості комунікацій, продажу, залученні спеціалістів, брендингу, контролінгу, доступ до цифрових баз даних та інше [2].

Впровадження діджиталізації бізнес-процесів передбачає такі етапи:

– визначення стратегії (тобто формування у співробітників компанії загального цифрового мислення);

– перебудова бізнес процесів;

– діджиталізація бізнес-систем.

Насамперед необхідно здійснити вбудову цифрових технологій у стратегію розвитку підприємства. Потрібно передбачити систему збору, зберігання і аналізу даних, оптимізувати процеси пошуку інформації з використанням Інтернет-ресурсів, оброблення великих масивів даних, застосування штучного інтелекту, Інтернету речей та інших складових. Діджиталізація операційних процесів передбачає автоматизацію документообігу, впровадження ERP-системи, діджиталізацію управління підрозділами підприємства тощо.

Використання сучасних програмних продуктів (SAP, SAP Business One, Neaktor, jSolutions, Бітрік24, BAS ERP, Microsoft Dynamics 365 та інші) і забезпечення офісів сучасними ІТ-інструментами формують умови для інтеграції всіх бізнес-процесів, формування центрів обробки даних, впровадження електронного документообігу.

У результаті таких змін відбувається докорінна зміна функціонального навантаження підрозділів підприємства, що суттєво розширює функціональні можливості працівників.

До основних трендів впливу інформаційних технологій на бізнес відносяться: роботизація виробничих процесів; хмарні технології; інтернет речей; Big Data (великі дані); штучний інтелект, машинне навчання і глибоке навчання; технологія розподіленого реєстру і блокчейн.

Діджиталізація значно підвищує ефективність ведення бізнесу, робить його більш мобільним і оперативним, це безумовно є великою конкурентною перевагою. В той самий час діджиталізація вивільняє частину робочої сили, якій необхідно буде шукати альтернативне робоче місце або перепрофільовуватися.

Список використаних джерел:

1. Краузе О.І., Піняк І.Л., Шпилик С.В. Маркетинговий стратегічний аналіз конкурентного потенціалу комерційного підприємства. *Галицький економічний вісник*. № 3. 2022. С. 81-90. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/?art=1082>
2. Краузе О. І., Піняк І. Л., Шпилик С. В. Соціальна відповідальність в контексті діджиталізації бізнесу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2022. №11. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-11-8381>
3. Digitization, digitalization and digital transformation: the differences. I-scoop. URL: <https://www.i-scoop.eu/digitization-digitalization-digital-transformation-disruption>
4. Krause O.I. Marketing Internet technologies in the field of services / Digital Economy trends: global challenges, strategy and technologies: Monograph /Edited by Ghenadie Ciobanu, Olha Pavlykivska] Galati, Romania, 2021. – pp. 104-116. (222 p.)

УДК 316.338
Курій Наталія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
**РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ
БІЗНЕС ПРОЦЕСІВ**

Kurii Nataliia

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
**THE ROLE OF SOCIAL RESPONSIBILITY IN THE DEVELOPMENT OF
DOMESTIC BUSINESS PROCESSES**

Тенденції розвитку сучасного світу обумовлюють трансформації у всіх сферах людського життя, зокрема і в економічній. На даний час оновлюються певні аспекти економічної діяльності. Актуалізується увага не лише на прагматичному, а й морально-етичному її вимірі. Тому, особливої значущості набуває осмислення бізнесу крізь призму етичних категорій, зокрема відповідальності. У ХХІ столітті дане поняття набуло міждисциплінарного характеру, тому що, розглядається у філософії, соціології, психології, педагогіці, так і в економіці. Це зумовлено тим, що методи і принципи ведення бізнесу, які

підпорядковані лише практичним інтересам, потребують переосмислення в умовах соціальних трансформацій.

Зростання соціальної відповідальності є закономірним процесом, адже в умовах зростання кількості глобальних загроз, зокрема таких як екологічні, техногенні та інші, збільшення відповідальності є однією з умов подальшого прогресивного прогресу людства. Я вважаю, що у філософії категорія «відповідальність» розглядається у взаємозв'язку та взаємозалежності з поняттям «свобода», так як саме свобода передбачає можливість усвідомленого вибору варіанту поведінки. Особа може бути відповідальною лише тоді, коли вільна у прийнятті рішень та їх реалізації на практиці. Відповідальність є наслідком свободи.

Проблема співвідношення свободи і відповідальності особливо актуалізується в умовах суспільних трансформацій, що відбуваються сьогодні в Україні. Тому соціальну відповідальність варто розглянути у двох аспектах. По-перше, як обов'язок особистості, організацій приймати рішення, які відповідають інтересам як суспільства, компанії, громади, так і кожної окремої людини, що є відображенням етико-морального виміру суспільних відносин. Визнання та прийняття соціальної відповідальності - це бажанням зробити внесок у розвиток суспільства, навіть без наявності зобов'язань і власної користі. По-друге, соціальна відповідальність є універсальною формою зв'язку і взаємозалежності особистості, держави та суспільства, їх здатності оцінити наслідки своєї діяльності для сталого суспільного розвитку. Вона є оптимальним варіантом взаємних та узгоджених інтересів, прав та обов'язків суспільних суб'єктів, своєрідним способом взаємного обмеження їхніх дій щодо природних, економічних, соціальних та культурних реалій.

Отже, відносини між державою, бізнесом, громадянином повинні здійснюватися на принципах соціальної відповідальності, що є запорукою успішного розвитку суспільства.

Модель соціальної відповідальності бізнесу стає все більш затребуваною як система етичних норм та принципів дотриманням соціальної справедливості. Тому діяльність сучасного бізнесу повинна змінити односторонню орієнтацію на досягнення надприбутку, частина якого має використовуватися на соціальні цілі. У сучасній міжнародній практиці підвищується значущість етичного і морально-правового підходів до економічної діяльності. Такі авторитетні установи, як Організація

Об'єднаних Націй, Міжнародна Організація Праці, Організація економічного співробітництва і розвитку все більшу увагу зосереджують на інвестуванні банками і корпораціями розвитку соціальної інфраструктури: медицини, освіти, дозвілля, екології, безпеки праці. Особливо ця проблема актуалізувалася у зв'язку з прагненням України стати членом Європейського Союзу, де соціальній відповідальності приділяється значна увага, а економічна діяльність включає в себе зокрема етичну складову.

Відповідно до європейської практики, соціальна відповідальність бізнесу поширюється на такі основні напрями як: дотримання прав людини; вимог законодавства; ділова та корпоративна етика; захист навколишнього природного середовища; співпраця із співробітниками, споживачами, громадою, суб'єктами господарювання; дотримання міжнародних норм поведінки; прозорість та підзвітність.

Для активізації формування соціальної відповідальності в Україні, насамперед, необхідним є:

- 1) трансформація суспільної свідомості щодо розуміння змісту, значущості соціальної відповідальності для розвитку соціальної держави;
- 2) формування законодавчої бази, яка сприятиме зацікавленості бізнесу у впровадженні соціальних програм;
- 3) створення партнерської мережі, у межах якої учасники отримують широкі можливості для просування корпоративного іміджу на регіональному та макроекономічному рівнях;
- 4) впровадження методології надання допомоги в плануванні та реалізації конкретних соціальних проектів та програм, реалізації корпоративних систем соціальної відповідальності;
- 5) створення бази даних соціальних та екологічних ініціатив, у реалізації яких могли б узяти участь державні органи влади, громадські організації та підприємницькі структури.

На мою думку, реалізація окреслених напрямів сприятиме підвищенню рівня соціальної відповідальності бізнесу в Україні, що сприятиме прогресивним змінам у суспільстві.

Отже, соціальна відповідальність – це категорія, яка ґрунтується на свободі та водночас відображає прагнення особи, організації реалізувати не лише свої утилітарні цілі, але й здійснювати суспільно корисну діяльність. Оскільки глобальні виклики, перед якими постало людство у ХХІ столітті, зумовлюють потребу у соціально відповідальній поведінці від кожної людини, то особливо актуальним є формування такого типу поведінки у веденні бізнесу. Адже запровадження європейських стандартів передбачає морально-етичний вимір економічної діяльності, де соціальна відповідальність є засадничою основою і умовою стабільного розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Краузе О. І., Піняк І. Л., Шпилик С. В. Соціальна відповідальність в контексті діджиталізації бізнесу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. - 2022. - №11.
2. Резнік Н. Соціальна відповідальність бізнесу: сутніснотеоретичні аспекти Журнал європейської економіки. 2014. Том 13 (№3). С. 296–303.
3. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу: Монографія / Під загальною редакцією М. П. Буковинської. К.: ЦП «Компринт». 2015. 297 с.
4. Єрмоменко О.О. Свобода як обов'язкова передумова відповідальності / Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. 2016. Випуск 24. С. 52–57.

УДК 330.354
Мигалик Ігор

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Mygalik Ihor

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY: CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

Ідея зобов'язання бізнесу до соціальної відповідальності виникла ще у 1970-х роках у США та Великобританії в результаті загострення уваги громадськості до іміджу компаній.

Згідно міжнародного стандарту ISO 26000:2010 Міжнародної організації зі стандартизації соціальна відповідальність передбачає відповідальність бізнесу щодо його впливу на суспільство та навколишнє середовище. Відповідно до зазначених вимог, компанії зобов'язані забезпечити: дотримання: звичаїв ведення бізнесу, правових норм, прозорості та етичності поведінки тощо. Зазначені вимоги покликані стимулювати захист прав найманих працівників, контактних аудиторій, партнерів по бізнесу, в цілому суспільства та навколишнього середовища, а також стимулювати сталий розвиток бізнесу [1].

Соціальну відповідальність бізнесу прийнято розглядати за наступними позиціями:

- корпоративна етика;
- корпоративна соціальна політика щодо суспільства;
- політика в сфері охорони довкілля;
- принципи та підходи до корпоративного управління;
- питання дотримання прав людини у взаєминах з постачальниками, споживачами, персоналом;
- політика щодо власного персоналу [3].

Дотримання принципів корпоративної соціальної відповідальності сприяє формуванню корпоративної культури. Аналіз наукового доробку за тематикою дослідження дає підстави до висновків, що важливе місце у формуванні корпоративної культури займають принципи корпоративної соціальної відповідальності, що спрямовані на внутрішнє і зовнішнє середовище компанії:

- взаємний матеріальний та моральний зиск;
- абсолютна добровільність;
- виважений комплексний підхід до забезпечення соціальної політики компанії;
- системність (стандарти);
- соціально-орієнтована діяльність компаній на довгостроковий період;
- вкладення необхідних ресурсів та отримання реального соціального ефекту (вагомість мети);
- формування партнерських відносин з учасниками ринку;
- відкритість та публічність (прозорість діяльності компанії щодо використання коштів на соціальні проекти з використанням соціального аудиту);
- адресність соціальної підтримки;
- різноманітність форм, методів та напрямів реалізації політики корпоративної соціальної відповідальності відповідно до фінансового стану компанії, розвитку громадянського суспільства та соціально-економічного стану регіону або країни [3].

З початку 2000-х рр. корпоративна відповідальність почала започатковуватись в українському бізнесі.

У 2008 р. на громадських засадах в Києві було створено експертну організацію «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності», метою якої визначено впровадження соціальної відповідальності бізнесу задля досягнення системних та якісних змін. У 2010-2011 р. робочою групою при Комітеті з питань промисловості та регуляторної політики та підприємництва Верховної Ради України розроблено концепцію національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу [3].

З врахуванням умов сьогодення, що ускладнені тривалою пандемією COVID-19 та руйнівними наслідками російського повномасштабного вторгнення, стає запровадження корпоративної відповідальності стає все більш актуальним, так як вона, насамперед, покликана згуртуватися та сконцентруватися на допомозі державі в цей складний час, ЗСУ та населенню. Реалізація принципів соціальної відповідальності бізнесу під час війни відбувається щонайменше за трьома принципами: «ні бідності», «світ без голоду», «здоров'я та добробут». Гуманітарна діяльність українських та міжнародних компаній в Україні орієнтована на реалізацію цілей сталого розвитку та гуманітарних цінностей [4].

Дотримання норм та звичаїв соціальної відповідальності компанією надає їй такі переваги: зростання мотивації персоналу до продуктивної праці та зацікавленість в розвитку бізнесу; зниження показника плинності кадрів; формування сприятливого соціально-психологічного клімату трудового колективу компаній; покращення рівня соціального захисту та підвищення добробуту працівників; формування позитивного іміджу компаній; зростання вартості нематеріальних активів компаній (вартість бренду, репутація); формування лояльності споживачів (клієнтів) до бренду компанії та її продукції; зростання обсягів продажу і, відповідно, зростання прибутковості компаній; формування позитивного ставлення контактних аудиторій; формування позитивного іміджу та прибутковості компаній сприятиме зростанню можливості залучення інвестицій в бізнес; можливість залучити до співпраці висококваліфікованих фахівців; формування позитивного іміджу в бізнес-колах, що сприятиме полегшенню укладання вигідних контрактів, одержання кредитів тощо.

Список використаних джерел:

1. ISO 26000:2010(en) Guidance on social responsibility. ISO: URL: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:26000:ed-1:v1:en>
2. Біла С. О. Соціальна відповідальність бізнесу. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua>
3. Бобко Л., Василюк І., Бойко О. Корпоративна соціальна відповідальність як складова корпоративної культури організації. *Економічні науки*. 2020. № 4 (80). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1928>
4. Краузе О. І., Піняк І. Л., Шпилик С. В. Соціальна відповідальність в контексті діджиталізації бізнесу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2022. №11. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-11-8381>

УДК 330
Мудра Соломія

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Mudra Solomiya

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

BUSINESS SUPPORT DURING THE WAR

На сьогоднішній день економіка України зазнала значних потрясінь за всю історію. Повномасштабна військова агресія держави-окупанта вдарила по всіх ланках економічної системи нашої держави. Вторгнення росії на територію України призвело до значних фінансово-економічних втрат країни в цілому. Скоротилося виробництво основних видів продукції, особливо тих які йдуть на експорт. Через велику міграцію кадрів за кордон та на західну територію України, мільйони людей витісняються з економічного середовища. Руйнуються інфраструктура, транспортно-логістична та маркетингова діяльність. Під час війни економічний фронт є одним з важливих питань, діяльність якого сприяє поповненню бюджету та збереженню платоспроможності населення. Важливим в такий період є підтримка економіки України та прагнення досягнути довоєнного економічного становища.

Значний внесок у дослідження економічних процесів в Україні в умовах війни здійснили такі вчені як О. Воронова, Б. Данилишин, О. Процевят, та інші.

О. Процевят, О. Воронова [5] говорять про те, що сучасні події вимагають зміни економічних процесів, особливо інструментів управління зовнішньоекономічною діяльністю. Вчені наголошують на тому, що основну увагу потрібно приділити зміненню правового механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності, прийняти низку нормативно-правових актів щодо регулювання імпортно-експортної діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. Сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності в Україні є важким, але є перспективи розвитку.

Б. Данилишин [1] зауважує, що основними передумовами успішної післявоєнної реконструкції повинні бути наступні: наявність чіткої стратегії реконструкції; забезпечення безпечного середовища для реконструкції; сильне лідерство. Науковець стверджує, що пріоритетом має бути збереження або перенаправлення зайнятості, відновлення або створення нової продуктивності в економіці, а також формування сприятливого бізнес-середовища, що дозволить залучати інвестиції та підтримувати економічне зростання.

Згідно даних, наданих Державною службою статистики України [2], протягом I кварталу 2022 р. ВВП України скоротився на 15,1 % відносно його результату за I квартал 2021 р. За прогнозами НБУ [3], ВВП України за 2022 р. Скоротиться не менше, як на 30 %. Проте, уряд країни для того, щоб убезпечити подальшу діяльність національного бізнесу застосовує різноманітні програми щодо такої підтримки, адже, країна повинна «жити» та «розвиватися» за будь-яких умов.

«Державна програма релокації підприємств» - одна з найбільш важливих програм уряду для збереження стійкості економіки України. Метою даної програми є переміщення фірм, компаній підприємств та організацій із територій, на яких відбуваються активні бойові дії, на більш безпечні території. Дана програма почала свою діяльність із середини березня 2022 року, а вже 12 травня 2022 р. повністю було релоковано понад 510 різноманітних підприємств країни, 303 із яких повністю відновили свою діяльність та успішно працюють, близько 192 чекають на релокацію в безпечніші регіони країни [6].

За наведеними даними можна зробити висновок, що реалізація даної програми дала бажані результати. Всі переміщені підприємства отримали можливість працювати, а отже мають можливість сплачувати податки в бюджет держави. Також хорошим є те, що як переміщені особи, так і місцеве населення отримали робочі місця. Все це свідчить про те, що дана державна програма ефективно функціонує та виконує поставлені завдання на досягнення зазначеної мети.

Таким чином, українська економіка не перестає працювати в умовах воєнного стану. Підтримка держави та правильно підібрана державна політика трансформації бізнесу є основними завданнями уряду. Навіть в умовах війни бізнес повинен працювати там, де це можливо, платити податки та давати країні ресурс для продовження оборони. Влада держави розробляє нові економічні стратегії функціонування в умовах воєнного стану, щоб допомогти економіці вижити і стати основою післявоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Данилишин Б. Як відновлювати економіку після війни. Програмна відбудова Боснії та Герцеговини: уроки для України. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/510994_yak_vidnovlyuvati_ekonomiku_pislya.ht ml.
2. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>.
3. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>.
4. Краузе О. І., Піняк І. Л., Шпилик С. В. Соціальна відповідальність в контексті діджиталізації бізнесу // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». - 2022. - №11.
5. Скрипник С., Процевят О., Воронова О. Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство.
6. Собкевич Оксана (25.05.2022). Огляд реалізації програми релокації підприємств в Україні. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-realizatsiyi-prohramyrelokatsiyi-pidpryyemstv-v-ukrayini>

УДК 338.49:338.2

Ратинський Вадим

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
РОЗВИТОК СЕРВІСНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Ratynskiy Vadym

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
DEVELOPMENT SERVICE INFRASTRUCTURE IN THE DIGITAL ECONOMIC

Сьогодні в наукових колах все частіше порушується питання забезпечення розвитку цифрової економіки. Активна цифровізація низки соціально-економічних процесів призвела до трансформації бізнес-моделей підприємств, способів комунікації суб'єктів господарювання з партнерами та споживачами, а також підходів і методів обслуговування останніх. Неefективне державне регулювання цифрової економіки може поглибити нерівності у розвитку національної економіки, спричинити незбалансованість, хаотичність, неузгодженість процесів. Цифрова економіка характеризує новий етап економічної системи, процеси виробництва, обміну, розподілу та споживання якої базуються на широкому застосуванні сучасних інформаційних технологій і яка характеризується проактивністю суб'єктів, зокрема, щодо виробництва, аналізу, оцінки та інтеграції інформації. Основними рисами цього типу економічної системи є активне проникнення інноваційних інформаційних технологій у різні сфери людської діяльності (економічні сфери, соціальне життя, державне управління), розширення масштабів електронного бізнесу та електронної комерції, активізація високотехнологічних галузей економіки, зростання ролі освіти і науки в розвитку національної економіки. До ознак цифрової економіки також можна віднести поглиблення співпраці між бізнесом, ІТ-компаніями та науковими установами. Така взаємодія створює умови для отримання суб'єктами господарювання прямого доступу до останніх наукових розробок, технологічних інновацій та нових інформаційних технологій, що в деяких випадках є гарантією лідерства на сучасних висококонкурентних ринках. Розвиток цифрової економіки відбувається під впливом комплексу екзогенних та ендогенних факторів, серед яких особливе місце посідає рівень розвитку інфраструктури.

Цифровізація національних економік є одним із визначальних світових трендів. Формування цифрової економіки потребує ефективної роботи інфраструктури. Для досягнення поставленої мети використовувалися загальнонаукові та спеціально-наукові методи дослідження, зокрема аналізу та синтезу, систематизації, контент-аналізу та монографічного методу. У межах розділу інфраструктури цифрової економіки існує складна система взаємопов'язаних елементів, основною функцією яких є формування сприятливих умов для активного створення, модернізації, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у виробничі процеси, обмін, розподіл і споживання. Основні функції інфраструктури цифрової економіки визначаються як цільова, постачальна, інтеграційна, посередницька, сприяюча, регуляторна та трансформаційна. Основними принципами функціонування досліджуваної інфраструктури є принципи регламентованості, адаптивності, легітимності, фінансової незалежності, синергії, оптимізації, комплексності та динамічності. Дослідження соціально-економічного змісту інфраструктури цифрової економіки дозволило виділити такі її властивості: цілісність, прозорість, доцільність, аварійність, структурованість, ефективність, захищеність та технологічність. Структура елементів інфраструктури цифрової економіки: виробнича, фінансова, комерційно-проміжна, інституційна, інформаційно-консультаційна, техніко-сервісна, інноваційна інфраструктура. Окремо слід звернути

увагу на актуальності розвитку цифрової інфраструктури національної економіки (допоміжної та сервісної інфраструктури).

Динаміка цифрової економіки значною мірою залежить від інфраструктурного забезпечення: нерівномірність розвитку різних елементів інфраструктури обмежує темпи цифровізації національної економіки та уповільнює процеси цифрової трансформації її суб'єктів. Відповідно, необхідність дослідження сутності, складу елементів і характеристик інфраструктури цифрової економіки стає все більш актуальною. У науковій літературі є досить велика кількість публікацій, присвячених дослідженню теоретичних і прикладних аспектів функціонування інфраструктури.

Незважаючи на широке коло науковців, які досліджують теоретичні та практичні аспекти функціонування інфраструктури, проблематика сутності, елементів та характеристик розвитку інфраструктури цифрової економіки в наукових публікаціях не розкрита повною мірою. Це абсолютно безпідставно з огляду на велику актуальність процесів цифровізації економіки як на глобальному, так і на національному рівнях. Метою модуля є виявлення соціально-економічної сутності та висвітлення особливостей розвитку інфраструктури цифрової економіки.

Цифровізація національних економік є одним із визначальних світових трендів. Формування цифрової економіки потребує ефективної роботи інфраструктури. Метою є визначення соціально-економічної сутності та висвітлення особливостей розвитку інфраструктури цифрової економіки. У контексті досліджень під інфраструктурою цифрової економіки розуміють складну систему взаємопов'язаних елементів, основною функцією якої є формування сприятливих умов для активного створення, модернізації, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процеси виробництва, обміну, розподілу та споживання. Основні функції інфраструктури цифрової економіки визначаються як цільова, постачальна, інтеграційна, посередницька, сприяюча, регуляторна та трансформаційна. Основними принципами функціонування досліджуваної інфраструктури є принципи регламентованості, адаптивності, легітимності, фінансової незалежності, синергії, оптимізації, комплексності та динамічності. Дослідження соціально-економічного змісту інфраструктури цифрової економіки дозволило виділити такі її властивості: цілісність, прозорість, доцільність, аварійність, структурованість, ефективність, захищеність та технологічність.

Список використаних джерел:

1. Котелевець, Д. О. (2022). Розділ. 1.2. Соціально-економічна сутність та особливості розвитку інфраструктури цифрової економіки. науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій, 15-29. <https://doi.org/10.54929/monograph-02-2022-01-02>
2. Краус К. М., Краус Н. М., Поченчук Г. М. Цифрова інфраструктура в умовах віртуалізації та нової якості управління економічними відносинами. Ефективна економіка. 2021. No 9
3. Ratynskiy, Vadym and Tymoshyk, Nataliia and Sherstiuk, Roman and Dudkina, Olena and Dunayev, Igor and Petrovska, Iryna and Mital, Olena and Nosyriev, Oleksandr, Devising scientific and methodological tools to strengthen the economic security of a region through the improvement of technologies for marketing support of tourism. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4 (13 (112)), 52–65. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.238397>

УДК 657

Синькевич Надія

Тернопільський національний технічний університет імені І.Пулюя

**АНАЛІЗ СИСТЕМНИХ ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВОЮ
ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Synkevych Nadya

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

**ANALYSIS OF SYSTEMIC PROBLEMS OF PROVISION OF HUMANITARIAN
ASSISTANCE BY THE STATE IN CONDITIONS OF MILITARY CONDITION**

Питання гуманітарної допомоги вкрай актуалізувалося із початком повномасштабної агресії з боку російської федерації, яка розпочалась 24.02.2022 р. як новий етап довгої восьмирічної війни. Для допомоги Україні об'єдналися як самі українці: волонтери, громадські організації, благодійні фонди, небайдужі громадяни, так і міжнародна спільнота. Обсяги гуманітарної допомоги зросли у сотні і тисячі разів.

У 1999 р. було ухвалено профільний Закон України «Про гуманітарну допомогу», яким нормативно врегульовано порядок здійснення гуманітарної допомоги. Правові, організаційні, соціальні засади отримання, надання, оформлення, розподілу і контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги, а також вимоги щодо гласності та прозорості цього процесу визначаються цим Законом.

Згідно статті 1 Закону «Гуманітарна допомога – це цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту».

Гуманітарна допомога організовується здебільшого після надзвичайних ситуацій та гуманітарних криз і у першу чергу спрямовується на порятунок життя, полегшення страждань, допомогу людям з гідністю долати важкі обставини. Відповідно, основними завданнями гуманітарної допомоги є: порятунок людського життя; надання допомоги для задоволення основних потреб людини (вода, їжа, проживання); забезпечення базової гігієни та медичної допомоги.

За роки функціонування цього закону Україна отримала великий обсяг гуманітарної допомоги. Згідно щорічних даних Управління ООН з координації гуманітарних справ середній щорічний обсяг гуманітарної допомоги коливається в межах еквіваленту 80 – 100 млн. дол. США.

З 24.02.2022 р. різко збільшився потік гуманітарної допомоги та необхідності швидкого задоволення гуманітарних потреб як у регіонах, у яких ведуться активні бойові дії, так і в інших регіонах, які почали масово приймати внутрішньо переміщені особи. Однак, немає узагальнених цифр стосовно обсягів допомоги, зокрема, через те, що вона надається різного роду та різними суб'єктами, тож немає уніфікованого обліку, не вивчаються потреби, запити, не аналізується отримання, розподіл гуманітарної допомоги, а це призводить до зловживань учасників цього процесу, та корупції в цілому. Неодноразово виявлялись факти зловживання у сфері гуманітарної допомоги, насамперед корупція системного характеру. Причини таких явищ не тільки у бажанні

збагачення недобросовісних громадян, а й недосконалість нормативного регулювання, недостатній контроль та координація роботи з гуманітарною допомогою, зловживання «на людському горі» в умовах кризових ситуацій, в яких треба діяти негайно і певні процедури за потреби спрощувати.

Для вдосконалення механізму отримання, обліку та розподілу гуманітарної допомоги та уникнення системних проблем механізму забезпечення державою гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану, можна, зокрема, віднести такі: невідповідність правового регулювання, передбаченого Законом України «Про гуманітарну допомогу», викликам кризових ситуацій, воєнного стану, умовам та реаліям війни; відсутність нормативного регулювання повноважень, відповідальності, порядку реалізації повноважень окремих представників державного апарату; недосконалість механізмів ефективного державного контролю за постачанням, розподілом, обліком та використанням гуманітарної допомоги, що пов'язано із відсутністю: єдиного механізму класифікації товарів гуманітарної допомоги, їх сортування, маркування та визначення одиниці вимірювання; товаросупровідних документів на гуманітарний вантаж з детальним його описом; прозорого механізму розподілу допомоги як на складах першого вивантаження, так і отримувачами допомоги для її передачі кінцевим набувачам; немає налагодженої взаємодії між місцевими органами державної влади та органами місцевого самоврядування, що призводить до випадків недоброчесності при розподілі гуманітарної допомоги; неналежне правове регулювання механізмів обліку, звітування, аудиту за цільовим використанням гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану.

В умовах воєнного стану систематично приймаються правові акти, які мають на меті врегулювати порядок реагування на найбільш гострі питання забезпечення гуманітарною допомогою та зберегти при цьому розумний баланс між швидкістю і простотою прийняття державними органами рішень в інтересах кінцевого отримувача, та можливими формами державного контролю. Так, за півтора місяця з 01.03.2022 по 15.04.2022 Кабінет Міністрів України 7 разів переглядав порядок пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України – було прийнято 7 постанов Кабінету Міністрів України. Основні зміни було внесено 01.03.2022 Кабінетом Міністрів України, який прийняв постанову № 174 «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану», якою значно спрощено порядок ввезення в Україну та митного оформлення зазначеної широкої категорії товарів. Постановою дозволено визнавати гуманітарною допомогою перелік товарів (вантажів), що необхідні для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки оборони та цивільного захисту населення. Цією ж Постановою дозволено здійснення митного оформлення усієї гуманітарної допомоги від донорів шляхом подання товаросупровідних документів або декларації, заповненої особою, що перевозить цей товар, за установленою формою, без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. 02.03.2022 прийнято Указ Президента України № 93/2022 «Про координацію заходів із вирішення гуманітарних та соціальних питань», яким утворено Координаційний штаб з гуманітарних та соціальних питань під головуванням Керівника Офісу Президента України, що повинен забезпечити оперативну взаємодію представників обласних військових адміністрацій з Координаційним штабом; ефективну співпрацю з дипломатичними представництвами і консульськими установами іноземних держав в Україні, міжнародними організаціями, іноземними донорами щодо надання гуманітарної допомоги Україні. Для реалізації цього Порядку передбачено відкриття у Національному банку України поточного рахунку Міністерства соціальної політики України для надходження коштів в національній та іноземній валюті від фізичних та юридичних осіб, резидентів і

нерезидентів як благодійна пожертва, гуманітарна допомога, гранти та дарунки та дозволено використовувати кошти з цього рахунка відповідно до встановленого порядку. Вирішення питання про розподіл коштів покладено на призначену комісію. Також надано право прийняття рішень керівникам зон територіальної оборони під координацією Кабінету Міністрів України. Одночасно дозволено митне оформлення зазначених вище товарів на підставі товаросупровідних документів без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Основними визначальними для цього періоду нововведеннями стали, зокрема: визначення порядку взаємодії органів влади та АТ «Укрзалізниця», АТ «Укрпошта» з метою отримання гуманітарної допомоги; унормування порядку забезпечення гуманітарною допомогою медичного призначення; встановлення порядку забезпечення гуманітарною допомогою для потреб Збройних Сил України і територіальної оборони та допомогою у виді паливно-мастильних матеріалів. Однак, чіткої класифікації товарів гуманітарної допомоги в чинному законодавстві немає.

Донори, які бажають надати гуманітарну допомогу, звертаються до логістичних хабів, які сформовані на базі державних інституцій, де опрацьовують інформацію про те, яку гуманітарну допомогу донори бажають надати та інформують їх щодо відвантаження допомоги.

За даними звіту про роботу Координаційного штабу, який було оприлюднено 16.04.2022, за 50 днів війни на територію України було ввезено 270 т гуманітарної допомоги. Згідно зі статистикою, оприлюдненою на порталі Help.gov.ua, за період з 11.03.2022 по 18.04.2022 всього на територію України було доставлено 213 669 т гуманітарної допомоги, тобто є суттєва розбіжність.

Станом на сьогодні процедура розподілу гуманітарної допомоги нормативно не врегульована. Постановою КМУ від 05.03.2022 № 202 «Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги» встановлено, що в умовах воєнного стану не поширюються встановлені законодавством вимоги щодо отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги (яка зараз використовується як гуманітарна допомога) від юридичних та фізичних осіб – резидентів та нерезидентів. Тож, в регіонах, де ведуться активні бойові дії, дозволено не вести облік благодійної чи гуманітарної допомоги взагалі. Також, відповідно дозволено не звітувати про отримання та використання гуманітарної допомоги відповідними суб'єктами.

Таким чином, проблема отримання та чіткого розподілу гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану залишається і вимагає нагального вирішення, щоб не допустити зловживань учасників цього процесу, та корупції в цілому.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про гуманітарну допомогу». Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Управління ООН з координації гуманітарних справ (ОCHA). Ukraine URL: <https://fts.unocha.org/appeals/475/summary>.
3. О.А. Біда, А.Б. Блага, О.А. Мартиненко, М. Г. Статкевич; за заг. ред. А.П. Буценка Гуманітарна катастрофа чи гуманітарна голка – дві сторони однієї медалі: доступ до гуманітарної допомоги в умовах збройного конфлікту на сході України //Українська Гельсінська спілка з прав людини. – К., КИТ, 2016.
4. Огляд гуманітарних потреб. Україна. Лютий 2022. URL: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Ukraine_2022.

УДК 338:330.3
Чип Олександр

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
**ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ
ТА РОЛЬ ДЕРЖАВИ В БІЗНЕСІ**

Chyp Alexander

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
**PROBLEMS OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEM DEVELOPMENT IN UKRAINE
AND THE ROLE OF THE STATE IN BUSINESS**

Усунення руйнівних наслідків, спричинених російською військовою агресією, є вельми актуальним питанням сьогодення, що, передусім, потребує визначення ролі держави щодо виходу українського суспільства та економіки з кризового стану у повоєнний період. Як свідчать оцінки експертів, зниження ВВП України в 2022 році складатиме 35-50%, майже половина підприємств не матиме можливості відновити свою роботу. За таких умов значно підвищується визначення заходів антикризової державної політики, які мають здійснюватися за такими основними напрямками:

–забезпечення достатніх обсягів державного замовлення у стратегічних галузях промисловості, зокрема зростання прямих державних інвестицій в оборонно-промисловий комплекс та постійне збільшення витрат держави на його розвиток;

–захист вітчизняних товаровиробників та обмеження імпорту;

–відновлення обсягів експорту залізничним транспортом (в умовах блокади українських морських портів) низки важливих товарів, зокрема пшениці та кукурудзи, запаси яких наразі значно перевищують потребу в них у середині країни;

–підтримка виробників харчових продуктів за рахунок придбання продуктових наборів за державні кошти та підвищення попиту населення на основі здійснення грошової допомоги для громадян, що втратили робочі місця;

–подолання безробіття шляхом розробки та застосування програм працевлаштування з метою запобігання зростанню злочинності, міграції та депопуляції;

–відновлення та розбудова об'єктів критичної інфраструктури у звільнених регіонах;

–забезпечення житлом населення, що втратило його внаслідок бойових дій, та внутрішньо переміщених осіб, що не мають змоги повернутися у місця звичного проживання. Цей напрям полягає, перед усім, у реалізації програми придбання у забудовників квартир для внутрішньо переміщених осіб у безпечних регіонах Центральної і Західної України та забезпечення об'єктами соціальної інфраструктури. Слід зазначити, що за результатами опитування Міжнародної організації з міграції станом на 23.05.2022 чисельність внутрішньо переміщених осіб в Україні складала 7,134 млн. (16,2% загального населення). Цей показник постійно збільшувався з 16.03.2022 по 03.05.2022 (з 6,5 млн. осіб до 8 млн. осіб). Також у 2 рази зросла чисельність осіб, що повернулися у місце звичного проживання. Проте, згідно з опитуванням питома вага внутрішньо переміщених осіб, які розглядають можливість подальшого переміщення, збільшилася з 18% до 45% ;

–підтримка сільськогосподарських товаровиробників на основі стимулювання технічної модернізації виробництва та активізації експорту продукції з високою доданою вартістю;

–модернізація систем теплозабезпечення територій, що мають відбудовуватися, заміна зруйнованих теплових електростанцій на сучасні з системами очищення викидів;

–зростання обсягу державних інвестиції в ІТ-освіту, забезпечення зручного податкового законодавства, підтримка стартапів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

Для будь-якої держави наявність ефективної фінансової системи є важливою умовою функціонування її економіки. Фінансова система є достатньо складною за своєю будовою. За допомогою фінансової системи держава накопичує та використовує ресурси для утримання свого апарату, а також направляє їх на виконання своїх функцій й під час війни. Пошук найбільш дієвих підходів до формування ефективної фінансової системи на основі аналізу особливостей функціонування фінансової системи в країні під час воєнного стану є важливим завданням в умовах постійної мінливості зовнішнього та внутрішнього середовищ, які нині відбуваються у економіці .

В умовах воєнного стану надзвичайно важливо забезпечити оперативне, належне та безперервне виконання місцевих бюджетів. Для забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та життєво необхідних потреб жителів територіальних громад у період дії воєнного стану уряд з центральними органами виконавчої влади прийняли низку швидких, ефективних, оперативних рішень. В бюджетне законодавство внесено низку змін, які були прийняті у період дії воєнного стану. Серед таких змін є:

–зміни до місцевих бюджетів; перерозподіл видатків бюджету і надання кредитів з бюджету за бюджетними програмами;

–встановлена пріоритетність здійснення видатків Казначейством та органами Казначейства (постанова КМУ від 9 червня 2021 р. № 590 «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану»);

–скасування обмежень щодо максимального розміру резервного фонду;

–не застосовується дотримання термінів подання звітності про виконання місцевих бюджетів та річного звіту;

–скасована норма щодо складання Бюджетної декларації та прогнозів;

–кошти державного дорожнього фонду спрямовуються на розвиток та утримання автомобільних доріг;

–випуск облігацій внутрішньої державної позики;

–передачу коштів між бюджетами здійснюється без укладення договорів;

–перерахування коштів з місцевого бюджету до державного бюджету для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації та з метою відсічі збройної агресії Російської Федерації.

Усі тимчасові зміни в бюджетному законодавстві спрямовані на оперативне фінансування територіальної оборони, ЗСУ, захисту населення, підтримки бюджетної сфери та функціонування економіки країни.

При цьому слід пам'ятати, що зміна економічної системи не відбувається автоматично, для її здійснення потрібна чітко виражена політична воля.

Злам планової системи і створення ринкових структур економіки відбуваються одночасно і можуть мати болючі наслідки для значної частини населення. Криза, обумовлена процесами адаптації, означає безробіття, невпевненість у завтрашньому дні.

Слід зазначити, що прагнення розмити реформи (наприклад, за допомогою популістських рішень) або зовсім їх загальмувати, зберігаючи старе, виникають не тільки на початковій фазі процесу перетворень, а постійно повторюються. Такій спокусі піддаються навіть уряди, які мають в своєму кабінеті тверде ядро із особистостей-реформа-торів, які без сумніву виступають за ринкову економіку.

Тому при переході до ринкових відносин за таких умов Україні необхідно було розв'язати цілу низку проблем. Зокрема, реформи слід було починати з лібералізації цін і макроекономічної стабілізації. Ціни повинні були відображати попит і пропозицію і таким чином сигналізувати про наявний дефіцит. Жорстка грошова політика повинна лише забезпечувати позитивні реальні процентні внески і зниження темпів інфляції.

Відміна монополії на зовнішню торгівлю фактично відкриває можливості для контактів з країнами світової співдружності. Поряд з макроекономічними реформами слід розпочати реформи структурні. Проведення великої, що триває відносно довго, та малої приватизації дасть можливість створити доволі чисельний приватний сектор.

З метою успішного проведення структурних реформ необхідно створити інститути ринкової економіки – надійні, орієнтовані на правові норми, включаючи договірне право, банківську систему з незалежним Центральним банком і новими комерційними банками, податкову систему, припинення втручання держави і її міністерств в економіку, створення системи соціального захисту.

Для успішного проведення реформ важливо мати фінансову підтримку міжнародних фінансових організацій (особливо Міжнародного валютного фонду) і західних урядів. З метою покращання міжнародної кредитоспроможності, при високій зовнішній заборгованості, необхідно укласти домовленості із західними урядами про реструктуризацію боргів. Крім того, важливою умовою успішного проведення реформ є створення вигідних умов для іноземних інвесторів.

Таким чином, здобувши незалежність і проголосивши курс на проведення економічних реформ, Україна стала перед необхідністю реалізації надзвичайно складних і важливих заходів.

Виходячи зі становища нашої країни можна зробити висновки, що на велику діяльність центральних та виконавчих органів, припадають великі задачі зв'язані з воєнною кризою. Попри те, що йде війна, економіка працює. Не стало б нашої економіки – не було б того тилу для військових, які захищають Україну. Фінансування армії, соціальна допомога, державні виплати – це все стимул для громадян аби надалі залишатись та працювати в країні. Наразі пропозиція для покращення економіки тільки одна – багато працювати і тільки на державу, мета наша має бути взаємна – зберегти державні цінності, а нам допоможе армія, а ми їй. Тому все залежить від нас.

Список використаних джерел:

1. Краузе О. І., Піняк І. Л., Шпилик С. В. Соціальна відповідальність в контексті діджиталізації бізнесу // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». - 2022. - №11.
2. Тімашов В. О., Севаст'яненко О. В. Фінансова система України: правова характеристика та законодавче регулювання. *Право і суспільство*. 2021. № 2. С. 134–139.
3. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 04.12.2022).
4. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану (2022). URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14654> (дата звернення: 04.12.2022).

СЕКЦІЯ
«СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ:
ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД»

УДК 338

Мучинська Юлія, Юрик Наталія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Muchynska Yulia, Yuryk Natalia

Ternopil Ivan Pulu National Technical University

MODERN PROBLEMS OF MANAGEMENT

Сучасний менеджмент набуває нових рис та характеристик, постійно розвиваючись та вдосконалюючись. І не зважаючи на воєнний стан в нашій країні, він користується великою популярністю і є надзвичайно потрібним як у виробничій, так і публічній сферах.

Аналізуючи історію управління можемо спостерігати, що розвиток та становлення менеджменту відбувався поетапно, з певними складнощами та опором. Ще стародавній філософ Сократ говорив, що менеджмент в приватних справах відрізняється від громадських тільки величиною, зазначаючи, що обидва випадки мають справу з людьми і якщо хтось не може керувати своїми приватними справами, то він не зможе керувати суспільними справами. Саме в тому й полягає мистецтво менеджменту.

Відсутність у значної частини керівного складу організацій відповідних теоретичних знань та практичних навичок введення бізнесу в умови війни та кризового стану перешкоджає ефективному управлінню підприємством, і, зазвичай, призводить до найгірших наслідків – банкрутства та ліквідації.

На сьогоднішній день менеджмент зіштовхується з багатьма проблемами, які є досить вагомими в процесі здійснення загального керівництва підприємством чи організацією, серед яких варто виділити: 1. Невміння керівництва ставити цілі і визначати подальші дії для досягнення мети. Це пов'язано з недостатністю знань і досвіду керівників. Неправильно визначні цілі призведуть до отримання неочікуваних, зазвичай, негативних результатів діяльності всього підприємства. 2. Вихід на ринок великих іноземних компаній. На багатьох ринках України ситуація сильно змінювалась після виходу іноземних компаній. З одного боку це добре, адже активізується конкуренція і примушує українські підприємства перейти на більш сучасні методи управління. З іншого боку це досить негативне явище, адже вихід іноземних підприємств нерідко супроводжується відтоком кадрів вітчизняних підприємств, інвестиційним придушенням та банкрутством. Для вирішення цієї проблеми потрібно внести зміни у економічній політиці держави загалом. Тобто під впливом іноземних інвестицій ми повинні збільшувати інвестиції у вітчизняні підприємства, а не допомагати іноземним компаніям, що виходять на український ринок зі своїми товарами і послугами. 3. Нехтування довгостроковим плануванням. Зараз ми можемо спостерігати, що близько 80 компаній не займаються довгостроковим плануванням своєї діяльності. Однією з проблем довгострокового планування є те, що мала ймовірність точного прогнозу середовища в майбутньому. Найуспішніші керівники компаній в Україні прагнуть зберігати та нагромаджувати інформацію, що надходить з різних джерел, докладають певних зусиль для прогнозування і планування своєї діяльності. 4. Невміння використовувати нові технологічні прийоми. Нашим керівникам завжди

було важко опанувати нові та сучасні розробки. Світ не стоїть на місці, є надзвичайно багато різних технологій, які потрібно опанувати для більшої ефективності підприємства. 5. Величезна чисельність й мала ефективність штату. Ця проблема є дуже актуальна. На багатьох підприємствах є великі штати, які зовсім не ефективні. Це пов'язано з тим, що частина людей не хоче розвивати, немає злагодженої роботи між працівниками та розподіл людей з різними вміннями, навичками, досвідом та знаннями. 6. Конкуренція. Ми можемо спостерігати, що на підприємствах виникає проблема через те, що люди «знищують один одного», не вміючи співпрацювати. Працівники конкурують між собою за підвищення на посаді, зарплату, премії, через власні амбіції не вміючи домовлятися між собою. Звичайно така «нездорова» конкуренція не приведе підприємство до успіху та досягнення цілей. 7. Зацикленість на прибутку. Багато вітчизняних підприємств зацикленні лише на одержанні прибутку. А це, у свою чергу, провокує іншу проблему – ігнорування інтересів споживача. Насамперед підприємство чи організація повинна брати до уваги вподобання споживачів, тобто власних клієнтів. Тому важливим у цьому процесі є застосування нових методів та підходів маркетингового менеджменту. 8. Відсутність навиків самоменеджменту. Кожному керівнику рекомендовано використовувати комплексний підхід при розробці програми самоменеджменту, з урахуванням тих питань, які йому доводиться вирішувати в процесі реалізації своєї професійної діяльності. При виборі такої програми необхідно також враховувати зміни, що відбуваються в політичній, економічній, соціальній, культурній та інших сферах суспільного життя. Також в даній програмі потрібно враховувати аспекти практичної реалізації набутих знань та навиків, що дозволить оптимізувати власний робочий час та раціонально його використовувати, особливо, в умовах які склались на сьогоднішній день. 9. Невміння працювати в кризових умовах. Для ефективного та швидкого подолання кризової ситуації керівник повинен не тільки дотримуватись принципів антикризового управління, але і володіти специфічними навичками в сфері антикризового управління. Одним із таких навиків є вміння передбачати ймовірність тих чи інших непередбачуваних ситуацій, що можуть перерости у кризові явища, та бути готовим їх подолати. Також необхідним є знання та вміння ефективно використовувати інструменти антикризового управління. 10. Проблеми з вибором методів та способів управління колективами в умовах війни та кризи. Основним завданням керівника є формування нормального мікроклімату в організації та в середині її структур, використовуючи таку систему важелів та впливу, які найбільше відповідали б певним умовам, які склалися, досягаючи очікуваного результату.

Провівши дослідження проблем сучасного менеджменту, можемо констатувати, що багато підприємств і організацій ще досі не хочуть змінюватись та йти в ногу з часом. Саме тому сучасним менеджерам потрібно вивчати та застосовувати новітні технології менеджменту, позбавляти спадщини давнини та рухатись вперед, озброївшись новими методами і тенденціями.

Список використаних джерел:

1. Наукові конференції Харків, 2013. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1431>
2. Київський політехнічний інститут. URL: http://www.rusnauka.com/35_PWMN_2008/Economics/38615.doc.htm.
3. Дніпровський державний технічний університет. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/5_79_2020_ukr/13.pdf.

УДК 339.138

Піняк Ірина, Шпилик Світлана

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ В МАРКЕТИНГОВІЙ ПОЛІТИЦІ РОЗПОДІЛУ

Pinyak Iryna, Shpylyk Svitlana

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

APPLICATION OF INTERNET TECHNOLOGIES IN MARKETING POLICY OF DISTRIBUTION

Успіх підприємства в сфері реалізації товару суттєво залежить від якості та кількості каналів розподілу, від дилерів та дистриб'юторів, з якими воно співпрацює. До основних чинників формування збутової мережі можна віднести:

- специфіка споживачів (кількість, концентрація, купівельна спроможність, величина середньої разової покупки, тощо);
- можливості підприємства (його фінансове становище, обсяги виробництва, конкурентоспроможність, конкурентна позиція);
- характеристики товару (ціна, якість, сезонність виробництва та попиту, термін зберігання);
- рівень конкуренції та особливості збутової політики підприємства (кількість і концентрація конкурентів, збутова стратегія і тактика підприємства);
- вартість різних збутових систем і структур каналів збуту.

Умови сьогодення, що ускладнені напруженою конкурентною боротьбою, зростання вимогливості споживачів до якості продукції та якості обслуговування, вимагають від підприємств безперервного пошуку можливостей зацікавити і втримати споживача, спонукати до його до повторних покупок.

Маркетингові Інтернет-технології суттєво відрізняються від традиційних маркетингових технологій. Однією з визначальних особливостей середовища Інтернет є його гіпермедійна природа, що вразі підвищує можливості маркетингу у формуванні взаємозв'язку виробник-споживач. Інтернет технології суттєво підвищують ефективність комунікаційних заходів, укладання угод, здійснення покупок і проведення платежів [3]. Також перевагами застосування Інтернет-технологій в маркетинговій політиці розподілу є зниження витрат на оплату оренди офісних приміщень, оплату праці персоналу, оплату за транспортування товару.

При застосуванні Інтернет-технологій покращується якість виділення цільового сегменту, охоплення ринку, обслуговування клієнтів, зворотній зв'язок, знижуються витрати на просування та реалізацію продукції, розширюються межі ринку та зростає кількість споживачів. Застосування Інтернет-технологій спрощує та прискорює вихід на нові ринки збуту.

При застосуванні Інтернет-технологій зиск отримує не лише виробник (продавець), а й споживач: спрощується процес пошуку товару, значно ширша можливість порівняння товарів-конкурентів та цінової політики, можливість вибору способу оплати та отримання товару.

Маркетингова політика розподілу з застосуванням Інтернет-технологій має ряд особливостей, які можна розділити на три групи:

1. Реалізація товару через Інтернет – може бути реалізована повністю або частково автоматизовано:

1.1. Реалізація товару через Web-вітрини – це прості системи розміщення прас-листів з можливістю прийому замовлень. Такий спосіб найбільш прийнятний для

малого і середнього бізнесу. Web-вітрини не мають інтерактивних інтерфейсів управління і не пов'язані напряму з бізнес додатками підприємства.

1.2. Реалізація через Інтернет-магазини. Такий спосіб реалізації продукції дозволяє користувачам он-лайн у своєму браузері або через мобільний додаток, обрати товар, сформулювати замовлення, обрати спосіб доставки і оплатити його. При цьому продаж товарів здійснюється дистанційним способом, що накладає певні обмеження на пропоновані товари. Так, наприклад, в деяких країнах є заборона на Інтернет-торгівлю алкоголем, зброєю, ювелірними виробами та інше. В Інтернет-магазині може бути дуже великий асортимент товару і він не має географічних обмежень.

1.3. Торгівля Інтернет системи – складні і потужні системи здійснення торгових операцій через мережу Інтернет, в яких повністю інтегровані торгові процеси офф-лайн і он-лайн бізнесу компаній. Такий ефект досягається за рахунок інтеграції зовнішнього Інтернет-магазину з системами складського обліку, торгово-обліковими і бухгалтерськими системами, а для великих корпорацій – з ERP-системами. Вартість товару в Інтернет-магазинах є об'єктивно нижчою, що безумовно є суттєвою перевагою для споживача.

1.4. Інтернет-системи постачання – такі системи дозволяють проводити через Інтернет придбання сировини, витратних матеріалів і комплектуючих, що необхідні для забезпечення виробничого процесу.

2. Проведення оплати через Інтернет. Можливі варіанти оплати:

- оплата готівкою кур'єру;
- банківський переказ;
- післяплата на пошті банківським переказом;
- оплата за допомогою платіжних систем Інтернет та платіжних карток.

3. Залучення до продажу Інтернет-посередників: торгові ряди, віртуальні аукціони, торгові майданчики, контентні проекти (інформаційні посередники) [2].

Застосування Інтернет-технологій в сфері маркетингової політики розподілу надає можливість будь-якому споживачу влюбій точці світу знайти і придбати будь-який товар, що стирає кордони територій.

В Україні застосування Інтернет-технологій в маркетинговій політиці розподілу з приводу купівлі-продажу товарів регулюється спеціальними Правилами продажу товарів на замовлення на замовлення за межами торгових і офісних приміщень, які передбачають придбання товару за допомогою телекомунікаційної мережі, поштового зв'язку, телебачення і Інтернету. Зазначені правила орієнтуються на досвід країн Європейського Союзу і покликані захищати, в першу чергу, інтереси споживача. Вимоги споживачів щодо якості і безпечності, гарантійного обслуговування і обміну товару регулюються Законом України «Про захист прав споживачів».

Список використаних джерел:

1. Краузе О. І., Піняк І. Л., Шпилик С. В. Соціальна відповідальність в контексті діджиталізації бізнесу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2022. №11. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-11-8381>
2. Мозгова Г.В. Інструменти Інтернет-маркетингу та їх переваги для сучасних українських підприємств. *Ефективна економіка*. 2013. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2429>
3. Шпилик Світлана, Інтернет як ефективний маркетинговий інструмент сучасного підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2015. № 2 (49). С. 212-223.

УДК 336.6, 339.137.2

Роганова Г. О., Додатко Я.Я.

Національний університет харчових технологій, Київ, Україна

**КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
УКРАЇНИ В РАМКАХ АНАЛІЗУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ**

Rohanova H., Dodatko Ya.

National University of Food Technologies, Kyiv, Ukraine

**CLUSTER ANALYSIS OF ENERGY INDUSTRY ENTERPRISES OF UKRAINE
WITHIN THE FRAMEWORK OF COMPETITIVENESS ANALYSIS**

Конкурентоспроможність підприємства передбачає його можливість підтримувати або розширювати своє конкурентне становище на ринку, впливати на ситуацію на ринку, пропонуючи якісні послуги або продукти, що відповідають конкретним потребам споживачів та забезпечують їх ефективність [1, с. 66].

Оцінки рівня конкурентоспроможності того або іншого об'єкта конкуренції є базисом для визначення перспективних напрямків підвищення конкурентоспроможності [2]. Під час оцінки конкурентоспроможності підприємств енергетичної галузі ми скористалися сучасним методом дослідження процесів та закономірностей конкуренції – кластерним аналізом [3, с. 56]. Він був здійснений на підставі аналізу даних фінансової звітності 6 підприємств енергетичної промисловості України.

Розраховані основні показники оцінки структури капіталу та фінансової стійкості досліджуваних підприємств наведено у табл. 1. Саме на основі фінансових коефіцієнтів було здійснено кластеризацію підприємств енергетичної промисловості у програмі SPSS Statistics.

Таблиця 1

Показники фінансової стійкості підприємств енергетики України

Підприємство	коефіцієнт автономії	коефіцієнт фінансового ризику	коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	коефіцієнт фінансового левериджу
АТ КІЕП	0,93	0,26	0,21	0,13
АТ «Укренерго»	0,53	1,41	0,22	0,17
ПАТ «Центренерго»	0,74	0,29	0,38	0,11
ДП НАЕК «Енергоатом»	0,63	0,09	0,6	0,21
ТОВ «Атоменергосервіс»	0,07	14,53	-2,14	0,00
ТОВ «Менерго»	0,09	0,32	0,29	0,00

Джерело: розраховано авторами на основі форм фінансової звітності

До першого кластеру, який характеризується найкращими показниками фінансової стійкості серед усіх досліджуваних підприємств, віднесено 4 підприємства: АТ КІЕП, ПАТ «Центренерго», ДП НАЕК «Енергоатом», ТОВ «Менерго». До другого кластеру віднесено АТ «Укренерго», третього – ТОВ «Атоменергосервіс», яке характеризується найгіршими значеннями коефіцієнтів фінансової стійкості.

В сучасних умовах розвитку в першу чергу, необхідно встановлювати чіткі вимоги для того, щоб поступово підвищувати власну конкурентоспроможність та

реагувати на зміни, які відбуваються в господарській діяльності з метою підтримки стабільного фінансового стану компанії.

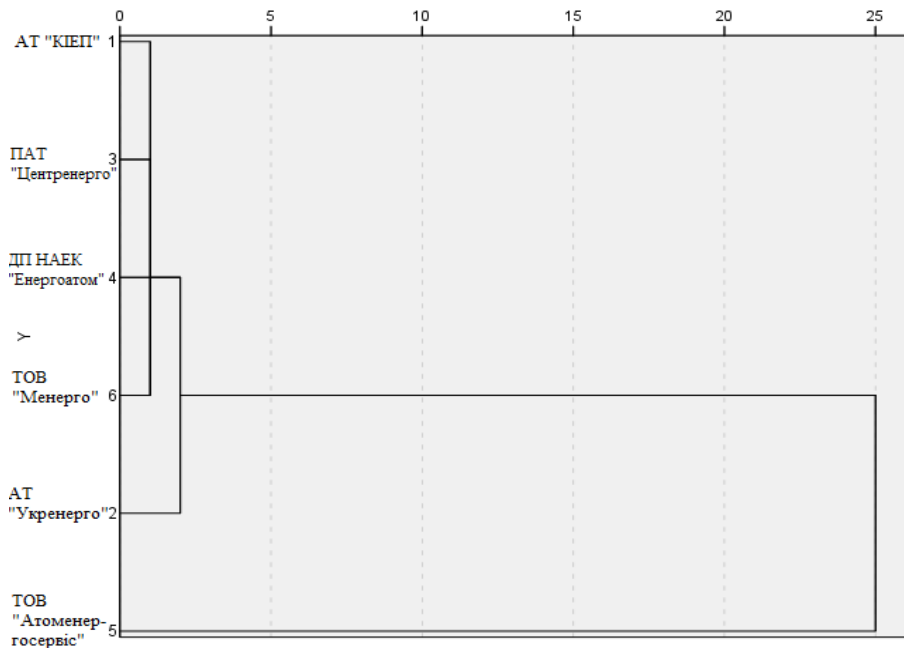

Рис. 1. Кластерний аналіз підприємств енергетичної промисловості України за рівнем їх фінансової стійкості

Джерело: побудовано авторами в SPSS Statistics

Оцінювання конкурентоспроможності та аналіз конкуренції на ринку в енергетичній сфері показав, що для АТ КІЕП ситуація є ускладненою, і тому дана організація змушена активно займатися пошуком відповідної стратегії щодо підвищення власної конкурентоспроможності, а саме вона повинна знайти таке положення на ринку, за якого б компанія змогла якнайкраще захиститися від впливу конкурентів та повернути їхній вплив на свою користь.

Для здійснення збалансованого розвитку організації та створення її більш позитивного іміджу на ринку, АТ КІЕП також необхідно поступово запроваджувати в свою діяльність соціально відповідальну стратегію, адже завдяки їй дана компанія зможе не лише виконувати правові зобов'язання, але й вкладати більше в ресурси, навколишнє середовище, і тим самим підвищити як фінансові результати, так і наявні та потенційні конкурентні переваги.

Список використаних джерел:

1. Головчук Ю. О., Пчелянська Г. О. Особливості формування стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства на основі парадигми інноваційного розвитку. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 66–70. doi: 10.32702/2306-6806.2020.3.66.
2. Захарченко О. В. Конкурентоспроможність підприємств в умовах ринкової економіки : монографія : О. В. Захарченка, М.А. Зайця, В.С. Ніценка. – Одеса: ВМВ, 2015. 571 с.
3. Роганова Г.О., Ковальчук В.Ю. Оцінка конкурентоспроможності підприємства на прикладі ПрАТ "Оболонь". *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2021. № 1(27). С. 53-60. doi: 10.24263/2225-2924-2021-27-1-7.

УДК 658

Семчишин Наталія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ: ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Semchushun Natalia

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

**STRUCTURAL TRANSFORMATIONS OF THE MANAGEMENT SYSTEM:
DOMESTIC PRACTICE AND INTERNATIONAL EXPERIENCE**

Нові реалії ведення бізнесу в сучасній світовій економіці прискорюють виробничі процеси, підвищують конкуренцію, вимагають швидкого реагування на проблемні питання. Нова парадигма економічної системи – економіка знань – трансформує бізнес-ландшафт, а успішні організації майбутнього, швидше за все, можуть рухатися швидше, адаптуватися швидше, швидко навчатися й охоплювати динамічний попит на робочу силу [2]. Паралельно змінюється і робоча сила, вона стає більш цифровою, більш глобальною, різноманітною та соціально медіапродуктивною. Водночас бізнесові очікування, потреби та вимоги розвиваються швидше, ніж будь-коли раніше. З одного боку, це виклик, а з іншого – можливість переосмислення системи менеджменту персоналу, талантів та організаційної практики, можливість створювати платформи, процеси та інструменти, які продовжують розвиватися та зберігати свою цінність у часі [3].

Оскільки четверта промислова революція розгортається по всьому світу, можна очікувати, що напрями трансформації робочих місць матимуть як глобальні, так і регіональні тренди. Крім того, глобальні компанії можуть опосередковано впливати на ці процеси шляхом диференціювання завдань та промисловості в конкретних регіонах світу в межах свого стратегічного планування. У результаті це матиме вторинний вплив на тенденції розвитку робочих місць у низці розвинених та країн, що розвиваються, що підкреслює зростаюче значення глобальних ланцюгів постачання та транснаціональних компаній у формуванні структури світової економіки.

Що стосується чинників, які впливають рішення компаній щодо розташування виробництв, то більшість (74%) глобальних компаній вважає наявність кваліфікованого місцевого талановитого персоналу найважливішим фактором [6]. Натомість 64% компаній зазначають, що витрати на оплату праці є головною проблемою (табл. 1). Серед інших важливих чинників гнучкість місцевого трудового законодавства, ефекти агломерації промисловості або близькість до сировини розглядалися як менш важливі порівняно з кваліфікованими місцевими талантами та витратами на оплату праці. Таким чином, ми ще раз отримуємо підтвердження того факту, що в сучасній глобальній економіці людський чинник є ключовим фактором функціонування глобальних підприємств, оскільки, як показано в табл. 1, наявність кадрового потенціалу та його вартість є найважливішими під час вибору місця розташування нових виробництв.

У міру розгортання четвертої промислової революції компанії прагнуть використовувати нові та проривні технології, щоб досягти більш високого рівня ефективності виробництва та споживання, розширюватися на нових ринках та конкурувати новими продуктами для задоволення потреб глобального споживача, що все частіше орієнтується на цифрові товари [4]. Усе більше роботодавців шукають працівників із новими навичками для збереження конкурентної переваги своїх підприємств та збільшення продуктивності робочої сили.

Чинники, що зумовлюють вибір глобальних компаній територіального розташування виробництв, у перспективі на 2018-2022 рр. (за прогнозом Всесвітнього економічного форуму) [6]

Галузь	Ступінь важливості чинника під час вибору країни розташування		
	Найбільш важливий	Другий за важливістю	Третій за важливістю
Загалом по світу	Доступ до талановитих фахівців	Вартість робочої сили	Вартість виробництва
Автомобільна, аерокосмічна	Доступ до талановитих фахівців	Вартість робочої сили	Якість ланцюга постачання
Авіаційна, подорожі та туризм	Доступ до талановитих фахівців	Організаційна структура компанії	Вартість робочої сили
Хімія, нові матеріали та біотехнології	Доступ до талановитих фахівців	Вартість виробництва	Вартість робочої сили
Енергетичне обладнання та технології	Доступ до талановитих фахівців	Вартість робочої сили	Вартість виробництва
Фінансові послуги та інвестиції	Доступ до талановитих фахівців	Вартість робочої сили	Організаційна структура компанії
Медичні послуги та охорона здоров'я	Доступ до талановитих фахівців	Вартість робочої сили	Вартість виробництва
Інформаційно-комунікаційні технології	Доступ до талановитих фахівців	Вартість робочої сили	Географічна концентрація виробництва
Інфраструктура	Вартість робочої сили	Доступ до талановитих фахівців	Вартість виробництва
Гірничо-металургійний комплекс	Вартість робочої сили	Вартість виробництва	Доступ до талановитих фахівців
Нафтогазова промисловість	Доступ до талановитих фахівців	Вартість виробництва	Вартість робочої сили
Професійні послуги	Вартість робочої сили	Доступ до талановитих фахівців	Географічна концентрація виробництва

Таким чином, на засадах проведеного аналізу впливу соціокультурної глобалізації на системи менеджменту персоналу міжнародних компаній можна зробити такі висновки. Трансформаційні процеси у світовій економіці на межі ХХ та ХХІ ст. мають глобальний та системний характер. Нова парадигма економічної системи – економіка знань – трансформує не лише економічний вимір людських відносин, а й політичний, соціокультурний та суспільний. Процеси акселерації відносин стають провідними для глобальних компаній, яким доводиться адаптуватися до прискорення не лише з погляду промислових процесів, а й в аспекті соціально-трудова відносин. Трансформаційні процеси в системі менеджменту персоналу глобальних компаній зумовлені більшою мірою зростаючою інформатизацією суспільних відносин, а також підвищенням значущості людського чинника для утримання позицій на світовій арені. Оскільки людський чинник, його наявність, якість та вартість є визначальними як під час побудови нового бізнесу, так і під час форматування старого, серед трендів трансформації системи менеджменту глобальних компаній провідні місця займають

пошук талантів, їх залучення та утримання, мотивація персоналу, формування нового типу лідерів та побудова корпоративного бренду зайнятості.

В умовах переходу до економіки знань, де провідними технологіями стануть інформаційно-комунікаційні, трансформація системи менеджменту персоналу також підпадає під вплив інформатизації. Як результат, очікується, з одного боку, збільшення частки автоматизованих робочих місць паралельно зі зниженням зайнятості людського персоналу, а з іншого – впровадження інформаційних технологій як у систему рекрутингу, так і безпосередньо в аналіз та менеджмент персоналу.

Головним трендом трансформаційних процесів у системі менеджменту персоналу, який об'єднує всі вищезазначені, є розбудова так званої «компанії майбутнього», яка передбачає зміну традиційної моделі менеджменту на нову – мережеву, для чого необхідний новий тип лідерів, менеджерів та професіоналів із новим баченням виробничих та корпоративних процесів. Для цього глобальним компаніям необхідно побудувати та підтримувати корпоративний бренд зайнятості, щоб успішно конкурувати за кваліфіковані талановиті кадри, впроваджуючи вищезазначені заходи в рамках нової системи менеджменту персоналу.

Список використаних джерел:

1. Richard R.B., Linda K.S. The Transformation Management Model: A Total Evaluation Route to Business Change Success. URL: https://businessperspectives.org/images/pdf/applications/publishing/templates/article/assets/1058/PPM_EN_2004_04_Bahner.pdf (Last accessed: 02.12.2022).
2. The organization of the future: Arriving now 2017 Global Human Capital Trends / J. Bersin, T. McDowell, A. Rahnema, Y. Durme. URL: <https://www2.deloitte.com/insights/us/en/focus/humancapital-trends/2017/organization-of-the-future.html> (Last accessed: 02.12.2022).
3. Глобальна економіка XXI століття: людський вимір: монографія / Д.Г. Лук'яненко та ін.; за заг. ред. Д.Г. Лук'яненка, А.М. Поручника. Київ: КНЕУ, 2008. 420 с.
4. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. URL: <https://www.weforum.org/about/the-fourthindustrial-revolution-by-klaus-schwab> (Last accessed: 02.12.2022).
5. Грішнова О.А. Людський розвиток: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 308 с.
6. The Future of Jobs Report 2018 / A. Till, V. Ratcheva, Z. Saadia; World Economic Forum. 2018. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf (Last accessed: 02.12.2022).

УДК 331.1

Співак Сергій, Галиняк Леся

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

HR ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА УРОКИ

Spivak Serhii, Halyniak Lesia

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

HR IN WARTIME: CHALLENGES AND LESSONS

Нові підручники з менеджменту, які публікуватимуться після 24 лютого 2022 року, обов'язково повинні бути доповнені розділом «Управління персоналом в умовах війни». У посібниках зустрічаються рекомендації щодо управління кризами. Проте війну кризою не назвеш. Тому ті принципи, які підходять для керування кризою, неефективні в управлінні персоналом в умовах війни. Перед управлінцем стоїть завдання відмовитись від традиційних методів менеджменту на противагу дієвим в рамках воєнного часу. Менеджеру недостатньо лише «впоратися із собою», йому необхідно підтримувати та організовувати команду. Крім того, керівник повинен моніторити інформацію, прогнозувати розвиток подій і приймати рішення.

З'ясовано, що на роботу команди впливають такі фактори:

- 1) зовнішнє середовище (ринок, організація, ресурси);
- 2) кількість і якість працівників (їх компетенції, мотивація);
- 3) ролі у команді (чітко визначено хто і за що відповідає);
- 4) процеси (комунікація, співпраця, конфлікти, атмосфера у колективі);
- 5) цілі (чи досягає команда очікуваних результатів).

Аналіз чинників, що мають вплив на персонал підприємства в умовах військового часу, дає змогу розробити низку рекомендацій менеджеру для практичного використання в щоденній роботі при здійсненні управління командою.

Після 24 лютого 2022 року на кожному підприємстві потреби персоналу суттєво змінилися: фокус уваги змістився на безпеку та здоров'я людей. Коли з'являється загроза життю, то робота переміщується на задній план. Лише після відносної стабілізації ситуації в країні, люди почали повертатися на свої робочі місця, адже саме праця дозволяє дещо відволіктись від тривожних новин та думок.

Для тієї категорії працівників, хто перебуває у безпечних умовах, важливе місце займає стабільність. Якщо у мирний час працівники мали в пріоритеті кар'єрний зріст, то сьогодні наявність роботи є найбільшим благом, адже це насамперед можливість забезпечити фінансово свою родину.

Окрема когорта людей змінили свій рід діяльності на волонтерство. Цей факт дає змогу їм відчувати себе причетним до наближення перемоги.

Нами досліджено запити, з якими зустрічається HR у військові часи. Так, першочерговим завданням керівника з управління персоналом є проведення ряду заходів щодо адаптації працівників до роботи під час війни. Проаналізовано алгоритм дій управлінця в умовах сьогодення, який пропонує Олена Вітковська [2].

По-перше, керівнику з управління слід постійно демонструвати свою людяність, проявляти більше емпатії до колег. Зазвичай, уміння слухати – краще пошуку будь-яких інших методів взаємодії.

По-друге, доцільність розробки інструктажів щодо дій при настанні будь-яких критичних ситуацій та повітряних тривогах. Персонал, маючи наперед чітко розроблений план, почуває себе впевненішим та захищеним.

По-третє, доречно переглянути навантаження працівників. Стрес по-різному чинить вплив на колектив, проте у більшості людей ефективність праці знижується. Емоційний стан працівника – запорука його продуктивності праці.

По-четверте, потрібно перевірити стратегію взаємодії в колективі та роботі з персоналом. Ситуація в країні нестабільна, людей щодня оточують тривожні новини. Кожен працівник – індивідуум, тому реакція людей на одну і ту ж подію може суттєво різнитися. [2].

Для зміцнення громадянської позиції у працівників, не завадить проведення низки заходів за участю працюючих на підтримку Збройних Сил України.

Доведено, що хороший результат дають міроприємства, які несуть в собі невеличку складову розваги. До таких методів належать: флешмоби, розіграші і аукціони. Всі кошти направляються на підтримку ЗСУ [2].

В умовах повномасштабної війни на території України часто має місце думка - чи доцільно зараз розважати колектив? «Люди, які відповідають за людей», тобто менеджери, керівники з управління персоналом мають доводити підлеглим, що життя триває, не можна весь час перебувати у стані напруження, слід здійснювати перезавантаження з метою отримання позитивних емоцій. Керівники повинні демонструвати таку позицію проведенням спільних заходів із своїм колективом

Це можуть бути настільні ігри, спортивні заходи, майстер класи та інше. Особливо популярним та дієвим є тимбілдинг. Тимбілдинг, або командо творення – короткий (від 2 годин до 3 днів) захід щодо поліпшення роботи в команді: корпоративні програми, мотузковий курс, корпоративні свята, корпоративне волонтерство й корпоративна благодійність [3].

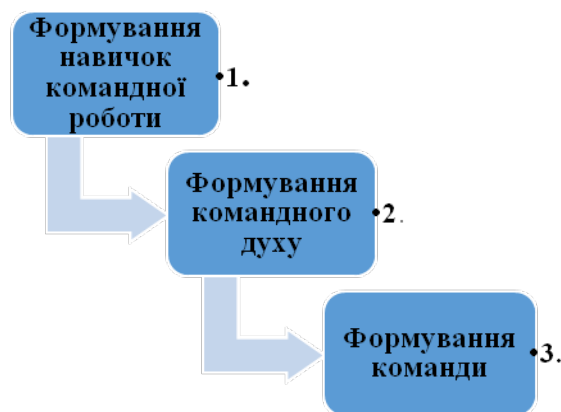

Рис. 1. Складові процесу командотворення [3]

Результатом сумісних заходів із колективом неодмінно буде перезавантаження персоналу, зростання мотивації до роботи та підвищення продуктивності і результативності праці. Неформальне спілкування в колі співробітників дозволить покращити настрій та емоційний стан працюючих.

Кожен керівник із управління персоналом повинен постійно дбати про можливість покращення корпоративного життя колективу. Адже головною складовою будь-якої підприємницької діяльності є люди. Їх ресурсність – фундамент ефективної командної роботи. Злагоджена праця та сприятливий клімат в колективі – запорука хороших результатів роботи та репутації підприємства загалом.

З метою допомоги малому та середньому бізнесу, 25-26 листопада 2022 року в м. Рівному в рамках щорічної практичної програми «Школа управління меблевим бізнесом», організованої Бізнес-школою Smart People, розглядалися актуальні питання щодо управління персоналом. На думку експертки Олени Рижкової, менеджер за допомогою чотирьох основних управлінських функцій (планування, організації, керівництва і контролінгу) відповідає за процеси ефективного виконання дій з іншими людьми, а також несе відповідальність за постановку і досягнення цілей компанії.

Отож, у військовий час людські ресурси у поєднанні з лідерським світоглядом є запорукою успішного функціонування підприємницьких структур. Увага акцентувалася на такій якості управлінця як «сприйняття». Доповідачка переконана, що менеджери сприймають людей, орієнтуючись на свою кваліфікацію, а звільняють людей, зосереджуючись на цьому за їх особистісними особливостями.

Під час тренінгу Ольгою Рижковою визначено базові завдання сучасного менеджменту: безперервний відбір людей під конкретну задачу або проект; їх психологічна та професійна збалансованість та сумісність; визначення зон відповідальності та прогнозування їх поведінки [4]. «В мене можна відібрати всі мої заводи та спалити вщент всі мої склади, але якщо мені залишити тих людей, які в мене працюють, я зможу відновити все, що втратив», - Генрі Форд, американський промисловець, власник заводів з виробництва автомобілів по всьому світу.

Висновок

Досліджено роботу керівника з управління персоналом через контекст війни. Обґрунтовано, що працівники на підприємстві по-різному переживають критичний період часу у нашій державі з моменту повномасштабного вторгнення Росії. З'ясовано, що найбільшою складністю для сучасного управлінця є необхідність «впоратися не тільки з собою», а ще й підтримувати і організовувати колектив на належному рівні. На менеджера в рамках воєнного часу покладено багато сподівань, адже люди очікують лідерських дій з боку свого керівника. Такі кроки мають бути впевненими, переконливими та змістовними. Виявлено, що комунікуючи з працюючими, менеджер через турботу про команду краще зрозуміє самого себе. Роль керівника з управління персоналом вимагає від нього не лише моніторити ситуацію, а й приймати ефективні рішення і займати переконливу позицію. В умовах сьогодення, вчинки керівників демонструють значно більше, ніж слова. Саме тому менеджер повинен бути еталоном для своєї команди. Доведено, що ефективність праці в колективі прямопропорційно залежить від емоційного стану працівників. Тому, насамперед менеджер повинен продіагностувати себе, а тоді колектив та забезпечити комфортну атмосферу. В міру своєї компетенції керівник повинен нейтралізувати негативний вплив зовнішнього середовища на роботу команди. Окрім цього, керівник має вести конструктивну комунікацію та ділитися позитивними новинами. Зі сторони менеджера важливо давати змогу підлеглим з'ясувати, де вони можуть бути найбільш корисними в умовах війни. Якщо менеджер акцентуватиме увагу працівників на важливості завдань, над якими вони працюють, колектив стане надійною опорою у складний період. Працівники повинні себе відчувати потрібними. Обґрунтовано, що ресурсність працівників, їх злагоджена праця та сприятливий клімат в колективі – запорука хороших результатів роботи та репутації підприємства загалом.

Список використаних джерел:

1. Management.com.ua. Олександр Синько. Бути менеджером в умовах війни. URL: <https://www.management.com.ua/hrm/hrm360.html>
2. HURMA. Олена Вітковська. HR менеджмент під час війни: як піклуватися про персонал. URL: <https://hurma.work/blog/hr-menedzhment-pid-chas-vijny-yak-pikluvatysya-pro-personal/>
3. Вікіпедія. Тимбілдинг. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%B1%D1%96%D0%BB%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B3>
4. Бізнес-школа Smart People. Практична програма «Школа управління меблевим бізнесом - 9». Олена Рижко «Управління персоналом. Лідерство». URL: <https://smartpeople.ua>

УДК 330.341

Стадник В.В., Йохна В.М.

Хмельницький національний університет

**ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗМІНИ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ НА РУШІЙНІ СИЛИ ТА
ДЖЕРЕЛА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ**

Stadnyk V., Yokhna V.

Khmelnytskyi National University

**PARADIGMATIC CHANGES IN SCIENTIFIC VIEWS ON DRIVING AND
SOURCES OF DEVELOPMENT OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS**

Економічне зростання є однією із головних макроекономічних цілей кожної країни, основним показником конкурентоспроможності її економічної системи у світовому господарстві. Тому так багато уваги в науковому середовищі приділяється для виявлення законів і закономірностей цього зростання, його джерел і рушійних сил. Історична ретроспектива розвитку суспільств і економік через призму економічної динаміки вказує на поступову зміну наукових поглядів на значущість чинників, що сприяють прискоренню / уповільненню темпів економічного зростання. Аналіз сутності цих змін представниками різних течій в економічній теорії вказує на їх якісний характер, Це служить підставою для висновку про парадигмальні зміни наукових поглядів на джерела і рушійні сили розвитку соціально-економічних систем.

Дефініцію «парадигма» доволі часто використовують для узагальнення певних процесів чи явищ, опираючись на її первинне трактування (грец. *paradeigma* – взірець). Проте, на наш погляд, для релевантного застосування слід звернути увагу на те, наскільки аргументованими є підстави віднести пояснення певного явища до такого, що має спільну для інших подібних явищ наукову платформу (модель, механізм). У класичному її трактуванні, яке подає Т.Кун, «наукова парадигма – це визнана всіма система поглядів на явище, яка протягом певного часу дає науковому співтовариству модель постановки проблем і їх вирішення» [1, с.11]. Парадигми еволюціонують по мірі того, як змінюється контекст застосування закладених в них моделей постановки і вирішення проблем. Успіх нової парадигми полягає у її кращій здатності (і кращих перспективах) вирішення проблем – завдяки розширенню знань про факти об'єктивної реальності. Оновлення парадигми означає, що в науці розвиваються інші (відносно тих, що існували до цього) теоретико-методологічні засади дослідження цієї реальності.

Зокрема, ранні теорії циклічного економічного зростання (К. Маркс, М. Туган-Барановський, М. Кондратьєв та ін.) опиралися на технологічну парадигму, вважаючи причиною циклічності економічної динаміки зміну поколінь техніки в ході її відтворення та обслуговуючої цей технологічний устрій інфраструктури. За основу зростання вони брали технологічний чинник, залишаючи поза увагою мотивацію економічних агентів. Тим самим проголошувалась екзогенна природа циклічності економічної динаміки, у якій фактор мотивації економічного агента, як учасника конкурентної боротьби на певному сегменті ринку, не є визначальним. Слабкою ланкою цієї парадигми є нерозуміння того, чому одна технічна новинка визнається перспективною і підприємці інвестують капітал у її впровадження, а інша – залишається поза їхньою увагою.

Відкриття М.Кондратьєвим «довгих хвиль» економічної динаміки послужило основою досліджень Й.Шумпетера і його теорії інноваційного розвитку, яка склала основу **техніко-економічної парадигми** економічного розвитку. Й. Шумпетер виділив мотиваційну основу технологічних змін – зменшення комерційної віддачі (ренти, за Шумпетером) від використання старої технології, що змушує найбільш активних учасників ринку відшукувати досконаліші способи реалізації виробничих процесів. Теорія Й. Шумпетера фактично ознаменувала перехід від неокласичної концепції

економічного зростання (форматом якого є кількісні зміни, масштабування наявних способів отримання економічних результатів, основними з яких є загальний обсяг ВВП, ВНП чи національного доходу або з розрахунку на душу населення, а також темпи зростання і приросту зазначених показників) до концепції економічного розвитку, в основі якого лежать інновації, що забезпечують якісні зміни у системі, її розвиток, – вони також забезпечують зростання зазначених показників, але більшою мірою і формують триваліший період зростання у повному циклі економічної динаміки. І хоча Й. Шумпетер не пов'язував прямо ці зміни із кращою здатністю економічної системи формувати конкурентні переваги, тобто, – бути конкурентоспроможною і завдяки цьому зростати, проте підкреслював, що саме інновації є джерелом економічного розвитку.

Концепція техніко-економічної парадигми виходить з того, що технологічні зміни випереджають зміни в суспільних відносинах, які проявляються через інструменти взаємодії суспільства і держави. Інертність цих інструментів є доволі високою через притаманний будь-якому суспільству консерватизм інтересів. Період, за який відбуваються кардинальні зміни в цих відносинах, і є періодом становлення техніко-економічної парадигми, яка відповідає новим принципам управління в різних сферах, що стають загальноновизнаними для нової фази розвитку. Зміна парадигми має всі ознаки загальної техніко-управлінської революції, яка зумовлює ефективнішу систему суспільно-економічного устрою.

Життєвий цикл парадигми залежить від дії так званих ключових факторів, які складають її основу. Головним постулатом техніко-економічної парадигми була теза про економічну вигідність спрямування капіталу у ризикові інноваційні галузі у періоди економічної стагнації, що сприяє виникненню і дифузії нових технологій. Отже, саме економічний інтерес активізує інноваційний пошук. Завдяки економічній вигідності володіння новими знаннями у процес їх створення залучається все більше людей, які прагнуть їх практичної реалізації. Нові знання сублімуються, проникають в різні сфери, набувають нової якості, розширюють межі і можливості управління, дають велику віддачу на вкладений капітал, що приваблює у цю сферу інвестиції і сприяє економічному піднесенню.

Техніко-економічна парадигма економічного розвитку доволі аргументовано пояснила природу інновацій і циклічність економічної динаміки, розмежовуючи процеси кількісних змін, якими супроводжується процес економічного зростання, і якісних змін, які відповідають терміну «розвиток» та відображаються «значними структурними змінами у відносинах власності, системі поділу праці й зайнятості, в політиці доходів та витрат, у соціальній сфері тощо» [2]. На етапі якісних змін відбувається технологічний перехід, який суттєво збільшує темпи економічної динаміки, розширюючи коло джерел зростання за рахунок якісних змін і розвитку інших складових економічної системи.

Науково-технічний і суспільний прогрес тісно переплітаються між собою, формуючи нові тренди людської поведінки і примушуючи науковців враховувати їх у своїх теоретичних моделях і практичних рекомендаціях. Виокремлення концепту «людина – творець знань» як основної ідеї про можливість і доцільність використання інтелекту людини для продукування інновацій, що забезпечують кращу економічну результативність, актуалізували питання про те, як мотивувати людей створювати нові знання, а також – яку роль мусить відігравати держава у визначенні пріоритетних напрямів створення нових знань і їх практичному використанні. Тобто, стало очевидно, що в теоретичних конструктах класичних і неокласичних моделей економічного зростання не вистачає складової, яка б дала змогу врахувати не тільки демографічні, а й мотиваційні характеристики людської діяльності.

Зважаючи на доведену теорією і підтвержену практикою значущість інноваційно-технологічних чинників у забезпеченні економічного розвитку, важливо

було пояснити мотиваційні переваги тих, хто бере участь в інноваційних процесах і визначає їх результативність та ефективність. Проте, в неокласичних теоріях економічного розвитку не було дано вичерпної відповіді на питання, чому в одних країнах інноваційні процеси й технологічні переходи відбуваються набагато інтенсивніше, ніж в інших. Прагнення вчених і практиків пояснити причину цих відмінностей зумовило науковий пошук у сфері інституційного устрою країн і стало основою нової парадигми економічного розвитку – соціотехноеконімічної.

Соціальна складова цієї парадигми розширила мотиваційну основу рушійних сил науково-технічного прогресу і економічного розвитку, розглядаючи її з погляду: а) окремих економічних агентів, які вмотивовані до максимізації своєї вигоди, б) з погляду необхідного рівня задоволення потреб усього суспільства, що й є стратегічною метою економічного розвитку. Досягнення консенсусу в обох мотиваційних площинах потребує регулятивних дій з боку держави для введення цих мотивів у визначене стратегічними цілями розвитку русло. Такими регуляторами визначено інститути, вектори і силу дії яких формують моделі розвитку соціально-економічних систем [3].

Відмітною рисою сучасного етапу розвитку розвинених країн є спрямованість на досягнення балансу між економічним зростанням, соціальним прогресом і збереженням довкілля. Це знайшло своє втілення у концепції сталого та інклюзивного розвитку – такого, що «реалізується через зростання якості життя населення у всіх його складових, що створює сприятливе соціальне і природне середовище для самореалізації людини і її активної участі у суспільно-політичних та економічних процесах» [4]. Ця концепція сформувала нову парадигму економічного зростання (соціо-еколого-техно-економічну), у якій поряд із соціальними, технологічними і економічними чинниками і цілями розвитку не менш важливе місце відводиться цілям збереження екологічної рівноваги, недопущення планетарних катастроф, викликаних необмеженим і ризикованим втручанням людини у природний перебіг еволюційних процесів.

Таким чином, аналіз теорій і концепцій економічного зростання показує, що їх теоретичні конструкти і моделі, зберігаючи основну цільову функцію (у вигляді майбутнього стану системи), з кожною зміною соціо-історичного контексту наповнювали іншим змістом шляхи і способи її досягнення, виокремлювали нові спонукальні чинники розвитку, змінювали структуру і значущість його джерел для реалізації цілей. Науковці обирають релевантне методологічне підґрунтя для виявлення стійких закономірностей перебігу подібних процесів і прагнуть розробити універсальні моделі та рекомендації для застосування теоретичних концепцій у практиці управління. Їх ефективність залежить від того, наскільки вони відповідають об'єктивним законам розвитку суспільств і економік.

Список використаних джерел

1. Kuhn T. *The Structure of Scientific Revolutions*, 2 nd ed. Chicago: University of Chicago Press, 1970. P. 121-143.
2. Рудевська В. Еволюція теорій економічного зростання та чинники його оцінювання. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 2 (22). С. 18–30. DOI: 10.25140/2411-5215-2020-2(22)-18-30.
3. Stadnyk V., Sokoliuk G., Holovchuk J. Institutional component of competitiveness risks and development of socio-economic systems. *Business Risk in Changing Dynamics of Global Village*. University of Applied Sciences in Nysa, Nysa, Poland. 2019. T.2. P.38-40.
4. The Inclusive Growth and Development Report 2017. *Insight Report the World Economic Forum*. January 2017. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2017.pdf.

УДК 657

Стефанів Уляна

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
**РОЛЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ
ПІДПРИЄМСТВА**

Stefaniv Ulyana

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
**THE ROLE OF FINANCIAL RESULTS IN THE COMPANY MANAGEMENT
SYSTEM**

Система управління підприємством це складний і багатогранний механізм, що передбачає якісне опрацювання інформації та побудову взаємозв'язків між господарськими процесами, а також їх виконавцями для досягнення поставленої мети. Реалізація різноманітних методів управління передбачає дотримання науково-обґрунтованих принципів та технологій, а також залучення висококваліфікованих кадрів.

Фінансовий результат є узагальнюючим показником, що робить можливою оцінку діяльності, як окремих суб'єктів господарювання, так і цілих галузей національної економіки. Він є кількісним вимірником успішності діяльності та розвитку підприємств. Підвищення фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання є запорукою їх успішного розвитку. В загальному розумінні фінансовий результат – це кількісно виражений вартісний вимірник підсумку фінансово-господарської діяльності підприємства. Позитивна величина фінансового результату – це прибуток, негативна – збиток. Безумовно, що всі суб'єкти господарювання прагнуть досягнення позитивного фінансового результату діяльності, та, з цією метою, будують ефективну систему менеджменту підприємства. Прибуткова діяльність забезпечує не лише подальше функціонування та розвиток підприємства, а й сприяє збільшенню його капіталу.

Результати діяльності підприємства є без сумніву найважливішим об'єктом управління, який потребує постійного моніторингу та прийняття як оперативних так і довгострокових управлінських рішень. Саме від величини фінансового результату (прибутку або збитку) залежить подальша діяльність підприємства, оскільки він є основним джерелом поповнення та модернізації активів, виконання зобов'язань, підтримання конкурентних позицій на ринку. Також фінансовий результат має і соціальну складову – виплати податків та зборів до бюджетів різних рівнів, мотиваційні виплати персоналу підприємства, а також реалізація різних напрямів соціально відповідальної діяльності підприємств. Формування фінансових результатів діяльності підприємства відбувається протягом календарного року, шляхом порівняння отриманих доходів та витрат, що понесені для отримання даних доходів. Саме тому, достовірним є саме фінансовий результат наведений у річній фінансовій звітності. Визначення фінансового результату передбачає застосування певного алгоритму, що передбачено національними стандартами обліку.

Процес формування фінансових результатів передбачає вирішення двох основних завдань: з однієї сторони це максимізація доходів підприємства, шляхом збільшення обсягів діяльності, підвищення цін т. д.; з іншої сторони це оптимізація витрати та пошук резервів їх максимального зменшення. Реалізація даних завдань передбачає побудову та застосування ефективної системи менеджменту підприємства метою якої буде не лише вирішення завдань щодо збільшення прибутку, а й розробка та реалізація рішень щодо ефективної діяльності підприємства на довготривалу перспективу.

Управління фінансовими результатами є певним цілеспрямованим процесом, який передбачає реалізацію набору дій для досягнення поставленої мети. На рисунку 1.

представлено узагальнене бачення автора щодо моделі управління фінансовими результатами підприємства.

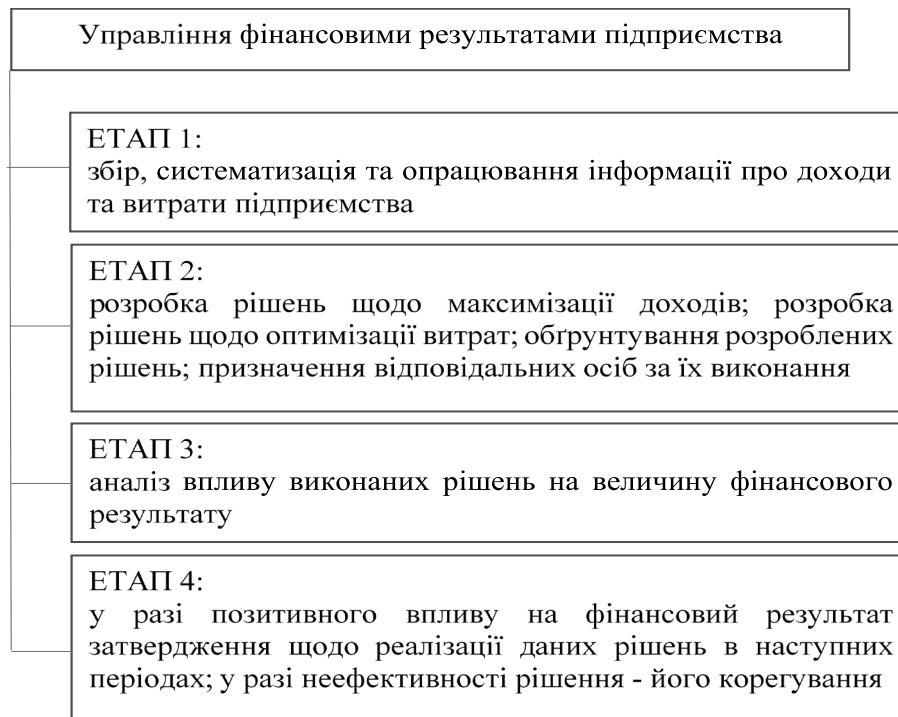

Рис. 1. Етапи управління фінансовими результатами підприємства

Як бачимо з представленої моделі, управління фінансовими результатами може мати два аспекти: рішення щодо використання прибутку підприємства, або рішення щодо мінімізації збитків.

Варто зауважити, що прибуткова діяльність підприємства потребує не менш ефективного управління ніж збиткова. Саме раціональне та ефективне використання прибутку дає можливості для подальшого розвитку. Разом з тим, варто зауважити, що отримання у певному календарному році збитку не є вироком для підприємства. Причинами збиткової діяльності можуть бути непередбачувані економічні процеси та явища яким підприємство не може протидіяти в короткостроковому періоді. В таких випадках, необхідно приймати рішення щодо оптимізації доходів та витрат з врахуванням нових чинників впливу на господарську діяльність підприємства для подолання кризових явищ.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Мінфіну 07.02.2013 № 73 (з наступними змінами і доповненнями) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

СЕКЦІЯ
**«ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ І АУДИТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ»**

УДК 657

Банась Діана

Львівський національний університет імені Івана Франка

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА ОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Banas Diana

Lviv National University named after Ivan Franko

**ACTUAL PROBLEMS OF ACCOUNTING AND VALUATION OF INTANGIBLE
ASSETS**

За сучасних умов діяльності суб'єктів підприємництва активніше використовують такі довгострокові економічні ресурси, як нематеріальні активи, що пов'язано з їх здатністю приносити значні прибутки за ефективного їх використання. Нині неможливо уявити підприємство, яке б не використовувало такі активи, як авторські права, торгові марки, web- сайту тощо.

З одного боку, нематеріальні активи розглядаються вченими-економістами та управлінцями для уточнення їх сутності, а з іншого боку, вони активно використовуються в усіх сферах господарської діяльності, сприяючи інноваційному розвитку підприємств різних форм власності.

Як наслідок, виникає потреба перегляду та уточнення принципів формування нематеріальних активів підприємства.

Пріоритетності набувають нематеріальні активи, оскільки доведено, що збільшення обсягів виробництва та реалізації конкурентоспроможної продукції на вітчизняному та світовому ринках потребує використання науково-технологічних знань, різних видів інновацій як результатів інтелектуальної діяльності людини. Так, іноземні науковці переконують, що «успіх корпорації залежить більшою мірою від інтелектуальних можливостей системи, ніж від фізичних активів» [7].

У зв'язку з цим виникає потреба уточнення сутності нематеріальних активів та дослідження діючого законодавства України щодо визначення цього поняття. Важливе значення для системи обліку нематеріальних активів має їх класифікація за різними ознаками, що дасть змогу вчасно приймати ефективні управлінські рішення щодо ефективного використання нематеріальних активів на підприємстві.

Методологічні засади формування інформації у бухгалтерському обліку про нематеріальні активи та розкриття даних про них у фінансовій звітності визначені Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», розробленим на базі Міжнародного стандарту фінансової звітності 38. Відповідно до п.4 П(С)БО 8 нематеріальним активом є «немонетарний актив», який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований» [1]. До складу нематеріальних активів може бути віднесений актив, який утримується підприємством терміном більше одного року (або одного операційного циклу) для одержання майбутніх економічних вигод у виробництві, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам. Окрім зазначених, характерними ознаками цього виду активів є також можливість їх ідентифікації, використання у різних видах діяльності підприємства, відсутність, як правило, ліквідаційної вартості на момент ліквідації або реалізації, а також можливість достовірного визначення витрат, які пов'язані з розробкою нематеріального активу. Авторське право і суміжні з ним права, права на комерційні позначення, на об'єкти промислової власності також належать до нематеріальних

активів. Проведені дослідження показують, що у літературних джерелах з економіки та управління найчастіше використовуються терміни «результати інтелектуальної діяльності», «інтелектуальна власність», «інтелектуальні активи», «нематеріальні ресурси». Для цілей бухгалтерського обліку використовується нормативне поняття «нематеріальні» або «невідчутні активи». Відмінність між нематеріальними активами і нематеріальними ресурсами впливає із самого значення цих понять. Так, активи – це сукупність майна, грошових коштів, об'єктів інтелектуальної власності конкретного суб'єкта господарювання, від використання яких протягом певного періоду очікується отримання вигод (як правило, прибутку), а ресурси – це, по-суті складові виробничого потенціалу підприємства, що використовуються ним для досягнення поставлених цілей [2].

Вивчення й аналіз економічної літератури дали змогу встановити, що все більше уваги вченими-економістами приділяється класифікації нематеріальних активів. Заслужують на увагу пропозиції Сизоненка О.В. щодо удосконалення однорідних груп нематеріальних активів [3], застосування їх на практиці дасть можливість раціоналізувати синтетичний і, головне, аналітичний облік на підприємстві.

Актуальною проблемою сучасного обліку є здатність достовірно відобразити інформацію про нематеріальні активи у фінансовій та інших видах звітності. Запорукою цього є процес визначення реальної науково-обґрунтованої цінності об'єкта нематеріальних активів – оцінка. Особливістю останньої є наявність цільового характеру та відсутність єдиного універсального методу. Достовірна та науково - обґрунтована оцінка має особливе значення при включенні об'єктів інтелектуальної власності до статутного капіталу, при злитті підприємств або поділу організації для визначення майнових частин у статутному капіталі, при складанні фінансової звітності, оцінці застави під отримуваний кредит, визначенні збитків при виявленні порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності.

У зарубіжній практиці використовуються три підходи оцінки нематеріальних активів: затратний, порівняльний і дохідний. Кожен із цих методів має свою методику, тому при одночасному використанні будуть отримані різні значення вартості об'єкта оцінки, що в кінцевому підсумку відобразиться на розмірі фінансових результатів підприємства. З метою узгодження результатів оцінки доцільно провести порівняльний аналіз оцінки нематеріальних активів різними методами, щоб більш достовірно визначити вартість об'єкта оцінки. Не можливо оскаржити ствердження С.Шульги, що причиною списання багатьох унікальних об'єктів за рахунок компаній за їхнього власного створення є відсутність методики оцінки нематеріальних активів.[4]

Практична проблема, пов'язана з оцінкою нематеріальних активів, часто виникає під час проведення їх інвентаризації та виявленні таких, що не відображені на балансі підприємства. Відповідь на питання щодо правильної оцінки таких об'єктів частково дає П(С)БО 8 та Національний стандарт 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності». Так, в основу для визначення достовірної оцінки нематеріального активу може бути покладений витратний підхід. Останній ґрунтується на визначенні вартості витрат, необхідних для відтворення або заміщення об'єкта оцінки [5]. У разі наявності інформації про витрати на придбання підприємством або створення власними силами подібних за функціональними можливостями, споживчими характеристиками та економічними показниками об'єктів можливим є використання методу заміщення.

Є декілька видів вартості об'єктів нематеріальних активів: первісна, справедлива та переоцінена. Первісна вартість відображає історичну собівартість активів та складається з мита, непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню, та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням та доведенням до стану, у якому він придатний для використання за призначенням [1]. Слід відмітити, що первісна

вартість нематеріальних активів збільшується на суму витрат, якщо такі пов'язані з удосконаленням та покращенням їхніх можливостей або подовженням строку використання цих нематеріальних активів. Тобто понесення таких витрат сприятиме підвищенню попередньо очікуваних майбутніх економічних вигод.

Порядок здійснення оцінки нематеріальних активів за справедливою вартістю законодавством повністю не врегульовано. У П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» вказані лише умови, за яких повинна використовуватися оцінка за справедливою вартістю, однак, щодо методики її визначення роз'яснення відсутні, що відповідно викликає чимало ускладнень у практикуючих бухгалтерів.

Необхідно проводити переоцінку тому, що вартість нематеріальних активів може змінюватися. Це не є обов'язковим заходом і має проводитися лише компаніями, зацікавленими у відображенні справжнього стану своїх нематеріальних активів. Певні питання виникають у разі переоцінки. Наприклад здійснюється переоцінка за справедливою вартістю на дату балансу тільки тих нематеріальних активів, щодо яких існує активний ринок. На практиці перелік таких активів досить обмежений. Активний ринок не існує для авторських прав, торговельних марок, інших унікальних нематеріальних активів. Також, у випадку переоцінки окремого об'єкта нематеріального активу необхідно переоцінювати всі інші активи групи, до якої належить цей нематеріальний актив. Якщо підприємство бажає здійснити переоцінку права на винахід, то переоцінюються всі права на об'єкти цієї групи, щодо яких існує активний ринок, наприклад, права на сорти рослин, породи тварин, ноу-хау й ін. Такий підхід передбачає, що: всі об'єкти однієї групи відображаються або за первісною, або за справедливою (ринковою) вартістю.

Підсумовуючи, потрібно наголосити, що нечіткість в питаннях організації, обліку та оцінки нематеріальних активів істотно впливають на достовірність інформації, що публікується суб'єктами про загальний стан активів. Його перехід на міжнародні стандарти вплинув на бухгалтерський облік загалом і на теорію і практику нематеріальних активів зокрема. Хоча облік наявного зарубіжного досвіду у цих питаннях, безперечно, необхідний, ми орієнтуємося на вітчизняні реалії та на найкраще наближення теоретичних засобів до реальної практики.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи" // Бухгалтерія. - № 29(652). - 2005. - С.48-51.
2. Економічна енциклопедія: [У 3-х томах]. Т.1. / Ред. кол.: С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавн. центр "Академія", 2000/ – 864с.
3. Сизоненко О.В. Класифікація нематеріальних активів для потреб бухгалтерського обліку / О.В.Сизоненко // Облік і фінанси АПК.-2008.-№2 -с. 143-146.
4. Шульга С. Щодо відображення інвестицій в нематеріальні активи / С. Шульга // Економіст. – 2006. – №1. – С. 51-53.
5. Національний стандарт 4 "Оцінка майнових прав інтелектуальної власності". Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007р. №1185 // Облік і фінанси АПК. - 2007. - №8-10.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи" // Бухгалтерія. - № 29(652). - 2005. - С.48-51.
7. James Brian Quinn, Philip Anderson, and Sydney Finkelstein. Managing Professional Intellect: Making the Most of the Best // Harvard Business Review. 1996. March-April. P.71-80.

УДК 657.6

Баяк Володимир

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
**ОСОБЛИВОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА
ПОБУДОВУ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

Baiak Volodymyr

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
**PECULIARITIES OF CONSTRUCTION PRODUCTION AND THEIR INFLUENCE
ON THE CONSTRUCTION OF ACCOUNTING AND AUDITING**

Важливість розвитку будівництва полягає в тому, що будівельна галузь взаємопов'язана з усіма галузями економіки країни, оскільки з одного боку є продавцем і виробником основних засобів для всіх галузей народного господарства, а з іншого, – споживачем великої номенклатури продукції багатьох з них.

Динамічний розвиток будівельної галузі прискорює зростання цілого комплексу суміжних галузей, що позитивно впливає на стан економіки країни в цілому, вирішення завдань економічного і соціального значення.

Специфіка будівельної діяльності стимулює суб'єкти господарювання видозмінювати облік та аудит для вирішення завдань ефективної діяльності.

Проблеми функціонування та розвитку підприємств будівельної галузі в Україні досліджено у працях Л. В. Кулікова, Н. А. Петрищенко, Н. В. Бібік, Ю. О. Беленкова, І. Чалого, Т. Момот, Д. Л. Левчинського, І. М. Малиш. Водночас багато питань щодо сучасного стану та перспектив обліку та аудиту у будівельній галузі є актуальними, залишаються мало розкритими в науковій літературі та потребують подальших досліджень.

Будівництво – це галузь матеріального виробництва, яка охоплює дуже великий спектр виробничих процесів. Детальна характеристика терміна «будівництво» наведена у Міжнародній Конвенції про безпеку та гігієну праці у будівництві, відповідно до якої «будівництво» охоплює: 1) будівельні роботи, серед них земляні роботи й спорудження, конструктивні зміни, реставраційні роботи, капітальний і поточний ремонти (куди входять чистка й фарбування) та знесення усіх видів будинків чи будівель; 2) цивільне будівництво, куди входять земляні роботи й спорудження, конструктивні зміни, капітальний і поточний ремонти й знесення, наприклад, аеропортів, доків, гаваней, внутрішніх водяних шляхів, гребель, захисних споруд на берегах річок і морів та поблизу зон обвалів, автомобільних доріг і шосе, залізниць, мостів, тунелів, віадуків та об'єктів, пов'язаних з наданням послуг, таких, як комунікації, дренаж, каналізація, водопостачання й енергопостачання; 3) монтаж та демонтаж будов і конструкцій з елементів заводського виробництва, а також виробництво збірних елементів на будівельному майданчику [1].

Діяльність досліджуваного підприємства акцентується на будівництві житлових будівель як найбільш рентабельного напрямку будівельної діяльності в області. Проте нестабільність ринку та соціальна відповідальність мотивує управління приймати участь і в бюджетних проектах зі спорудження захисних об'єктів соціальної інфраструктури.

Поточна ситуація в Україні створює передумови для обережного вибору проектів будівництва та узгодження в договорі вартості таких контрактів з врахуванням росту цін на будівельні матеріали.

Побудова обліку управління пов'язана зі збором інформації, що стає базою для прийняття рішень. Специфіка обліку у будівництві формалізується через облікову політику та відображає відношення бухгалтерії до конкретних завдань.

Робочий план рахунків бухгалтерського обліку, складений на основі типового плану, доцільно розширити субрахунками що збільшать аналітичні можливості в будівельному підприємстві

Нові форми первинних документів розробляються і затверджуються управлінням за умов, коли неможливо чи недостатньо застосовувати типові форми облікових документів.

Враховуючи матеріаломісткість будівництва облік витрат є важливим етапом роботи бухгалтерського відділу управління та покликаний контролювати та оптимізувати собівартість будівельних робіт з метою недопущення перевитрат та нерационального використання ресурсів.

Доходи від будівельних контрактів поділяються в обліку через замовників та власне виділення окремих контрактів для можливості їх подальшого аналізу та контролю розрахунків з замовниками.

Зважаючи на велику матеріаломісткість як у абсолютних значеннях так і за якісною складовою інвентаризація в будівництві містить ряд відмінностей пов'язаних з великою номенклатурою матеріальних цінностей та неможливістю зупинки виробництва для її проведення. Однак її якісне проведення дає інформацію про правильність організації будівельної діяльності.

Аудит будівництва зумовлює необхідність порівняння кошторисних показників будівельного контракту та фактичного його виконання як в частині витрат так і доходів.

За результатами проведеного дослідження можемо стверджувати, що на сьогодні будівельна галузь знаходиться у кризовому стані. Малий потік інвестицій у будівельну галузь пов'язаний насамперед з тим, що на сьогодні існує невизначеність ринку та нестабільність економіки, а також витратомісткість. Єдиним перспективним напрямом розвитку будівельної галузь сьогодні, є будівництво житла. Це підштовхує власників бізнесу до оптимізації економічних показників та максимальної ощадливості через облік та аудит усіх наявних ресурсів.

Одним з основних завдань для розвитку будівельної галузі є ефективне використання наявних виробничих потужностей та матеріальної бази будівельних підприємств шляхом впровадження дієвого обліку та всебічного аудиту господарських процесів бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про безпеку та гігієну праці у будівництві №167. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_021 (дата звернення: 21.11.2022).
2. Сайт Державної Служби Статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/mp.htm (дата звернення: 18.11.2022).
3. Житлове будівництво у 2021 році. URL: https://ukrstat.org/uk/express/expres_u.html (дата звернення : 30.10.2022).
4. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98> (дата звернення: 21.11.2021).
5. Методика розрахунку індикаторів ділових очікувань згідно з вимогами розширеного Спеціального стандарту поширення даних Міжнародного валютного фонду. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2019/175/m_rido.pdf (дата звернення: 17.11.2022).

УДК 657

Бойко Тетяна

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Boyko Tatyana

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

PROBLEM ASPECTS OF AUDIT DEVELOPMENT IN UKRAINE

Об'єктивні закономірності розвитку ринкового господарства, економічна раціональність і політична розсудливість змушують бізнес, також як і владу, відмовлятися від радикальних рішень і шукати баланс інтересів. Виникла необхідність у формуванні консенсусу між капіталом, владою і суспільством, який би спирався на більш-менш стійку систему взаємовідносин.

В сьогоdnішніх умовах функціонування аудиту та бурхливому його розвитку, аудит має перейти на якісно новий рівень. Аудиторська діяльність, яка передбачає об'єктивність оцінки облікової та звітної інформації про фінансово-господарську діяльність господарюючого суб'єкта, що базується на зацікавленості користувачів інформації про досліджувані аудитором об'єкти у її достовірності набуває все більшої актуальності. Особливу роль при цьому відіграє незалежний аудитор думка якого лягає в основу прийняття управлінського рішення користувача інформації щодо господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Аудит як складова економічного контролю виявляє і розкриває нові можливості підприємницької діяльності, визначає її ефективність та відповідність чинному законодавству, правовим документам, досліджує організацію виробництва, планування, збереження фінансових ресурсів, дотримання технологічної і трудової дисципліни, якість випущеної продукції, достовірність відображення господарсько-фінансових операцій в обліку та звітності у межах окремого підприємства.

Загальна необізнаність користувачів та населення у меті, завданнях та функціях що виконує аудит спричиняє отримання та надання низької якості послуг, як правило формальних. А в ситуації зменшення великої кількості клієнтів що були замовника обов'язкового аудиту основним видом діяльності більшості аудиторів стали надання послуг з оптимізації оподаткування, так званий «податковий аудит». Тому кваліфікація аудиторів знижується та навіть обов'язок аудиторів проходити щорічне підвищення кваліфікації не дає гарантії що користувач отримає якісні послуги.

Наступною не менш важливою проблемою є українська версія побудови системи контролю якості. Яка в деяких аудиторських фірмах доведена до абсурду, що звичайно не є виною самих аудиторських компаній, а є наслідком вимог контролерів Аудиторської Палати України. Оскільки в обов'язки Аудиторської Палати України входить перевірка якості послуг, що надаються аудиторськими фірмами.

Враховуючи той факт, що на діючому ринку аудиторських послуг функціонують, за міжнародними оцінками, значна більшість компаній, що прирівнюється до малих підприємств, велика кількість з яких прирівнюється до мікробізнесу.

На мою думку в умовах зменшення кількості суб'єктів які мали би проходити обов'язково аудит, не можна вводити жорсткі методи контролю, або виробити єдиний методологічний підхід до проведення аудиторських перевірок, якого наразі не існує. Таке наше бачення ґрунтується на чинному законодавстві та статутних документах які узгоджують умови співпраці аудиторської спільноти а саме: ст. 16 ЗУ «Про аудиторську діяльність» та статут Аудиторської Палати України. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та статут Аудиторської Палати України не тільки затверджує стандарти аудиту та здійснює контроль за їх

дотриманням а й: бере участь у розробці проектів нормативно-правових актів у сфері аудиторської діяльності відповідно до чинного законодавства України; готує пропозиції з питань регулювання аудиторської діяльності в Україні та вносить їх до органів державної влади та місцевого самоврядування, суб'єктів законодавчої ініціативи, інших суб'єктів владних повноважень, аудиторського та наукового загалу; сприяє виданню нормативних, методологічних та інших матеріалів з питань аудиторської діяльності; затверджує програми науково-методологічної, інформаційно-методичної, експертної роботи і викладацької діяльності членів АПУ та кошториси програм [4]. Головним напрямком контролю аудиторської діяльності в Україні має стати контроль якості аудиторських послуг. Взаємна довіра країн до результатів аудиту базується на визнанні систем нагляду та контролю якості аудиту. Має бути збережено підхід країн ЄС до забезпечення якості аудиту, а саме Директиви ЄС при наданні аудиторами обов'язкового аудиту, яка складає основу змін правової бази, і визначає основні характеристики системи, такі як Суспільного Нагляду (СН).

Стратегія діяльності Аудиторської палати України на 2016-2022 роки включає в себе такі пріоритети: забезпечити застосування міжнародних стандартів аудиту, залучити професійні громадські організації аудиторів і бухгалтерів України до регулювання 137 аудиторської діяльності; знизити бар'єри входження в професію і удосконалити систему забезпечення якості аудиторських послуг і незалежності аудитора.

Також важливими питаннями будуть забезпечення зростання ринку аудиторських послуг, цінності суб'єктів аудиторської діяльності та сертифіката аудитора, подолання недобросовісної конкуренції на ринку аудиторських послуг, поліпшення регуляторної діяльності у сфері аудиту. Для поліпшення регуляторної діяльності у сфері аудиту необхідно внести певні зміни Закону України «Про аудиторську діяльність».

Таким чином, має бути забезпечено: підвищення прозорості в діяльності Аудиторської палати України шляхом розмежування функцій нагляду, сертифікації і контролю якості послуг аудиторів; виконання Аудиторською Палатою України покладених на неї функцій що до розробки єдиних методологічних підходів (у вигляді покрокових практичних рекомендацій на рахунок оформлення документації) щодо вдосконалення контролю якості.

В складних сучасних умовах, що переживає зараз українська економіка, важливою є роль європейських фінансових інституцій та великих міжнародних компаній. Зокрема Світового банку та найбільших аудиторських компаній. Які лобіюють власні інтереси через державні інститути та отримують переваги на законодавчому рівні перед українськими, що може похитнути вільний конкурентний ринок. Тому підвищення кваліфікації українських аудиторів та якості фінансових звітів є надзвичайно актуальною проблемою.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. МСА 320 «Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту» затверджений рішенням Аудиторської палати України № 304/1 від 24.12.2014 р.
2. Павликівська О.І. Кіляр О.Р., Щирба М.Т. Аудит: навчальний посібник. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2017. 338с.
3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України № 2258-VIII від 21.12.2017 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
4. Рішення Аудиторської палати України «Про Статут Аудиторської палати України» № 180 від 21.06.2007 URL : <http://www.apu.com.ua/rishennya-apu/5-2007>.

УДК: 001.4:657

Вагнер І.М., Демко І.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПЕРЕВАГИ ЦИФРОВОГО ОБЛІКУ

Vagner I., Demko I.

Lviv National University named after Ivan Franko

BENEFITS OF DIGITAL ACCOUNTING

Technology has transformed the financial industry. In the past, business owners had to hire accountants that would record and process financial data manually, costing them more time, money, and effort, as well as human errors.

Today, automation in digital accounting has allowed business owners and their accountants to complete functional tasks more quickly and accurately, as well as interpret and report data more efficiently. This way, business owners can focus on their strategic roles and handle complex issues, such as ensuring better cash management.

Digital accounting refers to the creation, representation, and transfer of financial information in an electronic format. Instead of using papers, all accounting transactions are conducted in an electronic environment.

Digital accounting surfaced in 2003 as a project of the Federal Government to modernize the Tax and Customs Administration (PMATA). Then came the Electronic invoice (NF-e) and the Digital Bookkeeping System (Sped) in 2009. In 2015, the Digital Bookkeeping System Tax, Social Security, and Labor Obligations was introduced.

Accounting has typically been a field characterized by a low level of digital innovation. However, many accounting processes are repetitive and time-consuming, which makes them ideal candidates for automation [1].

Benefits of Digital Accounting:

1. **Accurate and Scalable.** The most sought-after feature of software and machines is that they aren't prone to committing mistakes. Providing accurate results and staying free from errors, automated software and services are much more reliable than traditional accounting practices.

In contrast, human error is inevitable when we compile data. Accuracy is extremely important because businesses rely on data to make critical decisions. Imagine taking a poor business decision based on inaccurate accounting data that causes the business to fail. Digital accounting solutions help avoid that.

Apart from accuracy, a digital accounting system has also proved popular among entrepreneurs due to its scalability. For a startup, managing accounts manually should be okay in the beginning but as the business grows, the accounting system will require massive upgrades to support the increase in the scale of operations.

2. **Remote Access.** Another major benefit of a digital accounting system is that it provides you with remote access to your company's financial data. This means that professionals need not be at the office or carry their laptops everywhere to access critical information. As cloud-based solutions, digital accounting software packages allow you and other employees to log in to the system from anywhere and at any time to track results and data.

This is particularly helpful for cash flow management. If your cash flow position is unstable, you might be going towards bankruptcy. That being said, cash flow is the lifeblood of your company.

For efficient cash flow, decision-making plays a crucial role. With a cloud-based accounting solution, you can analyze your cash flow remotely and make quick decisions

regarding payments, investments, etc. By monitoring cash flow online, you should develop a better relationship with your business's finances.

In other words, you should have better control over the inputs and outputs of your accounting system at the end of the month, the end of the week, or even the end of a particular business day. Analyzing financial projections should then be clear and secure, and you can rest assured that the money will be available when payments are due.

3. Convenience and Improved Pace of Productivity. Ease of use is another incredible advantage of switching to a digital accounting system. As opposed to manual accounting practices, accounting software applications are super easy to operate, offering comfort and convenience to users.

A digital format, on the other hand, provides you with the comfort of running different automated financial tests on easily accessible data, allowing the accountant to set up the financial statements within minutes. Professionals can save a lot of time compiling and presenting the same reports and numbers, there by accelerating the processing of online transactions.

This, coupled with better decision-making, translates into high efficiency and increased productivity. By automating many of the accounting functions through digital accounting, you can dedicate more staff to other essential functions such as business development or sales. This means you should be able to generate more revenue with the same amount of resources.

4. Security and Agility. While paper-based accounting records aren't totally secure (can be stolen or destroyed by fire outbreaks or natural disasters), data security becomes a bigger concern when it comes to digital accounting.

The problem with storing and managing data in-house is that unless you have solid data recovery measures in place, you can lose all your data in case of a system crash or failure. Imagine losing accounting data obtained through years of hard work in a flash.

Cloud-based accounting solutions are a tremendous solution. These solutions come with cloud storage backed by multiple data centers for data backup. Many rely on SSL technology for data encryption like those used to secure financial information in banks. With a digital accounting solution, you should be able to retrieve or backup your data even if things go wrong.

5. Easy Invoicing and Payment Tracking. Without keeping up with invoicing and payment tracking, there's no way to minimize delayed payments from your customers. There might be too many distractions keeping you from following up with debtors. This can adversely impact your cash flow position. A digital accounting system happens to be the best solution to the problem as it automates the process of sending invoices and payment requests.

6. Better Integration and Syncing. One of the biggest challenges associated with manual accounting systems is poor compatibility with other tools used in your business. The best digital accounting solutions offer amazing flexibility in terms of integrations with other business tools such as the point of sale system, payroll, website order fulfillment, and more. The cost of these integrations is often zero or negligible. These applications comprise ecosystems of hundreds of business applications that enable data sharing freely.

When you integrate a digital accounting program with another online business application, both can update each other in real-time, daily, or on-demand by automatic syncing of data. This is an incredible replacement to the hectic export-import routine used to manually transmit data from one platform to another. That's the reason why manual accounting processes fall behind, leading to incomplete versions of data in different programs. The simplest of errors like incorrect postal addresses can result in unhappy customers and lost sales.

The automatic data syncing with digital accounting solutions means that you only need to update an address or email in one place and the change will be automatically implemented to other programs.

7. Facilitates Tax Preparation. Manual accounting practices make it extremely difficult to gather tax-related documents and prepare for the filing of the upcoming returns. It also leads to poor financial tracking, making it difficult to set aside funds for tax payments. Not preparing for the tax filing as the deadline draws nearer can put you in serious trouble.

While you can't avoid the tax burden, a digital accounting system can simplify the preparation and filing process for you. With a solid financial tracking system, digital accounting not only helps you arrange and separate funds for tax payments proactively but also simplifies the calculations for tax. This should exempt you from agonizing stress associated with taxation.

Poor financial tracking specific to manual accounting procedures also means you can miss out on possible tax write-offs and available deductions available for your company. To avoid overlooking payments that be used for tax deductions, consider switching to a digital bookkeeping and accounting system.

8. Bank Reconciliation Made Easy. You might be doing remarkably well in manually recording the day to day transactions, but figures must also remain consistent with those in the bank statement. Digital accounting solutions come with good reconciliation tools that make it easy to track errors in transactions and processing as well as to detect theft and frauds [2].

References

1. What Is Digital Accounting? Retrieved from: <https://fullyaccountable.com/what-is-digital-accounting/>
2. Michael Higgins. The Future Of Accounting: How Will Digital Transformation Impact Accountants? Retrieved from: <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/people/michaelhiggins1/?sh=6e4fb9156613>

УДК 657

Вербіцька Вікторія

Тернопільський національний технічний університет імені І. Пулюя

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Verbitska Victoria

ASSESSMENT OF THE EFFICIENCY OF USE OF INTANGIBLE RESOURCES OF ENTERPRISES

Ефективність використання всіх видів ресурсів є одним із головних завдань, які постають перед підприємствами. Особливу увагу вчених при цьому приділено питанням визначення теоретичної сутності та складу ефективності використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Поряд з традиційними ресурсами, які мають матеріальну форму, останнім часом набувають визнання і значного розповсюдження нематеріальні ресурси підприємства, які не мають матеріальної форми. Саме підприємства розкривають теоретичну сутність інноваційної діяльності підприємств, складові комунікаційного, людського капіталів підприємства, а також його гудвіл. Саме ці нематеріальні складові діяльності підприємств і дозволяють випереджати конкурентів у сучасних умовах конкурентної боротьби на багатьох ринках.

Значний внесок у розв'язання проблем використання нематеріальних ресурсів підприємства зробили такі українські вчені: В. Базилевич, О. Бутнік-Сіверський, Д. Горовий, С. Грицуленко, І. Левіна, П. Крайнів, О. Літвінов, Л. Мельничук, В. Осипов, П. Цибульов, О. Шкурупій, А. Чухно та ін. Варто також виділити зарубіжних науковців, які займалися вивченням зазначених проблем: Є. Абрамов, Н. Бонтіс, Е. Брукінг, Т. Бьюзен, Д. Волков, Т. Гараніна, Д. Гелбрейт, Ю. Даум, Л. Едвінсон, В. Іноземцев, Н. Кельчевська, А. Козирев, Б. Лев, Б. Леонтєв, Ф. Макферсон, М. Мелоун, С. Пайк, Й. Руус, П. Салліван, Є. Селезньов, Т. Стюарт, Д. Хітнер та ін.

У якості інструментарію для оцінки рівня розвитку на вітчизняних підприємствах з урахуванням складності економічної системи і впливу безлічі факторів, а також необхідності нормування показників і визначення інтегрального показника, пропонуємо застосувати теорію нечітких множин. Особливість цього завдання полягає в сполученні точних фінансових оцінок і результатів діяльності підприємства з якісними та експертними оцінками і отримання в результаті кількісного інтегрального значення рівня розвитку нематеріальних активів.

Розв'язати проблеми, що виникають при кількісній оцінці складних явищ, можна за допомогою нечіткої моделі ієрархічного аналізу показників рівня розвитку. Для реалізації вищезазначеного методу необхідно виконати наступні завдання:

- 1) визначити склад первинних часткових показників рівня розвитку нематеріальних ресурсів кожного виду;
- 2) провести оцінку рівня кожного з часткових показників;
- 3) визначити укрупнені показники рівня розвитку підприємства, які розкриваються за допомогою відповідних часткових показників;
- 4) встановити правила взаємозв'язку між частковими показниками, визначити та інтерпретувати вхідні змінні та їх межі, визначити функції приналежності для кожної вхідної та вихідної змінної для проведення розрахунку за допомогою теорії нечітких множин;
- 5) обчислити розмір укрупнених показників рівня розвитку підприємства;

б) встановити правила взаємозв'язку між укрупненими показниками та інші параметри, які необхідні для розрахунку індикаторів рівня розвитку кожного виду за допомогою теорії нечітких множин;

7) розрахувати інтегральний показник рівня розвитку підприємства за допомогою встановленого рівня впливу кожного з індикаторів.

Розглянемо перший етап проведення розрахунку рівня розвитку підприємства, а саме встановлення складу первинних часткових показників рівня розвитку нематеріальних ресурсів кожного виду. Нематеріальні ресурси підприємства варто розділити на 7 груп за видами, а саме: які пов'язані з технологіями; які пов'язані з користуванням природними ресурсами, майном та іншими правами; які пов'язані з творчою діяльністю; які пов'язані з комерційними позначеннями; які пов'язані з комунікаційними відносинами; які пов'язані з людським капіталом; які пов'язані з репутацією. Кожен з видів має певний рівень розвитку, який й можна описати за допомогою системи часткових і укрупнених показників [1, с.16].

Розглянемо сутність розвитку в економіці. Л. Г. Мельник під розвитком розуміє незворотну, спрямовану, закономірну зміну системи на основі реалізації внутрішньо властивих їй механізмів самоорганізації, наголошуючи при цьому на організаційних аспектах цього процесу [2, с.450].

Практичним значенням оцінки рівня розвитку підприємства також є можливість виявлення резервів підвищення рівня їхнього розвитку. Як відомо, відстань від фактичного положення об'єкту до еталонного є резервом зростання. Таким чином, у результаті розрахунку часткових, узагальнених та інтегрального показника рівня розвитку підприємство може отримати дані про величину резервів росту рівня розвитку як окремих видів так і їхньої сукупності.

Підсумовуючи проведені дослідження можна зазначити, що проблеми аналізу та підвищення ефективності використання ресурсів є одними з головних питань економіки підприємства. Завдяки підвищенню ефективності використання всіх видів ресурсів, підприємство може досягти поставлених цілей, у тому числі максимізувати прибуток.

Список використаних джерел:

1. Анохіна К. Структура та класифікація нематеріальних активів промислових підприємств К.А. Анохіна К. Вісник соціально-економічних досліджень. 2020. № 55. Пр. 13-17.
2. Мельник Л. Г. Основи стійкого розвитку: навч. посіб. Л. Г. Мельник. Суми: Університетська книга, 2019. 654 с.

УДК 657

Гавронська Наталія

Хмельницький політехнічний фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка»

ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ

Havronska Natalia

Khmelnytsky Polytechnic College of the National University "Lviv Polytechnic"

INVENTORIES OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES AS AN OBJECT OF ECONOMIC ANALYSIS AND CONTROL

Виробництво і діяльність підприємств харчової промисловості характеризується високим рівнем матеріаломісткості. Основу матеріальної складової харчової продукції та її собівартості складають виробничі запаси зі специфічними характеристиками щодо номенклатури, якості та терміну придатності. Таким чином ефективність функціонування підприємств харчової промисловості значним чином залежить від раціональності управління виробничими запасами – їхніми закупівлями, зберіганням і використанням тощо.

За результатами опрацювання наукових праць, зокрема [1-6], можна стверджувати, що традиційно економічний аналіз стану і використання виробничих запасів здійснюють за такими напрямками:

- аналіз складу і структури запасів за допомогою методів горизонтального і вертикального аналізу;
- аналіз забезпечення матеріальними ресурсами з використанням показників рівня забезпеченості та покриття потреб підприємства;
- аналіз руху матеріальних запасів за показниками нерівномірності постачання та виконання його планів;
- аналіз оптимальності нормативів виробничих запасів і їхнього виконання;
- аналіз інтенсивності використання виробничих запасів за показниками оборотності і тривалості обороту;
- аналіз ефективності використання виробничих запасів за показниками матеріаловіддачі, матеріаломісткості, прибутку на 1 гривню матеріальних витрат тощо.

Не зважаючи на загальний характер цих напрямів і методів, під час проведення аналізу необхідно враховувати специфіку діяльності підприємства. З огляду на особливості продукції та її виробництва на підприємствах харчової промисловості можна виокремити такі чинники економічного аналізу ефективності використання виробничих запасів, що фактично формують предмет цього аналізу:

- велика номенклатура виробничих запасів, що обумовлює застосування методів аналізу до багатьох позицій (багатьох об'єктів аналізу), а отже його трудомісткість;
- значну частку виробничих запасів підприємств харчової промисловості складають продукти харчування, харчові добавки, інші запаси харчового походження чи призначення, що мають обмежений термін придатності та споживання. Тому при їхньому аналізі важливо враховувати не лише показники оборотності та тривалості обороту цих запасів, але й термінів їх фактичного використання й дотримання при цьому їхньої придатності;
- поряд з харчовими запасами ці підприємства використовують і інші види матеріалів нехарчового походження, які також можуть мати обмеження щодо термінів використання. Наприклад, з огляду на маркетингові рішення вимоги до пакування

готової продукції можуть змінюватись, а залишки такого пакування на складі ставати непридатними до використання;

– певні види виробничих запасів підприємств харчової промисловості (насамперед, запасів харчової групи) потребують спеціальних умов зберігання (температури, рівня вологості тощо), забезпечення яких генеруватиме складські витрати у складі собівартості цих запасів, що доцільно враховувати при аналізі ефективності їхнього використання;

Ці ж чинники впливатимуть на організацію й ефективність контролю за виробничими запасами підприємств харчової промисловості. Зокрема, велика номенклатура виробничих запасів істотно ускладнює проведення їхньої інвентаризації, а також сприяє такому негативному явищу як пересортиця. Нетривалі терміни придатності виробничих запасів харчової групи вимагають організації перманентного моніторингу якості їхніх залишків і своєчасного використання у виробництві тих запасів, термін придатності яких близький до завершення. Не менш важливим є контроль за дотриманням нормативів залишків запасів: надлишки запасів генерують непродуктивні витрати, пов'язані з їхнім зберіганням та можливими втратами від псування, тоді як недостатні обсяги залишків можуть призвести до зупинки виробництва, зриву виробничої програми тощо. Приналежність виробничих запасів підприємств харчової промисловості до продуктів харчування підвищує ризики їхнього розкрадання, що обумовлює посилення оперативного контролю за збереженістю запасів.

Зазначені чинники організації контролю за виробничими запасами мають об'єктивний характер. Крім цих чинників, у сфері постачання виробничих запасів спостерігається негативне явище їхньої закупівлі за завищеними цінами з подальшим отриманням неправомірної вигоди менеджерами відділів постачань.

Список використаних джерел:

1. Кіндрацька Г.І. Аналіз господарської діяльності : підручник / Г. І. Кіндрацька, А. Г. Загородній, Ю. І. Кулиняк. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 320 с.
2. Теорія та практика обліку, контролю й аналізу товарно-матеріальних цінностей: монографія / за заг. ред. Серпенінової Ю.С., Макаренко І.О. Суми: Видавництво «Вінниченко М. Д.». 2016. 314 с.
3. Чук О.В. Методика АВС-аналізу виробничих запасів олійно-жирових підприємств / О.В. Чук // Економіка АПК. 2011. № 5. С. 38-40.
4. Шпирко О.М. Облік виробничих запасів і аналіз ефективності їх використання : монографія / О. М. Шпирко, С. М. Семенова. Київ: ВД «Артект», 2018. 239 с.
5. Шмиголь Н.М. Роль і місце аналізу виробничих запасів у системі управління ресурсним потенціалом підприємства / Н.М. Шмиголь, А.А. Антонюк, А.А. Нестеренко // Держава та регіони. 2015. № 5 (86). С. 102-106.
6. Шум М.А. Особливості обліку та аналізу виробничих запасів на підприємствах України в сучасних умовах / М.А. Шум, М.А. Гулько // Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Ужгород : Гельветика, 2017. Вип. 15 № Ч.2. С. 166–169.

УДК 657
Гогусь Соломія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
**СУТНІСТЬ, КОМПОНЕНТИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ
ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

Hohus Solomiya

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University
**ESSENCE, COMPONENTS AND FORMATION PRINCIPLES OF THE FINANCIAL
STATEMENTS OF THE ENTERPRISE**

Глобалізаційні та інтеграційні процеси, поява транснаціональних корпорацій, становлення та розвиток міжнародного фінансового ринку здійснюють важливий вплив на сутність та роль фінансової звітності суб'єктів господарювання. Без фінансової звітності неможливе ефективне функціонування економік країн, що зумовлює зростання значимості звітності підприємств. Водночас погляди різних вчених в напрямку значення фінансової звітності суттєво різняться. Тому детальне вивчення її суті, значення в інформаційній системі ринкових відносин та встановлення впливу на прийняття рішень різними користувачами стає важливим питанням.

Вивчення спеціальної літератури показує відсутність єдиного підходу до розуміння фінансової звітності підприємств. В працях вітчизняних та зарубіжних вчених фінансова звітність асоціюється з елементом методу бухгалтерського обліку, документом, системою показників, бухгалтерською звітністю, інформацією, інформаційною моделлю підприємств. В роботах окремих вітчизняних вчених міститься формальний підхід до визначення фінансової звітності, який визначено Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, зокрема: «Фінансова звітність – це звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства» [1; 2]. Подане визначення фінансової звітності дещо неповне, так як не повністю виражає суть та зміст фінансової звітності, і лише показує зовнішнє її проявлення і походження.

Вважаємо, що інформація, яка подається у фінансовій звітності, може бути згрупована в дві складові. До першої складової варто віднести згруповані показники щодо оцінювання ефективності діяльності суб'єктів господарювання за відповідний період (ф. № 1, ф. № 2, ф. № 3, ф. № 4). До другої складової відповідно буде включена інформація, що розкриває основні показники фінансової звітності та деталізує їх для забезпечення концептуальних засад та принципів облікової політики, відомостей про галузь, види діяльності, керівництво, напрями розвитку суб'єктів господарювання (ф. № 5). Показники фінансової звітності є об'єднаними в класи за економічними характеристиками, які є елементами фінансової звітності. До елементів, що характеризують майновий стан суб'єктів господарювання, належать активи, зобов'язання, власний капітал. Елементами, що оцінюють результативність діяльності суб'єктів господарювання, є доходи та витрати. Елементи, в свою чергу, поділяються на статті фінансової звітності, які також об'єднуються в однорідні групи. Статті визнаються за певними критеріями.

Фінансова звітність виступає завершальним етапом обліку, показує стан діяльності та залежить який рівень організаційних засад обліку суб'єктів господарювання. Враховуючи це, важливою характеристикою звітної інформації є якість даних у фінансовій звітності, забезпечення якої здійснюється шляхом дотримання методологічних засад її формування та визначення напрямків її вдосконалення.

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає основні принципи формування фінансової звітності (табл. 1) [1].

Таблиця 1

Основні принципи фінансової звітності

Назва принципу	Економічний зміст принципу
Принцип автономності підприємства	Кожне підприємство розглядається, як юридична особа, відокремлена від власників та інших контрагентів
Принцип безперервності діяльності	Оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється на основі припущення, що підприємство є безперервно діючим і залишатиметься діючим найближчим часом
Принцип періодичності	Розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу з метою визначення фінансових результатів та складання фінансової звітності (за місяць, квартал, рік)
Принцип історичної (фактичної) собівартості	Усі об'єкти оцінюються за вартістю, виходячи з витрат на їх придбання або виробництво
Принцип нарахування й відповідності доходів і витрат	Для визначення фінансового результату звітного періоду слід порівнювати доходи звітного періоду з витратами на їх отримання
Принцип повного висвітлення	Фінансова звітність повинна містити усю інформацію, яка може вплинути на поведінку користувача
Принцип послідовності	Постійне використання підприємством обраних принципів та способів обліку
Принцип обачності	Запобігання заниження оцінки зобов'язань та витрат, а також завищення оцінки активів й доходів підприємства
Принцип превалювання сутності над формою	Операції та інші події повинні відображатися в обліку виходячи з їх сутності, а не тільки виходячи з їх юридичної форми
Принцип єдиного грошового вимірника	Узагальнення й вимір усіх операцій підприємства в єдиному грошовому вимірнику

Роль фінансової звітності в структурі бухгалтерської звітності визначено її значенням для користувачів в процесі прийняття рішень. Оскільки фінансова звітність містить згруповані дані про структуру активів, джерел їх формування, результати діяльності, які є важливими для зовнішніх та внутрішніх користувачів.

Основне призначення фінансової звітності є передумовою того, що фінансова звітність є основним джерелом даних для різних користувачів звітної інформації суб'єктів господарювання. Саме фінансова звітність виступає як основний елемент інформаційної бази для управлінських, виробничих та економічних процесів на підприємстві створює умови для забезпечення інформаційних потреб в напрямку придбання, реалізації, володіння цінними паперами, корпоративними правами, оцінювання якості управління, поділу прибутку, діагностування фінансового становища підприємства.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 25.10.2022).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 08.10.2022).

УДК 657

Гундерук Тетяна

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
**РОЛЬ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ
У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

Hunderuk Tatyana

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
**THE ROLE OF NON-CURRENT ASSET ACCOUNTING AND MANAGEMENT
IN THE ENTERPRISE**

Для здійснення будь-якого господарського процесу необхідні праця, та предмети праці. Предмети праці для підприємства це його необоротні активи. Вони є вирішальним фактором у загальній економічній діяльності підприємства. Раціональне управління необоротними фондами є обов'язковою умовою функціонування підприємства при здійсненні власної діяльності.

У сучасних умовах жодна компанія не може функціонувати без необоротних активів. До їх складу яких відносяться: основні засоби, нематеріальні активи, інвестиційна нерухомість, довгострокові дебіторська заборгованість, фінансові інвестиції та біологічні активи та інші довгострокові активи [1, с. 80].

Метою управління необоротними активами є сформувати чітку систему, яка забезпечуватиме контроль за своєчасним оновленням, ефективним використанням, та обліком нових об'єктів необоротних активів.

До основних завдань щодо обліку необоротних активів можна віднести: контроль за ефективним використанням основних засобів; контроль за формуванням резервів для відтворення основних засобів; пошук нових способів оновлення основних засобів; моніторинг ринку основних засобів, цін, нових моделей та запчастин; обґрунтований метод амортизації [1, с. 82].

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» необоротні активи – це всі активи, що не є оборотними, не обмежені у користуванні, та призначені для продажу чи використання в операційному циклі чи після його завершення [2].

Необоротні активи є найменш ліквідними активами підприємства. При цьому необоротні активи не втрачають вартості, оскільки вони менш схильні до інфляції, можуть здаватись в оренду для отримання додаткового доходу, підтримувати свій зовнішній вигляд, підлягають індексації цін. Необоротні активи підприємства є важливою частиною його стратегічного потенціалу [1, с. 81].

На рис. 1. наведені головні зв'язки між необоротними активами та джерелами їх формування [2].

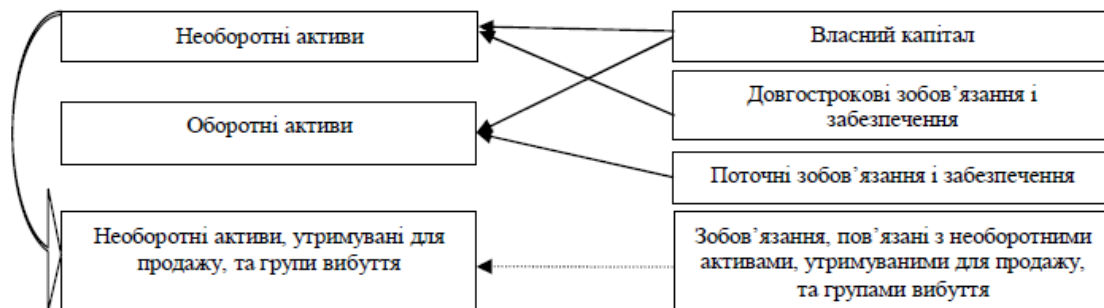

Рис. 1. Основні зв'язки між активами та джерелами їх формування у відповідності до структури форми 1

Метою первинного обліку необоротних активів є надання інформації користувачам про різні господарські процеси, та факти [4, с. 107].

Первинні документи з обліку необоротних активів є письмовим свідоцтвом, які фіксують та підтверджують господарські операції. Вони укладаються в момент проведення кожної господарської операції, а якщо це неможливо, то після її завершення.

У процесі обліку основних засобів, підприємство може поставити перед собою ряд завдань (рис. 2) [3, с. 264].

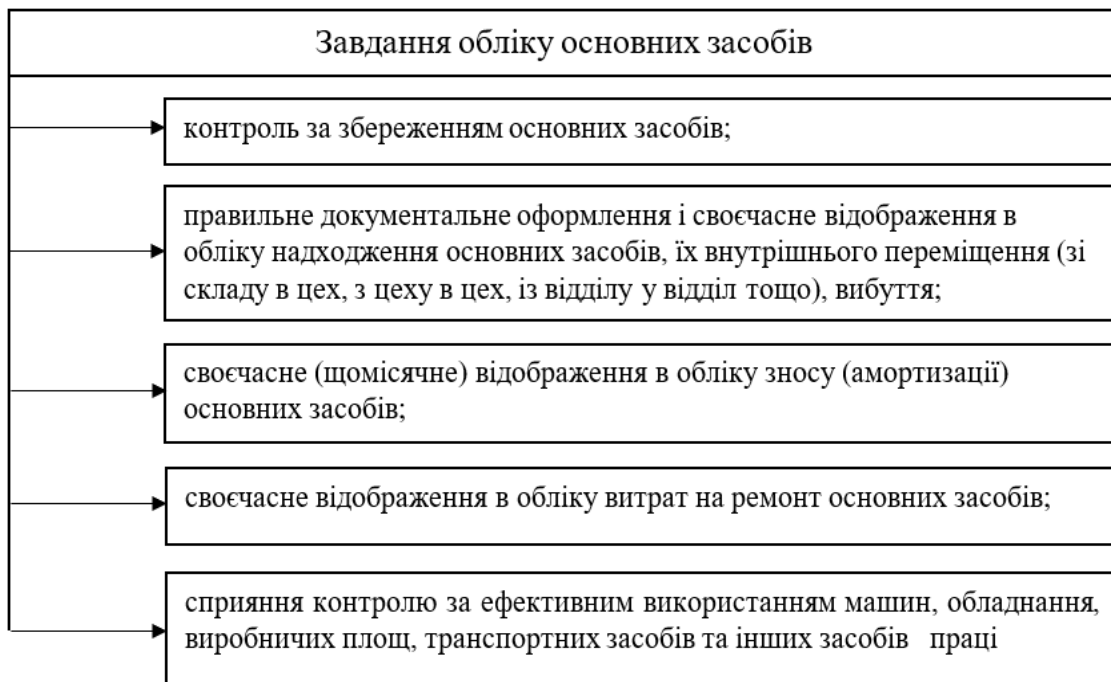

Рис. 2. Завдання обліку основних засобів

Основні засоби підприємства є однією з основних цілей обліку. Завданнями обліку основних засобів є збереження та ефективне використання об'єктів, точний і своєчасний облік та відображення переходів від однієї істотної особи до іншої, а також вибуття об'єктів.

Усвідомлення наявності трудових ресурсів і постійний контроль за їх ефективним використанням є визначальними в управлінні діяльністю кожного підприємства. Цьому сприяє чітко побудована система управління необоротними активами.

Список використаних джерел:

1. Дудчик О. Ю., Сальникова Т. В. Сучасний стан та особливості відтворення необоротних активів підприємств України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 4 (70). С. 79–83.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ МФУ від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 09.10.2022).
3. Очеретько Л. М., Солодовнік М. В. Проблеми відображення в обліку основних засобів. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 1. 2013. С. 263–266.
4. Пиріжок С. Є. Документальне оформлення експлуатації та вибуття основних засобів. *Вісник ЖДТУ*. 2011. № 4(58). С. 106–110.

УДК 657.1

Дорош Олена

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВИЗНАННЯ ТА ОЦІНКА БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

Dorosh Olena

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

RECOGNITION AND VALUATION OF BIOLOGICAL ASSETS IN ACCOUNTING AND REPORTING

Однією з пріоритетних функцій держави є створення сприятливого економічного середовища у сільському господарстві. Сільське господарство відіграє важливу роль у розвитку економіки України і перш за все, у забезпеченні населення продуктами харчування. Сільське господарство є особливою сферою виробничої діяльності, оскільки в процесі виготовлення готової продукції, поряд з фінансовими, матеріально-технічними та трудовими ресурсами, використовуються ще й природні ресурси: земля та живі організми. Порядок обліку і аналізу наявності та руху таких ресурсів досить складний, адже вони постійно змінюються — рослини проходять певні фази розвитку, тварини набирають вагу, набувають вікової зрілості і т. ін. Процес якісних і кількісних змін таких активів отримав назву біологічних перетворень.

Одне з фундаментальних завдань обліку, з яким стикається кожне підприємство при розробці своєї стратегії, це ідентифікація та визнання в обліку активів підприємства. Умови визнання біологічних активів в обліку вітчизняних підприємств аналогічні принципам міжнародних стандартів фінансової звітності та загалом ідентичні умовам визнання будь-яких інших матеріальних активів. Біологічні активи можуть бути визнані у бухгалтерському обліку підприємства, яке здійснює сільськогосподарську діяльність, за одночасного виконання таких умов (критерій визнання): 1) підприємство контролює цей актив у результаті минулих подій; 2) існує ймовірність, що підприємство отримає у майбутньому економічні вигоди від активу у вигляді сільськогосподарської продукції та інших надходжень; 3) оцінку даного активу за справедливою вартістю чи собівартістю можна визначити з достатнім ступенем надійності [1]. Це три основні умови визнання біологічних активів при постановці їх на облік та відображенні у фінансовій звітності. Критерії визнання біологічних активів взаємопов'язані: способи формування поголів'я тварин та майбутні економічні вигоди, які підприємство може отримати від використання біологічних активів, впливають на їхню оцінку при прийнятті до обліку. Крім розглянутих вище правил визнання, що є загальними для всіх активів, МСБО (IAS) встановлює додаткові критерії для визнання тварин або рослин як біологічні активи: - використання для отримання сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів; - рослини або тварини повинні бути живими та придатними для подальшої трансформації; - зміни в їх стані повинні бути керованими, тобто призводити до здійснення певної діяльності; - підприємством не передбачається наступний перепродаж; - повинна існувати основа для оцінки змін, що відбуваються в стані тварин і рослин. У міжнародних стандартах фінансової звітності питанню оцінки активів підприємства надається особлива значимість. Оцінка – це процес визначення грошових величин, у яких елементи фінансової звітності повинні визнаватись і відображатись у балансі та звіті про фінансові результати. І тому потрібно вибрати конкретний метод. У міжнародних стандартах фінансової звітності різною мірою та в різній комбінації використовується ряд різних методів, до яких відносяться такі:

1. Фактична собівартість придбання – активи враховуються за сумою сплачених коштів чи їх еквівалентів чи за справедливої вартості зустрічного подання за їх придбання.

2. Поточна (відновна) вартість – активи відображаються за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка має бути сплачена у разі придбання таких самих чи аналогічних активів зараз.

3. Можлива вартість продажу (виконання) – активи відображаються за сумою коштів чи їх еквівалентів, яка у даний час може бути виручена від продажу активу за нормальних умов.

4. Чиста вартість продажу (вартість погашення) – активи відображаються за сумою, яка може бути отримана від продажу активу під час здійснення угоди між добре обізнаними, бажаючими її здійснити сторонами без врахування витрат на вибуття, тобто торгових витрат.

5. Дисконтована вартість – активи відображаються у поточної оцінці дисконтованої вартості майбутніх чистих надходжень коштів під час нормальної діяльності. Складність оцінки біологічних активів пов'язана з тим, що сільськогосподарська діяльність значною мірою залежить від агрокліматичних умов діяльності підприємства та його територіальної віддаленості від ринків збуту. Особливо гостро дана проблема стоїть при оцінці біологічних активів тривалого користування, оскільки їх фактична вартість формується тривалий час у ринкових умовах, що постійно змінюються. Крім того, вартість таких об'єктів як багаторічні насадження та продуктивна худоба значно варіює залежно від зони та місця їх розташування. Також слід зазначити, що з часом первісна вартість тварин та рослин відхиляється від вартості аналогічних фізіологічно молодих та більш продуктивних біологічних активів.

Без ефективної організації обліку ДБА та продукції сільського господарства передусім не вдається досягти таких важливих завдань, як підвищення ефективності виробництва та збільшення прибутку, що в умовах ринку має велике значення. На сьогодні законодавчо-нормативна база стає застарілою та потребує певних коригувань як у міжнародному так і національному просторі. Особливо гостро це стосується питань вибору методу оцінки ДБА, від якого певною мірою залежить фінансовий результат діяльності. Класифікаційні ознаки ДБА є незмінними та співпадають в усіх запроваджених стандартах їх обліку, натомість існує кілька методів оцінки активів, які, зважаючи на стрімкий розвиток економіки та ринкових відносин, втрачають свою актуальність та точність у визначенні. Саме сюди слід спрямувати свої зусилля професійним бухгалтерам з метою розробки більш сучасних технологій оцінки.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 41 «Сільське господарство». URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_027#Text (дата звернення: 03.12.2022).
2. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік і аналіз: перспективи для малого бізнесу. *Економіка та суспільство*, 2021. №25 (дата звернення 03.12.2022).
3. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік у процесі управління підприємством *Агросвіт, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, ТОВ ДКС Центр*, 2021. №7-8. С.79-84 (дата звернення 03.12.2022).
4. Ратинський В.В. Інформаційні технології в бухгалтерському обліку. перспективи та проблеми, *Інформаційно-аналітичний наукометричний журнал «Економіка. Фінанси. Право»*, 2021. № 4/1. С.17-21.(дата звернення 03.12.2022).

УДК 657

Журавель Г.П., Питель С.В.

Західноукраїнський національний університет

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК: СКЛАДОВІ ЙОГО ЯКОСТІ

Zhuravel H., Pytel S.

West Ukrainian National University

ACCOUNTING: COMPONENTS OF ITS QUALITY

Бухгалтерський облік як галузь людської діяльності пройшов багатовікову історію свого розвитку. Поряд з цим бухгалтерська професія формувалася в ході довготривалого природного розподілу суспільної праці. Це обґрунтовується тим, що з допомогою бухгалтерського обліку задовольняються потреби власників в достовірній і об'єктивній інформації про справедливу вартість доходів, витрат, активів, зобов'язань, капіталу і інші. Серед світових рушійних сил, що впливають на динаміку змін методик і методології бухгалтерського обліку слід віднести такі фактори, як вплив конкуренції, глобалізація бізнесу, удосконалення корпоративного управління та етики, розвиток інформаційних і комунікаційних технологій. У сьогоденних динамічних умовах ведення підприємницької діяльності роль бухгалтерського обліку як інформаційної системи відображається не лише у фіксації інформації про події, які мали місце в минулих періодах, а і у допомозі та сприянні системі управління підприємством визначити поточну та стратегічну цілі діяльності та моделювати управлінські рішення на перспективу. Якість облікового процесу можна визначити такими показниками: аналітичність, що забезпечує ведення обліку відповідно до встановленого методологією планування і обліку об'єктів виробничо-господарської діяльності підприємства, з метою одержання по цих об'єктах інформації у встановленій номенклатурі і об'ємах; достовірність; своєчасність; стислість; економічність; ретельність; надійність; презентабельність; оперативність; повнота відображення об'єктів виробничо-господарської діяльності; відповідність об'єктів виробничо-господарської діяльності заданому значенню. Отже, ефективність бухгалтерського обліку в значній мірі залежить від розвитку його методики і методології, формування змісту облікової політики на підприємстві, змісту підготовки бухгалтерських кадрів, розуміння його місця, ролі і значення в управлінні підприємством.

У зв'язку з цим подальших наукових досліджень у галузі бухгалтерського обліку вимагає проблема підвищення якості облікової інформації через удосконалення методології бухгалтерського обліку відповідно до сучасних вимог та потреб користувачів, розробки методики оцінки якості облікової інформації на підприємстві.

Як відомо, система бухгалтерського обліку повинна бути такою, щоб забезпечувати оптимальну якість інформації при мінімальних затратах коштів і часу на фіксацію та її узагальнення, а також максимальну ефективність праці виконавців. Інструментом реалізації такого підходу може бути належним чином сформована облікова політика на підприємстві.

Термін "облікова політика", визначений Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" і відображає сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Отже облікова політика є обов'язковим елементом фінансового обліку і важливим інструментом формування фінансової звітності.

У практиці вітчизняних підприємств термін «облікова політика» з'явився на початку 90-х років ХХ століття і набув офіційного статусу з виходом Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні».

Основний зміст облікової політики передбачає упорядкування облікового процесу

на підприємстві: методологічному та методичному відображенні майна підприємства, господарських операцій та результатів його діяльності; наданні бухгалтерському обліку планомірності та цілеспрямованості; забезпечення ефективності обліку тощо.

Отже ефективність облікової політики, в значній мірі, залежить від оптимальної моделі фінансового та управлінського обліку господарської діяльності підприємства, що на даний час ще недостатньо досліджено.

Фінансовий облік регламентується нормативними документами і акумулює інформацію, необхідну для складання фінансової звітності про господарську діяльність підприємства в цілому: доходи та витрати, грошові кошти, кредиторська та дебіторська заборгованість, бюджетні та позабюджетні платежі, фінансові результати. Фінансовий облік є передумовою управлінського обліку.

Фінансовий облік відображає кількісну сторону об'єктів обліку в процесі господарської діяльності підприємства, тоді як управлінський розглядає їх якісні характеристики та ефективність використання. На відміну від фінансового обліку система управлінського обліку генерує інформацію для управління конкретною компанією і не регулюється обов'язковими положеннями і стандартами. При відсутності управлінського обліку управління бізнесом здійснюється наосліп, а рішення приймаються на основі неповних та не завжди достовірних даних.

Формування методики і організації управлінського обліку, в кожному конкретному випадку, необхідно здійснювати з врахуванням передбачуваних до нього вимог. Зокрема: оперативність - наявність і доступність інформації в той момент, коли вона потрібна для прийняття рішення; гнучкість - надання інформації різноманітної методології для вирішення специфічних завдань в умовах, що постійно змінюються; достатність - достатній обсяг та якість інформації для прийняття ефективних управлінських рішень; об'єктивність - фіксація економічної суті операцій, а не бухгалтерської або юридичної; економічна доцільність - витрати на забезпечення управлінського обліку не повинні перевищувати його вигоди.

Необхідно мати на увазі, що управлінський облік - завдання фінансової служби підприємства: фінансового менеджера або фінансового директора, проте цю функцію часто покладають виключно на бухгалтерію підприємства.

Ефективність бухгалтерського обліку і відповідно роботи підприємства істотно залежить від кваліфікації бухгалтера, тому професія бухгалтера набула сьогодні великої суспільної значимості. Сучасний бухгалтер повинен мати не тільки глибокі знання з обліку, а й набути навички, які дадуть йому можливість у разі потреби виступати в ролі аудитора, фінансового аналітика або бізнесового радника.

Одним із складних питань, що стоять перед освітою бухгалтерів, є її якість. На сьогоднішній день існує низка слабких місць в професійній освіті бухгалтерів а саме: існує розрив між теоретичною підготовкою в вузах і вимогами реального підприємства щодо кваліфікації бухгалтера; підготовка та випуск фахівців зі спеціальності «Бухгалтерський облік і оподаткування», здійснюється значною кількістю закладів освіти. Деякі з них не мають відповідної матеріальної бази та досвідчених викладачів; через відсутні дієві зв'язки навчальних закладів з підприємствами існує значний розрив між теоретичною і практичною підготовкою бухгалтерів; на вітчизняних підприємствах недостатньо уваги приділяється бухгалтерському обліку, оскільки сучасна облікова система орієнтується, в основному, на податкове законодавство; певна закритість діючих підприємств створює труднощі в одержанні від них облікової інформації та звітних даних для навчального процесу і наукових досліджень.

Отже, діюча система бухгалтерського обліку потребує постійної уваги відповідних державних органів, керівників підприємств і науковців.

УДК 657
Заяць Марія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
**СУТНІСТЬ, ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ
БАЛАНСУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ**

Zaiats Maria

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
**ESSENCE, HISTORICAL BASICS AND FEATURES OF THE BALANCE SHEET
COMPILATION OF THE BUDGET INSTITUTIONS**

Значний вплив на розвиток економіки країни мають бюджетні установи, які приймають створюють умови для безперебійного функціонування пріоритетних галузей економіки з метою задоволення суспільних потреб. Бюджетний кодекс України визначає бюджетні організації як органи державної влади, органи місцевого самоврядування, організації, які створюються згідно визначеного порядку та утримуються за рахунок коштів державного чи місцевого бюджету [1]. Відмінною рисою бюджетних організацій є неприбутковий характер їх діяльності. Визначальним завданням бюджетних установ виступає необхідність досягнення планових та кошторисних показників, які визначаються в статуті або в цілях функціонування установи, що є відмінною рисою бюджетних установ від інших підприємств, організацій. Поряд з бюджетним фінансуванням, в структурі фінансування бюджетних установ присутні і власні надходження. Відповідно це має вплив на організацію та ведення обліку в даних установах і формування балансу. Становлення балансу як облікової категорії відбувалось поетапно. Спочатку баланс існував лише в якості контрольного прийому обліку. Та достатнє застосування в практичному функціонуванні суб'єктів господарювання зумовило потребу у більш детальному вивченні використання балансу, що зумовило виникнення нового окремого напрямку – балансознавства. Подальший розвиток балансу був пов'язаний в напрямку розвитку в якості основної форми фінансової звітності. Тобто баланс виступав як головна інформаційна ланка, що допомогала поєднати суб'єкта господарювання і ділових контрагентів. Відповідно баланс трансформовувався в напрямку зростання інформативних властивостей для того, щоб задовільнити потреби різних користувачів, до яких все більше додавалися транснаціональні корпорації, міжнародні організації, уряди різних країн. Загалом на основі досягнень науковців можна виділити п'ять основних етапів становлення балансу як економічної категорії, як елементу методу бухгалтерського обліку та форми фінансової звітності. В цілому етапи еволюційного розвитку балансу подано на рис. 1.

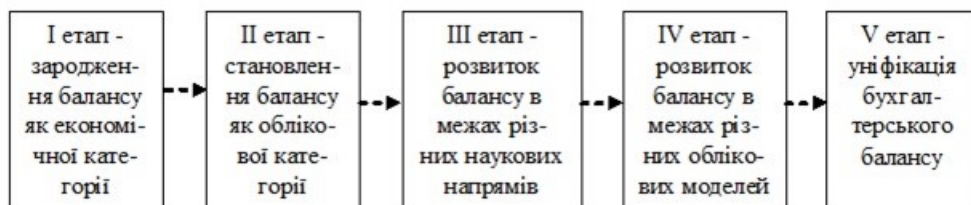

Рис. 1. Етапи еволюції бухгалтерського балансу

Особливості формування балансу бюджетних установ визначено в НП(С)БО 101 [2]. Баланс являє собою звітний документ про стан засобів установи, капітал та зобов'язання в узагальнених показниках на звітну дату. При цьому дані формують на

початок і кінець звітної періоду. В цілому баланс являє собою таблицю з двох частин – активу та пасиву і відображає результати усіх операцій за звітний період по загальному та спеціальному фонду. Дані, подані у балансі, повинні бути достовірними, мати реальний та об'єктивний зміст. Суми, подані у статтях балансу щодо активу, коштів на рахунках в казначействі, заборгованості, руху фінансування з бюджету та коштів спеціального фонду повинні мати відповідність даним у книзі «Журнал-головна».

Загальний вигляд балансу можна представити у вигляді табл. 1.

Таблиця 1

Форма бухгалтерського балансу бюджетних установ

Актив		Пасив	
Номер розділу	Назва розділу	Номер розділу	Назва розділу
I	Нефінансові активи	I	Власний капітал та фінансовий результат
II	Фінансові активи	II	Зобов'язання
III	Витрати майбутніх періодів	III	Забезпечення
		IV	Доходи майбутніх періодів
Баланс		Баланс	

Важливо зазначити, що внутрішня побудова балансу є фактично представленням теорії подвійності системи обліку. Щодо балансу бюджетної установи, то дана теорія має проявом порівняльну таблицю двох величин – господарських засобів за функціональним значенням у господарських операціях та джерел їх формування за ознакою їх приналежності. Вказані елементи активу та пасиву складаються з розділів балансу, які, в свою чергу, включають статті балансу.

Світова практика зумовлює визначення в основі побудови балансу бюджетних установ принципів грошового виразу, автономності, безперервності діяльності, обліку згідно собівартості та подвійного запису. Водночас баланс обмежується вимогами достовірності або правдивості, реальності, єдності, логічного зв'язку, зрозумілості.

Формування бухгалтерського балансу бюджетних установ передбачає використання залишків по рахунках обліку. Водночас важливо перед складанням балансу закрити рахунки класів 7 і 8 по доходах та витратах. Відповідно в баланс потрапляють лише ті витрати, які стосуються майбутніх періодів або ж є включеними до первісної вартості запасів, основних засобів та інших активів.

Отже, бухгалтерський баланс відіграє важливу роль в складі фінансової звітності і є як методом системи обліку, так і формою фінансової звітності, оскільки здійснює повну характеристику сукупності особливостей функціонування суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2020 р. №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 05.10.2022).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2009 р. №541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11#Text> (дата звернення: 20.10.2022).

УДК 657

Зволинська Вікторія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ

Zvolynska Viktoriia

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
ORGANIZATION OF ACCOUNTING AND REPORTING IN RETAIL TRADE

Роздрібна торгівля – це сфера підприємницької діяльності з реалізації товарів або надання послуг на підставі усного чи письмового договору купівлі-продажу безпосередньо кінцевим споживачам для їх власного некомерційного використання. Підприємства роздрібної торгівлі перебувають переважно на спрощеній системі оподаткування, яка передбачає зниження податкового навантаження та стимулювання малого підприємництва. Така система може застосовуватися як юридичними, так і фізичними особами, які повинні зареєструватися платниками єдиного податку за умови відповідності певним умовам. ФОП самостійно обирає, на якій системі оподаткування він буде перебувати. При цьому, якщо загальна система оподаткування не має ніяких обмежень, то спрощену систему можуть обрати не всі ФОП, оскільки така система має свої обмеження та заборони.

Так, суб'єкти господарювання в сфері торгівельної діяльності, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, відносяться переважно до таких груп платників єдиного податку:

1) перша група – фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 300000 гривень;

2) друга група – фізичні особи – підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, продаж товарів, за умови, що протягом календарного року кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах не перевищує 10 осіб, а обсяг доходу не перевищує 1500000 гривень;

3) третя група – фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 20000000 гривень.

На загальній системі дозволені всі види діяльності, що передбачені КВЕДом. Також не обмежується кількість найманих працівників та обсяг доходу. Підприємці, які перейшли на спрощену систему оподаткування, сплачують єдиний податок і звільняються від наступних податків: податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, податок на майно. Єдиний податок надходить до місцевого бюджету і встановлюється для платників першої – другої груп у відсотках до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року. Так, місячна ставка податку для першої групи платників єдиного податку – у межах до 10 відсотків розміру мінімальної заробітної плати (в 2022 році це 539,35 грн.); для другої групи платників єдиного податку – у межах до 20 відсотків розміру мінімальної заробітної плати (в 2022 році 1078,7 грн.). Відсоткова ставка єдиного податку для платників третьої групи встановлюється у розмірі: 1) 2 відсотки доходу – у разі сплати податку на додану вартість; 2) 4 відсотки доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

Звітність платників єдиного податку складається з: декларації єдиного податку (для платників 1 і 2 груп вона є річною, а 3 групи – квартальною), звітності по єдиному соціальному внеску (річна та щомісячна у випадку, якщо є найняті працівники), форми 1-ДФ (квартальна, якщо проводилися виплати фізичним особам).

Якщо в трудових відносинах з підприємцем перебуває найнята особа, то сплачується єдиний соціальний внесок. Так, із зарплати робітників утримуються 3,6%, а ставка нарахування залежить від класу професійного ризику виробництва. Роздрібна торгівля відноситься до 5 класу і відповідно ставка нарахування на заробітну плату становить 36,8 %. Крім того, платники єдиного податку сплачують єдиний соціальний внесок за себе в розмірі не менше 34,7 % від мінімальної зарплати (в 2022 році – $5393,5 * 22\% = 1186,57$ грн.).

Із заробітної плати найманих працівників роботодавець зобов'язаний також утримувати податок на доходи фізичних осіб (ставка якого 18 %) і військовий збір (ставка 1,5 %).

Не можуть застосовувати спрощену систему оподаткування фізичні особи, які займаються такими видами діяльності: роздрібний продаж підакцизних товарів (алкоголь, сигарети, пиво), торгівля виробами з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння та інше. У разі здійснення таких видів діяльності підприємці можуть перебувати лише на загальній системі оподаткування і повинні обов'язково застосовувати для здійснення розрахункових операцій реєстратори розрахункових операцій, які мають бути зареєстровані, опломбовані у встановленому порядку. При цьому щоденно друкують на реєстраторах розрахункових операцій фіскальні звітні чеки і зберігають їх у Книгах обліку розрахункових операцій. Такі підприємці зобов'язані оплатити ліцензію, акцизний податок, єдиний соціальний внесок та податок на доходи фізичних осіб.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України № 2643-IX від 28.10.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України № 2464-VI від 08.07.2010 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>

УДК 657.6

Івасюк Марічка

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
СУСПІЛЬНИЙ НАГЛЯД ЗА АУДИТОРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

Ivasiuk Marichka

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
PUBLIC OVERSIGHT OF AUDIT ACTIVITIES IN UKRAINE

В 2014 році відбулося укладення Угоди про асоціацію з Європейським союзом, що зумовило необхідність внесення змін у вітчизняне законодавство для гармонізації з європейськими нормами. Цей процес стосувався і законодавчих змін в сфері аудиторської діяльності і зумовив запровадження суспільного нагляду за аудиторською діяльністю в Україні. Відповідно новій системі регулювання аудиторської діяльності даний процес належить до компетенції Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю (далі – ОСНАД) [1]. Основною місією ОСНАД визначено – забезпечити високий рівень впевненості власників, інвесторів та інших користувачів в інформації, яка подається в фінансовій звітності суб'єктів господарювання з метою створення надійної бази для прийняття користувачами ефективних рішень. До компетенції ОСНАД належить здійснення нагляду і відповідальність за нагляд за наступними ділянками аудиторської діяльності, які подано на рис. 1.

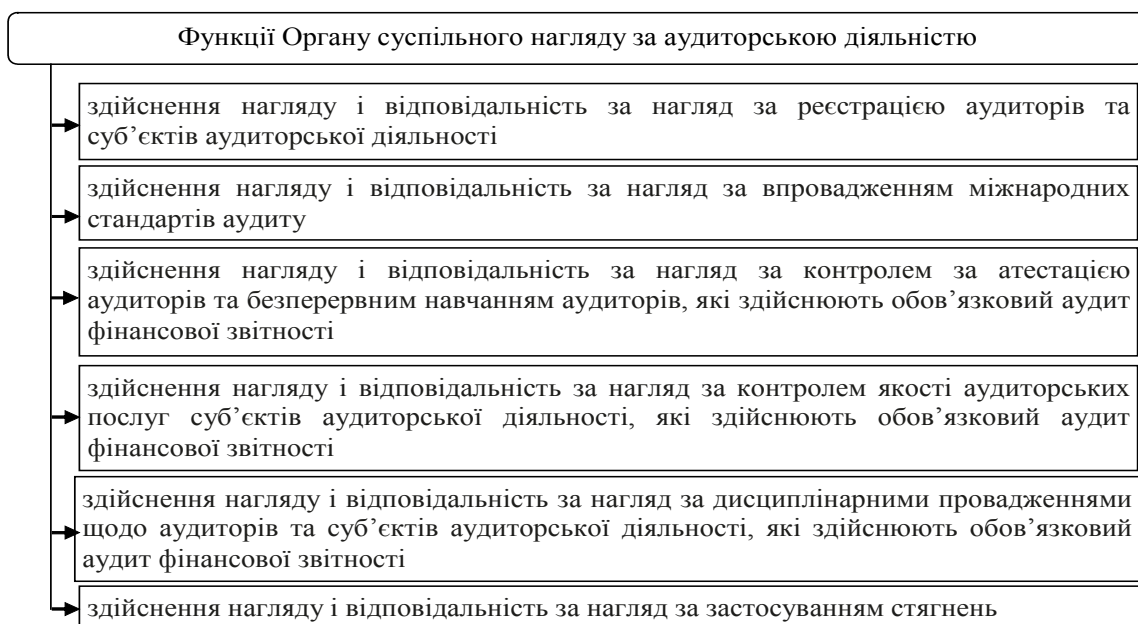

Рис. 1. Функції Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю

Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю включає Раду нагляду за аудиторською діяльністю та Інспекцію із забезпечення якості. До компетенції Ради нагляду за аудиторською діяльністю належить нагляд за аудиторською діяльністю та нагляд щодо діяльності Інспекції із забезпечення якості. В свою чергу, Інспекція із забезпечення якості виконує перевірки щодо контролю якості аудиторських послуг суб'єктів аудиторської діяльності (далі – САД), готує проект публічного звіту про результати суспільного нагляду, подання пропозицій щодо удосконалення реалізації Аудиторською палатою України делегованих повноважень, здійснення перевірок та організація стягнень по дорученню Ради нагляду, методологічне забезпечення

професійної кваліфікації [2]. Оцінка ефективності впровадження суспільного нагляду можлива за допомогою аналізу результатів перевірок з контролю якості аудиторських послуг САД розділу IV Реєстру (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Аналіз результатів перевірок з контролю якості аудиторських послуг САД
розділу IV Реєстру

Статус перевірок	2019		2020	
	Кількість САД	% від загальної кількості	Кількість САД	% від загальної кількості
Пройшов перевірку	1	6 %	2	7 %
Пройшов перевірку з обов'язковими до виконання рекомендаціями	8	50 %	17	59 %
Перевірку не завершено через втрату САД права проведення обов'язкового аудиту ПСІ	5	31 %	4	14 %
Перевірку розпочато в поточному році та продовжено в наступному році	2	13 %	3	10 %
Перевірку за місцезнаходженням перенесено на наступний рік	-	-	3	10 %
Разом	16	100 %	29	100 %

Як видно з табл. 1, САД в переважній більшості пройшли перевірку з контролю якості з обов'язковими до виконання рекомендаціями – 17 САД в 2020 р. (59%). При цьому для трьох САД було перенесено перевірку за місцезнаходженням на наступний рік. Важливо зазначити, що майже для 86% САД щодо яких було прийнято рішення про результати перевірки Інспекція із забезпечення якості виявила як мінімум один недолік в запровадженій ними системі контролю якості. До таких недоліків відносилися: неефективний моніторинг контролю якості; недотримання вимог щодо періодичності, своєчасності та повноти проведення моніторингу контролю якості; недоліки щодо методології аудиту фінансової звітності, яку застосовували САД; відсутність заходів моніторингу щодо безперервного навчання персоналу в достатньому обсязі; недосконалість впровадженої системи оцінювання та винагороди персоналу САД; недостатній рівень забезпечення безпечного зберігання, цілісності і відновлення аудиторської документації тощо. Крім цього, для більше 89% САД, які пройшли перевірку в 2019-2020 рр., мали проблеми при одержанні аудиторських доказів в необхідному обсязі, формуванні аудиторської документації в належному стані, перевірці облікових записів, адекватній оцінці аудиторських ризиків та прояві належної професійної обережності, що є важливим в напрямку забезпечення якісного аудиту.

Список використаних джерел:

1. Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю : офіційний сайт. URL: <https://www.apob.org.ua/> (дата звернення: 06.12.2022).
2. Положення про Інспекцію із забезпечення якості / Схвалено Радою нагляду за аудиторською діяльністю : протокол засідання від 22 квітня 2019 року № 4/10. – 2019 URL: <http://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2019/04> (дата звернення: 06.12.2022).
3. Звіт з моніторингу якості ринку аудиторських послуг та конкуренції 2019–2020 роки. URL: <https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/Звіт-про-моніторинг.pdf> (дата звернення: 06.12.2022).

УДК 657

Кіляр Олександра

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТА СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Kilyar Oleksandra

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

**CURRENT ISSUES OF ACCOUNTING AND REPORTING UNDER THE
CONDITIONS OF MARITAL STATE**

Діяльність суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану є доволі складною, динамічною, а іноді і непередбачуваною. Для прийняття оперативних управлінських рішень керівництву підприємства необхідно постійно моніторити ситуацію не лише стосовно роботи підприємства, але й діяльності партнерів (постачальників та покупців) співпраця з якими є суттєвою для ведення безперервної діяльності та розрахунків за своїми зобов'язаннями. Здійснювати моніторинг власної діяльності допомагає в першу чергу звітно-облікова інформація.

Щодо ведення обліку, то відповідно до принципу безперервності діяльності передбачається, що оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати й надалі. Тобто, це означає, що підприємство продовжуватиме здійснювати свою діяльність в осяжному майбутньому і не матиме наміру та потреби в ліквідації або припиненні діяльності. Бухгалтерський облік ведеться на підприємстві постійно, незалежно від того чи здійснюється фізично будь-яка господарська діяльність (виробництво, надання послуг чи виконання робіт). У своєму роз'ясненні щодо ведення бухгалтерського обліку та звітності в умовах війни Міністерство фінансів наголосило наступне: «бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством; підприємства зобов'язані складати фінансову звітність на підставі даних бухгалтерського обліку; бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації; господарські операції повинні бути відображені в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені; питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів» [5].

В умовах воєнних дій виникло чимало нетипових питань щодо ведення обліку та складання й оприлюднення звітності, з метою вирішення яких було внесено зміни в законодавчу базу. Зокрема, ключовими є: Закон України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни" від 03.03.2022 р. № 2115-IX; Постанова КМУ «Про внесення змін до Порядку подання фінансової звітності» від 10.06.2022 № 667. Узагальнені нововведення цих документів наступні [1, 4]:

— суб'єкти господарювання (фізичні особи, ФОП, юридичні особи) подають фінансову звітність, аудиторські звіти та будь-які інші документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або в електронній формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи;

— до суб'єктів господарювання не застосовується адміністративна та/або кримінальна відповідальність за неподання чи несвоєчасне подання фінансової

звітності та/або документів, зазначених вище, у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення.

Разом з тим, згадані вище нововведення мали певну «формальність» оскільки, відповідно до податкового законодавства, фінансова звітність є основним додатком до Декларації з податку на прибуток, а терміни подання податкової звітності повинні відповідати ПКУ. Часткове врегулювання цієї ситуації вирішилось з прийняттям ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» від 12.05.2022 № 2260-IX. Даним документом були запроваджені поняття «спроможні платники податків» та «неспроможні платники податків». Відповідно, перші мали право на використання встановлених пільгових періодів для подання звітності, а другі – для набуття законних підстав щодо подання податкової звітності протягом 6 місяців після припинення/скасування воєнного стану повинні свою «неспроможність» довести документально [2]. Проблема полягала в тому, що на момент прийняття Закону № 2260-IX, переліку таких документів та порядку їх подання розроблено не було, затвердили такий Порядок лише через два місяці. Отож, розбіжності та неузгодженість законодавчої бази зумовила ситуацію в якій суб'єкти господарювання фактично маючи підстави на певні «пільгові» поступки щодо недотримання термінів подання звітності без штрафних санкцій не мали законної можливості ними скористатись.

Згадані проблемні питання є лише малою частиною нетипових ситуацій з якими зіштовхнулись керівники та власники бізнесу в умовах воєнного стану. Разом з тим, державні законодавчі та виконавчі органи прикладають максимум зусиль для пошуку оптимальних рішень щодо ефективного ведення бухгалтерського обліку та подання звітності суб'єктами господарювання.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни” від 03.03.2022 р. № 2115-IX
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» від 12.05.2022 № 2260-IX
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2260-IX#Text>
3. Наказ Міністерства фінансів України від 29.07.2022 № 225 “Про затвердження Порядку підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків, визначених у підпункті 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України, та переліків документів на підтвердження”
URL : <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/nakazi/77593.html>
4. Постанова КМУ «Про внесення змін до Порядку подання фінансової звітності» від 10.06.2022 № 667. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2022-%D0%BF#Text>
5. Щодо подання та оприлюднення фінансової звітності у період дії воєнного стану або стану війни. Інформаційне повідомлення Мінфіну від 11.03.2022 URL : <https://www.mof.gov.ua/storage/files/>

УДК 657

Клюйко Тетяна

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ У СИСТЕМІ АНАЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПІДПРИЄМСТВ

Kliuiko Tetiana

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

FINANCIAL ANALYSIS IN THE ANALYTICAL SYSTEM RESEARCH OF ENTERPRISES

Діяльність будь-якого підприємства тісно пов'язана з операціями, що мають фінансову природу. Вони класифікуються за подібністю відносин і операцій. Якщо вони обмежуються рамками даного підприємства, тоді використовується внутрішньофірмовий аналіз, а у випадку виходу за його межі – мова йде про фінансовий аналіз.

Фінансовий аналіз можна представити як процес, що полягає в ідентифікації, систематизації і аналітичній обробці доступних фінансових даних з метою надання користувачу рекомендацій, які можуть слугувати основою для прийняття управлінських рішень стосовно об'єкта аналізу, у якості якого можуть виступати підприємства сфери виробництва і обігу, бюджетні установи, фондові біржі, фінансові компанії тощо. Фінансовий аналіз – це засіб накопичення трансформації й використання інформації фінансового характеру. Він є одним із головних елементів фінансового менеджменту, аудиту та фінансової політики підприємства [3].

Метою фінансового аналізу є формування результатів уявлення про об'єкт аналізу на базі заданих критеріїв та індикаторів, що визначають їхнє фінансове становище. Мета фінансового аналізу залежить від вимог та інтересів різних зацікавлених груп. Наприклад, інвесторів цікавить рівень та стабільність доходів за акціями, тобто прибутковість підприємства. Кредитори зацікавлені в його ліквідності, тобто спроможність підприємства мобілізувати грошові кошти для сплати боргів, а менеджери – у доходності різних видів активів та прибутковості в цілому. Постачальників цікавлять фінансові результати підприємства та його ліквідність, а покупців (клієнтів), найперше – стан запасів готової продукції і товарів. А от працівників податкової служби цікавлять точні фінансові результати діяльності підприємства, оскільки вони є гарантією своєчасної сплати податків у встановлений термін [2].

Проте, варто зауважити, що майже усі групи користувачів фінансової інформації зацікавлені в чотирьох, найбільш поширених у практиці, показниках фінансового стану підприємства:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- коефіцієнт загальної ліквідності;
- коефіцієнт фінансової стійкості
- коефіцієнт покриття зобов'язань власним капіталом.

За сучасних умов нестабільності фінансового стану багатьох підприємств і можливості їхнього банкрутства, одним із найсуттєвіших моментів є саме визначення ступеня фінансової стійкості та незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності.

Більшість кредиторів і інвесторів використовують такі показники фінансового аналізу:

- коефіцієнт фінансування – розраховується як співвідношення залучених і власних засобів і характеризує залежність підприємства від залучених засобів;

– коефіцієнт платоспроможності – розраховується як відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність;

– коефіцієнт маневреності власного капіталу – розраховується як відношення валового капіталу до валового балансу, показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності.

– коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами – розраховується як відношення величини чистого оборотного капіталу до величини оборотних активів підприємства і показує забезпеченість підприємства власними оборотними засобами.

Для більш конкретного аналізу діяльності підприємства можна доповнити попередню групу додатковими показниками, які надають більш детальну інформацію про фінансову стійкість підприємства:

– коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів – характеризує частку довгострокових позик у загальному обсязі джерел формування, які можна спрямувати на реалізацію довгострокових програм;

– коефіцієнт концентрації залученого капіталу – характеризує частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства;

– коефіцієнт фінансової залежності – показник є обернений до коефіцієнта автономії, показує, яка сума загальної вартості майна підприємства припадає на 1 грн. власних коштів.

Оскільки фінансовий результат є узагальнюючим показником, який характеризує ефективність і відображає всі аспекти діяльності підприємства, то для комплексного фінансового аналізу використовують методику фінансового аналізу, яка включає три взаємозв'язаних блоки:

– аналіз фінансових результатів діяльності підприємства;

– аналіз фінансового стану підприємства;

– аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства [3].

Отже, фінансовий аналіз є складовою частиною фінансового менеджменту та аудиту. Без знання методики фінансового аналізу неможливо ухвалити рішення щодо керування капіталом, мінімізувати фінансові ризики, а на основі цього відповідно й ефективно управляти підприємством.

Список використаних джерел:

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент. URL https://www.studmed.ru/view/blank-ia-finansovyy-menedzhmentuchebnyy-kurs_db10926.html

2. Старостенко Г. Г. Методология фінансового аналізу діяльності суб'єктів господарювання. URL: <http://elar.khmnu.edu.ua/bitstream/123456789/3091/1/%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A0%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%9D%D0%9A%D0%9E.pdf>

3. Теоретичні основи фінансового аналізу. URL: http://www.agrofin.com.ua/files/les1_fa_pdf

УДК 657

Колтуцька Анастасія

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Koltutska Anastasia

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

METHODS OF FINANCIAL ANALYSIS OF ENTERPRISES IN AN ANTI-CRISIS MANAGEMENT SYSTEM

Для отримання кількісної оцінки окремих аспектів фінансової діяльності підприємства, застосовується ціла низка спеціальних методів, для вирішення конкретних завдань фінансового аналізу. Фінансовий аналіз використовує методи як загальноекономічні, так і специфічні.

Серед них можна виділити такі основні методи:

- Факторний аналіз(в тому числі і аналіз за схемою Дюпон-каскад);
- Горизонтальний аналіз;
- Порівняльний аналіз;
- Вертикальний аналіз;
- Аналіз інвестиційної привабливості підприємства;
- Метод фінансових коефіцієнтів;
- Трендовий аналіз.

За І.О. Бланком фінансовий аналіз поділяється на окремі види в залежності від ознак:

1) За організаційними формами проведення фінансового аналізу поділяють на:

а) внутрішній фінансовий аналіз. Цей аналіз проводиться з використанням усіх можливих інформативних показників власниками майна або фінансовими менеджерами. Результати даного аналізу можуть представляти комерційну таємницю підприємства;

б) зовнішній фінансовий аналіз. Даний аналіз здійснюється банками, аудиторськими фірмами, страховими компаніями та подтковою інспекцією для вивчення правильності відображення фінансових результатів підприємства, його кредитоспроможності та фінансової стійкості.

2) За обсягами дослідження виділяють такі види фінансового аналізу:

а) повний фінансовий аналіз. Проводиться задля вивчення усіх аспектів фінансової діяльності підприємства в комплексі;

б) тематичний фінансовий аналіз. Проводиться задля вивчення окремих аспектів діяльності підприємства. Предметом даного аналізу може бути ефективність використання активів підприємства: оптимальність фінансування різних активів з окремих джерел; оптимальність фінансової структури підприємства а також низка інших аспектів фінансової діяльності підприємства.

3) За об'єктом аналізу виділяють такі види:

а) аналіз фінансової діяльності підприємства, об'єднання у цілому. Об'єктом вивчення є фінансова діяльність підприємства в цілому без виділення окремих структурних підрозділів та одиниць;

б) аналіз фінансової діяльності окремих структурних підрозділів та одиниць. Даний аналіз базується зазвичай на результатах управлінського обліку підприємства;

в) аналіз окремих фінансових операцій. Предметом даного аналізу можуть бути окремі операції, зв'язані з довгостроковими або короткостроковими фінансовими вкладеннями, з фінансуванням окремих реальних проектів та ін.

4) За періодами проведення виділяють такі види:

а) попередній аналіз. Даний аналіз пов'язаний із вивченням умов фінансової діяльності підприємства, в цілому або здійсненні окремих фінансових операцій;

б) оперативний фінансовий аналіз проводиться для оперативного впливу на результати фінансової діяльності в процесі реалізації окремих фінансових операцій. Як правило, це відбувається протягом короткого періоду часу;

в) ретроспективний фінансовий аналіз. Він здійснюється підприємством за звітний період, це дає можливість повніше та глибше проаналізувати фінансовий стан та результати фінансової діяльності у порівнянні із поточним аналізом та попереднім періодом. Базується він на завершальних звітних матеріалах бухгалтерського та статистичного обліку.

Частиною загального аналізу є фінансовий аналіз, який складається з двох взаємозалежних розділів: фінансового і виробничо-управлінського аналізу. Фінансовий аналіз, що ґрунтується на даних лише бухгалтерської звітності та набуває характер зовнішнього аналізу, тобто для державних органів, власників та зацікавлених контрагентів. [1, с. 146]

Основний зміст зовнішнього фінансового аналізу:

а) Аналіз абсолютних показників прибутку;

б) аналіз відносних показників рентабельності;

в) аналіз фінансового стану, ринкової стійкості, ліквідності балансу, платоспроможності підприємства;

г) аналіз ефективності використання позикового капіталу;

д) економічна діагностика фінансового стану підприємства.

Внутрішньогосподарський фінансовий аналіз використовує як джерело інформації й інші дані системного бухгалтерського обліку, дані про технічну підготовку виробництва, нормативну, планову й іншу інформацію.

Особливостями управлінського аналізу є:

а) Орієнтація результатів аналізу на своє керівництво;

б) використання всіх джерел інформації та свого керівництва;

в) відсутність регламентації аналізу збоку;

г) комплексність аналізу;

д) інтеграція обліку, аналізу, планування і прийняття рішень;

е) максимальна закритість результатів аналізу для збереження комерційної таємниці.

Комплексна оцінка фінансової діяльності підприємства – більш глибокий і комплексний аналіз. У запропонованому варіанті він будується на основі комплексу показників, а також моделі Du Pont і розглядає всі сторони діяльності компанії з погляду стратегічного розвитку бізнесу.

Під час ухвалення рішення про інвестиції з боку підприємства, значна увага приділяється ефективності використання позикових засобів, а з боку потенційного інвестора – здатності підприємства повернути борги і відсотки по них. У рамках даної програми цей вид аналізу не розглядається.

Можна виділити такі основні етапи фінансового аналізу підприємства: збір і підготовка вхідної інформації; аналітична обробка; аналіз, оцінка й інтерпретація результатів; підготовка висновків і рекомендацій.

На першому етапі проводять збір зовнішньої та внутрішньої інформації, оцінку її достовірності; відбирають необхідні форми бухгалтерської звітності, проводять їх

звірку, а також збирають статистичну інформацію з'ясовують особливості облікової політики.

На другому етапі здійснюються приведення типових форм бухгалтерської звітності в аналітичні форми, що дають змогу проаналізувати динаміку змін та структуру звітів, проводять групування і розрахунок показників по основних напрямках аналізу.

На третьому етапі проводять аналіз динаміки і структури змін основних показників фінансових звітів, виявляють взаємозв'язки між основними показниками, здійснюють інтерпретацію отриманих результатів.

На четвертому етапі готують висновок щодо фінансового стану підприємства, виявляють «вузькі» місця і резерви підвищення ефективності діяльності, розробляють рекомендації щодо поліпшення фінансового стану підприємства.

Аналіз дає можливість оцінки: фінансове положення компанії; майбутній стан підприємства; ступінь підприємницького ризику (можливість погашення зобов'язань перед третіми особами); достатність капіталу для поточної діяльності і довгострокових інвестицій; потребу в додаткових джерелах фінансування; здатність до нарощування капіталу; раціональність використання позикових засобів; ефективність діяльності компанії.

Результати аналізу цікаві не лише для керівників та власників підприємства, а й для постачальників, партнерів, споживачів та навіть для конкурентів.

Потенційні кредитори та власники хочуть бути впевненими у вигідності своїх інвестицій у компанію, тому однією з умов вирішення питання співробітництва є використання методик аналізу та керування фінансами звичними і зрозумілими для більшості ділових партнерів та інвесторів.

Партнери, які вже співпрацюють з підприємством, також зацікавлені в отриманні аналітичної інформації, щоб визначати для себе доцільність подальшої співпраці.

Для потенційних партнерів привабливим є те, що компанія проводить політику відкритості: публікує свої аналітичні та фінансові звіти в засобах масової інформації, а також, готова надати дані про плани та результати роботи.

Фінансовий аналіз є процесом, заснованим на вивченні даних про фінансовий стан підприємства і результати його діяльності у минулому для оцінки майбутніх умов і результатів діяльності. Таким чином, головним завданням фінансового аналізу є зниження невизначеності, пов'язаної з ухваленням економічних рішень, орієнтованих на майбутнє.

Фінансовий аналіз може використовуватися як інструмент обґрунтування короткострокових і довгострокових економічних рішень, доцільності інвестицій; як засіб оцінки майстерності й якості управління; як спосіб прогнозування майбутніх фінансових результатів. Фінансовий аналіз дає змогу значною мірою поліпшити управління підприємством за рахунок координації всіх чинників виробництва і реалізації, взаємозв'язку діяльності всіх підрозділів і розподілення відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Балабанов И.Т. Финансовый анализ и планирование хозяйствующего субъекта. М.: Финансы и статистика, 2012. 207 с.
2. Котляр М.Л. Оцінка фінансової стійкості підприємства на базі аналітичних коефіцієнтів. *Фінанси України*. 2013. № 1. С. 113–118.
3. Шиян Д.В., Строченко Н.І. *Фінансовий аналіз*. К.: А.С.К., 2005. 240 с.
4. Савицька Г.В. *Економічний аналіз діяльності підприємства*. К.: Знання, 2004. 654 с.
5. Бланк И.А. *Управление прибылью*. К.: Ника-Центр, 2008. 563 с.

УДК 338.3

Корзун Валерія

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

**ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ЯК ЯКІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА**

Korzun Valery

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

**FINANCIAL STABILITY AS A QUALITATIVE CHARACTERISTICS OF
FUNCTIONING OF THE ENTERPRISE**

Процес переходу до ринкової економіки в Україні та становлення ринкових структур вимагає нового підходу до дослідження організаційних проблем та використання фінансових ресурсів підприємства.

У ринкових умовах стійке становище підприємства ґрунтується на його фінансовій стійкості.

Фінансова стійкість підприємства – комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових зв'язків підприємства, визначається сукупністю виробничо-економічних факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розподіл і використання фінансових ресурсів. Використовувані методи спрямовані на забезпечення управління фінансовим станом підприємства та оцінку фінансової стійкості в умовах ринкової економіки.

Фінансова стійкість - це стан майна підприємства, який гарантує його постійну платоспроможність. Найчастіше фінансову стійкість порівнюють із загальним ресурсним потенціалом підприємства, але таке поглиблене дослідження фінансової стійкості потребує чіткого та однозначного категоріального апарату для розкриття цього багатовекторного поняття. Безперечно, що фінансова стійкість підприємства є основою функціонування економічних систем в умовах нестабільності економічних процесів, невизначеності та динамічності економічного середовища.

Фінансова стійкість – це такий стан підприємства, за якого підприємство здатне забезпечити безперервний процес виробництва і реалізації продукції, самофінансування, збалансованість власних і позикових коштів, відносна незалежність від непередбачуваних ринкових ситуацій, партнерів, кредиторів та інвесторів.

Фінансова стійкість організації залежить не тільки від її суто фінансового стану, а й від загальної ефективності управління всіма сторонами її діяльності.

Фінансова стійкість організації залежить не тільки від її суто фінансового стану, а й від загальної ефективності управління всіма сторонами її діяльності.

Фінансово-господарська діяльність підприємства забезпечується наявними коштами – як власними, так і позиковими. Їх розмір і розміщення в активах характеризують бухгалтерський баланс, який є основним джерелом аналізу фінансового стану. Валюта балансу вказує на обсяг фінансових ресурсів, що знаходяться в розпорядженні підприємства на звітну дату, а динаміка цього показника характеризує процес збільшення (або, навпаки, зменшення) фінансового потенціалу підприємства. Ознакою фінансової стійкості будь-якого суб'єкта господарювання є постійне збільшення валюти його балансу, тобто суми його фінансових ресурсів.

Це твердження вірне, оскільки великі організації (з великою валютою балансу) традиційно викликають більше довіри, ніж менші організації з таким же фінансовим станом [2].

У разі зменшення загального обсягу фінансових ресурсів підприємства (валюти балансу) необхідно проаналізувати чинники, що спричинили це.

Серед причин цього падіння найважливішими є:

- збитки від реалізації продукції та операцій, не пов'язаних зі збутом;
- ліквідація зношених основних засобів і нематеріальних активів;
- нестачі, розкрадання, псування товарно-матеріальних цінностей, якщо вони не належать до винних осіб;
- витрати за рахунок прибутку на матеріальне заохочення працюючих, на виплату дивідендів, на соціальні заходи у розмірах, які перевищують новостворені відповідні цільові фонди;
- зменшення суми короткотермінових і довготермінових кредитів комерційних банків, інших позикових ресурсів.

Фінансова стійкість підприємства не може бути забезпечена нераціональним використанням фонду основних фондів і фонду оборотних коштів. Аналізуючи це питання, слід виходити з того, що підприємству недостатньо визначити відповідні пропорції розподілу свого капіталу між цими фондами: важливо, щоб основний і оборотний капітал були інвестовані у відповідні активи з найвищою прибутковістю.

Аналіз та узагальнення існуючих підходів до визначення сутності поняття «фінансова стійкість підприємства» дає змогу зробити висновок, що фінансово стійке підприємство має бути: прибутковим та прибутковим, оскільки основним внутрішнім джерелом фінансування є прибуток; за своєчасне виконання зобов'язань - ліквідні та платоспроможні; мати оптимальну структуру капіталу та стабільні джерела фінансування.

Список використаних джерел

- 1 Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навчальний посібник. К.: Т-во "Знання", КОО, 2000. 376с.
- 2 Крейнина М.Н. Финансовая устойчивость предприятия: оценка и принятие решений . *Финансовый менеджмент*. 2001. №2 С. 10-11
- 3 Мельник М.В. Герасимова Е.Б. Аналіз фінансово-господарської діяльності. М: Фактор, 2018. 210 с.

УДК 657.6:65.012.7

Королюк Тетяна

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ОБЛІК ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ КОНТРОЛІНГУ

Korolyuk Tatyana

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

ACCOUNTING AS INFORMATION SUPPORT FOR THE CONTROLLING PROCESS

Прийняття управлінських рішень зазвичай не приймається інтуїтивно. Виважені та оптимальні рішення керівництва господарюючих суб'єктів завжди є результатом ретельного накопичення та оцінки інформації. Саме облік надає інформацію, необхідну для процесу прийняття рішень. Управлінські рішення можна класифікувати відповідно до трьох взаємопов'язаних бізнес-процесів: планування, керівництво та контролінг.

Правильне виконання кожного з наведених процесів визначає рівень ефективності та результативності діяльності господарюючих суб'єктів. І навпаки, неспроможність планувати, спрямовувати чи контролювати – це шлях до провалу. Відповідно в діяльності кожного господарюючого суб'єкта важливими є наступні умови:

1) ефективність та результативність діяльності господарюючих суб'єктів є результатом правильних рішень;

2) рішення повинні прийматися через процес планування, керівництва та контролінгу;

3) якісне прийняття рішень може відбуватися лише при використанні інформації.

Важливим інструментом зростання ефективності процесів управління господарюючим суб'єктом є контролінг. Система контролінгу відповідає за підтримку керівництва шляхом аналізу варіантів, координації діяльності з планування та бюджетування, вимірювання та аналізу продуктивності господарюючого суб'єкта, обробку даних, моніторингу ефективності та координації діяльності для забезпечення досягнення цілей. При цьому важливим джерелом інформації є облік. Відповідно якість системи обліку впливає на якість управлінських рішень як результат процесу контролінгу.

Облікова інформація є незамінною в управлінні діяльністю будь-якого господарюючого суб'єкта, вона надає кількісну інформацію про діяльність суб'єктів господарювання. Керівництво постійно зіштовхується з проблемою прийняття рішень, координації, спрямування та контролінгу. Тому для них важливо мати доступ до надійної бухгалтерської інформації для правильного та точного прийняття рішень, максимізації прибутку та оптимального використання обмежених ресурсів. Інформаційна система бухгалтерського обліку є незамінною для діяльності керівництва господарюючих суб'єктів. Існує тісний взаємозв'язок між обліком і контролінгом, оскільки інформаційна система бухгалтерського обліку великою мірою впливає та покращує прийняття стратегічних рішень господарюючим суб'єктом.

Контролери виконують різні види дій, які потребують якісної та надійної інформації. Якісна інформація є однією з конкурентних переваг для бізнесу господарюючого суб'єкта. Кожен господарюючий суб'єкт використовує інформаційну систему бухгалтерського обліку для підтримки управлінських рішень. Підтримка зазвичай включає фінансовий аналіз від бухгалтерів, економістів господарюючого суб'єкта. Контролери порівнюють інформацію про поточну продуктивність із бюджетами, прогнозами, попередніми періодами чи іншими контрольними показниками, щоб оцінити ступінь досягнення цілей і завдань та виявити непередбачені результати або незвичайні умови, які вимагають подальших заходів.

Контролери несуть відповідальність за визначення ризиків в діяльності господарюючого суб'єкта, а також відповідають за розробку, впровадження та моніторинг системи внутрішнього контролю господарюючого суб'єкта. Таким чином, внутрішні засоби контролінгу допомагають керівництву контролювати та вимірювати ефективність облікових операцій.

Інформаційна система бухгалтерського обліку впливає на прийняття стратегічних рішень господарюючого суб'єкта. В міру збільшення використання інформаційної системи бухгалтерського обліку підвищується якість прийнятих стратегічних рішень. Бухгалтерська інформація є єдиною стратегією виживання, яку керівництво використовує при плануванні протягом тривалого періоду часу.

Контролери господарюючого суб'єкта повинні покладатися на систематичні засоби моніторингу, щоб підтримувати обізнаність про те, куди рухається бізнес. Облік надає ці інструменти моніторингу та створює логічну основу для внесення коригувань у бізнес-процеси.

Для ефективного контролінгу діяльності господарюючого суб'єкта доцільною є розробка стандартів. Стандарти являють собою орієнтири для порівняння фактичної результативності господарюючого суб'єкта з плановими, прогнозними значеннями щодо витрат матеріалів, праці, основних засобів тощо. Відповідно контролери господарюючого суб'єкта стежать за значними відхиленнями від норми. Ці відхилення можуть бути попереджувальними сигналами про ситуації, що вимагають коригувальних дій з боку керівництва. Система обліку допомагає контролерам зосередитися на несприятливих ситуаціях, надаючи результати аналізу відхилень. Для вірного трактування несприятливих ситуацій в системі контролінгу розроблені гнучкі інструменти бюджетування та аналізу.

Моніторинг діяльності господарюючого суб'єкта, який виконується в системі контролінгу, зосереджується на фінансових показниках. Для цього розробляються картки оцінки для кожної посади та зосереджені на оцінюванні елементів, які є важливими для господарюючого суб'єкта та перебувають під контролем працівника, який займає певну посаду.

В процесі управління господарюючим суб'єктом за допомогою системи показників процес контролінгу має бути ретельно збалансований. Мета полягає в тому, щоб визначити та зосередити увагу на компонентах ефективності, які можна виміряти та покращити. Окрім фінансових результатів, ці компоненти можна класифікувати як такі, що стосуються бізнес-процесів, розвитку клієнтів та організаційного вдосконалення. Якщо ці збалансовані системи показників ретельно розроблені та впроваджені, вони можуть бути корисними для досягнення цілей господарюючого суб'єкта. І навпаки, якщо елементи, що оцінюються, не сприяють підвищенню продуктивності, працівники витратять час і енергію на виконання завдань, які не пов'язані зі створенням цінності для бізнесу. Необхідно ретельно розробляти засоби контролю та системи, які забезпечують відповідний баланс між їх вартістю та вигодами. Це означає, що система контролінгу має допомагати господарюючому суб'єкту уникати створення процесів, які не призводять до підвищення результатів і прибутків.

Отже, дані системи обліку підтримують та забезпечують організаційне планування, керівництво та контролінг. Важливим при цьому є створення необхідних обсягів інформації обліку, оптимізація даних в системі обліку та методики подання інформації для забезпечення діяльності системи контролінгу з метою ефективного управління діяльністю господарюючого суб'єкта.

УДК 657
Левик Ірина

Національний університет «Львівська політехніка»
**ФУНКЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ У КОНТЕКСТІ
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**

Levyk Iryna

National University «Lviv Polytechnic»
**FUNCTIONS OF THE ACCOUNTING AND ANALYTICAL SYSTEM IN THE
KONTEXT ENTERPRISE MANAGEMENT**

Обліково-аналітична система призначена для накопичення, аналітичного опрацювання, узагальнення та трансформації інформації з метою формування обліково-аналітичного забезпечення за запитами користувачів, напрямками використання у системі управління діяльністю та стратегічним розвитком підприємства [1]. Вона поєднує у собі підсистеми обліку, аналізу, контролю та моніторингу, які функціонують у тісному взаємозв'язку. Синергетичний ефект поєднання таких підсистем проявляється через взаємодію їх функцій для досягнення єдиної мети. Основною ж метою є формування обліково-аналітичного забезпечення для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

У відповідності до визначеної мети можна виділити такі функції обліково-аналітичної системи в управлінні підприємством:

- облікова полягає у достовірному та повному відображенні результатів господарських операцій підприємства від первинних документів до звітності;
- аналітична функція забезпечує: опрацювання даних про досліджуваний об'єкт, визначення його стану за параметрами чи показниками, його структури та динаміки; визначення відхилень фактичних показників від планових чи нормативних; встановлення причинно-наслідкових зв'язків між процесами та явищами; формування великих аналітичних баз даних, про окремі об'єкти, про їх взаємодію і взаємовплив, визначення взаємозв'язків між ними. Завдяки аналітичній та контрольній функції забезпечується зокрема достовірність, повнота, своєчасність даних на вході в облікову підсистему;
- інформаційна функція полягає зокрема у трансформації інформації в розрізі конкретних запитів, для відповідних категорій користувачів тощо;
- контрольна функція полягає у: перевірці достовірності даних на вході у систему, забезпеченні однозначного їх трактування та уникнення дублювання; відстеженням за правильним відображенням у підсистемі обліку, під час узагальнення та трансформації, а також за коректною інтерпретацією під час опрацювання у підсистемі аналізу;
- прогнозна функція полягає у забезпеченні можливості на основі обліково-аналітичної інформації складати можливі альтернативні сценарії розвитку подій у майбутньому та прораховувати їх вплив на діяльність підприємства загалом, окремі підвиди його діяльності тощо;
- коригуюча функція реалізується через можливість внесення змін до бази обліково-аналітичної інформації та коригуванні процесів та рішень із врахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх факторів;
- функція моніторингу забезпечує відслідковування з певною періодичністю інформації про стан та динаміку змін як внутрішнього так і зовнішнього середовища;
- координаційна, забезпечує взаємодію усіх суб'єктів (працівників підрозділів, задіяних у процесах збору, опрацювання, систематизації, аналізу, контролю тощо), узгодженість їх завдань та гармонізацію дій у процесі виконання цих завдань.

Вихідним моментом при побудові ефективної обліково-аналітичної системи є забезпечення системи управління підприємством якісною інформацією про внутрішні господарські процеси та зовнішні фактори. Якість обліково-аналітичної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень, можна оцінити через критерії – вимоги до неї, зокрема достовірність, адекватність, повноту, цінність, зрозумілість, доступність, актуальність, об'єктивність [2, с. 13] тощо.

Дуже важливе значення для обліково-аналітичної системи має правильність оцінки різних об'єктів обліку, адже саме на підставі цієї інформації будуть проводитися дії з калькулювання, документування, відображення на рахунках бухгалтерського обліку, узагальнення інформації. А інформація відображена у звітності підприємства слугуватиме основою для розрахунків, зокрема зовнішніми користувачами, великої кількості показників: ліквідності, фінансової стабільності, ділової активності, рентабельності тощо. Як зазначає Кірейцев [3] облікова оцінка має стати центром методології обліку, через яку актуалізується дослідження регулюючої його функції.

На сьогоднішній день інформація наведена у звітності не завжди є актуальною, адже крім того, що є ретроспективною, часто не враховує впливу факторів зовнішнього середовища. Для усунення такої проблеми слід розглядати можливість переоцінки об'єктів на звітну дату із врахуванням навіть тієї ж інфляції. Адже значні зміни грошового вимірника в бухгалтерському обліку одразу ж призводять до викривлення інформації для його користувачів, а це може мати суттєвий вплив на показники, для розрахунку яких береться інформація зі звітності. Недостовірність інформації може призвести до прийняття рішень, які є необґрунтованими [4, с. 126].

Забезпечення актуальності інформації на дату проведення аналізу підвищить її вартість, значущість та надасть можливість зменшити невизначеність та похибки, які можуть бути допущені в ході прийняття на її основі рішень.

Отже, злагоджена взаємодія усіх підсистем обліково-аналітичної системи має суттєвий вплив на ефективність управління підприємством загалом та на оптимальність конкретних прийнятих управлінських рішень зокрема.

Список використаних джерел:

1. Левик І.С. Теоретичні аспекти формування обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємств / І.С. Левик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» № 862 «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – Львів: видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2017. – С. 145-154.
2. Загородній А.Г. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту підприємства: монографія / А.Г. Загородній, Г.О. Партин. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2022. – 248 с.
3. Кірейцев Г. Г. Глобальні процеси і актуалізація оновлення методології обліку [Електронний ресурс] / Г.Г. Кірейцев // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2013. – № 3 (80). – С. 91-103. – Режим доступу: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/2103.pdf>.
4. Остап'юк Н.А. Розвиток теорії та методології облікового відображення інфляційних процесів : монографія / Н.А. Остап'юк. – Житомир : ЖДТУ, 2012. – 348 с.
5. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту економічних систем: проблеми і шляхи розвитку : колективна монографія / За ред. проф. Куцика П.О. та проф. Яремка І.Й. – Львів: Растр-7, 2022. – 382 с.

УДК 657.1

Лісна Дарина

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

НОВІТНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСАХ

Lisna Daria

Dnipro National University named after Olesya Gonchar

THE LATEST INFORMATION TECHNOLOGIES IN ACCOUNTING PROCESSES

Сьогодні на ринку існує безліч бухгалтерських програм українського виробництва: “Діловод”, “IT Enterprises”, “Дебет Плюс”, “BAS Бухгалтерія”. Автоматизована форма бухгалтерського обліку має багато переваг у порівнянні з паперовою формою. А саме, підвищується якість та швидкість роботи як бухгалтерів, так і всієї бухгалтерії в цілому. Основні помилки в обліку при паперовій технології виникають при перенесенні даних з одного реєстру в інший, а також на етапі складання довідок і звітів. Автоматизована форма бухгалтерського обліку дозволяє в повній мірі запобігти таким помилкам, тому що при такому виді обліку ведеться тільки один обліковий реєстр. Усі інші створюються автоматично і, відповідно, допустити помилку при перенесенні даних між реєстрами неможливо [1].

Також новітні інформаційні технології в облікових процесах дають змогу легко працювати з усіма рівнями перетворення інформації: від стадії складання первинного облікового документа до створення бухгалтерської звітності. Відтепер численні бухгалтерські розрахунки, які раніше велись вручну, виконуються автоматично. Наприклад, це стосується нарахування усіх видів оплат та утримань із заробітної плати, обчислення сум ПДВ, акцизів, тощо.

Треба підкреслити, що завдяки новітнім технологіям у адміністрації з’являється широкий набір аналітичних засобів, що дають змогу оцінювати і контролювати діяльність фірми. Також додатковий інструментарій дозволяє укріпити та посилити систему внутрішнього контролю в цілому. Автоматизована форма бухгалтерського обліку дає змогу використовувати однакові команди при веденні ідентичних господарських операцій. Таким чином, ризик випадкових помилок, які притаманні ручній обробці інформації, дорівнює нулю.

На сьогодні однією з кращих бухгалтерських програм українського виробництва є “BAS Бухгалтерія”, яка має широкі функціональні можливості. За допомогою цієї програми можна мінімізувати помилки, управляти підприємством і працювати відповідно до чинного законодавства. «BAS Бухгалтерія» може застосовуватися у фінансових організаціях; виробничих підприємствах; компаніях, що працюють в сфері торгівлі; бюджетних та державних установах.

Дана програма містить все необхідне: є можливість виокремити найбільш потрібні для роботи документи та видалити зайві. Також користувач має змогу коригувати вигляд певних звітів задля зручного використання у роботі. Програма дозволяє самостійно складати додаткові субрахунки та розрізи аналітичного обліку [2]. “BAS Бухгалтерія” дає змогу здійснювати бухгалтерський та податковий облік господарської діяльності кількох організацій в одній інформаційній базі. Це доцільно у випадку, якщо їх діяльність взаємопов’язана. Наприклад, можна використовувати загальні списки товарів, контрагентів, співробітників, складів тощо, при цьому звітність формувати окремо.

Також конфігурація програми “BAS Бухгалтерія” дозволяє: враховувати запаси і додаткові витрати, вести складську документацію; вести торговельні операції; враховувати фінансові кошти; оформлювати розрахунки з контрагентами та налаштовувати журнал документації, перевіряти інформацію про контрагентів,

здійснювати звітність по взаєморозрахунках; проводити облік виробництва продукції, реалізації послуг, автоматизувати розрахунок собівартості виробництва; нараховувати зарплати за умови спрощеного кадрового обліку і спрощеного режиму обліку нарахувань; вести облік основних засобів, малоцінних необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів з оборотом документів; складати звітність податку на додану вартість з автостворенням податкової накладної і відправкою звітів для передачі до контролюючих органів; закрити періоди і складати звітність [3].

“BAS Бухгалтерія” дає можливість зручно налаштувати зовнішній вигляд журналів, а саме: відбори, сортування, умовне форматування (по кольорам) та групування [4]. Для зручності у роботі з контрагентами створено термін «Партнер», який здійснює розподіл обліку взаємовідносин із зовнішніми суб’єктами господарської діяльності. Також у даній програмі змінився функціонал нарахування знижок або націнок, додано можливість використання механізму витіснення (коли з появи деяких умов одна знижка чи націнка замінює іншу).

“BAS Бухгалтерія” має розширений функціонал кадрового переведу. В розділі обліку грошових коштів з’явилися можливості гнучкого управління платежами, складання платіжних документів на майбутні дати [2].

Крім того програма має нові можливості: вбудований механізм резервного копіювання даних; можливість публікації бази даних та роботи через браузер; наявні звіти адміністратора: «Аналіз активності користувачів», «Відомості про користувачів», «Контроль журналу реєстрації»; можливість переглянути історію останніх документів; можливість додати нові об’єкти (довідники, документи, звіти), що часто застосовуються у роботі, у «Вибране». Широкий вибір інструментарію, який має “BAS Бухгалтерія”, надає можливість: обрання принципу оподаткування; внесення потрібних для аналітики розрізів; налаштування виробничого обліку; програмування певних класів рахунків при автоформуванні проводок; програмування методу оцінювання активів (матеріальні і виробничі запаси, продукція в роздробі і т.д.); визначення порядку нумерації документації.

Отже, використання автоматизованої форми бухгалтерського обліку підвищує рівень якості облікових даних і, як наслідок, зростає ефективність управління підприємством. “BAS Бухгалтерія” є однією з найкращих програм, яка підходить для використання завдяки функціональності і різноманітності варіантів налаштування.

Список використаних джерел:

1. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. - К.: Знання, 2004. - 447с.
2. BAS бухгалтерія VS 1С бухгалтерія. Чи є різниця? URL: <https://danco.com.ua/ua/bas-buhgalteriya-vs-1s-buhgalteriya-chi-ye-riznitsya/>
3. Особливості та переваги програми BAS для бухгалтерського і торгового обліку URL: <https://www.netsoft.com.ua/articles-soft/bas-news/osobjennosti-i-prjeimushhjestva-programmy-basU.html>
4. Чим відрізняється BAS від інших облікових систем URL: <https://portfel.ua/vidminnosti-mizh-1s-pidpriyemstvo-ta-bas/>

УДК 657

Демко І.І., Марущак В.В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

**ПОРІВНЯННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ
(ПОЛОЖЕНЬ) БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ
ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ**

Demko I.I., Marushchak V.V

Ivan Franko Lviv National University

**COMPARISON OF NATIONAL AND INTERNATIONAL ACCOUNTING
STANDARDS (PROVISIONS) REGARDING COMPANIES FINANCIAL
REPORTING**

Відповідно ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) ґрунтуються на Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО).

Міжнародні стандарти мають рекомендаційний характер і є міжнародним орієнтиром гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку і фінансової звітності в усьому світі. При розробці національних стандартів аналізуються міжнародні, вивчається практика ведення обліку того чи іншого об'єкта і тільки після цього формуються рекомендації.

Діючі вітчизняні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності можна об'єднати в окремі групи, виходячи з того, що НП(С)БО розроблені на базі міжнародних: фінансова звітність, необоротні активи, оборотні активи, зобов'язання, фінансові результати та витрати, загальні стандарти та міжнародні стандарти фінансової звітності, аналоги яких відсутні серед НП(С)БО.

При складанні національних стандартів деякі аспекти були не повністю розкриті, що в результаті стало головною відмінністю між МСБО та НП(С)БО і полягає в тому, що НП(С)БО регламентуються в скороченій формі.

У міжнародних стандартах, на відміну від національних, наведено значно більше прикладів для пояснення термінів чи положень. Водночас міжнародні стандарти не розглядають облік нематеріальних активів, який регулює НП(С)БО.

За міжнародними стандартами для державного сектору не передбачено подання проміжної звітності. Облік витрат розкритий ширше у НП(С)БО в розрізі обмінних та необмінних операцій, водночас в ньому не розглядаються витрати на позики, які регулюють міжнародні стандарти.

Змістовна частина Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку здебільшого містить норми, які добре знайомі фахівцям за попередньою нормативною базою. Водночас їх доповнено деякими новими методами оцінки, розподілу, складу річної фінансової звітності. Збережені національні традиції щодо затвердження уніфікованих форм фінансової звітності.

Разом з тим НП(С)БО містять деякі концептуальні відмінності від МСБО (табл.1).

Концептуальні відмінності між МСБО та НП(С)БО

<i>Принципи та припущення</i>	<i>МСБО</i>	<i>НП(С)БО</i>
Безперервність	Припускається, що у підприємства немає ні наміру, ні необхідності припиняти або істотно скорочувати свою діяльність у недалекому майбутньому.	Не всі підприємства реально використовують принцип безперервності при підготовці фінансових звітів: частина з них – на межі банкрутства, інші не можуть гарантувати стабільності діяльності підприємства в майбутньому.
Стабільність облікової політики	Облікова політика підприємства не зазнає будь-яких змін без явної необхідності.	Звітність ведеться відповідно до чинних законодавчих положень та норм, які постійно змінюються.
Метод нарахування	Доходи (витрати) підприємства відносяться на той період, в якому вони були фактично отримані (понесені).	Доходи та витрати підприємства не завжди відносяться на ті періоди, в яких вони реально мали місце.
Суттєвість	У звітності включаються тільки ті облікові позиції, які можуть вплинути на прийняття рішень.	Перелік статей звітності визначається Міністерством фінансів України. Процедури обліку деяких несуттєвих елементів є складними та обтяжливими для системи бухгалтерського обліку.
Перевага сутності над формою	Результати операцій та угод відображаються відповідно до реального стану речей.	Відображення операцій та угод підпорядковується нормативним вимогам, таким чином, форма переважає над змістом.
Обачність (консервативність)	Вживаються всі необхідні заходи для зняття невизначеності, аби уникнути завищення активів чи доходів, або заниження зобов'язань та витрат.	Принцип обачності використовується не завжди. Наприклад, принцип оцінки за найменшою із собівартості або ринкової вартості дуже рідко використовується в українській практиці.

Отже, можна зробити висновок, що НП(С)БО вимагає змін і доповнень як з боку визначень, термінів наведених в ньому, так і з боку сфери його дій. Вирішення цих проблем дозволить гармонізувати національну систему обліку та оформлення фінансової звітності підприємств.

Список використаних джерел:

- <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-biznes-dosvid-46-psbo-abo-msfz>
- file:///C:/Users/ADMIN/AppData/Local/Temp/inek_2013_6_79.pdf
- <https://library.if.ua/book/46/3218.html>
- <http://economics.kntu.kr.ua/pdf/33/20.pdf>
- http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/inek_2013_6_79.pdf

УДК 657.632
Мейш Алла

Хмельницького національного університету
**ШАХРАЙСТВА Й ФАЛЬСИФІКАЦІЇ В ПІДПРИЄМНИЦТВІ: ОБЛІКОВИЙ
КОНТЕКСТ**

Meish A.V.

Khmelnytsky National University

FRAUD AND FRAUD IN THE ENTERPRISE: ACCOUNTING CONTEXT

У підприємницькій діяльності, практично будь-які факти шахрайства й фальсифікацій, крім власне юридичного аспекту, невіддільні від облікового контексту, не зважаючи на всі потуги винних осіб їх завуалювати. Звичайно, це не завжди постає в формі згаданого взаємозв'язку, адже було би наївно стверджувати, що в усіх випадках зловживань він проявляється. Особливо коли такі афери здійснюються, за висловом видатного теоретика бухгалтерського обліку Й.-Ф. Шера (1846-1924), який започаткував наукові дослідження окресленої проблеми, «майстри» балансу.

Приміром, при «невинній» помилці в підсумках вже на рівні субрахунків з обліку активів, спричиненій «забудькуватістю» службових осіб заплатити за «взяту» зі складу вподобану кількість сировини, готової продукції або будівельних матеріалів на підприємствах виробничої сфери, товарів – у торговельних закладах, це легко приховується завищенням сальдо їхньої вартості на аналітичних рахунках з синтетичним 20 «Виробничі запаси» включно й переноситься на наступний місяць як ретельно вивірене.

Що може тривати хтозна скільки звітних періодів, аж до того моменту, коли це випадково, або внаслідок конфлікту між співучасниками злочину, вилізе назовні. Подібним чином «виправляються» нестачі грошей як у касі, так і на рахунку в банку, благо сфальсифікувати виписку з нього при сучасній комп'ютеризації бухгалтерій неважко. Зрештою й усі інші первинні документи, за винятком фальсифікацій щодо заниження зобов'язань, позаяк ні один контрагент не погодиться на таку фікцію, хіба внаслідок взаємовигідної змови між ними. Тому навіть коли хтось із посвячених в ці афери спробує відімістити своєму кривднику, заявивши про здійснене куди слід, юридично довести це буде можна лише на основі відповідної облікової документації.

Водночас згідно з наказом Мін'юсту України від 12.04.2012 р. встановлено: первинні документи та додатки до них, що фіксують факт виконання господарських операцій і стали підставою для записів у реєстрах бухобліку й податкових документах (касові, банківські документи, ордери, повідомлення банків і переказні вимоги, виписки банків, корінці квитанцій, банківських чекових книжок, наряди на роботу, акти про приймання, здавання та списання майна й матеріалів, квитанції та накладні з обліку товарно-матеріальних цінностей, рахунки-фактури, авансові звіти тощо), як і самі облікові реєстри (головна книга, журнали, меморіальні ордери, оборотні відомості, інвентарні картки, розроблювальні таблиці тощо) мають зберігатися в архіві підприємства не менше ніж 3 роки. Тобто достатньо, аби цей термін минув і доказова база фальсифікацій може зникнути безслідно. В зв'язку з чим варто прислухатися до авторів, котрі з посиланням на досвід США, де був прийнятий закон Сарбейнса-Окслі, спрямований на повніше розкриття шахрайств у фінансовій звітності, пропонують переглянути терміни зберігання документації у межах 10 років [1, с. 989]. Думається, що вже сама загроза продовження строку давності за такі злочини в поєднанні з можливістю визначати шкоду від подібних маніпуляцій з часу їхнього започаткування буде ефективним профілактичним заходом, який позитивно позначиться на динаміці зменшення таких зловживань.

Так само здійснюються маніпуляції при завищенні витрат діяльності, підприємств – платників податку на прибуток, чи навпаки, заниженні доходів, аби не сплачувати належних сум

до бюджету, позаяк з позицій їхніх власників ці платежі завжди видаються надмірними. Правда, тут зловживання виявляються частіше, хоч і опосередковано – через співставлення доходів при перевірці правильності визначення податку на додану вартість. Але за умови, що аудитори не обмежуються сальдо субрахунків, відкритих до синтетичних рахунків 70 «Доходи від реалізації», 71 Інший операційний дохід, 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи», а заглиблюються в усі аналітичні рахунки з обліку доходів. Те саме слід здійснювати при перевірці витрат виробництва, починаючи з рахунку 23 «Виробництво» й завершуючи класом 9 «Витрати діяльності», не звертаючи уваги на марудність і рутинність операцій, що в цьому разі чи не найбільша навіть у порівнянні з обліком коштів і розрахунків.

Не забуваючи про звіряння записів на рахунках восьмого класу «Витрати за елементами». Які більшість аудиторів ігнорує, тим паче, що в навчальній літературі зустрічаються твердження про нібито їхнє застосування лише за спрощеною системою обліку, а саме звіряння надто марудне, особливо, коли перевірка достовірності облікових даних здійснюється не щорічно. Крім того, самі аудитори матеріально залежні від власників тих же підприємств, на яких їм доводиться перевіряти достовірність облікових даних і фінансової звітності, адже конкуренція між аудиторськими фірмами не менша, ніж на ринку інших послуг. Отож погоня за укладенням договорів на надання аудиторських послуг мимоволі змушує закривати очі на вуалювання облікових даних, особливо тоді, коли ареал діяльності аудиторів обмежується територією області, чи навіть району, в якому розміщена їхня фірма.

Вихід із цього замкнутого кола міг би бути за умови, що як укладення договорів на надання аудиторських послуг, так і визначення конкретних аудиторських фірм, котрим буде це доручене, вкупі з розрахунками щодо оплати за виконання договірних зобов'язань між замовниками й виконавцями вдалося централізувати, скажімо, в Аудиторській палаті України. Проте є побоювання, що за багаторічним досвідом розмаїтих централізацій, які були характерні для радянської економіки минулих часів, це лише посилить бюрократизацію аудиту.

Принаймні на таку думку наштовхує спроба впровадження «чрезвычайного», централізованого по території, обліку всіх продуктів петроградського комісаріату продовольства й предметів воєнно-морського майна, названого відомим теоретиком і практиком українського походження М. Рудановським «бестолковой арифметикой малограмотных счетчиков», внаслідок якої рахунки ведуться абияк, риторично запитуючи: «Хто може обчислити сотні мільйонів і навіть мільярди, що зникли при подібному відсутності порядку чи, вірніше, за такого безладдя?» [3, с. VII, XV]. Тож зауваження: «...За часів СРСР існували досить жорсткі умови для ведення бухгалтерського обліку, що унеможливило здійснення фальсифікацій. З переходом до ринкової економіки та інтеграцією до євроспільноти умови ведення бухгалтерського обліку досить пом'якшились, з'явилися варіативність та альтернативність в системі бухгалтерського обліку, що ... відкрило нові можливості для вжиття фальсифікації з метою набуття вигід особі, яка їх здійснила» [2, с. 125], думається, є справедливим лише в завершальній частині.

Список використаних джерел:

1. Кузьома В. В., Ботнар І. О., Количева А. О. Актуальні питання впровадження контрольних заходів для попередження фальсифікації звітності. Глобальні та національні проблеми економіки, 2017. Випуск 20. С. 987-989.
2. Мельник З. Ю. Трансформація економічної сутності фальсифікації в бухгалтерському обліку в сучасних умовах господарювання. Економіка: реалії часу №5 (27), 2016. С. 125-128.
3. Рудановский А.П. Руководящие начала (принципы) по счетоводству и отчетности в государственных хозяйственных объединениях. М., 1924.

УДК 657:336
Мидло Богдан

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Mydlo Bohdan

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
BUSINESS PROFIT TAXATION: ACCOUNTING ASPECT

Оподаткування прибутку підприємств та облік даного процесу є важливим не лише визначення кінцевого результату діяльності, а й соціальної відповідальності підприємства. Серед нормативно-правових актів, що регламентують облік результатів діяльності та визначення прибутку важливе місце займає П(С)БО 17 та Податковий кодекс України. Власне останній документ містить основні правила щодо визначення бази оподаткування, ставок податку на прибуток, правил його нарахування та сплати та звітування за цим податком.

Розміри ставок податку на прибуток встановлюються ПКУ та відрізняються в залежності від категорії суб'єкта господарювання. Норми податкового законодавства також передбачають, в окремих випадках, що для нарахування та сплати податку на прибуток базою оподаткування є дохід суб'єкта господарювання.

Податок на прибуток сплачується щокварталу або раз на рік, в залежності від відповідності організаційно-правові форми господарювання та виду господарської діяльності суб'єктів господарювання визначеним ПКУ критеріям. У наступній таблиці 1. наведено терміни сплати податку та звітування про нього.

Таблиця 1

Терміни сплати податку та подання звітів

Звітний		Граничний строк для	
квартал	рік	звітування	сплати податку
Квартальні платники податку на прибуток			
I	2021	11.05.2021	20.05.2021
II		10.08.2021	19.08.2021
III		09.11.2021	19.11.2021
IV		01.03.2022	11.03.2022
Річні платники податку на прибуток			
-	2021	01.03.2022	11.03.2022

Для визначення бази оподаткування розраховують величину фінансового результату до оподаткування за відповідним алгоритмом. Розрахунок усіх величин зазначених в алгоритмі здійснюють за правилами бухгалтерського обліку відповідно до П(С)БО.

Залежно від величини отриманих доходів, суб'єкти господарювання застосовують один з підходів визначення бази оподаткування, відповідно до вимог ПКУ – з використанням податкових різниць або без них. Розмір доходу, що виступає основним критерієм для вибору методу становить 40 млн. грн. за рік. Як правило малі підприємства, вкладаються в межі «менше або рівно 40 млн. грн.» та використовують методику визначення об'єкту оподаткування без застосування податкових різниць, всі інші застосовують податкові різниці.

Для акумулювання інформації про нарахування та сплату податку на прибуток в плані рахунків призначений рахунок 98 «Податок на прибуток». Структура даного

рахунку представлена на рисунку 1. За дебетом даного рахунку накопичується інформація про нараховані суми податку, за кредитом – його сплата.

Рис. 1. Структура рахунку 98

Узагальнення інформації про податок на прибуток здійснюється у Звіті про фінансові результати – рядок 2300. На нашу думку, варто зупинити увагу також на податковій звітності з даного податку, а саме Декларації з податку на прибуток. В даному контексті варто зауважити що до структури податкової звітності постійно вносяться зміни, що відображають оновлення в податковому законодавстві з питань нарахування та сплати податку на прибуток.

За звітний період 2021 року необхідно подавати Декларацію за оновленою формою відповідно до Наказу Мінфіну №317. Окрім того, за 2021 рік продовжує діяти правило про подвійне подання звітності. Тобто – фінансову звітність оприлюднюють не пізніше 1 березні поточного року разом з декларацією на прибуток, а потім, після проведення обов'язкового аудиту, її оприлюднюють повторно разом з аудиторським висновком у термін до 10 червня поточного року. При цьому якщо після аудиту були внесені виправлення у фінансову звітність то декларацію з податку на прибуток оприлюднюють повторно. Декларація з податку на прибуток заповнюється за формою затвердженою 2015 року з врахуванням усіх наступних змін та доповнень. Інформація для декларації вноситься на підставі даних бухгалтерського обліку наростаючим підсумком від початку року. Структура декларації включає: саму декларацію та десять додатків до неї. При цьому, кожен суб'єкт господарювання заповнює лише ті додатки відносно яких у нього є інформація відображені в системі бухгалтерського обліку. Варто зауважити, що фінансова звітність є обов'язковим додатком до декларації.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2000 № 353 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text>

УДК 657

Наводич Анна

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**ВПЛИВ ВИТРАТ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ
СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Navodych Anna

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

**INFLUENCE OF COSTS ON ENTERPRISE ACTIVITIES IN THE CONTEXT OF
MODERN ECONOMIC RESEARCH**

Сучасний розвиток геополітичної ситуації у світі показує на створення нового багатопольярного світового устрою, у якому окрім США утворюються нові центри політичного впливу на сучасний світ, зокрема на розвиток світової економіки та порядку здійснюють відчутний вплив ЄС, КНР, Індія, Велика Британія тощо.

Поряд із цим слід відмітити, що після початку подій в Україні, у лютому 2022 року, вплив російської федерації на політичні та економічні події у світі значно скоротився, що вплинуло на перерозподіл як ринків продукції та сировини, так і на економіко-політичні відносини між країнами.

І хоча, як правило, інтереси країн у економіко-політичні чи безпековій сферах співпадають, тобто прагнуть до підвищення власного економічного росту та росту виробництва, сучасні світові події призвели до економічного спаду, що вимагає пошуку нових підходів до утримання економіки кожної окремо взятої країни або їх об'єднань на відповідному рівні.

Протистояння між країнами на світовому рівні у політичній сфері призвело до світової нестабільності, можливість виникнення нових збройних конфліктів, як регіонального так глобального рівня. Також, слід відмітити і зменшення впливу на світові події міжнародних організацій ООН та ОБСЄ, що відображається у посиленні напруженості між КНР та Тайванем, загострення ситуації на близькому сході, а також і самій Європі.

Всі ці глобальні фактори вносять свої корективи у діяльність не тільки великих міжнародних компаній, але і навіть і у діяльність невеликих суб'єктів господарювання, які у своїй діяльності використовують трудові, матеріальні та фінансові ресурси.

Так, як діяльність господарюючого суб'єкта завжди із певними витратами матеріальних, трудових, фінансових ресурсів для виробництва, зберігання, перевезення, та реалізацію товарів, то ефективне управління витратами набуває актуального значення для їх зниження.

Вивчення впливу витрат на діяльність та розвиток навичок із ефективного управління витратами мають свою історію та етапи розвитку. Вчений Н.С. Андрющенко при здійсненні своїх наукових досліджень визначив наступні етапи знань про витрати:

- перший етап – запровадження публічної звітності щодо понесених витрат, запровадження обліку та здійснення контролю за їх рівнем, як на господарському так і державному рівнях (XXVIII – II ст. до н. е.);
- другий етап – розвиток теоретичних підходів до суті поняття «витрати», поява різних економіко-облікових теорій про витрати (XIV – XIX ст.);
- третій етап – впровадження математичних методів і теорій, вивчення поведінки витрат та вплив факторів, а також сприйняття витрат як об'єкту обліку і контролю (XX ст.);

• четвертий етап – розвиток напрямку професійного управління витратами (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.) [1, с. 4].

Аналізуючи наукові дослідження, можна визначити, що витрати – це грошовий вимірник ресурсів, що використовуються у діяльності для одержання доходу, чи досягнення інших цілей підприємства. До витрат можна віднести вартість матеріальних та трудових ресурсів, необхідних для виробництва тієї, чи іншої продукції чи послуг.

Характер цих витрат різний, але всі вони спрямовані на одну мету одержання максимального доходу від своєї діяльності.

За своїм економічним змістом витрати на виробництво продукції це фактична сукупність витрат живої та уречевленої праці при здійсненні своєї поточної діяльності, а за натурально-речовим складом – спожиту частину матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

Поняття витрат розглядала значна кількість вітчизняних та зарубіжних вчених та науковців, зокрема: Ф.Ф. Бутинець, Б.І.Валуєв, З.В. Задорожний, Я.Д. Крупка, М.В. Кужельний, М.С. Пушкар. У своїх дослідженнях вони розкривають теоретичні та практичні аспекти обліку витрат, їх поняття та класифікацію, методи обліку, узгодженість податкового та бухгалтерського обліку, при цьому розглядають їх у різних галузях економіки.

У зарубіжних працях, зокрема Кемпбелл Р. Макконел і Стенлі Л. Брю [2], у розуміння витрат зроблено акцент на факті обмеженості ресурсів та можливості їх альтернативного використання. Використання ресурсів для виробництва певного товару пов'язують із неможливістю виробництва з них самих ресурсів іншого виду подібного товару. Витрати в економіці безпосередньо пов'язані з відмовою від виробництва альтернативних товарів чи послуг.

З огляду на наведене, витрати можна розглядати, як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або зростання вартості зобов'язань, яке відображення через зниження вартості власного капіталу.

Витрати як економічна категорія визначаються, як грошові та матеріальні ресурси, які було спожито підприємством за певний період при здійсненні виробничого процесу, а також показник ефективності його діяльності.

Питання формування витрат виробництва є одним з основних та найскладніших елементом організації у системі бухгалтерського обліку, тому порядок їх здійснення, розподілу та відображення повинно бути чітко регламентованим і зрозумілим. Економічно обґрунтована класифікація витрат є важливою передумовою успішної організації обліку витрат, подальшого калькулювання собівартості та ефективного управління витратами. Від ефективності управління витратами залежить фінансовий результат діяльності підприємств, а отже і його економічна стабільність.

Список використаних джерел:

1. Андрющенко Н.С. Суть і значення витрат: історичний аспект. *Економічна теорія та історія економічної думки*. 2007. №5. С. 3-7.
2. Бухгалтерський облік: історичний аспект. Результати дисертаційних досліджень Житомирської наукової бухгалтерської школи: [монографія]. Житомир: ЖДТУ, 2006. 620 с.

Активи є основою економічної діяльності будь-якого підприємства. Активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому, згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [4]. Крім того, до активів належать різні види майна підприємства, що належать підприємству на правах власності та використовуються для здійснення статутної діяльності. Саме розуміння активів як джерела отримання грошових потоків є основою політики управління активами будь-якого підприємства [3].

Будь-яке підприємство має власну політику управління активами. Політика визначає необхідні потреби в активах, визначає їх склад, структуру, джерела фінансування з урахуванням специфіки господарської діяльності та впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Управляючи своїми активами підприємство визначає необхідність попередньої їхньої класифікації, зокрема за характером участі у господарському процесі та швидкості обороту на оборотні та необоротні активи [5].

Крім того, важливу роль в управлінні активами підприємства відіграє співвідношення оборотних активів і необоротних активів.

З однієї сторони, нестача оборотних активів призводить до циклічних порушень у роботі та стабільності підприємства, з іншої, нестача необоротних активів призводить до неможливості завершити заплановані обсяги виробництва, недостатності обладнання та робочих місць, що призводить до зниження ринкової вартості підприємства.

Управляючи своїми активами підприємство визначає необхідність попередньої їхньої класифікації, зокрема за характером участі у господарському процесі та швидкості обороту на оборотні та необоротні активи [5, с. 501]. Склад активів підприємства відображено на рис. 1.

Рис. 1. Склад активів підприємства згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»

Тому аналіз та оцінка оборотних і необоротних активів підприємства є складним процесом, який передбачає виконання багатьох завдань. (рис. 2).

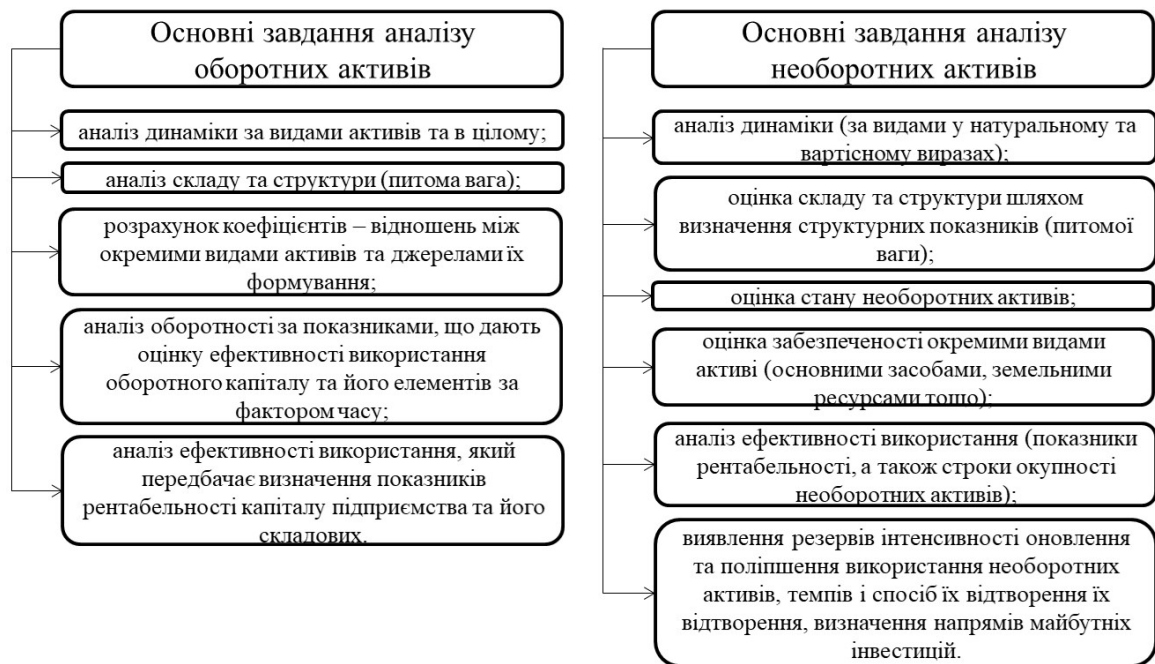

Рис. 2. Основні завдання аналізу активів підприємства

Джерело: сформовано авторами за даними [2].

Проаналізуємо динаміку, структуру активів вітчизняних підприємств за період 2017-2021 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Структурно-динамічний аналіз активів підприємств України за 2017–2021 роки

	2017		2018		2019		2020		2021	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Необоротні активи	4303282,7	43,2	4584315,5	42,2	4844512,9	42,2	5312301,3	41,9	5650750,2	40,2
Оборотні активи	5650817,4	56,8	6285066,5	57,8	6640282,3	57,8	7360593,6	58,1	8411902,4	59,8
Баланс	9954100,1	100	10869382,1	100	11484795,3	100	12672895	100	14062652,7	100

Джерело: сформовано авторами за даними [1].

Досліджуючи дані табл. 1, спостерігаємо зростання як оборотних, так і необоротних активів підприємства протягом останніх років. Водночас, питома вага необоротних активів коливається від 43,2% у 2017 році до 40,2% у 2021 році, що пов'язано із збільшенням обсягів частки оборотних активів у сукупному балансі підприємств за аналізований період (від 56,8% у 2017 році до 59,8% у 2021 році).

За аналізований період спостерігається стрімке зростання необоротних активів на 1347467,5 млн. грн., або у 1,31 рази. Станом на 31.12. 2021 р. обсяг оборотних активів підприємств України становив 8411902,4 млн. грн., що на 2761085 млн. грн. більше, ніж у 2017 році.

Аналіз активів підприємств є складним процесом, оскільки під час його здійснення потрібно проаналізувати динаміку оборотних та необоротних активів, темпи

їх зростання. Покращити фінансовий стан будь-якого підприємства здатні правильні аналіз, використання та управління оборотними та необоротними активами.

Позитивною тенденцією використання активів підприємств є зміни в їхній структурі у сторону зростання питомої ваги оборотних активів. Бачимо із табл. 1, вітчизняні підприємства ефективно управляють своїми активами. Станом на 2021 рік частка оборотних активів становить 59,8%, це означає:

- ліквідність балансу, тобто вітчизняні підприємства можуть швидко погашати заборгованість;

- прискорення оборотності засобів виробництва;

- ефективне використання оборотних ресурсів та збільшення рівня ділової активності.

Результати аналізу активів вітчизняних підприємств за 2017- 2021 роки свідчать, що не дивлячись на зменшення питомої ваги необоротних активів у сукупному балансі підприємств, вони продовжують зростати. В свою чергу, оборотні активи також мають тенденцію до зростання.

УДК 657.1

Онищук Вікторія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Onyshchuk Victoria

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
**FEATURES OF THE ORGANIZATION OF ACCOUNTING OF AGRICULTURAL
ENTERPRISES**

З розвитком ринкової економіки та введенням в дію національних стандартів обліку суб'єктам господарювання надано значні права і можливості у реалізації своїх економічних інтересів, вибору способів організації виробництва та збуту продукції, організації та методики її обліку. У звітності кожного сільськогосподарського підприємства домінуючу позицію у складі оборотних активів займає стаття «готова продукція», адже від обсягів виробництва і реалізації продукції залежить показник прибутку. Дія Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку суттєво вплинула на облікові аспекти сільськогосподарських підприємств, постала необхідність по-новому відображати господарські операції щодо виробництва та реалізації готової продукції.

Однією з важливих загальноекономічних і бухгалтерських наукових і практичних проблем, що особливо актуальна в ринкових умовах, є визначення фінансового результату діяльності підприємства [5]. Вагоме місце в управлінні сучасним сільськогосподарським суб'єктом господарювання займає бухгалтерський облік фінансових результатів, який покликаний створити належні умови менеджерам для здійснення відповідного контролю виконаних господарських операцій, не лише оперативно реагуючи на зміни, що відбуваються на самому підприємстві, а також передбачаючи й уникаючи небажаних ситуацій, пов'язаних зі змінами в зовнішньому середовищі.

Одним з основних напрямів вирішення багатоаспектної проблеми удосконалення обліку є розвиток його форм. Форми обліку завжди визначали техніку та способи ведення облікової роботи відповідно до потреб суспільного виробництва й обміну [1]. В сучасних умовах функціонування сільськогосподарських підприємств, що характеризуються переходом економіки України на ринкові засади, роздержавленням та приватизацією землі, майна, розвитком конкуренції, входженням в СОТ зумовили необхідність удосконалення господарського управління та його складової – обліку. Удосконалення обліку безпосередньо залежить від рівня автоматизації. Існують суттєві особливості організації обліку в умовах застосування комп'ютерної її форми. Саме це і обумовлює актуальність проблематики організації обліку сільськогосподарських підприємств в умовах автоматизації.

Сільськогосподарський сектор має важливе значення для економіки України, як одна з провідних галузей. Оскільки це специфічна сфера обліку, тут є певні особливості, характерні тільки для сільськогосподарських підприємств. Виробничий кооператив – утворюється фізичними особами для отримання прибутку. Обслуговуючий кооператив - утворюється фізичними або юридичними особами, для надання послуг переважно членам кооперативу. Господарські товариства (ТОВ або АТ), національні корпорації, найпоширеніші після ФГ. Варто зазначити, що для всіх вищенаведених груп виробників сільськогосподарської продукції характерна єдина для всіх форм господарювання методологія, проте варто зазначити, що на відміну від інших

виробництв вона має певні особливості, що спричинені наявністю у процесі виробництва біологічних об'єктів [2].

Сільське господарство – це сфера, де є види діяльності, що потребують ліцензування, порядок і отримання якої регулюються законом України «Про ліцензування деяких видів господарської діяльності». Щодо форми обліку на сільськогосподарських підприємствах, то на сьогоднішній день найбільш поширеною є журнально-ордерна форма для підприємств агропромислового комплексу [4]. Певні специфічні правила та принципи обліку, які можуть мати місце на сільськогосподарському підприємстві, повинні бути зазначені в прийнятій обліковій політиці, яка обов'язково має враховувати вимоги МСФЗ.

Для того щоб зрозуміти, які саме особливості присутні в обліку на сільськогосподарських підприємствах, варто розглянути особливості самого виробництва в цій сфері, які мають безпосередній вплив на організацію обліку: – різноманітність галузей сільськогосподарської діяльності, наявність характерної продукції та продуктів власної переробки. У зв'язку з цим облік повинен на вищому рівні враховувати витрати за галузями виробництва, на нижчому – за культурами рослин і видами тварин, за продукцією допоміжного виробництва та іншими видами продукції. – специфічна особливість сільськогосподарської діяльності – це сезонність. Враховуючи це, треба розуміти що має місце нерівномірне використання техніки (часто на засадах оренди), робоча сила також потрібна тільки в певні періоди часу [3].

На облік це також має свій вплив: витрати потрібно нагромаджувати на рахунках обліку протягом періодів з подальшим розподілом чи списанням наприкінці календарного року. Природні фактори також мають місце серед особливостей що впливають на ведення обліку, вони відгукуються на формування собівартості продукції сільського господарства. Тобто за однакових витрат на одну і ту ж продукцію внаслідок впливу природного фактору вихід кінцевого продукту може бути різний. Це, відповідно, змінює собівартість продукції, та, у свою чергу, її ціну. Дуже велика частина сільськогосподарської продукції йде на власне споживання, що призводить до створення страхових фондів у рослинництві [5]. Ця особливість вимагає значної специфіки обліку витрат та калькулювання. Варто також пам'ятати що крім основної продукції в процесі виробництва може виникати і побічна. Це зумовлює необхідність вибору об'єктивних методів калькулювання її собівартості.

Проаналізувавши вищесказане можна узагальнити, що найзначніший вплив на організацію обліку сільськогосподарських підприємств має сезонність, багатогалузевість, наявність основної та побічної продукції.

Список використаних джерел:

1. Шепель Т.П. Конспект лекцій, Львів, НУ «Львівська Політехніка», 2020.
2. Облік і аудит витрат на сільськогосподарських підприємствах. URL: https://vuzlit.com/114814/oblik_audit_vitrat_silskogospodarskih_pidpriyemstvah (дата звернення: 04.12.2022).
3. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік і аналіз: перспективи для малого бізнесу. *Економіка та суспільство*, 2021. №25
4. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік у процесі управління підприємством *Агросвіт*, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, ТОВ ДКС Центр, 2021. №7-8. С. 79-84.
5. Ратинський В.В. Інформаційні технології в бухгалтерському обліку. перспективи та проблеми, *Інформаційно-аналітичний наукометричний журнал «Економіка. Фінанси. Право»*, 2021. № 4/1. С.17-21.

УДК 657

Пашин Вікторія

Тернопільський Національний університет імені Івана Пулюя

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ І ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ЯКОСТІ

Pashchyn Viktoriia

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

FACTORS INFLUENCING THE QUALITY OF AUDITING SERVICES AND THE PROBLEMS OF IMPROVING THEIR QUALITY

Якість аудиторських послуг є основною передумовою функціонування вітчизняних аудиторських фірм, оскільки у сучасних умовах господарювання на ринку надання таких послуг зможуть залишитися лише ті аудиторські фірми, які шляхом пошуку стратегічних можливостей і формування нових стійких конкурентних переваг підвищать систему управління якістю своїх послуг та збережуть довіру користувачів інформації до результатів аудиту.

Якість аудиту проявляється у відповідності результатів перевірки наведених у аудиторському висновку реальному стану діяльності підприємства, на якому проводився аудит [2, 22].

Аналіз результатів аудиторської діяльності та стану ринку аудиторських послуг свідчить про те, що аудиторський ринок якісно змінюється внаслідок дії низки факторів, зокрема кризових явищ у суспільстві, посиленні вимог до аудиторської професії з боку регуляторів, змін в законодавстві[1].

Низька якість аудиторських послуг зумовлена, зокрема, наступним: відсутність єдиної, загальноприйнятої, обґрунтованої економічно методики розрахунку цін за аудиторські послуги; відсутність нормативної бази аудиту – аудиторських стандартів, що забезпечили б єдині критерії якості аудиту (посадові обов'язки, службова відповідальність тощо); недостатня кількість кваліфікованих кадрів, а звідси і неосвоений ринок аудиторських послуг; відсутність типових форм документів з аудиту; відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту; недостатній досвід контролю якості аудиторської діяльності порівняно з іншими європейськими країнами, негативний вплив дослівного перекладу закордонних стандартів та концепцій без урахування особливостей економічного розвитку нашої країни [1, с. 91].

Не менш важливими є проблеми забезпечення законодавчої стабільності, підтримка середніх підприємців у розвитку, адаптування нормативного та методичного забезпечення до вітчизняних реалій, забезпечення підтримки у формуванні великих національних аудиторських компаній на ринку аудиторських послуг.

До основних факторів впливу на якість аудиторських послуг потрібно віднести також ступінь виконання вимог стандартів та інших нормативних документів, а також ступінь повноти й точності виконання плану та програми аудиту. Серед документів, якими здійснюється нормативне регулювання основне місце займають Кодекс етики професійних бухгалтерів, а також МСА 220 «Контроль якості аудиту фінансової звітності». Якість аудиту можна розглядати як сукупність процесів, що здійснюються аудиторами при проведенні перевірки або наданні послуг та забезпечують користувачів своєчасною, достовірною та повною інформацією, що міститься в аудиторському висновку [3, 213].

Таким чином, при оцінці якості інформації, одержаної внаслідок проведення аудиту необхідно обов'язково враховувати як якісні характеристики системи аудиту в цілому так і її окремих компонентів. На нашу думку, якість в аудиті слід розуміти не лише як якість одержаної у процесі здійснення аудиту інформації, але і як якість

характеристик всіх елементів системи аудиту, що беруть участь у генеруванні цієї інформації та прямо чи опосередковано впливають на її якість.

Щоб вирішити вищеописані проблеми, необхідно використовувати різні шляхи подолання та перспективи розвитку в Україні, а саме:

1. Розробити механізм ціноутворення на аудит та аудиторські послуги шляхом вивчення міжнародного досвіду з цього питання;
2. Підвищити престиж аудиторської професії;
3. Встановити питання організаційного та технічного характеру (визначити дії аудитора у процесі конкретної ситуації при виконанні замовлення, встановити вимоги до складу, змісту та форми робочої документації, види підсумкової документації), забезпечити якість виконання послуги.
4. Розробити типові методики аудиторської перевірки фінансової звітності підприємств у розрізі галузей їх діяльності;
5. Враховувати результатів аудиторських перевірок іншими суб'єктами державного фінансового контролю;
6. Поглибити співпраці професійних аудиторських організацій України з європейськими.

Покращенню якості аудиту в Україні сприятиме лише система цілісних і комплексних заходів, які будуть спрямовані на розвиток правового поля аудиту, запровадження якісної системи комп'ютеризації аудиту, здійснення контролю над рівнем компетентності аудиторів і якості наданих послуг, забезпечення реальної незалежності аудитора та запровадження санкцій і покарань аудиторів щодо недостовірності надання аудиторських послуг.

Отже, аудиторські послуги в Україні розвиваються досить швидкими темпами, хоча існують певні проблеми. Більш глибоке дослідження цих проблем може стати основою для визначення пріоритетних напрямків вдосконалення аудиторської діяльності з огляду на перспективи розвитку ринкової економіки і відносин власності в Україні, а їх розв'язання сприятиме подальшому впровадженню аудиторської професії в господарську практику і формуванню у громадськості впевненості у високій професійній майстерності аудиторів. При вирішенні усіх наведених проблем та при дотриманні запропонованих заходів покращення аудиту, рівень даної галузі безумовно вийде на новий рівень ефективності, що у свою чергу, приверне більше інвесторів до українських підприємств та стане черговою сходинкою до асоціації з ЄС.

Список використаних джерел:

1. Петренко Н. І. Сучасні проблеми розвитку аудиту в Україні [Електронний ресурс] / Н. І. Петренко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2019. – № 3(1). – С. 89-94.
2. Бондар В.П. Якість аудиту та фактори її підвищення /В.П.Бондар //Вісник ЖДТУ .- № 4 (46).-2008.-С.22-27
3. Василюк М.М. Умови забезпечення та чинники впливу на якість аудиторських послуг / М.М. Василюк // Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал .- № 1[56]. - 2015. - С.212- 215
4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. – [Видання 2015 р.]. – Київ : Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2015. – URL : [http:// www.apu.com.ua](http://www.apu.com.ua)

УДК 657.6

Поліщук Єлизавета

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ В АУДИТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Polishchuk Elizaveta

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
LEGISLATIVE CHANGES IN THE AUDIT ACTIVITY IN UKRAINE

Укладення Угоди про асоціацію з Європейським союзом у 2014 році зумовили необхідність гармонізації вітчизняного законодавства в напрямку адаптації з європейськими підходами. Це вплинуло і на розвиток законодавчих та організаційних основ аудиторської діяльності в Україні. Аудиторська діяльність виступає як складова фінансового розвитку будь-якого господарюючого суб'єкта. На основі проведеного аудиту і отриманих доказів аудитор підтверджує достовірність фінансової звітності господарюючого суб'єкта. Незалежність думки аудитора є відмінністю аудиту від інших видів контролю (ревізії, податкової перевірки). Фактично аудитор є незалежним професійним бухгалтером-практиком, перевіряє фінансову звітність, виявляє помилки у ній та консультує з приводу уникнення помилок в майбутньому. Відповідно аудиторська діяльність виступає професійною допомогою аудитора.

Основним законодавчим актом щодо аудиторської діяльності є Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [1]. Крім цього, до регулюючих документів можна віднести Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг та Кодекс етики професійних бухгалтерів [2; 3]. Період воєнного стану в Україні зумовив зміни в законодавчому плані (рис. 1).

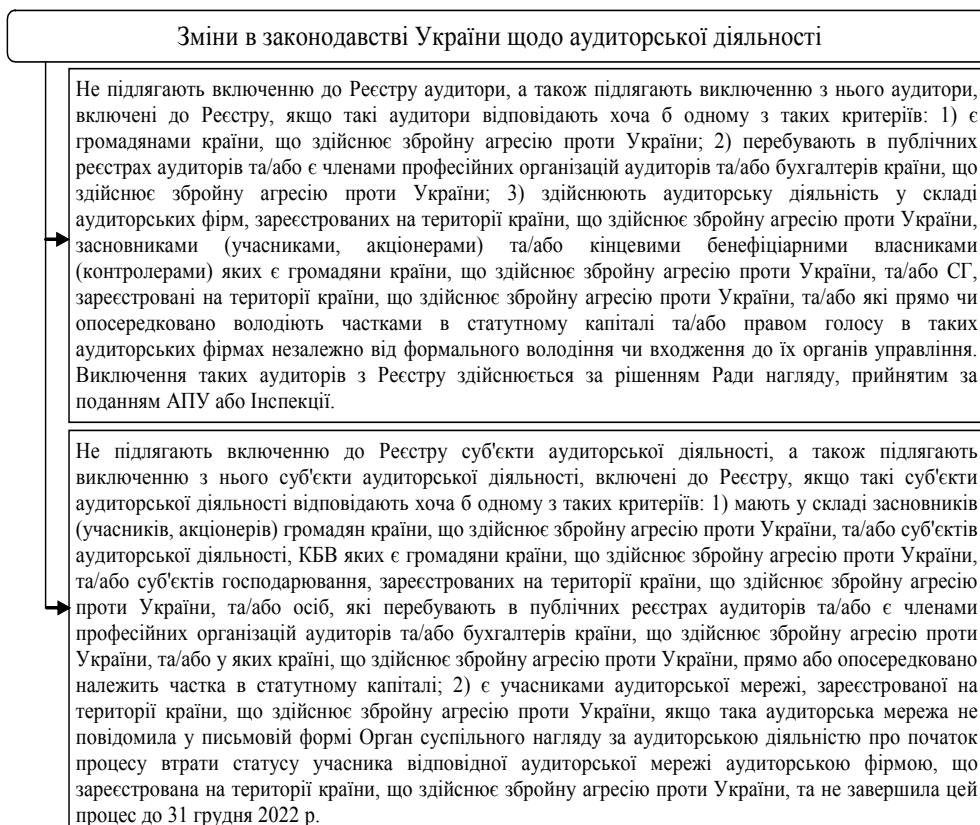

Рис. 1. Зміни в законодавстві України щодо аудиторської діяльності

Організаційні заходи та регулювання аудиторської діяльності в Україні здійснює Аудиторська палата України, основні функції якої наведено на рис. 2.

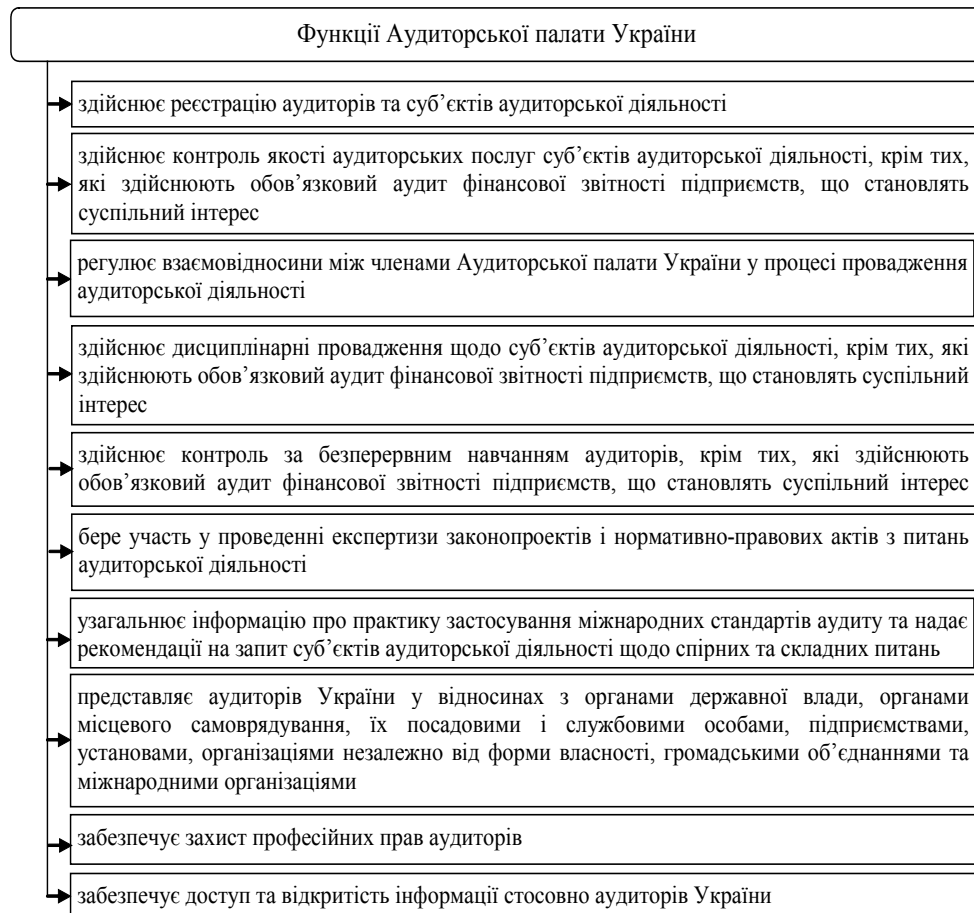

Рис. 2. Функції Аудиторської палати України

Згідно нової системи регулювання аудиторської діяльності, підтриманої міжнародними організаціями та регуляторами, здійснення суспільного нагляду за аудиторською діяльністю в Україні здійснюватиме Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю. До функцій останнього входитиме нагляд за: реєстраційними заходами щодо аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, впровадженням міжнародних стандартів аудиту, контрольними заходами щодо атестації та навчання аудиторів, контролем якості аудиторських послуг суб'єктів аудиторської діяльності та ін.

Список використаних джерел:

4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016-2017 років. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf)
6. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи міжнародні стандарти незалежності). Видання 2018 р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/kodex_et.pdf

УДК 657

Рапа Наталія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ДОКУМЕНТООБІГУ: ІНТЕГРАЦІЯ СЕРВІСІВ

Rapa Natalia

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University
ELECTRONIC DOCUMENT FLOW: INTEGRATION OF SERVICES

Процес діджиталізації в Україні триває, що не оминуло і підприємницьку діяльність. Спочатку електронний документообіг впроваджувався в державних установах. Після чого, оцінивши всі переваги електронного документообігу його почали використовувати для обміну первинними документами між контрагентами [1; 2].

Кожне підприємство може обрати ведення паперового або електронного документообігу. Обидва варіанти ведення документообігу мають свої переваги та недоліки. Паперовий документообіг є звичним рухом документів для користувачів, які недостатньо обізнані з сучасними інформаційними технологіями. Фактично відбувається централізований контроль документів на усіх стадіях їх підготовки та згідно з єдиними нормами документообігу [5, с. 82].

Основними з переваг електронного документообігу виділяють: економія часу, об'єднання всіх інформаційних потоків підприємства: внутрішні, зовнішні, змішані тощо, спрощення менеджменту. Відповідно система електронного документообігу є оптимальним рішенням для господарюючого суб'єкта з позиції економії витрат часу, фінансових витрат і при прийнятті управлінських рішень. Розрізняють два види електронного документообігу: внутрішній та зовнішній документообіг [4, с. 274].

Але перед підприємством стоїть важливе питання: який сервіс електронного документообігу вибрати? На ринку програмних продуктів України пропонується велика кількість програм для впровадження електронного документообігу на підприємстві. Найбільшої популярності на українському ринку електронного документообігу користуються такі сервіси: М.Е.Дос (від компанії Укрзвіт), ВЧАСНО, Paperless, Document.Online, Арт-Офіс, Comarch EDI, FossDoc та ще близько 10 продуктів.

Надзвичайно важливим, на нашу думку, є інтеграція сервісів електронного документообігу, адже дуже часто користувачам доводиться реєструватися на декількох, якщо їхні контрагенти користуються різними системами. І, здається, усі системи між собою схожі: мають одну мету, працюють за однаковими принципами, виконують одні й ті ж самі функції. Проте ще немає єдиного стандарту, який дозволив би співпрацювати усім системам електронного документообігу між собою. Саме тому більшість підприємств перед тим, як вибрати сервіс електронного документообігу аналізують програми і вибирають сервіс, яким користуються більшість їхніх контрагентів [3, с. 42].

Проаналізувавши сервіси електронного документообігу, було знайдено платформу «Птах», яка дозволяє інтеграцію з будь-якою обліковою системою через API. Дана платформа співпрацює з такими сервісами електронного документообігу: Медок, Сота, FREDO, ДокМен. Як саме вона працює можна розглянути на рис. 1.

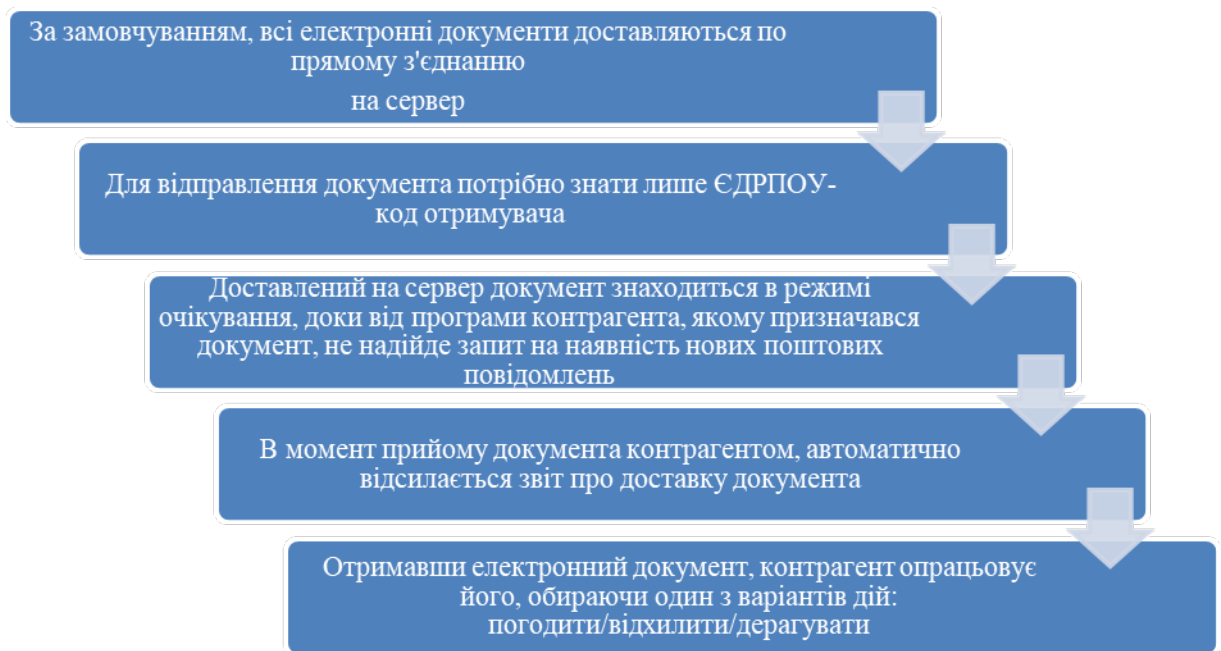

Рис. 1. Особливості роботи платформи «Птах»

Дана платформа, на нашу думку, є надзвичайно корисною, адже дозволяє інтеграцію декількох систем електронного документообігу і облікових систем, але вона об'єднує лише 4 сервіси (Медок, Сота, FREDO, ДокМен).

Отже, діджиталізація документообігу є доволі клопітким питанням, як для розробників сервісів, так і для покупця (підприємства). Однією із проблем є інтеграція сервісів електронного документообігу. Так, існує платформа «Птах», але вона інтегрує тільки з чотирма сервісами, що робить її доволі незручною для користувачів інших забезпечень.

Список використаних джерел:

1. Королюк Т. Цифрова трансформація інформаційних процесів: досвід вітчизняних підприємств. Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки: [матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (18 лютого 2021 р.)] / відп. ред. О.М. Павлова, К. В. Павлов, Л. В. Шостак, А. М. Лялюк. Луцьк, 2021. 565 с. С. 338-340.
2. Королюк Т., Мазуренко О. Діджиталізація діяльності підприємств: тенденції, цифровий облік, перспективи. *Галицький економічний вісник*. 2021. Том 70. № 3. С. 59-70.
3. Королюк Т., Рапа Н. Діджиталізація документообігу на підприємстві: особливості сервісного забезпечення. *Галицький економічний вісник*. 2022. Том 75. № 2. С. 37-45.
4. Королюк Т., Рапа Н. Діджиталізація документообігу: законодавчі аспекти, переваги та недоліки, ефективність впровадження. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2 (25). С. 270-280. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21ktmnev.pdf> (дата звернення: 20.11.2022).
5. Королюк Т., Кравчук Н., Карп І. Стан та тенденції розвитку організації документообігу в інформаційній системі управління підприємством. *Галицький економічний вісник*. 2020. Том 67. № 6. С. 79-89.

УДК 657

Римлянська Вікторія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СУТНІСТЬ ТА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Rymlianska Victoria

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ESSENCE AND FORMATION OF THE FINANCIAL RESULTS

Метою функціонування суб'єкта господарювання є одержання позитивних фінансових результатів та спрямування своїх зусиль на їх збільшення в майбутньому. Фінансово-економічні показники, які показують результативність діяльності підприємств, дають найбільш точну характеристику фінансового стану та показують економічний потенціал розвитку суб'єктів господарювання. Вивчення питання фінансових результатів на сьогоднішній день є особливо актуальним питанням і є ключовим напрямом діяльності суб'єктів господарювання, оскільки фінансові результати відображають основні підсумкові показники їх діяльності.

Усі аспекти діяльності суб'єктів господарювання характеризуються фінансовими результатами. Особливо актуальними аспектами діяльності підприємства є продуктивність праці, ступінь використання основних засобів, трудових, матеріальних і грошових ресурсів, собівартість реалізованої продукції, її якість, обсяг та ціни реалізації продукції, тощо.

Розуміння поняття фінансових результатів є актуальним науковим питанням. Дана категорія постійно є в центрі уваги науковців в різних сферах, а саме бухгалтерський облік, філософія, економічна теорія, макроекономіка, мікроекономіка, фінанси, менеджмент. І при цьому є достатня кількість суперечностей щодо визначення даного поняття, що зумовлює важливість дослідження.

Вивчення суті фінансових результатів суб'єктів господарювання та прийняті ефективні управлінські рішення в напрямку подальшого розвитку – основа напрямків зростання результативності діяльності суб'єктів господарювання.

Дослідження нормативно-правових актів України свідчить про відсутність розгляду поняття «фінансовий результат». Так, в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» подано лише визначення понять «прибуток» та «збиток», і відповідно це створює труднощі в розумінні поняття та ролі «фінансовий результат» [1]. В інших нормативно-правових актах також відсутнє визначення поняття «фінансовий результат» і подано лише визначення понять «доходи», «витрати», «прибуток», «збиток».

Вивчення нормативно-правових актів, наукових та довідкових джерел щодо сутності «фінансовий результат» передбачало встановлення ролі та сутності даного поняття в системі обліку. Результати дослідження засвідчили, що фахівці у сфері обліку, економічних, юридичних, фінансових наук не дійшли до одного напрямку розуміння поняття «фінансовий результат».

Можна дійти висновку, що фінансовий результат виступає співставленням доходів і витрат суб'єктів господарювання. При цьому це може бути як прибуток, так і збиток. Останні, у свою чергу, призводять або до збільшення власного капіталу за рахунок отримання прибутку, або зменшення власного капіталу за рахунок отримання збитку. Таким чином, якісні характеристики функціонування діяльності суб'єктів господарювання визначаються отриманням позитивного фінансового результату. В цілому можна стверджувати про різноманітність думок вчених щодо розуміння поняття «фінансовий результат», виходячи з їх професійної діяльності. В сучасній міжнародній практиці бухгалтерського обліку загалом виділено три основні напрями до визначення

фінансових результатів: 1) різниця між вартістю чистих активів підприємства протягом звітного періоду; 2) різниця між величинами доходів і витрат діяльності підприємства протягом звітного періоду; 3) визначається шляхом порівняння величини власного капіталу на початок та на кінець звітного періоду. Найбільш поширеним в міжнародній практиці обліку є напрям, згідно якого фінансовим результатом є співставлення доходів і витрат діяльності суб'єктів господарювання за звітний період. Це характерного і для вітчизняного бухгалтерського обліку.

На основі вище наведених трактувань поняття «фінансовий результат» можна зазначити, що фінансовий результат – це результат діяльності суб'єкта господарювання, що визначається шляхом співставлення доходів і витрат за мінусом податків за звітний період.

Поетапне формування фінансових результатів суб'єктів господарювання згідно чинних вітчизняних нормативних актів подано на рис. 1.

Рис. 1. Поетапне формування фінансових результатів суб'єктів господарювання

Важливим напрямком класифікування фінансових результатів виступає ознака джерела їх формування, тобто залежно від видів діяльності – операційної, фінансової, інвестиційної. Відповідно відбувається поділ фінансових результатів на результати операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Крім такого поділу фінансових результатів доречним є також класифікування в розрізі періодів формування, що дозволить розподіляти отримані фінансові результати між звітними періодами з врахуванням здійснених витрат в попередніх періодах.

Отже, визначення сутності фінансових результатів, їх формування та облікове відображення виступає основою для аналізування рівня результативності виробничих процесів, процесів продажу та наявного стану суб'єктів господарювання. Саме фінансовий результат є підставою для проведення аналізування сильних та слабких сторін суб'єктів господарювання та складання подальших планів їх розвитку, враховуючи розмір отриманих фінансових результатів.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 25.10.2022).

УДК 657
Срога Алла

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АУДИТОРСЬКИХ ПРОЦЕДУР ЩОДО
ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ**

Sroha Alla

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
**FEATURES OF THE APPLICATION OF AUDIT PROCEDURES REGARDING
RENTAL OPERATIONS**

На сучасному етапі господарювання багато підприємницьких структур використовують у своїй діяльності орендні операції. Необхідність їх використання зумовлена тим, що підприємства не завжди мають можливість придбати об'єкти необоротних активів, які необхідні для проведення господарської діяльності через брак власних фінансових ресурсів, або ж проблеми з їх залученням. Оренда є одним з інструментів вирішення питань щодо залучення у виробничо-господарський процес необхідних засобів виробництва. Зважаючи на велику різноманітність об'єктів орендних операцій та предмету цих операцій, виділяють багато різновидів оренди. Їх класифікація дає змогу врахувати усі тонкощі в процесі укладання договору оренди щодо розподілу ризиків між суб'єктами господарювання.

Ключовим документом при реалізації орендних відносин є договір оренди. В цьому контексті варто зазначити про існування певних розбіжностей в міжнародній та вітчизняній практиці щодо визначення умов договору оренди. Після введення в дію МСФЗ 16 в міжнародній практиці дещо стерлась межа в розмежуванні операційної та фінансової оренди. Зумовлена така ситуація тим, що норми згаданого міжнародного стандарту для усіх орендних операцій передбачена «єдина модель» їх реалізації та обов'язкове визнання права на використання активу. Якщо ж таке право не визнається то операції вважаються операціями з надання послуг. Тобто, фактично усі орендні операції набувають ознак фінансової оренди. У національній практиці структура договору та основні положення, які повинні бути в ньому закріплені визначаються вимогами Цивільного кодексу України (ЦКУ). Договір оренди обов'язково укладається в письмовій формі з підписами та зазначенням обов'язкових реквізитів сторін договору. Окрім того, якщо однією зі сторін підписання договору є фізична особа, то такий договір повинен бути нотаріально завірений. Особливості реалізації операцій з оренди суб'єктами господарювання та специфіка їх відображення в системі бухгалтерського обліку сторін учасників вимагає постійного моніторингу даних операцій та контролю за їх проведенням та впливом їх результатів на фінанси-господарську діяльність. На нашу думку, найдієвішим видом такого контролю є аудит. Для проведення аудиту орендних операцій аудиторію необхідно безумовно враховувати як особливості самих процесів оренди так і нормативно-правове регулювання їх здійснення. Погоджуємось з думкою Хомуляк Т.І. та Демко І.І., які у своєму дослідженні зазначають: «Аудитору, який здійснюватиме перевірку лізингових операцій, слід володіти високою кваліфікацією й знаннями в галузі лізингових та орендних операцій, зокрема з обліку основних засобів, їх амортизації, ремонту. Як засвідчує досвід, більшість вітчизняних компаній, що займаються лізинговою діяльністю, нехтує створенням відділів внутрішнього аудиту, що значно ускладнює роботу зовнішніх аудиторів» [3].

Методика проведення аудиту операцій з оренди великою мірою залежить від поставлених аудитором завдань, які підлягають вирішенню в процесі проведення контролю. Завдання, які ставить перед собою аудитор, щодо перевірки орендних операцій, в орендаря та в орендодавця, наступні (рис. 1.).

Рис. 1. Завдання аудиту в процесі перевірки операцій з оренди

Для реалізації зазначених завдань аудиторю слід почати перевірку з вивчення умов договору щодо орендних послуг, оскільки саме в даному документі визначені ключові моменти щодо видів орендних операцій, вартості послуг, терміну оренди, методів та термінів розрахунків, умов передачі активів в оренду, та ін., що безпосередньо впливає на відображення усіх цих процесів на рахунках бухгалтерського обліку та звітності, оподаткування зазначених операцій, та на фінансовий результат господарської діяльності підприємств-підписантів даного договору.

Отже, на процес проведення аудиту, визначення його цілей та вибір використовуваних методик впливають особливості, що притаманні операціям оренди. Це вимагає залучення фахівця, який має достатній досвід та кваліфікацію для контролю та перевірки даного виду операцій.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 16 «Оренда» від 2016 (зі змінами та доповненнями) URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS16-ukr_AH-compressed-1.pdf
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
3. Хомуляк Т.І., Демко І.І. Організаційні аспекти аудиту лізингової діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 25, Частина 2. С.156-160
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ru/ed20131011#Text>

УДК 657
Філюк Юлія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
**ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРВИННОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ШЛЯХИ
ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ**

Filiuk Yulia

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
**ORGANIZATIONS OF PRIMARY ACCOUNTING AND WAYS OF ITS
IMPROVEMENT**

Бухгалтерський облік є впорядкованою системою збору, реєстрації та узагальнення інформації у грошовому вираженні про майно, обов'язки організації та її рух шляхом суцільного, безперервного та документального обліку всіх господарських операцій. Інформаційним забезпеченням бухгалтерського обліку є первинне спостереження, спрямоване на опис та реєстрацію даних про факти господарської діяльності організації. Для управління фінансово-господарською діяльністю фірми необхідна різноманітна інформація про господарські операції. Така інформація подається за допомогою облікової інформаційної системи та надходить від первинного обліку. Первинний бухгалтерський облік – це організована система вимірювання та реєстрації кількості матеріальних цінностей, праці та фінансових ресурсів, що залучаються до господарських операцій, а також відображення ознак та показників цих операцій у документах або в системі ЕОМ [1]. Таким чином, первинний облік є однією з найважливіших ділянок ведення обліку.

Первинні документи організація може складати на паперовому носії чи електронному вигляді. Заповнення може бути вручну або автоматично. Правильно заповнені та підписані первинні документи мають юридичну силу.

Основною метою первинного обліку є отримання інформації про стан та рух майна, капіталу та зобов'язань господарюючого суб'єкта для її подальшої систематизації, угруповання та накопичення у регістрах бухгалтерського обліку за певний поточний період та для подальшого складання звітності.

Первинний обліковий документ підтверджує здійснення господарської операції у процесі здійснення господарську діяльність організації. Ведення первинного обліку умовно можна поділити на кілька етапів:

- збирання інформації про господарські операції, які здійснює організація;
- логічний, юридичний та арифметичний контроль кожної господарської операції перед складанням первинного документа;
- фіксація фактів скоєних господарських операцій на первинних документах;
- своєчасне оформлення первинного документа із заповненням всіх необхідних реквізитів та подання його до бухгалтерської служби організації;
- систематизація, накопичення, угруповання інформації первинних документів у відповідних регістрах бухгалтерського обліку, а також відображення здійснюваних господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку;
- організація зберігання створених первинних документів з урахуванням вимог чинного законодавства.

Первинний обліковий документ складається під час здійснення господарську операцію, і якщо це неможливо – безпосередньо після її здійснення.

Після перевірки та угруповання первинних документів їх дані мають бути зареєстровані та відображені. Така реєстрація здійснюється в облікових регістрах.

Основне завдання складання регістру – збирання інформації про господарські операції, та отримання узагальнених даних про ті зміни, які здійснили ці операції у

складі активів та пасивів організації. Відображення операції у бухгалтерському обліку і є запис їх у певний реєстр. Кожен реєстр зазвичай пристосований для відображення операцій за одним або декількома бухгалтерськими рахунками або ведення аналітичного обліку [2].

Реєстри бухгалтерського обліку містять такі відомості:

- найменування реєстру;
- найменування організації;
- дати початку та закінчення ведення реєстру та (або) період, за який складено реєстр;
- хронологічне та (або) систематичне угруповання господарських операцій;
- оцінка господарських операцій у натуральних та вартісних показниках або у вартісних показниках;
- посади, прізвища, ініціали та підписи осіб, відповідальних за ведення реєстру.

З метою своєчасного складання, подання первинних документів та оперативного їх руху по структурним підрозділам організації з мінімальними витратами праці та часу має складатися графік документообігу. Дотримання затвердженого керівником графіка документообігу сприяє правильному і раціональному розподілу посадових обов'язків між усіма працівниками, що зрештою впливає на своєчасність і достовірність звітності. У графіку документообігу необхідно передбачити оптимальну кількість структурних підрозділів, а також виконавців для проходження кожного первинного облікового документа, визначити мінімальний термін його перебування у кожному підрозділі, здійснювати контроль за його дотриманням усіма відповідальними виконавцями.

Первинні облікові документи можуть складатися у формі електронного документа. У створенні електронних документів багато фахівців бачать реальну можливість удосконалення професії бухгалтера. Проте значною проблемою залишається поставити електронно-цифровий підпис. В даний час ведеться пошук вирішення найдешевших способів створення електронних документів та найдорожчої його частини – електронного підпису [1].

Правильна побудова первинного обліку дає можливість на стадії збору інформації контролювати технологічний процес і вносити до нього корективи. Інформація первинного обліку використовується керівниками, менеджерами та іншими фахівцями для поточного аналізу виробничо-фінансової діяльності, на основі якого ухвалюються управлінські рішення, планується виробництво. Цим визначається актуальність організації первинного обліку сучасних керівників. Таким чином, під час впровадження різноманітних інформаційних технологій первинні документи залишатимуться основою для ведення бухгалтерського обліку, створення своєчасної та достовірної інформації для підготовки всіх видів звітності. У той самий час первинний облік є трудомістким і витратним ділянкою бухгалтерського обліку. І майбутнє за створенням бухгалтерської інформаційної мережі як найефективнішого, швидкого та не витратного масового переведення бухгалтерських документів в електронний простір.

Список використаних джерел:

1. Співак С. Діджиталізація процесів бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Сергій Співак, Діана Панчишин, Михайло Сковчиляс, Катерина Яремчук // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2021. – Вип. 2 (25). – С. 113-119. – Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21ssmpbo.pdf>.
2. Хомин П. Функції бухгалтерського обліку чи суб'єктивні візії? / Петро Хомин // Бухгалтерський облік і аудит, 2017. № 12. С. 13-19.

УДК 658.1:519.218

Хвостівська Наталія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
МОДЕЛЬ ПРОГНОЗУВАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Khvostivska Natalia

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University
MODEL FOR FORECASTING THE PROFITABILITY OF THE ENTERPRISE

Перспектива планування фінансів визначає передусім базові показники, пропорційність та розширений темп відтворення, є ключовою формою щодо реалізації базової цілі будь-якого підприємства. Перспектива такого планування передбачає процес розробки фінансових стратегій підприємства та процес прогнозування його фінансової діяльності.

Базовою ланкою будь-якого фінансового прогнозування є аналіз та узагальнення наявної інформації з наступною процедурою моделюванням і врахування фактору можливого варіанту ситуаційного розвитку та фінансових показників. Методи прогнозування фінансової прибутковості повинні бути достатньо варіативними для забезпечення врахування будь-яких фінансових змін. Головна мета діяльності підприємства різної сфери діяльності - це отримання прибутку. На сьогодні, зокрема під час кризового стану, вагоме значення має процес прогнозування прибутковості підприємства з метою корекції можливих витрат та приріст вигоди. Дані щодо чистої прибутковості (збитковості) підприємства є варіативними в різні інтервали часу, зокрема, щоквартально та щорічно. Такий тип даних підприємства є часовими рядами. Обробка такого роду рядів спрямована на процес виявлення певних закономірностей щодо варіації даних: циклічність (періодичність, повторність) та сезонність, визначення причини варіацій попиту в минулому періоді з процедурою наступного переносу обчислених закономірностей на майбутній прогноз щодо показників прибутковості.

На рис. 1 зображено криву залежності зміни показника прибутковості підприємства в залежності від часового інтервалу спостереження (щоквартально, щорічно).

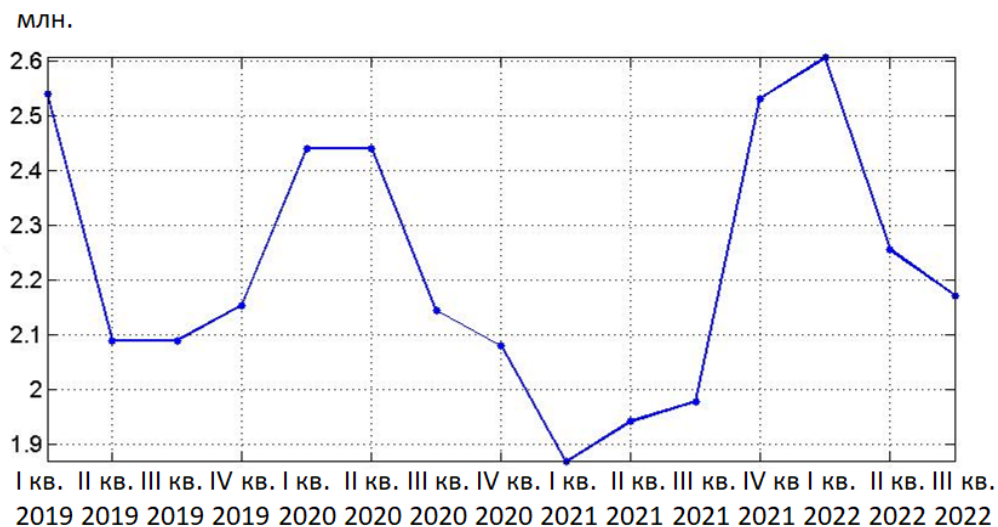

Рис.1. Приклад кривої зміни прибутковості підприємства в часовий інтервал спостереження з 2019 р. по 2022 р.

За даними кривої, яку зображено на рис.1, встановлено, що крива зміни прибутку підприємства є нестационарного типу та циклічного (періодичного, повторного) виду з особливістю її скінченності при щорічному інтервалі спостереження T . Нестационарний тип кривої прибутковості пов'язаний із варіативністю (стохастичністю, випадковістю) амплітудних значень показників прибутковості в залежності від часу спостереження, а також за рахунок відсутності сталих (стационарних) фінансових показників, які напряму впливають на прибутковість підприємства. Усі обчислювальні методи та алгоритми аналізу (обробки) даних прибутковості підприємства для задачі її прогнозування реалізовані на підґрунті моделей, які в кінцевому вигляді враховують усі властивості досліджуваних показників прибутковості та задають конструкцію методів прогнозування прибутковості підприємства. Тому для дослідження варіативностей амплітудних показників прибутковості підприємства та виявлення їх взаємозалежності в залежності циклічного інтервалу часу спостереження необхідно застосувати засоби математичного моделювання, а саме, описати математичну модель прогнозування, яка уможливить дослідження цих варіаційних взаємозв'язків між показниками прибутковості різних часових інтервалів (кварталів, років).

Енергетична теорія стохастичних сигналів [1] забезпечує процес дослідження даних прибутковості нестационарного типу для отримання нових фактів, пошук їх істинного значення і взаємопов'язування з відомими в межах достатньо систематично розвинутої та вичерпної теорії. Теорія забезпечує процес поєднання представлення даних прибутковості підприємства через складові елементарного характеру, лінійного перетворення, обґрунтування алгоритму їх аналізу для розв'язання задач широкого спектру, зокрема прогнозування. З позицій енергетичної теорії даним прибутковості підприємства відповідає модель у вигляді періодично корельованого випадкового процесу, яка дає змогу врахувати у своїй структурі циклічність (періодичність, повторність), часову та амплітудну варіативність прибутковості та має методи та алгоритми дослідження їх взаємозалежності у вигляді виразу [1]:

$$\xi(t) = \sum_{k \in Z} \xi_k(t) e^{j2\pi k t / T}, \quad t \in R \quad (1)$$

де $\xi_k(t)$ – варіативна складова прибутковості підприємства у вигляді стационарних компонент;
 $e^{j2\pi k t / T}$ – циклічна (періодична, повторна) складова прибутковості підприємства тривалістю T , яка рівна річному часовому інтервалу спостереження за показниками прибутковості.

Модель виразу (1) має у своєму арсеналі синфазний та компонентний методи аналізу (обробки, опрацювання) даних прибутковості підприємства з метою отримання результатів, які забезпечать кількісне відображення оцінки взаємкореляційних зв'язків між амплітудо-часовими показниками прибутковості підприємства різних річних інтервалів часу. Дослідження взаємкореляційних зв'язків між показниками прибутковості підприємства різних інтервалів часового спостереження забезпечить процедуру прогнозування (ап'риорного визначення) економічно ефективних режимів діяльності підприємства для оптимізації приросту фінансових показників.

Список використаних джерел:

1. Драган Я.П. Енергетична теорія лінійних моделей стохастичних сигналів. Львів: Центр стратегічних досліджень еко-біо-технічних систем, 1997. XVI+333с.

УДК 657.2.016

Хомин Петро

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Khomyn Petro

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
ACCOUNTING IN THE CONTEXT OF STEEL DEVELOPMENT

На жаль, як у вітчизняних бізнес-процесах, так і теорії бухгалтерського обліку антиподична ідіома «сталий розвиток» зайняла статус, якому не видно ні кінця, ні краю. Не дивлячись на ейфорію після здобуття Україною незалежності й сподівання на нового Мойсея, який: «Із неволі ... свій люд //Вирвав він наче буря //І на волю спровадив рабів //Із тіснин передмур'я» (І. Франко. Пролог до поеми «Мойсей»).

Бо відразу виявилось, що бізнес-процеси й облікова теорія стали віддалятися від іменника «розвиток» з креном у бік прикметника:

- ілюзії щодо інновацій в економіці змінилися руйнацією промисловості;
- при спробах запровадити в аграрному секторі європейські фінансово-економічні відносини, відразу з'явилися свої авірони й датани виголошуючи мантри, внаслідок яких «зневірився люд, і сказав: «Набрехали пророки!» (І. Франко. Пролог до поеми «Мойсей»).

А могли би зрівнятися за рівнем сільського розвитку хоч би з Польщею, в якій принаймні немає такої депопуляції населення, як в Україні, де: «Тільки з 1991-го по 2017 р. кількість сільських населених пунктів зменшилася на 448 од. Із загальної кількості сільських населених пунктів не мали населення і не були зняті з обліку: у 2001 р. – 151; 2005 р. – 227; 2013 р. – 360 сіл. ...З 1991-го по 2017 р. чисельність сільського населення зменшилася майже на 4 млн. осіб, або на 23,5%» [3, с. 7].

Та й сільськогосподарське виробництво збалансоване, в той час, як вітчизняне деградує в бік скособоченої структури з усе більшим занехаянням тваринництва.

Позаяк лендлорди, легко обігравши мільйони селян у наперстки з майновими й земельними паями, без жодного ринку землі, під звичними демагогічними лозунгами їхнього захисту від захоплення цього найціннішого багатства українців іноземцями, заволоділи їхніми наділами та зосередилися на менш фондоемному й через те більш рентабельному моноекспортно-орієнтованому рослинництві.

При цьому: «Забравши у селян їхній основний капітал (ресурс землі), штучно зробили їх бідними та ніяк ... не хочуть бачити, що це і є основна причина диспаритетних відносин, бідності села» [4, с.14], в сільський розвиток своїх надприбутків некладають, а перекачують отриману валюту від експортних поставок зерна, сої тощо в офшори. Мабуть із-за того, що в підсвідомості кожного з них, зважаючи на нелегітимність такого варіанта приватизації, наче на скрижальях, записано: *meneh, tekel, upharsin*.

Тому-то пересічний українець зі своїми найродючішими чорноземами за споживанням калорій поступається польському обивателеві майже в 1,3 разу: «За даними Держстату в Україні в 2017 р. калорійність раціону була 2707 ккал на добу ... Це менше, ніж мінімальний фізіологічний норматив Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) – 3000 ккал на добу. Для порівняння: у 2017 р. в Польщі згаданий показник становив 3485 ккал на добу» [5, с. 12].

Внаслідок чого, на відміну від Польщі, маємо затяжну тенденцію скорочення населення (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка чисельності й середньої тривалості життя населення України й Польщі

Країни/роки	2005	2010	2015	2017
Чисельність, млн осіб				
Україна	46,4	45,8	42,9	42,6
Польща	38,3	38,5	38,5	38,4
Середня тривалість життя жінок/чоловіків, років				
Україна	74,0/62,2	75,5/65,3	76,3/66,4	76,5/66,7
Польща	79,4/70,8	80,7/72,2	81,6/73,5	82,0/73,4

Джерело: Статистичні щорічники України й *Roczniki Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej* за 2011-2017 роки.

Тож навряд чи в перспективі щось зміниться на краще. В невеличкій мірі тому, що в бухгалтерському обліку, замість дослідження проблематики, яка дісталася в спадок від економіки етатизму, науковці здебільшого перейшли до багатослівного опису зарубіжних термінологем-ефемерид і це набуло, так би мовити, ознак глобалізму, позаяк відразу виник надлишок книг, що «не допомагає умам, а захаращує їх: вони або переповнені розмаїтими помилками..., або якщо й подають істину, то із-за порочності методу в сплутаному вигляді» [1, с.115].

Й ця наростаюча віддаленість облікової теорії від прагматизму та переважання в ній утопічних ідей, які не мають до обліку жодного стосунку, а є лише підлаштуваннями під неї з метою збуту згадуваного надлишку книг, приманюючи покупців незрозумілістю назв, сутність яких для багатьох, навіть увінчаних декількома дипломами метрів із В2 включно – terra incognita, зводить її, як науковий предмет, на задвірки. Адже замість прислухатися до М. Т. Рильського, який радив: «Не бійтесь заглядати у словник: Це пишний яр, а не сумне провалля; Збирайте, як розумний садівник, Достиглий овоч у Грінченка й Даля...», тут далі продовжується хибна захопленість схоластичними вправліннями, абсолютно далекими від насущної проблематики бухгалтерського обліку.

Так, не встигли охолонуть ковадла трактатів від дзенькання з намаганням розкувати синоніми витрати-затрати, як тут підвернулось словосполучення management accounting. За ним перейшли було до контролінгу, байдуже, що в академічних словниках англійської й німецької мови, де логічно мав би бути такий термін, нічого подібного немає. Тож нічого дивуватися, що: "ейфорійним апологетам високих технологій" ввижається, що замість пекарів та шевців, а тим більш – бухгалтерів, – «вже вистачить смартфона, Spotify та Uber і декількох кліків» [2, с. 4], бо «діджиталізація» ось-ось доведе це переконливо.

Список використаних джерел

1. Коменский Я. А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталлоци Й. Г. Педагогическое наследие. М.: Педагогика, 1988. 416 с.
2. Колодко Гж. Економіка Нового прагматизму: тотожність, мета, методи. Економіка України, 2020. № 2. С.3-23.
3. Рябоконт В. П. Формування стійкої поселенської мережі та об'єднаних територіальних громад. Економіка АПК, 2019. № 2. С. 6-18.
4. Саблук П.Т. Стан і напрями розвитку аграрної реформи. Економіка АПК, 2015, № 2. С. 10-17.
5. Сичевський М.П. Глобальна продовольча безпека та місце України в її досягненні. Економіка АПК, 2019. № 1 С. 6-9.

УДК 657
Чичун Софія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
**АУДИТ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ
ПІДПРИЄМСТВ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ**

Chychun Sofia

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
**AUDIT OF FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITIES OF AGRICULTURAL
ENTERPRISES AND ITS FEATURES**

Специфіка діяльності сільськогосподарських підприємств вимагає особливих підходів до системи управління, що в свою чергу потребує ефективного контролю за господарською та фінансовою діяльністю та відображенням господарських процесів в системі бухгалтерського обліку та звітності. На нашу думку, поряд з аудитом фінансово-господарської діяльності на аграрних підприємствах, необхідно обов'язково юридичний аудит необхідність проведення якого пов'язана з наступними особливостями господарювання аграріїв: «типова структура українського аграрного активу зазвичай включає компанію-оператора землі та компанію-оператора елеватора; переважна доля виробничої нерухомості й інфраструктури українських аграрних компаній була отримана ними в процесі приватизації та паювання державного та колективного майна; абсолютна більшість агрокомпаній не має землю у власності, а користується нею на правах оренди, причому орендують не великі ділянки землі, а тисячі маленьких клаптиків (від 1 до 8 га) у тисяч власників-фізичних осіб; до компаній в межах однієї виробничої групи може застосовуватися різний режим оподаткування (наприклад, спрощена система оподаткування застосовується до компанії-оператора землі, а загальна система оподаткування – до компанії-оператора елеватора); переважна більшість агрокомпаній, що мають у власності аграрні виробничі активи та права користування землею, мають дуже довгу і часто неналежно оформлену корпоративну історію» [3]. Вищезазначені особливості мають вплив на відображення пов'язаних з ними операцій в системі бухгалтерського обліку та звітності, що зумовлює актуальність проведення такого аудиту.

Щодо проведення аудиту обліку та звітності та сільськогосподарських підприємствах, варто відзначити, що він базується на використанні загальноприйнятих методик і процедур, і особливість його проведення полягає в тому, що використовується спеціальна «інформаційна база» тобто форми первинних документів, реєстрів та звітних форм, що притаманні лише для сільськогосподарських підприємств, а також необхідність спеціальних знань щодо технології виробничих процесів у галузях рослинництва і тваринництва, для об'єктивної їх оцінки.

Перед початком проведення аудиту, необхідно скласти та узгодити план аудиту та провести необхідні підготовчі роботи. На наступному, поточному етапі аудиту проводяться безпосередньо контрольні процедури за визначеними об'єктами аудиту, і завершується процес аудиту складанням аудиторського висновку.

В процесі аудиту необоротних та оборотних активів перевіряється інформація щодо достовірності відображення в первинних документах та на рахунках обліку і звітності інформації щодо їх наявності та руху, застосування правильних методик щодо оцінки активів та її зміни з метою унеможливлення завищення або заниження величини майна підприємства. Особливу увагу слід приділити перевірці правильності застосування методів амортизації необоротних активів на сільськогосподарських підприємствах.

Якщо говорити про особливості аудиту на сільськогосподарських підприємства, то, на нашу думку, особливу увагу слід звернути на перевірку правильності обліку витрат в процесі виробництва та реалізації готової продукції.

Одним з найголовніших питань діяльності сільськогосподарського підприємства є процес збору врожаю та оприбуткування готової продукції. «Аудитор повинен перевірити організацію та забезпечення проведення в сільськогосподарському підприємстві відповідної підготовчої роботи, яка передбачає: ремонт і приведення в належний стан токів і складського господарства; перевірку й клеймування вагового господарства; повну інвентаризацію залишків сільськогосподарської продукції минулих років; навчання посадових осіб, які будуть займатись оформленням документів нового врожаю; підбір і підготовку необхідних бланків первинних документів для обліку нового врожаю; встановлення схем руху транспортних засобів з поля до токів та інших місць зберігання сільськогосподарської продукції із зазначенням відстані та ін.» [1]

На нашу думку, для підвищення ефективності роботи усіх структурних підрозділів на сільськогосподарському підприємстві необхідно підсилити проведення внутрішньогосподарського контролю. В даному контексті підтримуємо думку Сагайдака Р.А.: «...через внутрішньогосподарський контроль опрацьовуються заходи по запобіганню псування і крадіжок продукції та матеріалів, по збереженню грошових коштів та фінансових ресурсів, при цьому акцентується увага на попередження виникнення відхилень від законодавчо установлених нормативних актів, оптимальних параметрів функціонування підприємства. У зв'язку із цим, виникає завдання в реформованих сільськогосподарських підприємствах сформуванню такої дієвої системи економічного (насамперед внутрішньогосподарського) контролю, щоб вона сприяла раціональному використанню матеріальних, трудових і фінансових ресурсів» [2].

Вважаємо, система внутрішньогосподарського контролю є якіснішою для суб'єкта господарювання, оскільки дозволяє оперативно визначати проблемні місця і завжди враховує особливості фінансово-господарської діяльності конкретного суб'єкта господарювання. Разом з тим внутрішній аудит має також й ряд недоліків.

Підсумовуючи вищевикладене можна зробити висновок, що реалізація аудиту в сільськогосподарському підприємстві базується на загальноприйнятих організаційно-методичних прийомах з безперечним врахуванням галузевих особливостей ведення господарської діяльності. Як незалежний так і внутрішньогосподарський контроль є важливими інструментами управління підприємством використання яких допоможе у побудові якісної стратегії розвитку підприємства на довготривалу перспективу.

Список використаних джерел:

1. П'ятигорець Г.С., Копцюх О.С. Особливості проведення аудиту на сільськогосподарських підприємствах. *Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту»*. 2017. Вип. 14. С.52-57
2. Сагайдак Р.А. Організація внутрішнього аудиту і оцінка його ефективності в сільськогосподарських підприємствах URL: <https://magazine.faaf.org.ua/organizaciya-vnutrishnogo-audit-u-i-cinkayogo-efektivnosti-v-silskogospodarskih-pidpriemstvah.html>
3. Юридичний аудит українських агроактивів URL: <https://dlf.ua/ua/yuridichnij-audit-ukrayinskih-agroaktiviv/> (дата звернення 25.09.2022)

УДК 657.1

Шевчук Володимир

Національна академія статистики, обліку та аудиту

**НОВІТНЯ ІНСТИТУЦІЙНА ПАРАДИГМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ:
ПРИРОДНИЧІ ЗАСАДИ РОЗКРИТТЯ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Shevchuk Volodymyr

National Academy of Statistics, Accounting and Auditing

**CONTEMPORARY INSTITUTIONAL PARADIGM OF ACCOUNTING: NATURAL
BASIS OF DISCLOSURE IN THE CONTEXT OF GEOPOLITICAL
TRANSFORMATIONS**

Кровопротитна російсько-українська війна – найжорстокіша у ХХІ ст. – потребує з'ясування шансів зміни світового порядку з метою його перетворення зі смертоносного у рятівний. Нині цими шансами володіє Україна. Вона виборює їх, проваливши російський бліц-кріг і перебуваючи в епіцентрі геополітики. Запорукою змін світового порядку стає передовсім українське світобачення. Завдяки йому країна відкриває новітню сторінку світової історії. Ера ноосфери спонукає Україну до започаткування принципово нового облаштування життєдіяльності людства.

Для розв'язання порушених проблем, вирішувати які ні українству, ні людству раніше не доводилося, належить апелювати до питомо українського інтелектуального надбання, яке вимагає «вжитися думкою у категорію субстанції» [1, с. 461-462]. Це належить робити навіть тоді, коли сутність Субстанції нам невідома [1, с. 507]. В епоху ноосфери фундаментальною запорукою протидії екзистенційним викликам є наука. Рятівна сутність української місії відкриває перспективу національній економічній науці, заснованій на життєствердних, а не смертоносних засадах. Ці засади є природничими, а не політичними. З'ясування субстанційних передумов економічної науки важливе тому, що забезпечує адекватну відповідь на її основне питання [1, с. 103]. Субстанційний підхід вказує на необхідність подальшого звернення до картини загальнолюдського економічного надбання, вибудованої на основі цієї відповіді. Від того, якою є відповідь (правильною чи помилковою), залежить придатність для споживання поживних та/чи отруйних плодів: зрощені на метафоричних деревах пізнання, вони уособлюють життєствердні та/чи смертоносні знання [1, с. 382].

Не менш важливими є дефінітивні передумови: вони ведуть до визначення (дефініції) науки, котре відповідає, а не суперечить теперішнім викликам. Згідно з цим підходом економія визначається як «наука, від якої залежить життя на Землі» [1, с. 481]. Дієслово «залежить» позначає дихотомію економічної науки. Достатньою слід вважати складову, яка сприяє продовженню життя, а недостатньою – антагоністичну, несприятливу життю [2]. Належить наголосити, що в українській економічній думці більше трьох десятиліть тому викладено інституційні положення, покликані окреслювати змістовність суспільно-господарського устрою, який нині має відповідати вимогам воєнного та повоєнного часу. Тоді ж доведено, що «всі суспільні інститути й сама державність» формуються «у залежності від того, як ми розуміємо природу додаткової вартості». Водночас вказано і зворотній зв'язок: адже «від того, як сформована держава, залежить існування або ... відсутність» додаткової вартості [1, с. 383]. Ці фундаментальні засади інституційної парадигми, введені у національний і світовий інтелектуальний обіг ще у 80-х роках ХХ ст., донині продовжують вимагати неупередженого наукового аналізу - зокрема, з'ясування сутності додаткової вартості з українських, а не запозичених позицій. Викладені світоглядні засади передбачають, що розкриття природи додаткової вартості досягається завдяки основоположним

підвалинам економічної науки, по-перше – через формулювання відповіді на основне питання економії як науки, по-друге - завдяки фундаментальному, а не політизованому тлумаченню її дефініції.

У контексті проблематики становлення новітньої інституційної парадигми обліку стає дедалі необхіднішим "розпізнавання" абсолютної додаткової вартості як результату дії спершу природних, а потім рукотворних людських сил, оскільки чинні концептуальні положення, що врегульовують стандарти обліку і звітності, аудиту тощо, а отже, їхню діючу теорію і практику, цього не передбачають [3]. Відтак однією із найперших передумов обліку є адекватна дефініція додаткової вартості, передовсім абсолютної додаткової вартості.

Звернення до природничих засад інституційної парадигми потребує осягнення принципово нової економічної категорії - енергії прогресу, під якою слід розуміти біологічну енергію, яку щорічно виробляє хліборобство [1, с. 128]. Необхідно також брати до уваги дефініцію, за якою енергія прогресу визначається як фізичний аналог абсолютної додаткової вартості [1, с. 364, 366]. У біоенергетичному розумінні цю енергію уособлюють зерно і солома як найпосутніші запоруки продовольчої безпеки. Викладене означає: фундаментальні засади досліджуваної категорії вимагають природничого тлумачення як енергії прогресу, так і похідних від неї економічних категорій.

Подальше з'ясування сутності додаткової вартості потребує розкриття предметної області обліку – природного середовища, яке забезпечує отримання енергії прогресу. Цим середовищем є цивілізаційні прототипи (їхні симбіози, починаючи з основоположного, заснованого на енергетиці зернових культур), а також імplementовані у цей прототип інституційні архетипи, у складі яких є резильєнтний, самовідтворюваний архетип, що створює основу самодостатності кластерів, утворюваних завдяки поєднанню новітніх різновидів суспільно-господарського освоєння сфер живого, неживого й розумного [4]. Пропонований підхід своєю чергою потребує інтерпретації сучасного обліку як інтелектуального блокчейну, спроможного забезпечувати менеджмент знаннями-інформацією-даними про природні блага, котрі є невід'ємними складовими капіталу.

Тож знаходження економічних резервів являє собою область інформаційного забезпечення, котре облік надає управлінню. Кінцевою метою запровадження концептуальної моделі цієї стратегії є управління біоенергетичним потенціалом як пріоритетним сегментом економічного розвитку. Пропонується покрокова модель визначення резервів: йдеться про предметну область забезпечення управління інформацією, спрямовану на примноження енергії прогресу, а саме: 1. Визначення та облікове відбиття щорічних обсягів урожаю як розкриття економічної категорії «енергія прогресу»; 2. Природнича інтерпретація та віддзеркалення в обліку абсолютного капіталу для виявлення резервів капіталізації біоенергетичного потенціалу. Ідентифікація постійного капіталу в реальному секторі економіки; 3. Природнича інтерпретація та відбиття в обліку відносного капіталу. Урахування порогу допустимості ентропії у процесі виявлення резервів; 4. Фактографічне віддзеркалення в обліку резервів примноження біоенергетичного потенціалу коштом енергетичних водоростей та інших марекультур освоєних акваторій; 5. Інформаційне відбиття в обліку можливостей додаткового нарощування біоенергетичного потенціалу коштом енергії диких трав.

Пропонований підхід відкриває іншу площину обліку - виявлення упущених вигід. Їх визначення являє собою предметну область інформаційного забезпечення компенсації енергії прогресу: адже запобігання появі упущених вигід здатне сприяти зростанню біоенергетичного потенціалу національної економіки (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення упущених вигід як предметна область інформаційного забезпечення управління компенсацією енергії прогресу суб'єктів господарювання

	<i>Причини упущених вигід</i>	<i>Прояви втраченої резильєнтності</i>
А	Заміна робочої худоби машинами та іншою сільськогосподарською технікою	Не компенсовані до теперішнього часу втрати органічних добрив
Б	Перманентне зменшення поголів'я великої рогатої та іншої худоби	Втрати органічних добрив, м'ясомолочної та іншої продукції
В	Спалювання соломи, бадилля, полови, а також стебел, листя тощо	Зростання втрат абсолютного, в т.ч. постійного капіталу
Г	Натуральна оплата сприяння крайн-посередників вивезенню українського зерна	Скорочення обсягів абсолютного капіталу, спричинене втратою енергії прогресу

Спричинені війною геополітичні трансформації надають Україні рідкісний в історії шанс зміни світового порядку і перетворення його зі смертоносного у рятівний. Епоха ноосфери своєю чергою вказує на унікальну значущість економічної науки. Опановуючи світоглядні передумови та властивий їй рятівний статус, ця «наука, від якої залежить життя на Землі», нині стає реальною запорукою протидії екзистенційним викликам.

Так, субстанційні передумови забезпечують адекватність відповіді на основне питання економії як науки. Дефінітивні передумови ведуть до відповідного сучасним вимогам визначення економічної науки. Опанування цих передумов створює основу становлення новітньої інституційної парадигми бухгалтерського обліку. Інформація, котру має надавати для управління облік, заснований на природничих засадах, дозволяє з'ясувати можливості нарощування біоенергетичного потенціалу національного господарства України та інших країн світу, які мають політичну волю опанувати рятівні знання. Цими умовами є: наявні резерви, які треба виявити і мобілізувати; упущені вигоди, які належить усунути і запобігти їх подальшому виникненню.

В умовах війни та повоєнному періоді природничі засади обліку мають бути функціональним інструментом управління біоенергетичними співвідношеннями, що забезпечують як одержання і розподіл енергії прогресу, так і мобілізацію невикористаних можливостей та упущених вигід, пов'язаних з отриманням додаткової вартості. Пропонований підхід покликаний сприяти дотриманню продовольчої та еколого-економічної безпеки і сталого розвитку національної та світової економіки, а також забезпеченню надійності суспільних і державних інституцій.

Список використаних джерел:

1. Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології. – К.: «Кліо», 2015. - 680 с.
2. Shevchuk, V. (2020). Choice of principles of economic thinking of modern societies: alternatives to meeting viable challenges. In M. Bezpartochnyi (Eds). Vol. 2. New trends in the economic systems management in the context of modern global challenges (pp. 62-82). VUZF: VUZF Publishing House "St. Grigorii Bogoslov".
3. Куцик П., Шевчук В., Дерун І. STEM і становлення новітньої парадигми бухгалтерського обліку // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2022, Том 4 (45).
4. Шевчук В. Природничі засади інституційної облікової парадигми: Енергетичний потенціал живого як об'єкт обліку // Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту економічних систем: проблеми і шляхи розвитку. Колективна монографія / За ред. проф. Куцика П.О. та проф. Яремка І.Й. – Львів: Растр-7, 2022. – 382 с.

УДК 657.43
Шовдра Інна

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Shovdra Inna

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
ORGANIZATION OF ACCOUNTING WITH SUPPLIERS AND CONTRACTORS

Організація розрахунків з постачальниками та покупцями має велике значення. В умовах приведення національної економічної системи України у відповідність з вимогами ринкової економіки і міжнародними стандартами сучасний стан економіки характеризується необґрунтованими політичними подіями, некерованими інфляційними процесами, нестабільністю суспільних зв'язків та іншими несприятливими для розвитку економіки чинниками.

Постачання товарів та послуг для суб'єкта господарювання основною діяльністю якого є дистрибуція певної низки товарів та послуг на кінцевого споживача є ключовою ланкою контролю. Процес постачання складається з певних етапів. Головними з яких є такі: планування поставок; укладання договорів на поставку; розрахунки за отримані товари/послуги; отримання товарів/послуг відповідно до договорів поставок; контроль поставок і розрахунків.

Бухгалтерський облік розпочинається з етапу оплати рахунку-фактури, відповідно виникає об'єкт бухгалтерського обліку – розрахунки з постачальниками. Проте, потрібно розуміти, що перед контролюючими органами відповідатиме бухгалтер, якщо попередні етапи, а саме: «Укладення договору на поставку, його погодження та умови», прописані в ньому не будуть відповідати змісту проведеної операції. Наприклад, якщо у договорі прописано оплата товару/послуги постачальнику лише після його надходження/виконання, а здійснено оплату та підтверджуючого документа немає – це може вважатися не раціональним використанням коштів, а навіть у деяких випадках «відмивання» грошей.

Регламентується ведення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками завдяки П(с)БО 11 «Зобов'язання» [4]. Формуванням взаємовідносин із постачальниками в першу чергу передують процес укладення договірних відносин. При цьому виникає юридичне зобов'язання, яке не відображається в рахунку бухгалтерського обліку та у балансі. Його відображення в обліку розпочнеться лише тоді коли сторони перейдуть до виконання взятих на себе обов'язків, тобто в першу чергу підписання договірних відносин з обох сторін та початок здійснення розрахункових операцій.

Схема бухгалтерського обліку договірних відносин наведена на рисунку 1.

Для обліку розрахунків з постачальниками щодо одержання товарно матеріальних цінностей та послуг використовують рахунок 63 «Розрахунки з постачальникам та підрядниками», де деталізують їх за субрахунками[2]: 631 Розрахунки з вітчизняними постачальниками; 632 Розрахунки з іноземними постачальниками; 633 розрахунки з учасниками ПФГ.

Також субрахунок 631 деталізується на аналітичні рахунки: 6311 Розрахунки з вітчизняними постачальниками (товари); 6312 Розрахунки з вітчизняними постачальниками (послуги)

Деталізована аналітика по субрахунках допомагає краще розуміти і читати оборотно-сальдову відомість і аналізувати заборгованість по первинній документації [1].

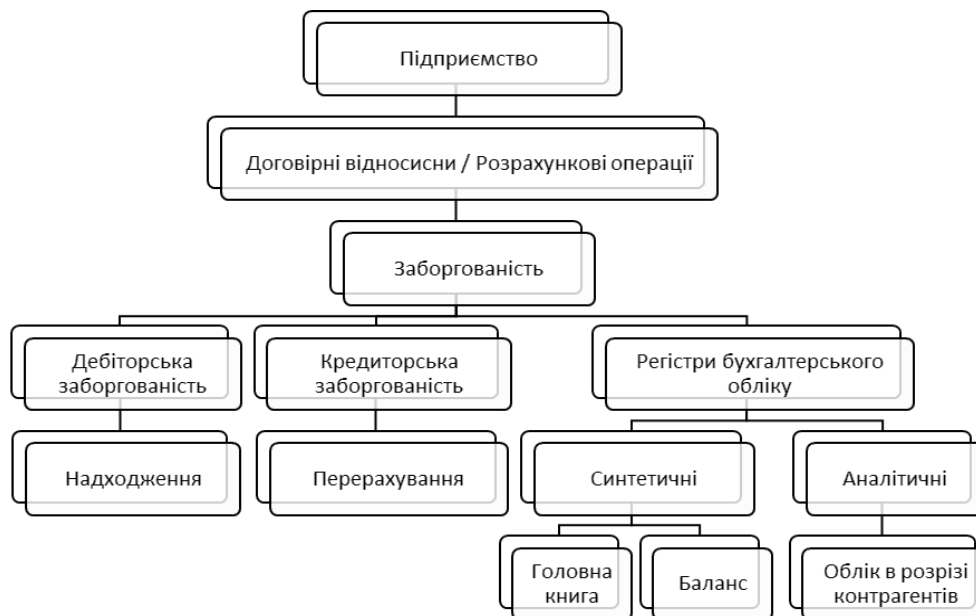

Рис. 1. Бухгалтерський облік договірних відносин

Завдання бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками – забезпечити накопичення, обробку, узагальнення інформації для відображення в бухгалтерському обліку та надання корисної, достовірної інформації про стан розрахунків управлінському персоналу.

За результатами проведеного аналізу висвітлено основні аспекти організації бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Основною причиною виникнення розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками є укладення договору, в результаті чого з'являються юридичні зобов'язання, а при наявності розрахункових документів – бухгалтерські. Оскільки ситуація в країні негативно впливає на своєчасність отримання первинної документації, що є основою бухгалтерського обліку, тому суспільство нам надало можливість розвиватися – використовувати електронні системи в розвитку електронного документообігу [3]. Зменшення частки дебіторської заборгованості по ТОВ Агросем спричинено активним використанням систем обміну документами: «Вчасно», «М.Е.Дос», «FlyDoc».

Список використаної літератури:

1. Беккер Т.В. Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками. Молода наука України. Перспективи та пріоритети розвитку науково-практична заочна конференція Київ: 2012. Том 1.С. 8-9
2. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Подмешальська Ю.В., Чакалова Н.С. Бухгалтерський облік: навч. метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2018. 602 с.
3. Оляднічук Н.В. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2021. № 47. С. 86–92. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2021/47-2021/12.pdf>
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

УДК 657

Якуб'як Олена

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
**АНАЛІЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ГАЛУЗІ ІНТЕРНЕТ-
ТОРГІВЛІ**

Yakubiak. Olena

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
**ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF DIGITALIZATION IN THE FIELD OF
INTERNET TRADE**

З розвитком інтернету майже вся економічна сфера життя відчула потребу в модернізації, що призвело до процесу діджиталізації у більшості галузях господарської діяльності. Станом на сьогодні, всесвітня мережа пов'язана ледь не з кожним кроком людини. Підприємства навчилися використовувати величезні можливості інтернету, щоб підвищити власну конкурентоспроможність та отримати більший прибуток. Даний процес не обійшов стороною й таку галузь економіки як торгівля, яка швидко відреагувала на розвиток світу та високо оцінила весь потенціал покупок, що можуть відбуватися без виходу потенційних клієнтів з дому.

Інтернет-торгівля багато з чим стикнулася від моменту її запровадження. Споживачі також пройшли довгий шлях, щоб дійти до того володіння навичками придбання товарів та послуг онлайн, які вони мають зараз. Кожного року з'являлися нові тенденції, що визначали напрямки розвитку електронної торгівлі та її можливі точки дотику з покупцями. До головних сучасних трендів інтернет-торгівлі можна віднести роботу з чат-ботами, активніше користування інтернетом літніми людьми, покупку продуктів онлайн, покращення процесів піклування про себе та використання методу голосових покупок.

Внаслідок розвитку штучних технологій з'явилися так звані чат-боти, які, за даними експертів в галузі торгівлі, скоро повністю замінять людей-продавців під час купівлі онлайн. Зацікавленість людьми використання чат-ботів стрімко збільшується. Багато клієнтів радше будуть взаємодіяти з ними, ніж спілкуватися при покупці з людьми. Окрім того, чат-боти можуть скеровувати покупців на певні сторінки чи статті з даними про продукцію, а також надавати їм загальну інформацію перед тим, як переправити на розмову з продавцями. Дослідники вважають, що до 2025 року вартість ринку чат-ботів значно зросте та буде вартувати понад \$102 млрд [1]. До того ж, багатьом компаніям вдалося значно зекономити на використанні цього виду штучної технології, оскільки кількість людей-працівників зменшилася, що призвело до скорочення витрат на заробітну плату.

Частка літніх людей, що користуються онлайн-покупками поступово збільшується, вони набираються досвіду та стають впевненішими у власних навичках. Це відбувається як внаслідок того, що від початку створення перших інтернет-магазинів вже пройшло декілька років, тобто відбулося певне старіння нації, так і тому, що молодше покоління з радістю навчає старше правилам користування інтернетом. Саме тому, підприємствам необхідно пристосуватися до обслуговування цієї категорії людей, щоб забезпечити всі їхні потреби.

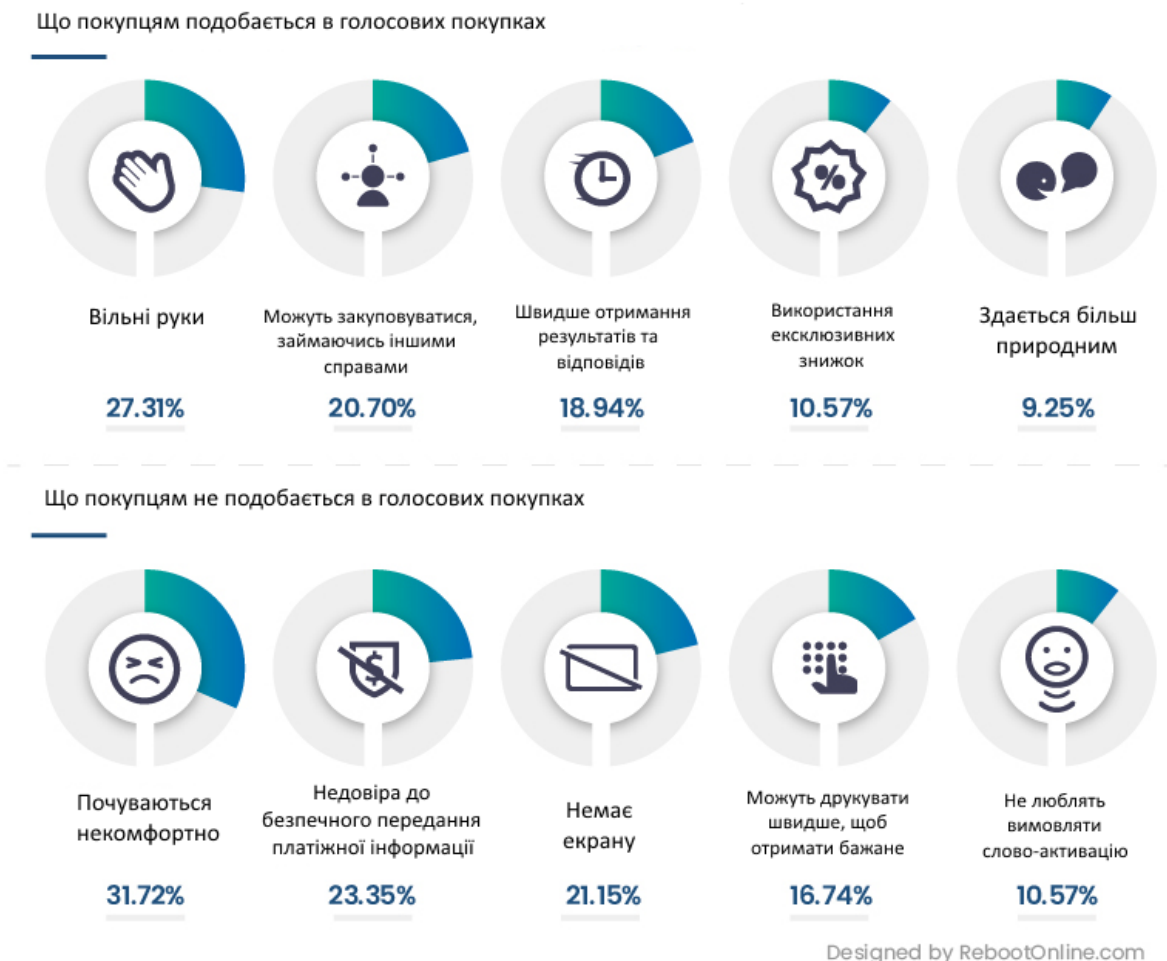
Велика кількість споживачів зараз купує продукти харчування через онлайн магазини. Згідно з даними останніх досліджень [2], міжнародний продуктовий ринок досягне \$2158,53 млрд до 2030 року. Ще декілька років назад це було б абсурдно, про через пандемію та вимушений карантин багато людей змінили свої погляди та перейшли на інтернет-купівлю майже всіх необхідних речей. І навіть після певного покращення умов життя внаслідок скорочення захворювань, велика частка покупців

продовжує віддавати перевагу саме такому способу покупок, щоб менше взаємодіяти з оточуючими людьми та дотримуватися норм соціальної дистанції.

Окрім того, безліч покупців почали краще турбуватися за власне фізичне та психічне здоров'я, зважаючи на всі останні події. Люди зацікавлені в придбанні продуктів та послуг, які допоможуть їм розслабитися та хоч на якийсь час забути про турботи. Багато підприємств зараз надають онлайн такі послуги, як заняття йогою та фітнесом, сеанси медитації чи психологічної терапії.

Поширеним стає метод голосових покупок за допомогою мікрофонів, розумних колонок та смартфонів. Експерти в цій галузі вважають, що до 2024 р. кількість гаджетів, які будуть містити голосових помічників зросте до 8,4 млрд у порівнянні з 4,2 млрд в 2020 р. [4]. Споживачі користуються всіма перевагами (рис. 1) даного методу, тобто вони спокійно можуть робити покупки займаючись іншими справами, менше контактують з поверхнею гаджетів, а також ця дія видається більш природною. Звичайно є й декілька недоліків - не всім комфортно це робити, оскільки вони можуть швидше набрати запит, їм не подобається говорити слово-активацію, або клієнти просто не впевнені, що таким чином замовлення дійде цілісним та правильним.

Рисунок 1

[5]

Аналогічно, від початку пандемії у великої кількості клієнтів прослідковується тенденція до збільшення інтересу до засобів особистої гігієни, що стало помітним внаслідок зростання попиту на 32% на багатоцільові мийні засоби та на 29% на мийні

засоби для кухні та ванної кімнати [3]. Також зросли продажі спортивних товарів, оскільки люди перейшли від групових тренувань у залі на особисті заняття спортом вдома.

Таким чином, можна зробити висновок, що останні світові події значно вплинули на споживчі тенденції інтернет-торгівлі. Внаслідок пандемії та розвитку інформаційних технологій відбулося багато змін, а в покупців з'явилися нові звички. Саме тому підприємствам необхідно орієнтуватися на сучасні тренди, щоб не втрачати зв'язки зі споживачами, знати чого від них очікують та краще забезпечити всі потреби своїх клієнтів.

Список використаних джерел:

1. Тенденції розмовної комерції, що формують електронну комерцію (інфографіка). (The Conversational Commerce Trends Shaping Ecommerce (infographic).) URL: <https://www.digitalinformationworld.com/2021/11/the-conversational-commerce-trends.html#>
2. Зростання та тенденції онлайн-ринку продуктових товарів. (Online Grocery Market Growth & Trends.) URL: <https://www.grandviewresearch.com/press-release/global-online-grocery-market>
3. Які зміни в закупівлях, спричинені пандемією, залишаться? (Which pandemic-inspired purchasing shifts are here to stay?) URL: <https://nielseniq.com/global/en/insights/analysis/2021/which-pandemic-inspired-purchasing-shifts-are-here-to-stay/>
4. До 2024 року кількість голосових інтерактивних пристроїв подвоїться. (Voice-interactive devices in use to double by 2024.) URL: <https://www.businesswire.com/news/home/20200427005609/en/Juniper-Research-Number-Voice-Assistant-Devices-Overtake>
5. Нове дослідження показує, що люди купують через голосові помічники. (New Study Reveals What People Are Buying Through Voice Assistants.) URL: <https://www.searchenginejournal.com/new-study-reveals-what-people-are-buying-through-voice-assistants/287277/>

СЕКЦІЯ
«СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ
ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ»

УДК 657.1

Богів Ольга

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ У
ВОЄННИЙ ЧАС

Bohiv Olga

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

FEATURES OF TAXATION OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN
WARTIME

На сучасному етапі в Україні відбуваються постійні зміни у сферах національної економіки, у тому числі в системі обліку та оподаткування. Це призводить до загострення уваги на осмисленні цих змін, аналізу проблем з метою визначення шляхів їх подолання. Особливої актуальності набуває розгляд даних питань в умовах воєнного часу. На час війни та для повоєнного розвитку потрібна нова податкова модель. Тому уряд отримав чітке доручення повернути малий та середній бізнес. Забрати все, що заважає. Максимально послабити податки, прибрати усі труднощі. Тому ВРУ терміново 15 березня ухвалила законопроект № 7137-д, який спрямований на податкове стимулювання бізнесу в умовах воєнного стану.

Війна РФ проти України щодня завдає тяжких людських та економічних втрат. З метою підтримки підприємництва держава вжила безпрецедентних заходів податкової політики. Ще 342 до війни спрощена система оподаткування, обліку та звітності для мікро- та малого бізнесу була визнана однією з найбільш вдалих реформ за весь період Незалежності України. Започаткована Указом Президента України від 03.07.1998 р. № 727/98 вона сприяла: подоланню кризових явищ під час переходу економіки від планової до ринкової моделі, зниженню безробіття та підвищенню зайнятості, наповненню бюджетів, становленню класу вільних, самостійних та ініціативних підприємців. Нині під час воєнного стану «спрощенка» також стає каталізатором подолання кризи. Тож актуальним постає аналіз трансформації спрощеної системи оподаткування для максимізації її соціально-економічного ефекту. З початком війни 24.02.2022 р. та станом на кінець травня поточного 2022 р. Верховна Рада України ухвалила «п'ять» пакетів податкової реформи для підтримки підприємництва під час воєнного стану.

Першим «пакетом» податкової реформи Законом України № 2118-IX від 03.03.2022 р. змінами до Податкового кодексу України були прийняті безпрецедентні податкові дерегуляції, а саме: звільнення платників податків від відповідності у разі відсутності можливості своєчасно виконати свій податковий обов'язок щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності (з обов'язковим виконанням таких обов'язків протягом шести місяців після припинення або скасування воєнного стану); зупинення податкових перевірок; зупинення перебігу строків для платників податків та контролюючих органів тощо. Широкі податкові дерегуляції були запроваджені на початку березня 2022 р. без урахування територіального принципу. Ставали відомі випадки, коли платники податків у далеких від лінії фронту регіонах тилу почали зловживати ними

Малий та середній бізнес виконує важливі функції для економічного розвитку країни: розвиває конкурентне середовище, наповнює товарний ринок, забезпечує зайнятість населення, збільшує дохід підприємців. Виклики які наразі постали перед економікою, звернули увагу на роль держави у відновленні економічної активності суб'єктів малого та середнього підприємництва, пошуку методів для їх соціально-економічного зростання. Через активні бойові дії на території України близько 50% підприємств зупинили свою економічну діяльність, 20% переїхали на більш безпечну територію країни, 4.4% виїхали за кордон [1].

Суб'єкти даного сектору економіки потребують фінансових ресурсів для відновлення та розвитку бізнесу. Великі акціонерні товариства мають змогу сумлінно дотримуватися податкового законодавства, навіть у такий складний час, що не скажеш про малий бізнес. Проблема розвитку малого та середнього бізнесу приділяють увагу багато вчених. Наприклад Г.В. Обруч та Б.Л. Іванюта досліджували проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в Україні [2].

Війна внесла свої корективи у життя кожного українця. Уряд екстрено видав ліберальні регуляторні новації, які покликані знизити фіскальне навантаження на підприємців та яке буде мотивувати розвиток малого підприємства [3].

Наразі, можливо переходити на 3 групу спрощеного оподаткування, якщо в платника податку грошовий оборот до десяти мільярдів гривень і необмежена кількість працівників. Платники повинні сплачувати податок у розмірі 2 відсотки, замість сплати податку на прибуток та ПДВ. Збільшено термін, на виконання податкового обов'язку, якщо у платника не має відповідної можливості сплатити, при цьому, санкції застосовуватися не будуть. Відмінено деякі платежі при імпорті машин та товарів. Додано операції, при яких платник єдиного податку 3 групи буде звільнений від обов'язку сплати ПДВ [4].

Уряд прийняв рішення, започатковані зміни ще більше посилювати, на повоєнному етапі. Економічна стабільність країни залежить від платників податків, котрі у воєнний час продовжують свою роботу. Завдяки цьому бюджет стабільно наповнюється. Впродовж січня-квітня 2022 року до зведеного бюджету було сплачено 344,7 мільярдів гривень. До державного бюджету надійшло 234,4 мільярди гривень, це на 64,9 мільярди гривень більше за період 2021 року [5].

Для швидкого післявоєнного відновлення економіки, вже сьогодні має формуватися та реалізовуватися стратегія розвитку України, яка буде орієнтована на демонополізацію та дерегуляцію. Влада має сприяти розвитку малого бізнесу, мотивувати інвесторів та підприємців вкладати кошти у стартапи та новітні проекти. На сьогодні і відразу після війни, потрібно акцентувати увагу на таких проблемах: безпека і оборона держави, продовольча безпека, експорт, повернення переселенців та бізнесів на територію України, оновлення ринку праці. Зменшення податкового навантаження на працю створить передумови для зростання 19 доходів у населення, зменшить рівень безробіття, дасть змогу вивести економіку на новий рівень. Пріоритетними інструментами розвитку економіки в умовах воєнного стану є розробка заходів щодо стабілізації бізнес-клімату, не менш важливим є оновлення системи державного регулювання підприємницької діяльності.

На сьогодні в Україні потроху повертається в роботу бізнес, а українці реєструють нові ФОПи. Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль зазначає...бізнес починає оговтуватися після першого шоку. Одразу декілька найбільших заводів починають працювати. Понад 120 тисяч підприємців за пару днів подали заявку для переходу на нову систему оподаткування 2% з обороту. За останню добу через систему «Дія» було зареєстровано тисячу нових ФОПів. Зазначимо, що у топі за популярністю - ФОПи, що надають інформаційні послуги, ІТ-сфера, роздрібна та оптова торгівля. Крім

того, близько 1,5 тисячі виробничих підприємств подали заявки на релокацію. Декілька сотень вже переїхали або прямо зараз переїжджають з районів бойових дій для того, щоб продовжити роботу. Стає зрозуміло, що без працюючої і ефективної економіки перемога у війні неможлива. Влада зробила ряд кроків, щодо підтримки бізнесу, тож маємо надії, що економіка держави буде працювати.

Список використаних джерел:

1. Збитки малого й середнього бізнесу за шість тижнів війни – дослідження. forbes.ua URL: <https://forbes.ua/news/zbitki-malogo-yserednogo-biznesu-za-pershiy-misyats-otsinyuyutsya-v-64-85-mlrddoslidzhennya-10052022-5936> (дата звернення: 24.10.2022).
2. Обруч Г. В., Іванюта Б. Л., Проблеми і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2018. № 61. С. 53–62.4.
3. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: URL:<https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-tarovojennyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorytety-zavdannya> (дата звернення: 17.10.2022).
4. Реун А. Податково-митна реформа 2.0. Дзеркало тижня. URL: <https://zn.ua/ukr/business/podatkov-mitna-reforma20.html>. (дата звернення: 17.10.2022).
5. Протягом січня – квітня 2022 року платники перерахували до зведеного бюджету 344,7 млрд гривень / Офіційний сайт Державної податкової служби України URL:<https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/581660.html> (дата звернення: 17.10.2022).
6. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік і аналіз: перспективи для малого бізнесу. *Економіка та суспільство*, 2021. №25
7. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік у процесі управління підприємством *Агросвіт, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, ТОВ ДКС Центр*, 2021. №7-8. С.79-84
8. Ратинський В.В. Інформаційні технології в бухгалтерському обліку. перспективи та проблеми, *Інформаційно-аналітичний наукометричний журнал «Економіка. Фінанси. Право»*, 2021. № 4/1. С.17-21

УДК 657

Дручок Тетяна

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПОДАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ФОРМИ ЗВІТНОСТІ

Druchok Tatyana

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF SUBMITTING AN ELECTRONIC FORM OF REPORTING

На сьогоднішній день ми не можемо уявити власне життя без сучасних технологій, завдяки яким стають комфортними наші умови праці. Процес з формування корпоративної звітності є останнім етапом в визначенні ефективності роботи суб'єкта господарювання. Багато підприємств дотепер уникають сучасних комп'ютерних технологій, вважаючи їх надто складними для опанування, проте якщо раніше доводилось стояти в чергах, щоб подати звітність, то тепер це роблять різноманітні програмні засоби за лічені хвилини. Безкоштовні ПЗ, які надані Державною фіскальною службою України, відображено на рис. 1.

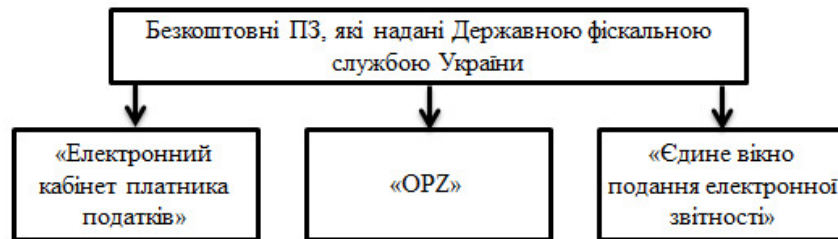

Рис. 1. Безкоштовні ПЗ надані Державною фіскальною службою України

Також є платні, комерційні програми, в яких є можливість не лише подавати звітність в контролюючі органи, а й повністю вести електронну документацію і обмінюватись нею з контрагентами (рис. 2).

Рис. 2. Платні програми для подання електронної форми звітності

Для подання електронного звіту існують певні вимоги, які є обов'язковими. По-перше, потрібен електронний ключ, для створення електронного цифрового підпису (ЕЦП), який можна отримати через податкову, Приват24 або будь-який сертифікований центр. Він необхідний для підписання електронних документів, щоб вони мали таку ж юридичну силу, як і підписаний паперовий документ. По-друге, потрібен договір з податковою про визнання електронних документів, який укладається на один рік, а потім продовжується. Такий договір також готується в електронному форматі і підписується електронними ключами. До нього обов'язково додаються копії

сертифікатів ключів. І останнє, що необхідно – програма, за допомогою якої відправляється звіт. Електронну звітність ми подаємо у такі державні органи: Державну фіскальну службу України (ДФСУ); Державну службу зайнятості України; Державну службу статистики України; Фонд соціального страхування України; Пенсійний фонд України (ПФУ) та ін.

Можливість подання звітності в електронному форматі сприяє спрощенню роботи бухгалтерів та має значну кількість переваг, до яких ми відносимо: економію робочого часу та коштів на придбання бланків звітності; економію часу на уникнення черг під час подання звітності; конфіденційність інформації; скорочення строків проведення перевірки стосовно правомірності заявлених до відшкодування сум ПДВ і забезпечення своєчасного їх відшкодування платнику податків; підтвердження доставки звітності; гарантію перевірки звітності на наявність арифметичних помилок; оновлення версій документів звітності; при введенні нових форм декларацій платник податків автоматично отримує можливість оновлення форматів декларацій; оперативність обробки отриманої інформації.

Попри те, що існує багато переваг електронної звітності, є звичайно і недоліки: додаткові витрати на придбання необхідного обладнання, тобто комп'ютерів; програмне забезпечення, яке поєднує в собі всі необхідні функції переважно платне, що також є додатковими витратами для підприємства; іноді трапляються ситуації, коли система працює з перебоями, які залежать не від підприємства, а від ПЗ і в такому випадку звітність потрібно подавати в паперовому вигляді; відповідальність за подання звітності повністю лежить на платнику податків, тобто якщо через збій системи звіт вчасно не прийнятий контролюючим органом, то це проблеми лише підприємства.

Отже, подання електронної форми звітності має як переваги, так і недоліки. Якщо ж аналізувати вищезазначені переліки позитивних і негативних сторін електронної звітності, то можна сказати, що основним «плюсом» виступає економія часу, адже на сьогоднішній день час є дуже цінним ресурсом в якійсь мірі ціннішим за гроші, а от говорячи про основний «мінус», то ним виступає ймовірність виникнення певних технічних несправностей, що можуть завадити ефективній і вчасній роботі зі звітами. Беручи до уваги те, як швидко розвиваються економічні операції, електронні звіти є необхідними в організації обліку. І звісно ж за умови високого рівня програмного забезпечення та технічних аспектів, недоліки будуть незначними в порівнянні з перевагами від використання електронної форми подання звітності.

Список використаних джерел:

1. Як здати звіт в податкову в електронному вигляді в 2021 році в Україні? URL: <https://aktiv.ua/ua/materials/articles/kak-sdat-otchet-v-nalogovuyu> (дата звернення: 01.12.2022).
2. Яку програму вибрати для подачі звітів в електронному вигляді. URL: <https://www.buhuslugi.com.ua/ua/publikatsiji/562-yaku-programu-vibrati-dlya-podachi-zviti-v-elektronnomu-viglyadi.html> (дата звернення: 01.12.2022).
3. Переваги подання звітності в електронному вигляді. URL: <https://lv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/397534.html> (дата звернення: 01.12.2022).

УДК 657.1

Процько Вікторія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОДАТКІВ УКРАЇНИ ТА КРАЇН СВІТУ

Protsko Victoria

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

CHARACTERISTICS OF TAXES IN UKRAINE AND WORLD COUNTRIES

У нестабільний економічний період для нашої країни проблема податкового навантаження більш гостро проявляється в повсякденному житті як суб'єктів підприємницької діяльності так і населення в цілому. Адже неможливість отримання високих доходів не звільняє від сплати податків, у встановлених законодавством нормах, і не дає можливості сплачувати меншу їх кількість.

Податкова система є одним з основних важелів, що регулюють економічні відносини між виробниками та державою. Систему слід використовувати як спосіб позбутися від криз і підприємницької діяльності. Оподаткування завжди було обов'язковим елементом фінансової системи. Вони є основними важелями формування доходів бюджету. Жоден податок не паралізує нормальну роботу будь-якої країни. Податкова система вимагає довгострокового та точного аналізу. Саме ця система є основою для забезпечення функціонування державних видатків і є важливою складовою економічного розвитку та залучення українських інвестицій. Система оподаткування розвинених країн є багатогранною і розгалуженою. У розвинутих економіках, на відміну від України, система оподаткування окрім виконання фіскальних функцій також використовується як інструмент економічного впливу на суспільне виробництво, його структуру, динаміку розвитку та розміщення. Найголовніше – фінансування в провідних сферах економіки. На нашу думку доцільно проаналізувати досвід провідних країн світу з успішно та динамічно розвинутою економікою.

Актуальність теми дослідження податків у країнах світу спричинена їхнім значним впливом на регулювання економічних та соціальних процесів. Ефективна податкова система – це стабільність економіки держави, адже податки забезпечують надходження коштів до бюджету країн і задовольняють її потреби. Проаналізувавши кількість податків в різних країнах встановлено, що в Україні законодавством визначено 11 податків та зборів: 7 з них державних та 4 місцевих, в Японії – 55 (25 державних та 30 місцевих), у Німеччині – 16, в Італії – 15, у Нідерландах – 9, у Великобританії, Португалії та Іспанії – 8, у Франції – 7 податків. Аналізуючи податки в 14 різних країнах, можна зробити висновок, що в нашій країні оптимальна кількість податків відносно до інших. В Україні основну частину наповнень до бюджету становлять непрямі податки, а саме податок на додану вартість та акцизний податок. У 2021 році ПДВ склав 32,27% усіх надходжень, акцизний податок 10,36%, ПДФО – 21,04%, податок на прибуток підприємств – 9,86% [1]. У країнах ЄС та США в основному надходження до бюджету це прямі податки. Податкова система в розвинутих країнах є багатоаспектною та розгалуженою, та на відміну від України, крім фіскальної функції, сприяє економічному впливу на суспільне виробництво, його структуру, динаміку розвитку та розміщення, а також прозорість надходження коштів у різні сфери. Якщо говорити про Німеччину, то одним з найвагоміших податків є ПДВ і податок на прибуток. А також Німеччина вважається батьківщиною акцизу. Відповідно до податкового законодавства Федеративної Республіки Німеччина податок на споживання (акциз) включає оподаткування споживання та використання товарів і послуг. Наступні податкові пільги застосовуються до сільського господарства у

Німеччині: спрощене визначення прибутку малих ферм; прискорена амортизація машин, обладнань, будівель; інвестиційний прибуток; спрощений розрахунок ПДВ зі зниженою ставкою ПДВ 7%; звільнення для деяких сільськогосподарських підприємств від корпоративного та промислового податків. Щодо Франції, то в неї також основним джерелом надходження до бюджету вважається податок на додану вартість. А також цікавий факт про акцизний податок – вино оподатковуються в декілька раз вищими ставками від інших вин, адже це являється однією з провідних галузей економіки. В Італії ПДВ поширюється на продукти харчування першої необхідності, газети, журнали, а також може бути на предмети розкоші [2]. Серед європейських країн Україна має найнижчі ставки трьох основних видів податків. Друге місце посіла Польща, третє – Німеччина, четверте – Іспанія, п'яте – Нідерланди.

Разом з тим питома вага податків, зборів та обов'язкових платежів у ВВП багатьох країн є досить суттєвою. Так, від 40 до 50 % становить питома вага зазначених платежів у таких європейських країнах, як Італія, Австрія, Франція, Бельгія, Норвегія, Фінляндія, Нідерланди, Люксембург, Швеція, Данія. Так, наприклад, у США, Японії, Великобританії, Канаді переважають прямі, а у Франції – непрямі податки. З огляду на досвід країн із розвинутою економікою, які теж здебільшого методом проб і помилок впроваджували податкове законодавство на своїх територіях, Україна, зокрема, вимагає нетрадиційного підходу до кодифікації наявної податкової системи. Результатом такого підходу може бути передусім стабілізація основ оподаткування, закладення підвалин цілісної податкової бази, з іншого – створення сприятливих умов для вдосконалення механізму нарахування і стягнення податків.

Проведений аналіз дослідження податкового тягаря системи оподаткування показав її суперечливість, недосконалість та наявність прихованих платежів. Податкове навантаження має величезне значення для економіки і полягає у тому, що цей показник використовується при порівнянні з відповідним показником інших країн, за результатами якого приймається рішення про проведення певних реформ в оподаткуванні. Наслідками надмірного податкового навантаження є збільшення тіньової економіки, що спричиняє недостатні податкові надходження до бюджетів всіх рівнів та недотримання податкового законодавства платників податків. Через ці фактори в принципі знижується роль податків як основного показника результативності податкової політики держави. Тому необхідною умовою подолання цієї несприятливої для України ситуації є зниження рівня податкового навантаження на вітчизняних платників податків

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/> (дата звернення: 04.12.2022).
2. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік і аналіз: перспективи для малого бізнесу. *Економіка та суспільство*, 2021. №25.
3. Бурцева О.Є. Порівняльний аналіз податкових систем країн ЄС – Режим доступу. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6011> (дата звернення: 04.12.2022)
4. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік у процесі управління підприємством *Агросвіт, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, ТОВ ДКС Центр*, 2021. №7-8. С.79-84.
5. Ратинський В.В. Інформаційні технології в бухгалтерському обліку. перспективи та проблеми, *Інформаційно-аналітичний наукометричний журнал «Економіка. Фінанси. Право»*, 2021. № 4/1. С.17-21.

УДК 657.1

Самоїл Т.В., Хомуляк Т.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка
АКТУАЛЬНІСТЬ ЗМІН ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Samoil T., Khomulyak T.

Lviv National University named after Ivan Franko
RELEVANCE OF CHANGES TO THE TAX SYSTEM OF UKRAINE

Російська агресія загострила незліченну кількість проблем України, зокрема наповнення державного бюджету. Війна на виснаження - випробування як безпосередньо військових, так і економічних потужностей сторін.

З початку війни вітчизняна влада вдалась до скорочення чи і скасування низки податків, або принаймні відтермінування їх сплати, але уже з травня курс діаметрально змінився. Війна не завершиться за кілька місяців, а допомога ззовні не буде ані безлімітною, ані навіть вчасною.

Змагання між лобістами механічного підвищення і так само механічного зниження податків відволікає увагу від задавненої потреби системного реформування податкової системи в Україні. Саме така реформа мала би покласти край старій моделі, яка, з одного боку, підривала мотивацію до сплати податків тими, хто це робив, забезпечувала вкрай нерівномірний їх розподіл серед платників, і водночас підривала здатність держави ефективно виконувати свої ключові функції та не сприяла нарощуванню виробництва в країні [3].

Воєнний шок справді міг би дати поштовх змінам, навіть якщо їх безпосередній запуск і відбувся б після завершення бойових дій. Війна «усе списує» і водночас увиразнює накопичені вади. Вона справді змусила збільшити видатки на раніше хронічно недофінансовані сфери. Однак проблеми із здатністю держави їх фінансувати на належному рівні існували завжди. І це одна з ключових причин того, чому українська армія не має сьогодні оснащення в необхідній кількості.

Ці проблеми зі здатністю держави адекватно виконувати власні критично важливі функції, і відповідно забезпечувати їх фінансово, нікуди не подінуться навіть у разі успішного завершення війни. Про жодну суттєву зовнішню підтримку на поточні видатки у мирний час після завершення війни розраховувати не доводиться [4].

Доходи бюджету в 2022 року покривали заледве половину відповідної суми. І з часом ситуація лише погіршується. За перші пів року війни, щоб компенсувати розрив між доходами з витратами довелося до 25 серпня залучити з різних джерел еквівалент 970 млрд грн.

Певне зростання частки зовнішнього фінансування розпочалося лише із кінця червня (сукупно його обсяг з 15 червня до 25 серпня склав \$10,3 млрд). Проте у безповоротній формі власне допомоги (грантів) воно продовжує надходити лише від двох країн. З кінця червня \$6 млрд грантів надали США та ще на \$0,7 млрд Німеччина. У результаті загальний обсяг наданих ними грантів з початку війни сягнув відповідно \$7 млрд та €1 млрд.

Від усіх інших безповоротної допомоги навіть від 24 лютого надійшло незрівнянно менше – близько \$0,4 млрд, а саме: від Європейського союзу – \$0,13 млрд, Великої Британії – €0,13 та Італії – €0,12. Ще від \$5 до \$23 млн було отримано (у порядку зростання) від Латвії, Литви, Австрії, Норвегії та Данії [6].

Проте наразі нажаль немає жодних підстав розраховувати на значну безповоротну допомогу для покриття дефіциту бюджету від більшості із них у подальшому.

На тлі критичної ситуації із державними фінансами нещодавно оприлюднена пропозиція радикального зниження або й повного скасування мало не усіх податків і

зборів, які є в Україні, виглядає небезпечним популізмом. Вона передбачає зниження ставок податку на прибуток та доходи фізичних осіб із нинішніх 18% до 10%, ПДВ – із нинішніх 20% до 10% (відтак її уже охрестили як модель «10-10-10»).

Єдиний соціальний внесок, який становить основу наповнення Пенсійного фонду та виплат лікарняних і по безробіттю пропонується взагалі скасувати.

Основним компенсатором, який пропонується проектом «10-10-10» називається «сплата податків усіма» [5].

Реформування податкової системи не може йти шляхом підриву здатності держави ефективно і в необхідному обсязі виконувати необхідні функції. Пріоритетом має бути більш рівномірний розподіл податкового тягаря, а також створення стимулів для збільшення виробництва товарів і послуг в країні.

Наявна модель оподаткування роками демонструє дедалі нижчу ефективність в умовах масштабної тінізації економіки, зростання частки самозайнятих, працівників малого бізнесу та неофіційно працевлаштованих громадян. Податки з доходів фізичних осіб та підприємств до бюджету уже зараз надходять головним чином із заробітних плат працівників державного сектору та держпідприємств [1].

Головним реальним податком на тіньові доходи залишаються фактично лише податки на споживання – ПДВ та акцизи, усе ще меншою мірою – на майно. Окрім того, ПДВ також є основним інструментом оподаткування імпорту в умовах символічних мит та усе більшої частки у ньому товарів, які завозяться із країн, що мають із нами зону вільної торгівлі.

Низька ефективність та нерівномірно, несправедливо розподілений тягар прямих податків є ключовою проблемою української податкової системи. Ігри зі ставками, їх зниження чи підвищення в умовах, коли неможливо встановити реальну базу оподаткування за межами державного сектору, не зарадять. Натомість ефект здатна принести податкова модель, яка якщо не повністю позбавить, то принаймні мінімізує мотивацію та можливості для приховування доходів фізичних осіб чи підприємств [2].

Фіксований податок (можна назвати його наприклад «єдиним», як зараз це є у частини ФОПів) становив би близько 19,6 тис грн на рік із кожного працездатного громадянина. Незалежно від того, де та в який спосіб він чи вона заробляє собі на життя. І в подальшому такий податок індексувався би зі зростанням мінімальної заробітної платні. Його сплата має бути обов'язковою для всіх працездатних громадян незалежно від того, де й чим вони зайняті чи не зайняті взагалі. Але водночас, сплативши його, будь-який резидент був би позбавлений необхідності приховувати свої доходи чи доводити їх законність.

Сплата такого «єдиного податку» усіма працездатними громадянами загалом цілком компенсувала би нинішні доходи від ПДФО та військового збору. А можливо була би навіть дещо більшою. При цьому були б позбавлені будь-якого сенсу як приховування доходів, так і покладено край несправедливому розподілу податкового тягаря між тими, хто отримує «білі» й приховані доходи.

Як «бонус» така зміна оподаткування стимулювала би до економічної активності тих громадян, які наразі уникають будь-якої праці, претендуючи при цьому на отримання принаймні базових благ від держави.

Перелік підстав для звільнення від нього усіх податкових резидентів України має бути чітко визначений і не корупціогенним. Наприклад може йтися лише про тих, хто не може працювати за станом здоров'я, перебуває у відпустці по догляду за дитиною до 3 років чи здобуває освіту на денній формі навчання. Якщо ж люди тимчасово не мають роботи і перебувають на обліку в Державному центрі зайнятості, то так само могли би бути позбавленні необхідності сплачувати «єдиний податок», але лише доки не

отримають від нього пропозицію із щонайменше офіційною мінімальною заробітною платнею.

Такий підхід мав би бути застосований і до сплати ЄСВ. Обов'язкова його частина сплачувалася би усіма резидентами працездатного віку із тими ж виключеннями, що й для сплати «єдиного» податку. При цьому розмір обов'язкового ЄСВ встановлений у розмірі 20% від мінімальної зарплатні-брутто дозволяв би у майбутньому претендувати лише на мінімальну пенсію. Відкритою опцією для тих, хто має бажання отримувати більше, була би сплата додатково добровільних внесків до Пенсійного фонду, щоб претендувати на вищі пенсійні виплати у майбутньому.

За рахунок того, що обов'язковий ЄСВ матимуть сплачувати усі працездатні громадяни за чітко визначеним винятками, кількість платників зросла би і зібрані суми не були б меншими від тих, які сплачується у вигляді ЄСВ зараз. Щоб далі не перекладати з однієї кишені до іншої, дотуючи ПФ із бюджету, можливий перерозподіл «єдиного» податку із доходів фізичних осіб на користь обов'язкового ЄСВ. Наприклад, шляхом зменшення першого із 20% мінімальної зарплати-брутто до 10-15% і відповідно збільшення другого – до 25-30%.

Це позбавило б би потреби шукати щораз нові методи вичавлювання податкових платежів та соціальних відрахувань із неофіційних доходів громадян. На кшталт пропонованих раніше податків на перевищення доходів над витратами. Податкова не мала би підстав перейматиметься тим, хто і скільки отримує доходу. Така інформація могла би цікавити лише Держстат [3].

В цій моделі оподаткування доходів громадян відсутній принцип пропорційного оподаткування доходів менш і більш заможних. Ті, хто фактично зароблятимуть 5-10 чи навіть 50-100 мінімальних заробітних плат на місяць, сплачуватимуть «єдиного» податку та обов'язкового ЄСВ стільки ж, як і ті, хто отримуватиме, скажімо, від 1 до 3 мінімальних заробітних плат. У відсотках від заробітку бідніші сплачуватимуть незрівнянно більше. Компенсація цієї несправедливості має відбуватися за рахунок податків на споживання та особливо майно.

Пропорційно до витрат кожен споживач сплачує податки у вигляді ПДВ (чи податку з обороту, як наприклад у США) із придбаних товарів і послуг. При цьому надходження від податків на споживання і їх частка у ВВП точно не має зменшуватися. Швидше навпаки. Наприклад у сусідній Угорщині ставка ПДВ і зараз становить 27%, а в низці скандинавських країн 25%. Та навіть в Польщі 23%. Водночас розмір ПДВ може бути диференційований на різні товари і послуги залежно від того чи належать вони до тих, які є першої необхідності чи предметами розкошів. А може й не диференціюватися. Врешті, функція більшого оподаткування тих товарів, які не є товарами першої необхідності, може реалізовуватися стягуванням акцизів.

Акцизи на предмети розкоші або іншу продукцію, яку можуть дозволити собі лише заможні або дуже заможні громадяни мають бути високими і забезпечити різке зростання доходів у державному та зведеному бюджетах.

Крім сплати акцизу при купівлі усіх цих речей, так само має бути передбачено й періодичні додаткові податки на відповідне дороге майно, яке уже перебуває у власності. Особливо важливо робити це в умовах війни, щоб більш справедливо розподілити її тягар, а також зробити менш привабливим демонстрацію багатства і статусу.

Треба встановити нульову ставку ПДВ на основні товари сировинного експорту з України. Насамперед ті, де частка експорту у виробництві перевищує 70-80%. Натомість через ритмічне відшкодування ПДВ потрібно стимулювати експорт продукції із більшою глибиною переробки. Водночас важлива роль має бути у ПДВ і у оподаткуванні імпорту. Готові товари, які наразі на українському ринку на 60-80% чи й

більше є імпортними, мають оподатковуватися за підвищеною ставкою ПДВ. Такий підхід – реальна альтернатива усім дотеперішнім малоефективним спробам провести примусову дегінізацію неофіційних доходів, щоб обкласти їх податком на доходи.

Пріоритетне оподаткування споживання, а не доходів і прибутків мотивуватиме більше заощаджувати й інвестувати, а відтак сприятиме економічному зростанню. Податок на прибуток підприємств найдоцільніше просто скасувати. З державних підприємств у разі виникнення такої необхідності для бюджету, усе одно збережеться можливість отримувати відповідні кошти у вигляді перерахування дивідендів.

Натомість скасування податку на прибуток підприємств для решти компаній може бути компенсоване низкою інших інструментів. Насамперед, збільшенням мінімальної зарплатні-брутто, яке має компенсувати найменш оплачуваним працівникам певне зростання розміру обов'язкового ЄСВ та «єдиного» податку із доходів фізосіб порівняно із їх нинішніми рівнями.

Для бізнесу, який працює у секторах, де він привласнює ренту із природних ресурсів країни, відповідні надприбутки можуть і мають вилучатися до державного бюджету не через податок на прибуток підприємства, а через рентні платежі. І останні потрібно було б значно збільшити порівняно із нинішніми рівнями. Хоч і диференційовано залежно від виду діяльності. Це не лише сприяло би відновленню справедливості.

Природні ресурси ким би вони не експлуатувалися безпосередньо належать усьому суспільству і мають використовуватися у загальних інтересах через інструменти державного бюджету.

В такий спосіб ще й була би додаткова можливість компенсувати частину втрат бюджетів від скасування податку на прибуток підприємств.

Список використаних джерел:

1. Бечко П.К. Податковий менеджмент у системі податкового адміністрування. Економіка та держава. 2021. № 11. С. 79—83.
2. Синчак В.П. Податковий механізм як фінансово-управлінська категорія. Accounting & Finance. 2020. № 87. С. 129—138.
3. Стратегічний план Державної податкової служби України на 2022—2024 роки: [https://tax.gov.ua/diyalnist\\$/plani\\$ta\\$zviti\\$roboti\\$/ 396505.html](https://tax.gov.ua/diyalnist$/plani$ta$zviti$roboti$/ 396505.html).
4. Бюджетна декларація на 2022—2024 роки. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/p_DB.pdf.
5. Український тиждень/Олександр Крамар: Яких змін потребує податкова система України? URL: <https://tyzhden.ua/iakykh-zmin-potrebuie-podatкова-systema-ukrainy>.
6. Якими мають бути стратегічні напрями відбудови національної економіки /Богдан Данилишин / Економічна правда: 1.09.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/1/691022>.

УДК 657.37

Свистун Віктор

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
**ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ**

Svystun Viktor

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
**LIABILITY FOR NON-SUBMISSION OF FINANCIAL STATEMENTS OF
ENTERPRISES**

В умовах розвитку ринкової економіки України та процесів євроінтеграції нашої держави виникає потреба перегляду особливостей функціонування податкової системи України. Хоча на сьогоднішній день було проведено багато реформ, але проблеми все ще виникають щодо ефективності функціонування податкової системи України, зумовлені недосконалістю законодавства України та неактуальними підходами стосовно справляння податків. Згідно ПКУ податкова система – це сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів і внесків до бюджету України і державних цільових фондів, які діють у встановленому законом порядку. Проблема побудови ефективної податкової системи – одна з найбільш актуальних в Україні. Її вирішення має здійснюватися шляхом вивчення та аналізу як існуючої в Україні законодавчої бази, так і накопиченого в світі досвіду в сфері оподаткування.

Сьогодні є актуальні декілька проблем в податковому законодавстві, деякі з них ми розглянемо:

1. Порядок неможливості виконання податкових обов'язків. Розглянемо наказ №225 від 25.07.2022 Міністерства фінансів України про затвердження порядку підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків, в якому згідно пункту 69 підрозділу 10 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України зазначені підставами неможливості виконання платником податків - фізичною особою, зокрема самозайнятою особою[2]. До яких відноситься призов на військову службу під час загальної мобілізації, оголошеної Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 65 "Про загальну мобілізацію". Також в цьому пункті зазначено, що у разі неможливості виконання платником податків податкового обов'язку платник податків подає не пізніше 30 вересня 2022 року заяву про відсутність такої можливості [3].

2. Відповідальність за підготовку і подання державним органам фінансової звітності несе керівництво суб'єкта господарювання. До податкових органів фінансову звітність подають тільки платники податку на прибуток. Малі підприємства платники податку на прибуток зобов'язані подавати до податкових органів разом з декларацією з податку на прибуток фінансову звітністю у вигляді Балансу і Звіту про фінансові результати за формами № 1- м і № 2-м, оскільки податкові інспектори можуть не прийняти документи або прирівняти їх до неподання декларації. У такому разі до малого підприємства буде застосовано штраф згідно п. 120.1 Податкового кодексу України у розмірі 340 грн. за кожне неподання або несвоєчасне подання декларації. Згідно зі ст. 1642 КУпАП у разі неподання фінансової звітності на посадову особу підприємства накладається адміністративний штраф [1]. Проте, податкові органи не мають права застосовувати до платника податків штраф, установлений ст. 1642 КУпАП. Відповідно, вони не уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення за неподання або несвоєчасне подання фінансової звітності. За неподання фінансової звітності до органів статистики малі підприємства притягуються

до адміністративної відповідальності. Нормою ст. 1863 КУпАП передбачено санкції: - за неподання органам статистики даних для проведення державних статистичних спостережень, подання недостовірних даних, не в повному обсязі, не за встановленою формою або із запізнення – штраф у розмірі від 10 до 15 НМДГ, за повторне порушення протягом року – штраф у розмірі від 15 до 25 НМДГ. Протокол про адміністративне правопорушення складають відповідно до ст. 254 і 256 КУпАП. Розглядати справи про такі порушення і накладати відповідні стягнення має право керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері статистики і його заступники, керівники органів державної статистики в областях, районах і містах. Суб'єкти господарювання за необхідності повинні подавати фінансову звітність державному реєстратору не пізніше 1 червня наступного за звітним року. За невиконання даної вимоги фінансові санкції законодавством не встановлені. Проте, згідно зі ст. 164 КУпАП органи державної фінансової інспекції можуть накласти адміністративний штраф у разі неподання фінансової звітності підконтрольними їм юридичними особами.

3. Про подання податкового розрахунку сум доходу на користь фізичних осіб. Згідно наказ Міністерства фінансів України 15 грудня 2020 року № 773 [4]. В ньому зазначено порядок подання розрахунку, де повідомляється про зобов'язання подання лишу у разі нарахування сум зазначених доходів платнику податку протягом звітного періоду. Так у наступному підпункті, де зазначено, що розрахунок подається незалежно від того, виплачує чи не виплачує доходи платникам податку податковий агент та незалежно від того чи виплачені платником єдиного внеску суми такого внеску фактично після їх нарахування до сплати протягом звітного періоду. Зрозуміло, що у наказі є проблема в якій один підпункт суперечить наступному.

Таким чином, поточними проблемами реалізації податкової політики в Україні залишаються складність і суперечливість податкового законодавства, запровадження численних змін до податкового законодавства, скорочення ділової активності суб'єктів господарювання, численні конфлікти між контролюючими органами у сфері оподаткування та платниками податків. Намір України інтегруватися в Європейський економічний і політичний простір зумовлює необхідність не лише адаптації національного законодавства до вимог ЄС, але і його гармонізації та об'єднання.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8074-Х. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 08.11.2019) (дата звернення: 04.12.2022).
2. Про затвердження Порядку підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків, визначених у підпункті 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, та переліків документів на підтвердження : Наказ Міністерства фінансів України від 29 липня 2022р. № 225. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0967-22#Text> (дата звернення: 04.12.2022).
3. Роз'яснення від ДПС щодо Наказу від 29 липня 2022р. №225. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/618904.html> (дата звернення: 04.12.2022).
4. Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 13 січня 2015 року № 4 Наказ Міністерства фінансів України від 15 грудня 2020р. № 773. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1304-20#Text> (дата звернення: 04.12.2022).

УДК 657

Слотюк Артем

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОБУДОВИ ТА ОПРИЛЮДНЕННЯ ЗВІТНОСТІ

Slotiuk Artem

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

ORGANIZATION OF THE CONSTRUCTION AND PUBLICATION OF THE REPORT

Формування звітних показників є доволі складним та трудомістким процесом, з огляду на значну кількість інформації, що підлягає розкриттю та необхідності її групування з використанням різних вимог в залежності від форми звітності та її призначення. Розкриття процесу побудови звітності на підприємстві розпочнемо з організації формування та подання фінансової звітності.

Головними документами що регламентують даний процес є П(С)БО 1 та Порядок подання фінансової звітності. Дія останнього «поширюється на всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми господарювання і форми власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно із законодавством» [2]. Важливим елементом процесу підготовки звітності є не лише дотримання усіх вимог та правил обліку а також дотримання формальних вимог до заповнення документів, які також відіграють важливу роль в процесі ідентифікації суб'єкта господарювання. Усі форми фінансової звітності мають обов'язкові реквізити, які практично не відрізняють і включають в себе інформацію про: «назву підприємства за Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України (ЕДРПОУ); територію розташування підприємства за Класифікатором адміністративно-організаційного територіального устрою України (КАОТУУ); форму власності за Класифікатором форм власності (КФВ); орган державного управління за Системою позначень органів державного управління (СПОДУ); галузь за Загальним класифікатором галузей народного господарства України (ЗКГНГ); вид економічної діяльності за Класифікатором видів економічної діяльності (КВЕД)» [2].

Перед безпосереднім заповненням статей фінансової звітності в кінці звітного періоду на підприємстві проводяться підготовчі роботи, які допомагають забезпечити розкриття у звітності актуальної та достовірної інформації про майно підприємства та результати його діяльності. Послідовність цих робіт представлено на рис. 1.

Варто зазначити, що оскільки система бухгалтерського обліку передбачає фіксацію усіх господарських фактів та процесів, а однією з вимог до звітності є правдиве подання інформації, то слід звернути увагу також на «події після дати балансу», які часто мають місце в процесі господарської діяльності підприємств. Опис таких подій та їх розкриття у звітності представлено у П(С)БО 6.

Формування показників та подання статистичної та податкової звітності теж має ряд вимог. Вимоги щодо порядку заповнення та подання статистичної звітності викладені в Наказі Держкомстату «Про затвердження Порядку перегляду звітно-статистичної документації, необхідної для проведення державних статистичних спостережень» № 521 [1] та «Порядку подання електронної звітності до органів державної статистики» №3 [3].

Порядок заповнення та терміни подання податкової звітності регулюються Податковим кодексом України та нормативно-правовими актами Мінфіну та ДПСУ. Досліджуване ТОВ «АГРО-ПАРК» використовує загальну систему оподаткування та зареєстроване як платник ПДВ.

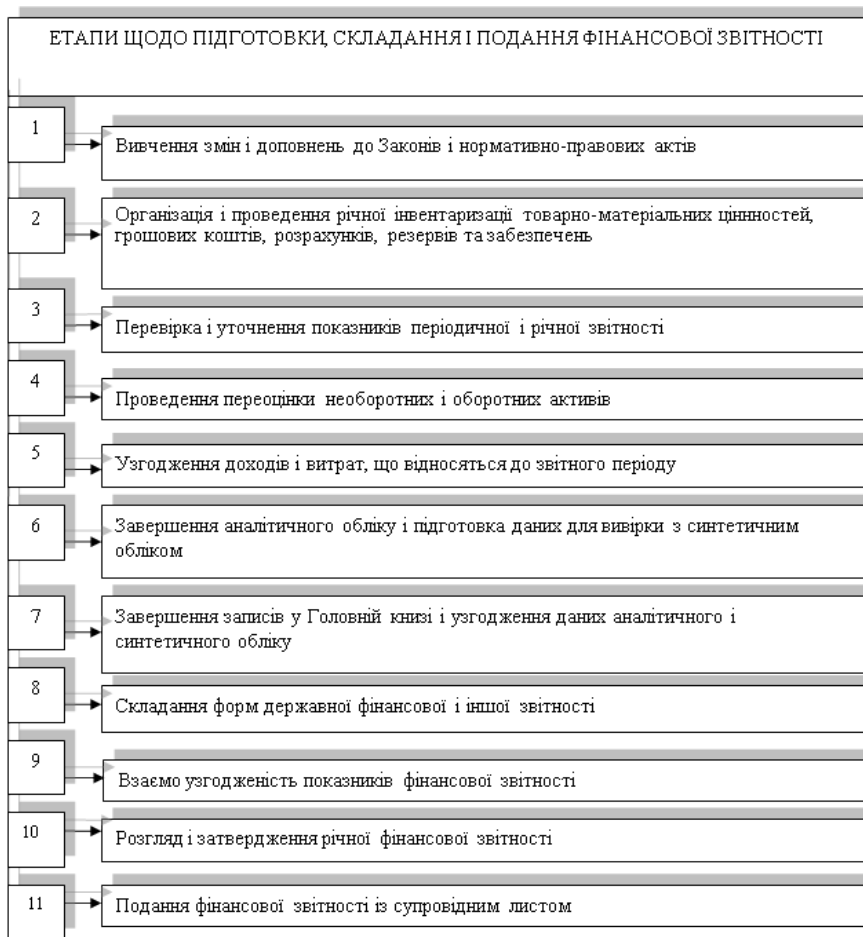

Рис. 1. Етапи формування звітності та її оприлюднення

Відповідно до складу податкової звітності входить формування податкової декларації з ПДВ, податкової декларації з податку на прибуток, звіту з ЄСВ та ПДФО та інших форм податкової звітності, що передбачені чинним законодавством. Варто зазначити, впродовж останніх років податкова звітність подається виключно в електронній формі. Для цього використовуються як платні ресурси (ліцензовані програмні продукти призначені для складання та подання у відповідні установи податкової та фінансової звітності) так безкоштовні послуги на «Єдиному веб-порталі органів виконавчої влади». Для безкоштовного користування програмним забезпеченням для заповнення та подання податкової звітності необхідно зареєструвати «Особистий кабінет платника податку», в якому відкриті усі можливості для формування звітності та її надсилання до податкових органів. Електронна звітність завіряється за допомогою ЕЦП.

Список використаних джерел:

1. Наказ Держкомстату Про затвердження Порядку перегляду звітно-статистичної документації, необхідної для проведення державних статистичних спостережень № 521 від 25.12.2008 URL : https://ukrstat.gov.ua/norm_doc/2008/521_2008.htm
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Мінфіну 07.02.2013 № 73 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
3. Порядок подання електронної звітності до органів державної статистики, затверджено наказом Держкомстату від 12.01.2011 № 3 URL: https://gurs.ukrstat.gov.ua/?page_id=118

УДК 336.221

Федчишин Вікторія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ
ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ**

Fedchyshyn Victoria

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

**THE CURRENT STATE AND EXPECTATIONS OF THE DEVELOPMENT OF THE
TAX SYSTEM IN THE CONTEXT OF INSTITUTIONAL CHANGES IN THE
NATIONAL ECONOMY**

Українці щорічно віддають сотні мільярдів гривень багато напрямків не отримують належного фінансування від держави, бізнес скаржить на підвищення податків, життя не стає комфортнішим.

Отже, які податки та в якому розмірі ми сплачуємо? Ось деякі із них:

1. Єдиний соціальний внесок являє собою консолідований страховий внесок в Україні. Збір даного збору виконується в системі загальнообов'язкового державного страхування згідно обов'язкового порядку та регулярно.

В 2022 р. відбулися зміни мінімальної заробітної плати двічі: з січня 2022 р. розмір мінімальної заробітної плати становив 6500 грн. та з жовтня 2022 р. – 6700 грн. Відповідно розмір мінімальної заробітної плати мав вплив на максимальну та мінімальну суму єдиного соціального внеску.

Так, з січня по вересень 2022 р. 2022 р. межа мінімального страхового внеску з єдиного соціального внеску становила 1430 грн., максимальна – 97500 грн. Починаючи з жовтня межа мінімального страхового внеску з єдиного соціального внеску становила 1474 грн., максимальна – 100500 грн. [2].

2. Податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) являє собою податок, що передбачає сплату 18 % від суми отриманих доходів фізичної особи. До таких доходів належать наступні доходи: заробітна плата, премія, компенсація; стипендія; кошти, що отримані підприємцем-фізичною особою в результаті своєї роботи; кошти від надання в оренду майна; прибуток від інвестицій в цінні папери; виграні кошти в лотерею чи від азартних ігор; отримані відсотки від вкладення коштів на депозит.

Виключенням зі сплати ПДФО є пенсії, страхові виплати, державні гранти [4].

3. Військовий збір є обов'язковим платежем, який було тимчасово введено щодо фінансування потреб Збройних сил України згідно ПКУ.

Військовий збір у більшості випадків нараховується та підлягає сплаті поряд з ПДФО.

Даний збір сплачується за стандартною ставкою 1,5% від бази оподаткування, в якості якої є дохід.

До платників військового збору згідно ПКУ відносяться: фізичні особи-резиденти, які одержують доходи з джерелами походження з України, а також іноземні доходи;

– фізичні особи-нерезиденти, які одержують доходи з джерелами походження з України;

– податкові агенти.

Період воєнного стану зумовив обмеження щодо відсутності оподаткування військовим збором наступних доходів: грошове забезпечення військовослужбовцям та працівникам, які беруть участь в здійсненні заходів із забезпечення національної

безпеки та оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ [1]. Цей виняток не стосується заробітної плати наведених категорій працівників.

4. Податок на додану вартість (далі – ПДВ). Суть даного податку полягає у тому, що покупець оплачує суму податку, включену в ціну в чеку. Розмір даного податку залежить від сфери діяльності виробника чи постачальника послуг. Для прикладу для сфери експорту товарів та сухопутного експорту, подорожей за кордон ставка податку 0%, при продажі квитків на театральні та циркові вистави, концертні заходи, екскурсії, оплаті проживанні в готелі – ставка 7%. Постачання і ввезення деяких видів сільськогосподарської продукції оподатковується за ставкою 14%, при продажу товарів, наданні послуг чи ввезенні товарів в Україну – 20%.

5. Акцизи – вид податку, який не пов'язаний з отриманням доходу чи прибутку. Це збори за реалізацію певних продуктів таких як тютюн, алкоголь, автомобілі та пальне. Спочатку підприємець оплачує акцизні марки, які розміщуються згодом на самих виробках, а частина акцизу потім виводиться в чек покупцю. Податкові ставки для кожного виду товару свої та вони зростають, що відображається у подорожчанні алкоголю, тютюну чи бензину. Так, у цьому році заплановано подорожчання на 5%. Цікаво, що акциз на паливо українець сплатить, навіть не маючи власного автомобіля, оскільки цей податок входить у вартість проїзду на громадському транспорті [4].

Бойові дії на території України зумовили зміни щодо нарахування та сплати податків і зборів [3]:

1. Відбулося розширення переліку отримувачів щодо яких операції по добровільній передачі або ж відчуженню (вилученню) товарів, наданню послуг не вважаються операціями по реалізації в цілях з оподаткування.

2. Відмінено плату за землю щодо земельних ділянок, на яких ведуться бойові дії, або які тимчасового є окупованими збройними угрупованнями РФ, або є визначені обласними військовими адміністраціями засміченими вибухонебезпечними предметами або на яких наявні фортифікаційні споруди.

3. Звільнено від сплати екологічного податку за об'єкти оподаткування, що є розташовані на територіях, на яких ведуться (або ж велися) бойові дії, або які є тимчасово окупованими збройними угрупованнями РФ.

4. При вилученні майна за рішенням керівника військово-цивільної адміністрації від дня такого вилучення дане майно звільняється з податкової застави. У випадку оплатного вилучення майна кошти мають бути спрямовані в рахунок погашення податкового боргу платника податків.

5. На період воєнного стану дозволяється надання державної допомоги як поворотної фінансової допомоги. При цьому надавачі державної допомоги звільнені від подання звітності про надану державну допомогу.

Список використаних джерел:

1. Військовий збір 2022. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7401-vyskoviy-zbr> (дата звернення: 04.12.2022).
2. Розміри ЄСВ-2022. URL: <https://services.dtkr.ua/catalogues/indexes/13> (дата звернення: 04.12.2022).
3. Спрощення оподаткування у зв'язку із запровадженням воєнного стану. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/publications/tax-and-legal-alert/2022/tax-facilitation-martial-law.html> (дата звернення: 04.12.2022).
4. Які податки платять в Україні у 2022 році. URL: https://finance.ua/ua/saving/kakie-nalogi-dolzhny-platit-ukraincy-s-2022-goda#headline_15 (дата звернення: 04.12.2022).

УДК 338(477)

Білоус Ольга, Хотенко Олена

*Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
ГО «Інституту податкових реформ»*

РЕФОРМУВАННЯ СФЕРИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ НАБУТТЯ УКРАЇНОЮ ЧЛЕНСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Bilous Olga, Khotenko Elena

*Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Institute of tax reform*

CHANGES AND REFORMS IN THE TAX SPHERE IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF UKRAINE'S ACQUISITION OF MEMBERSHIP IN THE EUROPEAN UNION

В умовах стрімкого суспільного розвитку та корінних державних перетворень, нині особливо важливою постає необхідність інституційних змін у сфері оподаткування. Динамічні процеси поглиблення інтеграції та глобалізації мають безпосередній вплив на національні економіки, що відповідно відображається на їхніх системах оподаткування. На сьогодні є очевидним, що досягнення якнайкращих результатів міжнародної співпраці можливе лише за умови врахування глобальної економічної інтеграції та прагнення держав до закріплення нейтралітету податкових систем.

Європейський Союз є тим міждержавним інтеграційним утворенням, яке докладає значних зусиль для розроблення та досягнення єдиних стандартів та правил оподаткування. Імплементация державами-членами відповідних стандартів та правил, що мають на меті утвердження податкової гармонізації, сприяє нормальному функціонуванню єдиного ринку Європейського Союзу. Дедалі більше держав прагне долучитися до надбань Європейського Союзу, серед яких, зокрема і Україна.

Новий етап розвитку європейсько-українських відносин розпочався ще в 2014 році шляхом підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 27.06.2014 [1], що передбачило перехід від принципів партнерства та співробітництва до політичної асоціації й економічної інтеграції [2]. Водночас цього року 23 червня лідери 27 країн-членів Європейського Союзу ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі, що офіційно розпочинає процес набуття Україною членства в Європейському Союзі. Як наслідок, перед Україною постали нові завдання, що полягають, зокрема в наблизенні чинного вітчизняного податкового законодавства до відповідних положень європейських нормативно-правових актів.

Першим кроком удосконалення сфери оподаткування на шляху до набуття Україною членства в Європейському Союзі є здійснення реформи адміністрування шляхом підвищення ефективності податкового адміністрування та якості обслуговування платників податків. Реформування системи органів, що реалізують державну податкову політику, сприятиме перетворенню податкової служби з фіскального у сервісний орган. Це, в свою чергу, кардинально змінить ставлення податкової системи до платників податків. Податкова служба стане відкритою, буде націлена на розуміння потреб платника податків та знаходження оптимальних шляхів їх задоволення в межах своїх повноважень. Податкові органи позбудуться закоренілого іміджу "каральних органів" та стануть місцем, де надаються послуги, рекомендації, консультації представникам бізнесу, що спонукатиме до здійснення прозорої підприємницької діяльності.

Крім того, вбачається, що реформа податкового адміністрування неможлива без реального оновлення кадрової політики. Відбір кандидатів до податкових органів та Бюро економічної безпеки України на засадах відкритого та прозорого конкурсу сприятиме підвищенню рівня довіри платників податків до податкової системи та може вплинути на добровільне дотримання податкового законодавства. При цьому потреба заповнити вакантні місця в податкових органах не повинна бути приводом для відбору недобросовісних та недостатньо кваліфікованих кандидатів, до чого тяжіють тенденції останніх років.

Високий рівень довіри до контролюючих органів породжуватиме можливість розширення переліку повноважень податкових органів, зокрема в частині можливості накладення податкової застави на неузгоджені податкові зобов'язання платника податків (наприклад, за рішенням суду у спрощеній спосіб).

Адаптація національного податкового законодавства до європейського законодавства не буде ефективною без створення передумов для розширення меж дії принципу публічності. Зокрема, наразі в Україні громадськість позбавлена відкритого доступу до рішень податкових органів, прийнятих за результатами розгляду скарг платників податків на рішення, дії чи бездіяльність контролюючих органів в адміністративному порядку. Така проблема може бути вирішена шляхом розробки системи публікації неперсоніфікованих рішень податкових органів за результатами адміністративного оскарження. Відтак підвищення рівня публічності (доступності інформації) сприятиме побудові стабільної та зрозумілої податкової системи, що безпосередньо вплине на підвищення податкової дисципліни.

У пріоритеті також буде перегляд (реформування) податку на додану вартість (далі – ПДВ) в частині блокування податкових накладних (відмова в їх реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних). За даними Ради бізнес-омбудсмена [3] сьогодні це є однією з найпоширеніших проблем бізнес-спільноти, оскільки питання реєстрації податкових накладних, включення до переліку ризикових платників та невиконання судових рішень становлять 68% від загальної кількості звернень. Хоча першочерговою метою такої санкції було руйнування злочинних схем з ПДВ, однак в більшості випадків такі блокування не відповідають розумним критеріям та, навпаки, перешкоджають роботі чесного і прозорого бізнесу. Саме тому доцільним є перехід на литовську аналітичну систему та повна відмова від застосування санкції у вигляді зупинки реєстрації податкових накладних.

У випадку реформування системи ПДВ необхідно звернути увагу, що в п. 29 вступу та ст. 97 Директиви Ради ЄС № 2006/112/ЄС від 28.11.2006 [4] встановлюється мінімальна стандартна ставка ПДВ в розмірі 15% з можливістю перегляду. Водночас пп. "г" п. 193.1 ст. 193 Податкового кодексу України (далі – ПКУ України) для сільськогосподарської продукції встановлено ставку у розмірі 14%.

Також наявні розбіжності у національному законодавстві та Директиві щодо переліку операцій, які звільнені від оподаткування: з одного боку, ПКУ України визначає такий перелік ширше, ніж Директива, а з іншого боку, не закріплює деякі звільнення, передбачені Директивою.

Саме тому з метою уникнення порушення Україною взятих на себе зобов'язань перед Європейським Союзом, наведені положення мають бути приведені у відповідність до європейських нормативно-правових актів, зокрема Директиви.

Крім того, наближення до європейських стандартів та правил оподаткування передбачає також спрощення податкової звітності та скорочення її кількості. Наразі в Україні деякі форми звітів не є актуальними, створюють колізії між собою, вимагають від суб'єкта господарювання зазначення аналогічних відомостей у різних формах звітності, дублювання показників, що в свою чергу призводить до невиправданого

адміністративного, а в деяких випадках фінансового навантаження. Як наслідок, частина форм звітів потребує спрощення (наприклад, податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску) або скасування (наприклад, звіт про обсяги придбання та реалізації алкогольних напоїв у оптовій мережі).

Таким чином, враховуючи наведене, в умовах набуття Україною членства в Європейському Союзі вбачається необхідність гармонізації національного податкового законодавства до європейських стандартів, зміна підходів до визначення податкових органів як органів сервісу, реформування окремих елементів податкової системи та їх подальше вдосконалення, виходячи з людиноцентричної концепції.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27.06.2014 URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/00ukraine-euassociationagreementbody.pdf>
2. Податкова гармонізація в Україні в умовах реалізації Угоди про асоціацію між Україною і ЄС: монографія/за ред. А.М. Соколовської; ДННУ "Акад.фін.управління". К., 2017. 448с. С. 6.
3. Квартальний звіт за 01 липня – 30 вересня 2022 року Ради бізнес-омбудсмена, URL: <https://boi.org.ua/files/lo/dv/3q%202022%20ua%20final.pdf>
4. Директива Ради ЄС № 2006/112/ЄС від 28.11.2006, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_928#Text

СЕКЦІЯ
«ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ В
СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ЗНАНЬ
«УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

УДК 378.34

Казмірчук Олександр

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**СТИПЕНДІАЛЬНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ВІЙНИ**

Kazmirchuk Alexander

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

**SCHOLARSHIP AND SOCIAL SECURITY FOR STUDENTS OF HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS DURING THE WAR**

Стипендіальне забезпечення в закладах вищої освіти відбувається відповідно до Порядку призначення і виплати стипендій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2004 № 882 “Питання стипендіального забезпечення” [1] (зі змінами), яка передбачає два види стипендій:

- академічні (за результатами навчання);
- соціальні (для соціально незахищених громадян, пільгових категорій).

На академічну стипендію можуть претендувати студенти (в тому числі іноземці, біженці та особи без громадянства) денної форми здобуття освіти, які навчаються в закладах вищої освіти за державним замовленням за рахунок коштів загального фонду державного бюджету.

Академічна стипендія призначається після сесії, виходячи з успішності студентів за останній навчальний семестр. Виняток становлять першокурсники, яким до першої сесії стипендія призначається і виплачується за рейтингом, сформованим на підставі конкурсного бала ЗНО, отриманого при вступі до закладу вищої освіти. Студентам першого курсу до першої сесії призначається стипендія в мінімальному розмірі.

Рейтинг успішності складається за результатами навчального семестру індивідуально для кожного курсу та кожної спеціальності.

Стипендіатам, призваним на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, протягом строку перебування на військовій службі виплачується стипендія у розмірі, встановленому згідно з цим Порядком за результатами навчання в останньому перед призовом навчальному семестрі.

До академічних стипендій належать:

- 1) ординарні (звичайні) академічні стипендії;
- 2) стипендії у підвищеному розмірі: студентам закладів вищої освіти, які досягли особливих успіхів у навчанні; студентам, які навчаються за спеціальностями (спеціалізаціями), визначеними переліком спеціальностей (спеціалізацій) галузей, для яких встановлюється підвищений розмір академічних стипендій, затвердженим у встановленому порядку.

3) стипендії Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Героїв Небесної Сотні, іменні стипендії, розмір і порядок призначення яких встановлюються окремими нормативними актами. Наприклад, такими стипендіями є стипендія імені В.М. Чорновола, імені М. С. Грушевського, імені Т. Шевченка, імені

І.Пулноя та інших визначних діячів України. Її розмір встановлюється окремими постановами Кабінету Міністрів України.

Соціальна стипендія — це особливий окремий вид стипендій, котрий фактично є різновидом соціального захисту та матеріального забезпечення незахищених верств населення. Відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для виплати соціальних стипендій студентам (курсантам) закладів фахової передвищої та вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1045 “Деякі питання виплати соціальних стипендій студентам (курсантам) закладів фахової передвищої та вищої освіти” (зі змінами) [2], право на соціальні стипендії мають студенти, які навчаються за державним замовленням у закладах вищої освіти державної форми власності за денною формою здобуття освіти, не знаходяться в академічній відпустці та належать до однієї з наступних категорій: студенти з малозабезпечених сімей; діти з інвалідністю та особи з інвалідністю I-III групи; особи з інвалідністю внаслідок війни та їх діти; діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, та особи з їх числа у разі продовження навчання до 23 років або до закінчення закладу вищої освіти, а також студенти, які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишилися без батьків (батьки яких померли/оголошені померлими, загинули або пропали безвісти); особи, визнані учасниками бойових дій та їх діти; шахтарі, які мають стаж підземної роботи не менше 3 років; особи, які стали студентами протягом трьох років після здобуття загальної середньої освіти, батьки яких є шахтарями, що мають не менш як 15 років стажу підземної роботи або загинули внаслідок нещасного випадку на виробництві чи яким встановлено інвалідність I або II групи; особи, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; діти, зареєстровані як внутрішньо переміщені особи; діти, один з батьків яких загинув (пропав безвісти) у районі проведення АТО, бойових дій чи збройних конфліктів, під час масових акцій громадянського протесту або помер внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, а також внаслідок захворювання, одержаного в період участі в АТО; діти померлих учасників Революції Гідності, учасників бойових дій або осіб з інвалідністю внаслідок війни; діти, які проживають у населених пунктах на лінії зіткнення. Такі особи набувають право на соціальну стипендію, якщо в день звернення за її призначенням населений пункт, в якому вони проживали на момент зарахування до закладу освіти, віднесено до переліку населених пунктів, що розташовані на лінії розмежування; особи, яким призначені соціальні стипендії Верховної Ради України для студентів ЗВО з числа дітей-сиріт та дітей з малозабезпечених сімей [2].

Соціальна стипендія призначається студентам до закінчення їх навчання у відповідному навчальному закладі, але не довше ніж до досягнення 23-річного віку. Право на призначення соціальної стипендії мають лише ті студенти, які за результатами навчального семестру не мають академічної заборгованості, незадовільних результатів навчання та включені до рейтингу успішності.

Процедура отримання соціальних стипендій передбачає обов'язкове звернення студентів із заявою на ім'я ректора про надання стипендіальних виплат. Разом із заявою на стипендію необхідно подати копію українського паспорта, копію свідоцтва про народження дитини(при наявності), копію ІПН і копію студентського квитка та додатковий перелік документів, що засвідчує наявність підстав для виплати соціальної стипендії.

У січні 2022 року, ще до війни, Кабінет Міністрів України вперше за довгий час збільшив розмір академічних стипендій та соціальних стипендій для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування з числа студентів закладів вищої освіти.

Розміри академічних та соціальних стипендій для студентів закладів вищої освіти у 2022 році наведено в таблиці 1.

Розміри стипендій для студентів закладів вищої освіти

Категорія стипендій	Розмір стипендії на місяць
Ординарна (звичайна) академічна стипендія	2000 грн.
Академічна стипендія у підвищеному розмірі за особливі успіхи у навчанні	2910 грн.
Ординарна (звичайна) академічна стипендія для осіб, які здобувають освіту за спеціальностями (спеціалізаціями), визначеними переліком спеціальностей	2550 грн.
Академічна стипендія у підвищеному розмірі за особливі успіхи у навчанні для осіб, які здобувають освіту за спеціальностями, (спеціалізаціями) визначеними переліком спеціальностей	3711 грн.
Іменна та академічна стипендії, засновані Кабінетом Міністрів України	4000 грн.
Іменна академічна стипендія Верховної Ради України	4400 грн.
Академічна стипендія Президента України	4400 грн.
Соціальна стипендія для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування до 18 років	3927 грн.
Соціальна стипендія для осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування від 18 р.	3722 грн.
Соціальна стипендія для інших категорій одержувачів соціальних стипендій	1180 грн.
Соціальна стипендія Верховної Ради України	визначається з урахуванням розміру соціальної стипендії, встановленої для відповідної категорії, збільшеної на 50 %

Студентам, які мають право на отримання соціальної стипендії і набувають право на отримання академічної стипендії, виплачується тільки один вид стипендії за їх вибором. Але це не стосується дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та особам з їх числа, а також студентам, які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишилися без батьків, яким відповідно до законодавства одночасно може виплачуватися академічна і соціальна стипендії та передбачено повне державне забезпечення. Такі особи, окрім соціальної стипендії, отримують щорічну грошову допомогу для придбання навчальної літератури в розмірі трьох соціальних стипендій, забезпечуються одягом і взуттям, а також одноразовою грошовою допомогою в розмірі не менше 6 прожиткових мінімумів для осіб відповідного віку.

Зокрема, якщо студент має право на призначення соціальної стипендії одночасно за кількома підставами, соціальна стипендія виплачується відповідно до однієї з підстав за вибором студента.

Виплата соціальних стипендій в Україні здійснюється органами соціального захисту населення через заклади вищої освіти на підставі відповідних документів.

Список використаних джерел:

1. Питання стипендіального забезпечення: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2004 № 882 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/882-2004-%D0%BF#Text>
2. Деякі питання виплати соціальних стипендій студентам (курсантам) закладів фахової передвищої та вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1045 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-2016-%D0%BF#Text>

УДК 331. 005.95

Сновидович Ірина

Львівський національний університет імені Івана Франка

ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У ЧАС ВІЙНИ

Snovydyovych Iryna

Ivan Franko National University of Lviv

INNOVATIVE SOLUTIONS IN THE PERSONNEL MANAGEMENT SYSTEM IN THE TIME OF WAR

Система управління персоналом тісно пов'язана із загальним планом життєдіяльності компанії. Адже правильно сформована, мотивована та орієнтована на досягнення основних стратегічних завдань команда, досить швидко може досягнути успіху. Загалом ефективна та професійна робота команди і мотивований персонал — це запорука ефективної роботи компанії. Проте, часом непередбачувані обставини кардинально впливають та змінюють усі основні робочі процеси, плани та ефективність командної роботи і систему управління персоналом. Перший такий виклик більшість компаній та команд подолали у 2019 - 2020 роках у час пандемії COVID 2019, карантинних обмежень і дистанційної роботи.

Варто наголосити, що розвиток сучасної економіки та суспільства загалом, характеризується загальною глобалізацією, діджиталізацією, активізацією інноваційних процесів в усіх сферах життєдіяльності людини. Це у свою чергу формує необхідність у висококваліфікованих управлінських кадрах, які мають бути хорошими фахівцями, а, щоб їх кількість і фаховість була високою, то тут провідну роль має відіграти освітня галузь, що має закласти у молодих фахівцях знання, вміння та навички, що базуються на компетентнісному підході. Тому, особливу увагу у цьому питанні потрібно звернути на якість професійної підготовки майбутніх управлінських кадрів у системі вищої освіти. Великим викликом для керівників команд є питання щодо ухвалення управлінських рішень, коли ситуація у державі «досить непроста», а саме у час воєнного стану. Адже окрім військових, які знаходяться на передовій і боронять нашу землю є ще й економічний тил – це працюючі компанії, які забезпечують роботою і заробітною платнею громадян, а також сплачені податки, волонтерство та соціальна допомога і підтримка військовим, та постраждалим. У таких ситуаціях менеджери мають подбати про безпеку своїх працівників та промоніторити питання щодо форми діяльності команди. На сьогоднішній день дуже багато компаній ухвалило рішення перемістити своїх працівників у безпечні регіони держави або за її межі. А це у свою чергу впливає на психологічний стан команди, ефективність роботи працівників та збереження прибутку для компанії. Постійна комунікація, координація, співпраця та зв'язок – це також важливий момент і правильне рішення менеджера [1].

Серед основних чинників, які на сьогоднішній день впливають на процес управління персоналом та на команду загалом, є такі напрямки, що зазначено в табл. 1.

Аналізуючи ці важливі фактори впливу варто наголосити, що у сучасних реаліях процес управління персоналом є досить непростим і самопочуття менеджера чи HR фахівця також відіграє значну роль. Щоб зовнішнє середовище та події, що відбуваються довкола не надто впливали на роботу команди варто зменшити потік негативної інформації на команду. Вести позитивну і конструктивну комунікацію та більше розмовляти про робочі процеси і позитивні зміни. У процесі комунікації та взаємодії з персоналом необхідно допомогти самовизначитися членам команди. Кожен по особливому відчуває потребу свою та можливості допомагати армії чи постраждалим, а хтось хоче просто продовжувати свою роботу.

Чинники, що впливають на процес управління персоналом та на команду загалом

Чинники, що впливають на процес управління персоналом	Опис та характеристика впливу
Зовнішнє середовище	Під час війни і критичних ситуацій зовнішнє середовище стає джерелом небезпеки для команди як у фізичному так і в інформаційному плані. У психічному плані менеджерів потрібно намагатися обмежувати негативний вплив зовнішнього середовища на себе і на працівників. Люди відчувають страх, розгубленість і всю палітру негативних емоцій. А ще вони роздратовані і безпорадні від того, що не можуть вплинути на ситуацію.
Люди	У мирний час ми сприймаємо людей як професіоналів і джерело компетенцій (навичок, вмінь). Під час війни менеджери мають навчитися у першу чергу звертати увагу на психічний стан. Чому це важливо? Якщо людина у стані апатії або депресії, то все, що стосується робочого контексту, буде здаватися їй позбавленим сенсу.
Структура команди	Працівник, який був «сонною мухою» в офісі раптом демонструє дива громадянської зрілості і вершини продуктивності, а вчорашні лідери розгублені і паралізовані. Війна вчить нас займати позицію і відповідати на важливі питання щодо нашої ідентичності
Процеси у команді	Виділяють три магістральні процеси у команді — комунікація, координація для виконання завдань і співпраця. Важливо у теперішній час відчувати свою команду та їх емоції. Емоційний стан може не співпадати із тим, як відчувають себе працівники. А відчувають вони себе по-різному.
Цілі	Те, що було важливим у мирний час, здається безглуздим під час війни. Наступає певна дезорієнтація. Частково вона спричинена невизначеністю майбутнього. Деякі менеджери заспокоюють людей і продовжують робити свою роботу. Інші розуміють, що контекст змінився.

*Розроблено на основі [2].

Особливість теперішнього процесу управління персоналом не оцінювати людей і не засуджувати їх. Ми вже згадували про комунікацію адже вона потрібна для того, аби учасники команди відчували себе на зв'язку. У час війни саме колектив та команди для багатьох людей стають важливою опорою і джерелом стабільності. Спільні цілі та їх обговорення також об'єднують колектив. Роль менеджера вимагає від нього аналізувати ситуацію, приймати рішення і займати позицію. Позиція дозволяє діяти. Вчинки говорять більше, ніж слова. Менеджер стає прикладом для своєї команди. Також серед професійних завдань сучасного менеджера також є і дбати про самого себе і команду, а також робити все можливе, щоб забезпечувати стабільне робоче середовище [2]. Будь-яка організація, яка хоче вижити в умовах жорстокої конкуренції, повинна шукати нові шляхи удосконалення методів управління в своїй діяльності, вміти грамотно розпорядитися ресурсами, від чого і буде залежати успіх розвитку компаній. Існує безліч новітніх методів в області управління персоналом та щоб вибрати з них найкращий необхідно вивчити зарубіжні методи, які впливають на роботу співробітників найкращим чином. Сам процес створення інноваційних підходів не менш важливий, ніж технологічні інновації, так як підвищити продуктивність вже неможливо лише збільшенням кількісних показників [3]. Інноваційні технології в управлінні персоналом можна розглядати з двох позицій: як нові, що підвищують ефективність діяльності організації, прийоми управління людськими ресурсами (власне інноваційні технології кадрового менеджменту), і як традиційні технології впровадження в кадрову роботу організації нововведень. Загалом, використання інновацій у кадровій сфері, пов'язана з такими завданнями: 1) підвищення рівня продуктивності діяльності; 2) ефективне навчання і розвиток персоналу; 3) поліпшення

робочих взаємин і створення творчого середовища; 4) поліпшення якості трудового життя; 5) стимулювання креативних ідей; 6) звільнення менеджерів від рутинних функцій, краще використання майстерності і здібностей людей; 7) підвищення сприйнятливості та адаптивності персоналу до нововведень; 8) залученість і лояльність персоналу, згуртованість колективу; 9) забезпечення балансу інтересів компанії та співробітника [4].

Серед таких вже не зовсім нових методів управління персоналом у наш час, проте дуже важливим, зважаючи на обставини є вчасна виплата заробітної плати. Також щоб персонал відчував себе у безпеці і якщо компанія може таке організувати, то варто подумати про релокацію у безпечніший регіон або ж розробити підбірку джерел важливої інформації у якій вказати карти укриттів, медичних установ, контакти волонтерів, офіційні джерела новин та контакти членів команди і керівників департаментів для швидкої комунікації. Однозначно у час воєнного стану варто обговорити із колективом можливість гнучкого робочого графіку, віддаленої роботи чи відпустки. Відкритість керівника формує довіру до нього усієї команди, тому необхідно проговорювати різні питання і навіть не дуже зручні, а саме, що буде з зарплатами та робочими місцями, яким є план на найближчі місяці. Пояснювати, що відбувається з компанією, які є труднощі, які прогнози та перспективи. Це не тільки дасть відчуття визначеності, але й залучить команду до реалізації планів і генерації ідей, щоб спільними зусиллями допомогти бізнесу витримати ці часи.

У час таких важких змін командам також доводиться переживати такий етап як звільнення. У час війни цей процес може бути досить не простим. У більшості випадків керівники повинні приймати такі рішення не через особливості певного фахівця чи не якісну роботу, а питання може стосуватися фінансової спроможності компанії. Тому серед основних рішень менеджера у цьому керунку буде провести аудит діяльності компанії та обрати пріоритетні напрямки роботи. Варто проаналізувати, які фахівці команді будуть необхідні щоб реалізовувати ці напрямки роботи, які нові навички та компетентності вони мають освоїти, або ж, які фахівці компанії наразі є не так важливі.

Отож у цей непростий час процес управління персоналом потребує особливої уваги, фахових підходів та зважених рішень. Важливо щоб ці рішення приймалися обдумано та професійно. Ті компанії, які продовжують свою роботу також і підтримують наш економічний фронт сплачуючи податки та надаючи роботу працівникам. Кожна компанія та HR фахівці прикладають максимум зусиль щоб зберегти свій персонал і також вже напрацювали свої інноваційні або ж практичні методи управління персоналом.

Список використаних джерел:

1. Сновидович І.Г. Управлінські компетентності як фактор якісних змін у сучасному менеджменті. Матеріали XIX міжнародної науково-практичної конференції «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації».(13 травня 2022 р.) Тернопіль. URL: <https://cutt.ly/RMhDufU>
2. Управління командою в умовах війни. URL: <https://cutt.ly/4MhKRWM>
3. Тодорюк С.І. Інноваційні методи управління персоналом. Economic sciences theoretical and science bases of actual tasks. 185-187 p. URL: <https://cutt.ly/0MhVRQV>
4. Волянська-Савчук Л.В., Мацишина М.В., Використання інноваційних персонально-технологій в управлінні персоналом на підприємствах. Економіка і організація управління. №1(33) 2019. С. 33-42. URL: <https://cutt.ly/dMhBAEy>

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна
Національний науково-дослідний інститут праці та соціального захисту, Румунія
Вроцлавський економічний університет, Польща
Вроцлавський науково-технічний університет, Польща
Дубницький технологічний інститут, Словаччина
Школа прикладних наук Кешана Юсуфа Чапраза, Тракійський університет, Туреччина

Збірник тез доповідей

II Міжнародної науково-практичної конференції

«РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В ГЕОЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРІ»

15-16 грудня 2022 р.

ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

1. Соціальна відповідальність – основа філософії бізнесу
2. Структурні трансформації системи менеджменту: вітчизняна практика та міжнародний досвід
3. Проблеми підвищення якості бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту в сучасних умовах господарювання
4. Сучасний стан та перспективи розвитку системи оподаткування в умовах інституційних змін національної економіки
5. Інструменти реалізації інноваційних рішень в системі підготовки фахівців галузі знань «Управління та адміністрування»

ISBN 978-617-7875-50-4

Підписано до друку 23.12.2022. Формат 60×90, 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура TimesNewRoman.
Умовно–друк. арк. 10,81. Наклад – 1 прим.
Замовлення № 23122022

Друк ФОП Паляниця В. А.
Свідоцтво ДК №4870 від 20.03.2015 р.
м. Тернопіль, вул. Б. Хмельницького, 9а, оф.38.
тел. (0352) 528–777.